Corneliu Ştefanache

Ziua uitării

roman

Din nou Feliciei

MĂCAR ACUM DE M-AŞ ÎNDOI de ceva, oricât de neînsemnat ar fi, dacă m-aş putea întreba cine îmi dă dreptul să vorbesc în numele lor! Evident, cuvintele acestea n-avuseseră nicio legătură cu ceea ce dorise bărbatul acela scund şi rotofei, pieptănat cu grijă, în aşa fel, ca să nu i se vadă începutul de chelie. Îşi pusese servieta lângă mine, pe pat, rămăsese în picioare, numai noul nostru director se aşezase pe scaun. Nimeni nu vă cere asta, îmi spusese el, dumneavoastră scrieţi acolo adevărul. Adică adevărul meu. Sigur, confirmase apoi, zâmbind către noul director. Acesta dăduse din cap, fusese de acord cu procurorul, sau ceva asemănător cu o astfel de funcţie, reprezentată de insul acela mic şi rotofei. Îmi aduceam acum aminte întreaga scenă, frazele mele prin care spuneam că mă consideram vinovat, gestul lui Dobrin, când le-a întins foile acoperite cu scrisul lui lăbărţat, apoi zilele de aşteptare şi, în sfârşit, ziarul care îmi căzuse întâmplător în mână. Era acolo un amplu articol despre întâmplarea noastră, se vorbea despre eroismul oamenilor, cum salvaseră ei maşinile de la inundaţie, cu preţul vieţii, numele meu şi al lui Dobrin figurau printre cei elogiaţi, tipărite cu alt caracter de literă, ca să sară în ochi. I-l citisem şi lui Dobrin şi aşteptasem un cuvânt, măcar unul singur, dar el tăcuse şi atunci. Oricum, eu îmi câştigasem oarecare linişte – dacă starea aceea se putea numi astfel – şi, din laşitate şi neştiinţă, din amândouă motivele, mergând mână în mână, sau poate pur şi simplu pentru că existam, că scăpasem cu viaţă. N-ar fi trebuit să-mi pierd cumpătul tocmai acum. A murit însă şi Dobrin, şi moartea lui a răsturnat totul, a adus iar peste mine zilele de la început.

Nu era mai mult de opt, pentru că la şapte şi un sfert ne-

am aşezat amândoi la masă, am mâncat brânză de vaci şi am băut ceai. Mai înainte, în timp ce mă bărbieream, amintindu-mi frazele din declaraţie, pentru prima dată n-am mai fost în stare să răspund celui din oglindă. Ca de obicei, mă întrebase iar: pe urmă ce va fi, ce vei face? Vechea mea deprindere, asemănătoare unui act reflex, întotdeauna ca un început de nelinişte, n-a mai intrat în funcţiune. M-am privit doar, atât, m-am uitat la mine ca la un necunoscut, în ochii aceia de astăzi dimineaţă nu era nici bucurie, nici tristeţe, nici măcar plictiseală, şi am continuat până la sfârşit, fără niciun gând, să-mi port degetele pe obraz, să-l palpez atent cu vârfurile lor, bucată cu bucată, în urma aparatului electric de ras, ca să nu rămână cumva vreun fir de păr. Apoi m-am aplecat peste chiuvetă şi-am început să mă spăl pe dinţi. Cât este ceasul? Al meu iar a stat, l-am auzit pe Dobrin. Şapte, i-am răspuns cu gura plină de spumă.

De zece zile, dimineţile se repetau neschimbate, ca şi prânzurile, ca şi serile. Nicio surpriză, niciun musafir, în afară de soţia lui care venea o dată la două zile, mereu foarte grăbită şi întotdeauna vorbind puţin şi în silă. M-am şters îndelung cu prosopul, m-am pieptănat şi m-am aşezat la masă. Nu prea aveam poftă, dar am început totuşi să mestec şi i-am spus lui Dobrin: nu vii? A rămas nemişcat câteva minute, fără să-mi răspundă, apoi a coborât din pat şi, şchiopătând, s-a apropiat de masă. Am mâncat în tăcere, până ce sora mi-a adus hainele şi mi le-a pus pe pat. Certificatul este la semnat, la domnul profesor, a zis ea. Dobrin nici n-a ridicat nasul din farfurie. Mai târziu l-am auzit: brânza este acră şi scârţâie ca guma, stagiarule.

N-aveam ce-i mai răspunde, de când împărţeam cu el rezerva aceea rar rostise şi alte cuvinte. La fiecare masă aceleaşi fraze, aceleaşi gesturi, într-un fel de monolog şovăitor, aşa cum vorbesc oamenii prea bătrâni, ca imediat să se întindă pe pat, cufundat în ciudata lui tăcere, în ultima vreme băgasem de seamă că mă ignora, el nu

vorbea cu mine, ci cu propria-i fiinţă, ca şi cum ar fi vrut să se convingă şi astfel că încă mai trăia. Este o presupunere, aşa cum tot presupunere este şi faptul că el presimţise ceea ce avea să i se întâmple. Nu arăta prea rău, dar eu, care îl cunoşteam, nu mai găseam trufia în ochii lui, privirea aceea aproape batjocoritoare, de om căruia nu-i păsa de nimic, ce ştie să înfrunte pe oricine, cu vorbele sale aspre, bolovănoase, ci resemnarea unui ins învins definitiv.

Nici ceaiul nu-i mai breaz, stagiarule! N-ai băut niciodată ceai făcut de nevastă-mea, pune în el ceva de-l face nemaipomenit de gustos, nu ca zoaia asta. Începuse să mă enerveze, şi i-am spus: mai aşteaptă câteva zile, ai să-ţi bei ceaiul acasă.

M-a privit mirat şi s-a ridicat de la masă. Ştiam că după ce va rămâne singur va zăcea tot aşa, întins pe spate, numai cu pantalonii de pijama pe el, cercetând cu ochii tavanul. Pleci? m-a întrebat la un moment dat, cu o umbră de tristeţe în glas. După cum vezi, i-am zis furios, fiindcă îşi scosese picioarele de sub cearşaf, i se vedeau tălpile mari, lemnoase, şi asta îmi făcea greaţă. Am înghiţit în silă restul de ceai şi am început să mă îmbrac. Mare căldură, stagiarule! Exact aceleaşi cuvinte, îmi venea să-i strig că se ţicnise sau o făcea pe ţicnitul, dar am reuşit să mă stăpânesc. Nu mai avea niciun rost să ne certăm tocmai acum.

Când am intrat în cabinetul profesorului, îl uitasem pe Dobrin. N-aveam altă dorinţă decât să mă văd cât mai repede plecat. Profesorul mi-a făcut semn să iau loc şi mi-a zis: pentru acomodare ţi-am dat trei zile de concediu. Ai nevoie de mai mult? Nu, la gândul cum am să le umplu, mi se părea chiar prea mult. Am dat să mă ridic de pe scaun, dar el mi-a spus să mai aştept. Părea că ar fi vrut să mai adauge ceva, a ridicat însă din umeri şi a împins hârtia spre mine. Asta era tot, mă vindecasem, ce mai aşteptam? Ascultă, drăguţă, a început pe neaşteptate profesorul, dumneata… şi n-a mai avut timp să-mi spună ce trebuia să

ascult, sau ce era cu mine. Sora care îmi adusese hainele a intrat ca o vijelie peste noi. Am fost atât de zăpăcit, încât în primul moment nici nu mi-am dat seama despre ce era vorba, mă mira doar autoritatea sorei faţă de profesor, faptul că, la vorbele ei, el sărise de pe scaun ca împins de un resort. Mi-am aprins o ţigară cu bricheta profesorului, o adevărată bijuterie în formă de scoică, o strângeai între degete şi flacăra ţâşnea lungă şi albastră, am cercetat-o câteva minute, apoi mi-am fumat liniştit ţigara, cu gândul să-l aştept. Nu-i mulţumisem şi nu se cuvenea să plec astfel. Nu ştiu cât a trecut până ce s-a întors. Avea într-o mână ochelarii şi în cealaltă ţigara neaprinsă. S-a aşezat nu la birou, ci pe scaunul din faţa mea şi mi-a întins pachetul cu Snagov. I-am observat cutele adânci de pe frunte, unde se adunase sudoare, şi tremurul mâinilor, în clipa în care mi-a dat foc. Dobrin al dumitale, mi-a spus el, s-a supărat pe noi definitiv. Cine ar fi crezut? Dobrin! Bine, dar ce-a putut să facă? A murit, drăguţă, aşa cum auzi, l-a lăsat inima…

…Un minut sau poate mai multe, nu-mi dau seama, am repetat prosteşte cuvintele profesorului, privind fix cum transpiraţia i se revarsă din cutele de pe frunte. Îmi amintesc apoi că tremuram, că el s-a aplecat să-mi culeagă ţigara de pe covor şi mi-a dat să înghit nişte pastile cenuşii care miroseau a urină de şoarece. Ceva mai târziu m-am ridicat şi-am ieşit, clătinându-mă, fără să-i mulţumesc.

Pe hol era o tăcere suspectă. Toate uşile erau închise, în afară de uşa de la rezerva noastră. M-am apropiat, sprijinindu-mă de pereţi. Nu mai tremuram, dar eram golit de orice voinţă. Când nu m-am mai putut mişca, m-am lipit cu tot umărul de marginea uşii şi, peste spatele cuiva îmbrăcat în halat alb, care păşea încet, de la stânga la dreapta, am văzut mâna lui Dobrin, mâna lui mare şi păroasă, cu un fir subţire de sânge prelingându-se de la încheietura cotului. Atunci am înţeles tăcerea lui, zilele acelea de absenţă şi, curios, nu simţeam nimic, nici măcar

nu regretam. Pe urmă am închis ochii şi-am auzit pe cineva strigând: pardon, faceţi loc! O mână m-a împins câţiva paşi înapoi, ştiam ce se întâmplă, auzisem cum deschiseseră şi cealaltă parte a uşii, şi mi-am cuprins tâmplele în palme, m-am răsucit cu faţa la perete, simţindu-i pe frunte apăsarea binefăcătoare şi rece.

Poate clipa ar fi trecut ca şi altele, nu mi-aş fi pierdut cumpătul dacă n-aş fi auzit din nou glasul acela, acum mai aproape, cu vorbele gâfâite de efort: mă, dar greu mai e şi ăsta! Atunci m-am pierdut, pur şi simplu n-am mai ştiut ce-i cu mine, şi am început să urlu. M-au băgat cu forţa în rezervă, au închis uşile, şi cineva a spus: ce, domnule, faci circ în spital? Nu-l vedeam din cauza lacrimilor, şi m-am şters la ochi. Era un medic tânăr şi foarte pedant, îl cunoscusem chiar din primele zile, şi acum stăteam în faţa lui neputincios. Ce s-a întâmplat? Nu-mi dau seama, vă rog să mă scuzaţi, dar omul care a murit mi-a fost prieten. Nu mi-a răspuns, a plecat, trântind uşa. Când a intrat sora, stăteam pe marginea patului meu şi mă gândeam că n-ar fi trebuit să-i cer scuze medicului aceluia, mai degrabă el ar fi trebuit să se scuze pentru cuvintele aruncate la întâmplare. Femeia a strâns lucrurile lui Dobrin, suspinând caraghios, scotea un fel de schelălăit subţire, care mă scotea din minţi. Am rugat-o să înceteze şi să cheme un taxi, iar ea mi-a spus: mergeţi şi aşteptaţi-l la poartă, sunt acolo nişte bănci.

Afară era prea mult soare şi, în primul moment, am închis ochii. Apoi m-am obişnuit cu lumina puternică, aşa cum mă obişnuisem din nou şi cu fumatul. Simţeam că de undeva, de departe, vor veni şi alte obişnuinţe, ca nişte praguri peste care va trebui să trec. Dar acum nu mă puteam gândi la ele, nu mă gândeam la nimic. Mergeam încet spre poartă, cu tâmplele umflate de căldură şi, la fiecare pas, nu ştiu de ce, strângeam din dinţi. M-am aşezat pe o bancă şi am băgat de seamă că hainele erau boţite şi pachetul trebuia ţinut bine sub braţ ca să nu-mi pierd lucrurile.

Aveam acolo, învelite în ziar, pijamaua, periuţa, pasta de dinţi şi un aparat electric de ras. Deşi ştiam că nu le cumpărasem niciodată, nu mă mai întrebam de unde le aveam.

N-am aşteptat mult, m-am urcat în maşină şi am spus adresa. Şoferul m-a privit bănuitor şi am crezut de cuviinţă să-i spun că nu sunt beat. A zâmbit şi m-a întrebat: aţi stat mult în spital? Nu! i-am răspuns, şi m-a lăsat în pace. De la prima stradă am simţit cum creştea în mine încordarea, ca un început de plăcere, tot ce luneca în geamul maşinii, fiecare copac, sau om, ori casă, fiecare imagine parcă se scurgea în adâncul meu, odată cu sângele. Când am sunat la apartamentul vecinilor, mă dureau ochii de atâta culoare şi lumină.

În deschizătura uşii s-a ivit mai întâi capul femeii, strâns într-o basma înflorată cu galben şi, încet, cu un fel de sfială, trupul ei mărunţel. O clipă m-a privit uluită, apoi din gura ei mare, cu buze creţe, cuvintele au ţâşnit unite, ca într-un strigăt: doamne, dumnezeule, aţi venit! Se fâstâcise, îşi tot mototolea şorţul între mâinile umede, înroşite de frecatul rufelor, şi am fost gata să i le ridic la gură şi să i le sărut. Dar s-a răsucit repede şi, după câteva clipe, mi-a adus cheile şi nişte vederi.

La mine aerul era stătut, avea un iz greu, de mobilă veche şi neaerisită, ca în magazinele de consignaţie, şi am rugat-o să deschidă fereastra. Doamne, ce-o să se mai bucure pensionarul meu! L-am trimis la piaţă, a ţinut să-mi precizeze, dar vine îndată. Am vrut s-o întreb cine era pensionarul, dar mi-am amintit că nu era altcineva decât soţul ei, un om foarte simplu şi foarte cumsecade, cu care jucam uneori şah. Vom face o partidă de şah, i-am zis eu. De când vă aşteaptă! a zis ea.

Apoi a plecat repede şi s-a întors cu o ceaşcă mare de cafea. Era gata pregătită pentru el, dar îi fac eu alta. I-am mulţumit şi m-am aşezat pe pat. Poate aveţi nevoie de ceva, nu vă jenaţi, a mai zis bătrâna. Nu, nu mai aveam

nevoie de nimic, nu doream decât să rămân singur şi nu ştiu ce i-am spus, câtă silă sau absenţă arătau faţa şi ochii mei, fiindcă, după puţin timp, femeia s-a retras, a plecat păşind încet, pe vârfuri, ca şi cum eu aş fi adormit brusc şi nu trebuia să mă trezească. Femeia asta stearpă, aşa cum spunea pensionarul, bucuria şi durerea vieţii lui, tocmai pentru că fusese stearpă, se purta cu mine ca o mamă. În urma ei mi-a părut rău că n-o oprisem să-i spun că îmi amintea de mama. Am închis uşa şi am început să mă dezbrac.

Mă simţeam cleios de transpiraţie şi murdar, mai ales murdar. Mi-am scos cămaşa, ferindu-mi mâna stângă, şi, în timp ce mă aplecam să-mi desfac şireturile pantofilor, ochii mi s-au oprit pe cadranul pendulei. Acele încremeniseră la două şi unsprezece minute. Noaptea sau ziua? m-am întrebat prosteşte. N-am reuşit să-mi amintesc şi, numai în chiloţi, m-am apropiat de oglindă: lunganul din faţa mea arăta destul de bine, zilele de spital nu reuşiseră să-i înlăture bronzul pielii sau să-i modifice în vreun fel trupul solid şi bine făcut. Doar cearcănele din jurul ochilor, ochii miraţi stupid şi nasul puţin ascuţit, sau plasturele încolăcind mâna stângă, de la cot în jos, aminteau de unde venise. Şi mai ales senzaţia de murdărie, deşi nu eram murdar, şi mirosul acela dulceag de iod şi vată, intrat în nări, în gură, în suflet. Trebuia să fumez.

Am băut cafeaua aproape răcită şi am fumat o ţigară. Mă simţeam înviorat, când am intrat în baie şi am dat drumul la apă. Întins cât sunt de lung, priveam cum jetul îmi cădea pe picioare, cum apa se ridica încet, cum creştea pe mine ca o mângâiere binefăcătoare, îmi aşezasem mai bine braţul stâng, în aşa fel ca să nu se ude, şi, tot uitându-mă la trupul meu, m-am trezit rostindu-i numele. Acum i-l spuneam cu un fel ciudat de indiferenţă, nu-i mai gândeam fiinţa cu sângele şi carnea mea, ca în primele zile: trebuia să trăiesc! Dar, mai pe urmă, pentru câteva clipe, mi-am zis, cu senzaţia că vorbeam în somn, că mă trezisem

deodată spunând nişte vorbe fără rost: n-ai decât să te ridici, să te agăţi de fereastră, să-i încaleci pervazul şi să te laşi în gol... simplu, nu, foarte simplu, dar apoi, apoi ce?... ceea ce se ştie, adică nimic, nimic din clipele acelea când te dezlipeşti de lumină, de apă, de aer, din această unică şi ultimă experienţă a fiecăruia. Mă întorceam mereu, realizam tot, până la imaginea apelor care năvăleau mâloase, târând cu ele tot ce înghiţeau, până şi gândul meu. Atunci îmi spuneam că în fond nu se întâmplase nimic, că apele acelea n-aveau nicio legătură cu noi. Rămânea doar căutarea drumului – care? — bâjbâind în întunericul gol, răspunsuri fără întrebări şi întrebări fără răspunsuri: de ce tac oamenii? de ce tace lumea? de ce sunt singur? cuvinte, chipuri, glasuri, şi apoi linişte, şi gura ei închisă de gura mea, şi trupul pe care abia acum îl descopeream, dincolo de frumuseţea lui, şi greutatea sânilor între palmele mele, neştiuţi decât în frumuseţea lor, aşa cum arătau, ca nişte păsări mici, albe, gata să-şi ia zborul, şi inima mea bătând mereu, şi a ei, ca un ecou, îngânându-mă în braţele ce îmi strângeau umerii, şi râul, cu ţipetele păsărilor lui fulgerate din zbor peste oglinda apei... Era adevărat, nu mai era nimic decât glasul ei, sau poate altul, care repeta întruna: trebuie să trăieşti, numai viaţa este dreaptă şi nevinovată, să exişti prin orice, oricum! Ştiu, îmi ziceam, ştiu, exact ca în toate celelalte zile, ca toţi oamenii, scularea după ceas, bărbieritul, spălatul, căutarea unei cămăşi curate, şi bună dimineaţa, tovarăşi, şi tramvaiul, şi cizmele de cauciuc, şi speranţa, şi cum stăm cu planul şi aşa mai departe. Dar nimic din repetarea acestor vorbe stupide nu era în stare să-mi întoarcă privirea de la mine, cel care fugea ca un dement peste câmpul mocirlos, cu hainele grele de apă şi lut, cel care îi striga numele cu glas de fiară până ce gura i se umplea cu lutul acela galben şi puturos. Atunci, întins acolo, între cer şi pământ, cu mâinile şi picioarele desfăcute, părea o pasăre uriaşă, prăbuşiră din înalt, una sperioasă şi laşă. Nici el nu

fusese în stare de mai mult.

Poate acum o pierdeam cu adevărat, cu ochii deschişi, cu toate simţurile; ieşeam ca dintr-un vis groaznic, învins şi ruşinat. Pentru că nu mă gândisem la moartea ei, ci la a mea, mă văzusem lângă zidul blocului, gol, zdrobit de propria-mi greutate, şi lumea adunată în jur… faceţi loc!… o, ce tânăr e, maică!… şi mă cuprinsese mila. Am luat un pumn de apă şi mi-am stropit faţa. Apoi am început să mă spăl cu o singură mână, mi-am frecat îndelung capul, gâtul, umerii. Cred că arătam ca un campion de înot după o cursă formidabilă, când m-am sprijinit la marginea căzii şi m-am ridicat să mă şterg. Mă simţeam blând şi obosit, eram ca un copil. M-am întins în pat şi soarele mi-a căzut pe picioare. Undeva, prin apropiere, copiii cântau: rotundă e coroana, rotundă e şi luna… Ştiusem şi eu odată jocul acesta, cu toate cuvintele lui, acum însă nu-mi aminteam decât atât. Le-am repetat până ce glasurile copiilor au fost acoperite de larma străzii. După zgomotele care ajungeau până la mine, bănuiam ora aceea când mulţimea se revărsa pe străzi. Pentru unii era sfârşitul zilei de lucru, pentru alţii începutul. Pentru mine ce era?… Pierdusem noţiunea timpului şi nu era răspuns, niciunul. Ştiam doar că dincolo de fereastră se scurgea, sub arşiţă, o zi ca toate zilele de vară, şi eu aveam să cobor în stradă, în mulţimea aceea vie, vie ca şi mine, să fiu ca ei, prin nimic deosebit. Ce putea fi altceva, mă întreb acum, decât credinţa, îndărătnica mea credinţă, cu orbirile ei de bucurie şi cu renunţările sale laşe, la fel ca ale tuturor, care m-a făcut să-mi închipui totdeauna că rămân neatins, chiar în momentul când am simţit că nu mi-a mai rămas nimic.

M-am ridicat repede şi am scos din dulap costumul meu cel bun, o cămaşă nouă şi cravata albă, cu buline mari, albastre, cumpărată cu Irina. În timp ce mă îmbrăcam, mi s-a făcut foame. Aveam o poftă grozavă să intru într-un restaurant şi să mănânc friptură de pasăre cu multe ciuperci, aşa cum le pregătea mama, o dată pe an, la ziua

mea, când rupea din economiile ei şi ne închipuiam amândoi că eram fericiţi.

FRIPTURA DE PASARE CU CIU

perci era mâncarea mea preferată, poate fiindcă mi se asociase în minte cu zilele acelea în care mama ofta satisfăcută, zicând: ai mai împlinit un an, Matei! Acum n-o mai pot suferi, numai cât îi pronunţ numele, mă şi apucă greaţa. Atunci însă am ieşit în stradă cu gândul la asta şi am mers câteva staţii de autobuz pe jos, străduindu-mă să nu ies din umbra plopilor ce mărgineau strada. Totul începea să reintre în obişnuit, eram calm şi hotărât, hotărât aşa, în general, pentru că nu aveam un scop anume, dar simţeam deja acea destindere, acea uşurinţă sau nepăsare ce mă făcea să mă bucur de orice nimic.

Strada era însufleţită, animaţia creştea pe măsură ce mă apropiam de centrul oraşului şi, sus, deasupra mea, frunzele plopilor sfârâiau continuu, ca şi cum ar fi plouat pe ele cu nisip. Niciodată n-am văzut aşa şirul de plopi din cartierul meu, nu mi-am dat seama astfel de existenţa lor, asociindu-i cu trecutul, cu vârsta lor şi a mea. Dobrin avea nişte vorbe, spunea că albeşti, nu ştii să vezi, pur şi simplu nu eşti în stare, deşi îţi întâlneşti în fiecare dimineaţă chica în oglindă şi deodată încremeneşti, în sfârşit te-ai văzut, mâna cu bricul ţi-a rămas suspendată în aer şi nu mai eşti în stare decât să râzi şi să te miri: uite, domnule, repede te-ai mai dat cu bătrâneţea! Dar nu era asta, sau poate era într-un anumit fel. Cândva pe aici fuseseră mii de plopi, o adevărată pădure, copacul săracului creştea repede, fără mofturi, se revărsa peste acoperişuri peticite, întunecate ferestre strâmbe, stâlpi găuriţi de cari, garduri putrede, străzile zoioase. Parcă mereu cădea înserare, până şi feţele oamenilor, hainele lor aveau culoarea sfârşitului de ziuă mohorât.

N-am putut suferi niciodată întunericul acela şi mai ales

scamele, florilor lor parşive, prefăcute într-un fel de vată scârboasă, care ţi se încurcau în păr, ţi se lipeau de piele, de suflet. Se spune că vechile case sunt pline de amintiri, asemenea oamenilor bătrâni, şi este de ajuns să intri în ele ca să te copleşească nostalgia. Pe mine nu mă chema nimeni înapoi, n-aveam amintiri, n-aveam bătrâni, nu era cine să mă strige. Când mi-am dat mai bine seama de ceea ce era în jurul meu, buldozere grele măturaseră totul. Nu mai existau nici casele şi nici pădurea de plopi, sufocându-le, câinii aceia înfometaţi furişându-se printre picioarele beţivanilor, înjurăturile lor mai scârboase decât apa verde a Bahluiului, scursă undeva prin apropiere, malurile lui cu bălării înalte, strivite noaptea sub îmbrăţişări fugare, nu mai existau de mult. În imaginaţia mea dispăruseră până şi mâinile mamei, aspre, bătucite, acoperindu-mi ochii, urechile, şi vocea ei stinsă: nu-i bine să vezi, nu-i bine să auzi!... credinţa ei naivă că ar fi putut să mă păzească. Crescusem înalt, chiar prea înalt, după dorinţa ei, ca să nu seamăn cu tata nici la înălţime, fusesem sârguincios, chiar prea sârguincios, şi când am avut în mână diploma, hârtia aceea prin care se arăta că obţinusem şefia de promoţie, nici măcar nu m-am gândit că nu aveam cui s-o arăt.

Eram mulţumit ca acum, aşteptând autobuzul, nimic nu se mai găsea în mine din uşoara nelinişte, din acea vagă surescitare – amestec de aşteptare şi frică – cu care ieşisem din casă.

În faţa hotelului Unirea m-am întâlnit cu el. A întins braţele şi capul spre mine. Ca şi altă dată, a vrut să mă îmbrăţişeze şi să mă sărute, dar m-am ferit, m-am îndepărtat repede. În ultimii zece ani dacă ne întâlnisem, cu totul întâmplător, de trei sau patru ori. El, tatăl meu, şi eu, fiul lui, trăiam în acelaşi oraş, şi totuşi nu ne vedeam cu anii. Nu s-a mai mişcat, de astă dată a rămas pe locul lui, la distanţă de un pas, şi a început să-şi caute nervos ţigările prin buzunare: ce mai faci, omule? Dar tu? Nu mi-a răspuns, şi-a aprins ţigara şi şi-a strecurat mâna pe după braţul meu.

Ne întâlnim atât de rar, încât nu putem sta aici, în soarele ăsta – a zis el. Aşa-i, este mare fierbinţeală! am zis eu, cu un fel de milă. Apoi m-am lăsat condus până în restaurant, ne-am aşezat amândoi la o masă. Restaurantul era pustiu la ora aceea, doi chelneri moţăiau într-un colţ, şi el le-a făcut semn. Bere, aşa-i? Am dat din cap că da şi, după ce am băut primul pahar, mi-a spus pe neaşteptate: ştiu tot, şi ţin să te felicit. Ce ştii?... A tăcut o clipă, şi-a aprins altă ţigară. Povestea cu şantierul vostru, a zis. Din păcate nu-i poveste şi ai putea să-ţi lepezi tonul acesta când vorbeşti cu mine. Parcă am fi la şedinţe, ţin să te felicit şi aşa şi pe dincolo. Nu-mi mai era milă, nu mai găseam niciun motiv, deşi aş fi dorit să mă fi putut agăţa de ceva şi să-i vorbesc altfel. Îmi dădeam seama că el era emoţionat, nu se aşteptase să mă întâlnească. L-am întrebat: de când nu ne-am mai văzut? Eşti în stare să-ţi aminteşti? A tăcut, şi eu aş fi vrut să vorbească, stăteam la pândă, cuvintele acelea, ca nişte lame de cuţit, aşa cum mi le închipuisem pentru o astfel de împrejurare, erau pregătite. Pe urmă mi-am dat seama că toată iritarea mea nu se datora decât faptului că el arăta nemaipomenit de neglijent, aş spune chiar murdar. Haina avea câteva pete unsuroase, acoperite de praf, un rever era boţit, îi lipsea cravata, într-un cuvânt, nu mai era el.

Privindu-i degetele care mângâiau paharul aburit, unghiile netăiate, acoperind sub ele dungi late de murdărie, mi-am adus aminte cum într-o seară, tot acolo, m-am putut mândri cu el faţă de băieţi. Aveam diplomele în buzunare, repartizările în producţie, a doua zi plecam la armată, eram gălăgioşi şi veseli, şi tocmai în clipa aceea, când am dat cu ochii de el, râdeam cu lacrimi. Ne despărţeau câteva mese, în faţa lui se afla doamna, o femeie înaltă şi blondă, ar fi putut să-i fie fiică, îmi spuneam, în timp ce-i descopeream defectele, ochii bulbucaţi, gâtul lung, cu început de guşă, dar mai presus de toate, vulgaritatea pe care şi-o trăda prin cele mai mici gesturi. Cum arăta el atunci, când ea a întins

mâna spre obrazul lui, ca şi cum ar fi vrut să i-l mângâie! Se păstrase nemaipomenit de bine. Scund, cu mâinile mici, dar viguroase şi expresive, purta un inel cu piatră pe degetul mic şi un ac enorm la cravată, podoabe compromiţătoare pentru alţi bărbaţi. Lui însă nu-i stătea chiar rău. Ochii drepţi, cenuşii şi reci, bărbia lată, aproape dură, se armonizau perfect cu hainele şi cămaşa, cu gesturile, cu felul de a sta pe scaun, puţin lăsat pe spate, un om căruia toate îi mergeau din plin. Doar chelia lucie ca în palmă şi grăsimea de sub bărbie, trăgându-i uşor obrajii în jos, puteau dovedi că trecuse totuşi ceva timp peste el. La un moment dat, m-a văzut, şi s-a sculat zâmbind, i-a spus ceva soţiei, s-a strecurat printre mese cu aerul unui antrenor de fotbal, sau ceva asemănător, şi a venit la mine. M-am lăsat sărutat şi îmbrăţişat ca niciodată, de când el plecase din casa noastră, eram chiar mândru când le-am spus: băieţi, tatăl meu! Aveam ce le arăta, – ce ştiau ei! — puteau să vadă în carne şi oase un domn, un inginer mecanic cu mai multe invenţii, un om plecat de jos, care nu s-a dat în lături să treacă nici peste el însuşi ca să ajungă. Dar atuncea eram ameţit, devenisem dintr-o dată euforic, îi strângeam umărul în palmă, spunându-i: da, tată, sau foarte bine, tată. Îmi aminteam că, după ce s-a întors la masa lui, băieţii au făcut câteva glume groase, mai ales despre nevastă-sa, şi asta m-a supărat. Ce ai, mă? gata, scuză-ne, a strigat Nelu, cu picioarele desfăcute şi braţele atârnând. Am terminat, n-am ştiut că ai o mamă a-ntâia!

Acum lângă mine se află parcă un alt om, aproape bătrân, obosit nu de o muncă anume, făcută mai înainte, oboseala lui nu se mai putea alunga nici cu somnul, nici cu medicamentele, era ceva ce creştea parcă din fiinţa lui.

Nu ştia nimic. Citise ca şi mine articolul din ziar, ba şi ceva în plus. Tot din ziar aflase şi despre cei trei înecaţi, şi i-am zis: să lăsăm asta, n-are nicio legătură cu noi. Poate ai altceva să-mi spui. Aici, cutele i-au brăzdat mai adânc fruntea, obrazul părea că i se golise, scurs în bărbie, şi a

început să-mi spună că el mi-a simţit întotdeauna lipsa, dar n-a avut voinţă să refacă apropierea noastră, şi anii s-au tot scurs. Oare deveniserăm chiar străini?... Îl ascultam, gândindu-mă că n-ar fi exclus ca, la vârsta lui, să-i semăn perfect, până şi în aerul părăsit din privire, de om care trăieşte să trăiască. Mă înşelam, el nu era decât neliniştit sau derutat, aştepta un copil. Deci voi avea un frate sau o soră, închipuieşte-ţi, plesnesc de fericire, domnule! Nu fi nesuferit, a zis atunci, ridicând mâna ca şi cum ar fi vrut să dea cu pumnul în masă. Cu tine nici măcar nesuferit nu pot să fiu. Înţelegi? Ce ne leagă, ce ne mai poate lega? Ridicasem vocea şi el mi-a spus să vorbesc mai încet, începuseră să se ocupe mesele.

Am tăcut. A tăcut şi el, privindu-şi paharul cu bere. Pe urmă, ca un început de scâncet, m-a întrebat: Matei, nu s-ar mai putea?... Nu, mai ales acum când aştepţi pe celălalt. Dar el n-are nicio vină, evident... Cum naiba de ţi-ai adus aminte tocmai acum de mine? Cred că te-ai ramolit, de altfel aş vrea să ştii că arăţi destul de prost. S-a făcut stacojiu ca un rac şi mâinile îi tremurau. Apoi am vorbit numai eu, aveam timp să-mi aleg cuvintele, el nu mă privea şi părea că nici nu mă ascultă.

I-am amintit despre mama, de nopţile ei chinuite, care fuseseră şi ale mele, nopţi de oameni singuratici. Mama fusese o sfântă, i-a refuzat până şi banii pe care el încercase la început să ni-i trimită, şi l-am întrebat dacă atunci, măcar în primii ani, n-o întâlnise niciodată în tramvai, în cuşca aceea strâmtă perforând biletele călătorilor. Apoi i-am vorbit despre unii ca el, pentru că nu fusese singurul pe atunci, despre cei trimişi la şcoli şi întorşi de acolo cu descoperirea, aşa, dintr-o dată, că nevestele nu le mai corespund, invocând tot felul de motive, dar mai ales originea socială. El nici măcar un astfel de argument nu avea. Ce vrei de la mine? m-a oprit pe neaşteptate, cu ce drept mă judeci? Aş fi putut-o face mai demult, dar mi-a fost silă. Silă, auzi? Ascultă, omule, dacă eu nu m-aş fi putut

realiza, dacă ar fi făcut şi ea: ca tine, şi acum ai fu avut în faţă un vagabond, domnule inginer, care te-ar fi luat de guler şi ţi-ar fi spus că pentru ratarea lui numai tu eşti vinovat? Tu nu eşti vagabond, nu eşti ratat, a strigat el. Asta ştiu şi eu, i-am zis, s-ar fi putut însă ca toate să arate altfel. A început să tuşească, era unul din obişnuitele lui trucuri, se prefăcea că tuşeşte ca să câştige timp, asta îmi aducea aminte de seara, ultima, când venise la noi speriat, bănuind că mama îl va reclama. Altele ca ea făcuseră astfel, îşi recâştigaseră bărbaţii şi continuaseră să convieţuiască mai departe, mimând chiar dragoste atunci când apăreau în public. Ea refuzase totul, până şi cuvintele, niciodată n-o auzisem vorbindu-l de rău. Poate nu-i chiar aşa, a spus el apoi, să nu dramatizăm, şi a început să-şi înşire frazele, cu un calm care mă scotea din minţi. Îl ascultam numai, atât, şi doream să termine şi să plec. Îmi pierise pofta de mâncare, mi-am umplut un pahar de bere, l-am băut, şi el vorbea acum cu un fel de teamă, de, parcă i-ar fi fost frică să nu mă scape, era singura lui ocazie, momentul când mi se putea destăinui. Ceva mai târziu simţeam că nu-l mai pot întrerupe, vorbea întruna, se învârtea în cerc, revenind mereu la aceleaşi lucruri, la aceleaşi cuvinte, şi prin toate trecea o undă când de disperare, când de egoism. Se gândise la el, dar care om nu se gândeşte la el? Doar are o singură viaţă! Căsătoria lui fusese un accident, pe timpul când mai era încă maistru a fost scos din producţie şi trimis la ţară pentru câteva săptămâni.

Acolo, într-un sat, unde toate casele aveau acoperişuri de stuf, pe care berzele îşi făceau cuiburile lor uriaşe şi tocau din ciocuri noaptea de te speriau, într-o încăpere cu lut pe jos, pe un pat aşezat pe patru ţăruşi, înfipţi în pământ, – era primăvară, îşi amintea el –, deci pe patul acela din casa mamei, îi răsturnase fiinţa ei pentru toată viaţa. O fată de ţăran, cu câteva clase primare, osoasă şi uscată, cu pielea aspră de vânturi, care se culcase poate şi cu alţii înaintea

lui, i se dăduse fără să scoată o vorbă. Ceea ce îl uimise de la început fusese supunerea ei, apoi mirarea ca un început de spaimă: doamne, ce-am făcut! Îi plăcuse tocmai mirarea şi spaima aceea, faptul că imediat ea s-a ridicat şi şi-a făcut cruce, a continuat el, cu glasul scăzut. Nu, nu-şi amintea dacă într-adevăr fusese fată, toată supunerea ei arăta mai degrabă că nu, apoi şederea lui acolo s-a prelungit cu lunile, nopţile s-au repetat, şi ea venea singură, până când, cu aceeaşi mirare sau teamă, i-a spus că nu mai poate pleca. Venise toamna, prin septembrie sau octombrie, avea pe masă o sticlă de vin roşu, vinul acela nu-i ieşea din cap, îşi amintea până şi forma sticlei, asemănătoare cu cele din farmacii, cu gâtul strâmt, când şi-a dat seama că nu mai avea nicio scăpare, în sat nu poţi ascunde nimic, dar mai ales pântecul unei fete uscate ca o scândură. Taică-său scrisese la regiune, el a aflat ceva mai târziu, şi de aceea a rupt definitiv legăturile cu familia ei, chiar în ziua când a plecat din sat. Este curios că ea i s-a supus şi în privinţa asta, n-a mai vrut să ştie de ai săi. Cel care a venit atunci de la regiune să clarifice problema s-a arătat neînduplecat: ori, ori! El n-a fost în stare să renunţe la carieră, nu la asta de inginer, pe atunci nici nu se gândea, era prea îndepărtată, aşa că în geamantanul lui aproape gol au încăput şi cele câteva lucruri ale ei: o cămaşă de noapte, un fular şi o pereche de chiloţi. Restul, purta pe ea. Astfel a dus-o la oraş, fără nuntă, fără petrecere. Am fost gata, ascultându-l, să-i întind o mână de ajutor. Ea mă minţise, niciodată nu-mi vorbise de bunici, pentru mine ei muriseră unul în timpul războiului, altul în anul secetei şi, la un moment dat, m-am uitat în jur, suspectându-mă de falsă memorie. Eram uluit, poate el asta aşteptase, pregătise totul de mult, presimţise că mă va întâlni într-o clipă de slăbiciune, şi am să-i cad în braţe. Poate ar fi trebuit să nu tac, sau să nu ascult, îmi spuneam când el obosise, când îşi învârtea ţigara între degete şi aştepta. Ce aş fi putut să-i spun? nu găseam cuvintele, şi când el a început iar, când i-

am auzit vocea ca pe ceva străin, nu mai credeam nimic din toată povestea. Până atunci mă mişcasem şi eu printre ei, parcă pipăisem lutul de pe jos şi încercasem cu mâna patul acela din casa mamei, învelită cu stuf, auzisem tocatul berzelor şi simţisem aproape fizic răcoarea serilor de octombrie. L-am întrerupt, spunându-i calm: ce mă interesează pe mine! La asta nu se aşteptase. N-a fost în stare de niciun gest, nici n-a clipit, s-a uitat la mine cu ochii încremeniţi, cu nişte ochi care nu voiau să vadă, ci să pătrundă, şi care se izbeau neputincioşi de fiinţa mea. Erau goi, nu trădau nimic, nici măcar neputinţa lor, sau alt sentiment, pentru el sau pentru mine. Apoi a început să zâmbească şi, după ce chelnerul ne-a umplut din nou paharele, mi-a spus sec: ca între bărbaţi, acum putem discuta orice. Nu-i aşa? Dumnezeule, cum m-a întrebat, cu ce voce, cum a reuşit să se schimbe dintr-o dată, şi să mă bată pe mână râzând: nu-i aşa? ca între bărbaţi!... Cum ai putut să faci una ca asta? L-am întrebat imediat. Păi ţi-am povestit, a zis el. Tocmai asta, de ce mi-ai povestit, de ce ai ţinut cu orice preţ să mă minţi şi acum? Ţi-am spus adevărul, pe cuvânt de onoare! şi apoi s-a uitat la ceas. Am cam întârziat puţin. Poţi să pleci, i-am zis. Chiar te rog, altfel mă voi duce la altă masă. De ce? Mai rămâi? a întrebat, cu un fel de uşurare. Du-te, plătesc eu! Te rog, pleacă, te implor.

S-a ridicat încet şi mi-a întins mâna peste masă. Era prea multă lume acum ca să-l mai pot refuza, aceeaşi laşitate, nu prea departe de a lui, funcţiona şi în mine, să salvez aparenţele, să nu întoarcă lumea privirea la noi. Îmi dădeam seama, dar sentimentul acesta de jenă faţă de ceea ce s-ar spune cei ce te văd era mai puternic, ca o obişnuinţă sau o necesitate, aşa cum mănânci sau dormi. În urma lui, am chemat chelnerul şi i-am spus să-mi aducă mâncarea. După prima înghiţitură i-am făcut semn chelnerului şi l-am rugat să mi-o ia din faţă imediat şi să-mi facă plata. Îmi pierise foamea. Am golit paharul de bere,

era rece şi mi-a făcut bine. Apoi am început să mă liniştesc, tot ceea ce simţisem în dimineaţa aceea a revenit mai puternic, ca un amestec ciudat de durere şi mândrie, ca şi cum m-aş fi despărţit de propriul meu corp şi l-aş fi admirat pentru suferinţa lui, pentru că era în stare să sufere. Acum îmi dau seama, nu era decât căutarea mea agitată, dorinţa de a uita cu orice preţ, oricum. În clipele cât am mai întârziat la masă, după plată, m-am întrebat dacă el, omul pe care nu-l puteam numi tată, şi totuşi era, nu avea dreptatea, adevărul lui, evident numai al lui, aşa cum eu îl avem pe al meu.

În holul hotelului, am luat Scânteia şi Sportul, le-am făcut sul şi le-am băgat sub braţ, apoi am intrat la bar să-mi cumpăr ţigări. Era plin de tineri, de mişcare, de fum, de muzică, de râs. M-am retras repede, renunţând la ţigări, cuprins de un puternic sentiment de culpă, ca şi cum mie mi-ar fi fost interzis să intru acolo. În stradă, încet-încet, mi-am zis că m-aş putea împăca şi aşa, că m-aş obişnui cu toate, că m-aş supune. Şi atunci am început să-l caut cu privirea, încredinţat că el nu putuse ajunge prea departe, că aştepta pe undeva, prin apropiere, ieşirea mea. În clipele acelea l-aş fi acceptat aşa cum era, încercam să-i dau dreptate, mă apropiam cu o înţelegere nouă de ceea ce le fusese viaţa sau accidentul vieţii lor. Mă agăţam de câte ceva, un cuvânt, un gest, venite de departe, din timpul când ei se aflau încă împreună, îmi aminteam cum el niciodată nu ridicase asupra mamei nici măcar glasul, iar după ce s-au despărţit a continuat o vreme să-i trimită scrisori cu vorbe drăguţe. Mama mă punea să i le citesc, deşi ştia carte, întotdeauna apela la mine, ca şi cum i-ar fi fost teamă să atingă hârtia pe care umblaseră mâinile lui. Fusese o femeie puternică, voluntară, şi cu toate că ţinta şi expresia ei vădeau veşnic oboseală şi durere, nimic nu o putea scoate din credinţele sale atât de simple şi de naive. Avea mândria aceea a femeilor de la ţară pe care cu greu şi-o putea stăpâni, mai ales când era vorba despre bărbatul

ei. Mă asculta atentă, în timp ce eu citeam, se aşeza ca o umbră lângă mine, cu mâinile în poală, nemişcată, cu picioarele uşor desfăcute, aşa cum stau ţărăncile, pentru că ea rămăsese până şi în gesturi ceea ce fusese acolo, în satul ei. În faţa femeii acesteia, cu părul negru, încă de un negru lucios şi pieptănat simplu, aproape întins pe curbura capului, cu câteva fire albe la tâmple, aşa cum murise, argumentele mele cădeau unul după altul. Mai ales ochii, mari, adânciţi în orbite, înconjuraţi de cearcăne viorii, estompate pe pielea feţei, prea uscată şi colbuită, privirea aceea rece, neiertătoare, chiar în clipele de odihnă, de relaxare, când feminitatea reapărea în ea, nu-mi puteau îngădui să-l iert. Şi totuşi încercam, cu toate că bănuiam mistificarea faptelor în ceea ce povestise el. Continuam să-l caut, dar de jur împrejur, în mica piaţă, nu se aflau decât oameni necunoscuţi, cu mersul moleşit de căldură.

APROAPE DE PRÂNZ, AM URCAT scările de marmură străjuite de doi buldogi enormi de fontă, amintindu-mi că ultima dată venisem aici cu Dobrin, şi el spusese: de ce nu scot javrele astea? zău, n-au niciun haz! — şi m-am trezit vorbind cu el, l-am întrebat de ce se supărase pe câini, pe mine, pe toată lumea. Nu ştiu de ce, mă gândeam să găsesc în hol o mare agitaţie, un podium ridicat la mijloc şi oameni întinzând peste el pânză roşie şi flori de hârtie, secretare trântind uşile, chemând mereu pe câte cineva la telefon, porunci scurte, aşa cum văzusem şi auzisem o dată, pe când eram student, în holul institutului, la moartea unui profesor. Aici era linişte, plafonul apăsa aurit, susţinut la colţuri de un fel de cariatide – risipa unui boier sau a unui negustor – era calm, doar după uşile înalte cu mânere grele de alamă şi plăcuţe din plastic, care indicau cine se afla dincolo de ele, se auzeau ţârâitul unui telefon şi ţăcănitul unor maşini de scris. Nimic nu se schimbase, nimeni nu se agita, nu trântea uşi, nu dădea

porunci.

Am intrat la director şi aceeaşi secretară înaltă ca o prăjină şi urâtă m-a întâmpinat deosebit de amabilă. Mi s-a părut machiată mai tare ca de obicei, arăta ca o dansatoare de circ când s-a ridicat în picioare şi a venit repede în întâmpinarea mea, cu mâinile întinse, ca şi cum ar fi vrut să mă îmbrăţişeze. Vai, tovarăşe inginer, a zis ea, am fost şi noi înştiinţaţi, acum două ore ni s-a telefonat, doamne, ce nenorocire! Şi, aşezându-se apoi pe unul dintre scaunele din faţa biroului, a început să plângă. Plângea zgomotos, fără lacrimi, fără convingere, tot la fel cum zâmbea, cum bătea la maşină, sau făcea numere de telefon, cu aerul caracteristic acestor femei-secretare, plânsul ei era profesional, amintea de vechile bocitoare, aşa cum văzusem eu una în copilărie şi mama îmi explicase că meseria acelei femei era plânsul. Apoi a trecut la birou, şi-a şters ochii cu grijă, privindu-se într-o oglindă scoasă din sertar, şi-a reparat repede fardul, începând s-o compătimească pe soţia lui Dobrin. Dacă ar fi avut măcar un copil, a zis ea, dar aşa, spuneţi şi dumneavoastră? Am ridicat din umeri neputincios, n-aveam nicio părere în privinţa asta, şi-am întrebat-o dacă pot intra la director. Trebuia să mai aştept, directorul era ocupat cu nişte nemţi, cu nişte ingineri care ne vânduseră nu ştiu ce utilaje, şi acum veniseră pentru montarea lor. Sunt cam de mult aici, a ţinut ea să precizeze, de parcă eu m-aş fi arătat nerăbdător.

Apoi mi-am aprins o ţigară şi cât am fumat-o a sunat de câteva ori telefonul şi secretara a răspuns cam plictisită. Fumaţi mult, mi-a spus ea la un moment dat, ridicându-se să deschidă fereastra. Avea picioare frumoase, singurul lucru frumos la femeia aceea erau picioarele, şi ea ştia să le poarte, să le arate, dar acum nu i-am spus asta, aşa cum făceam de obicei când veneam pe aici. Întorcându-se iar la birou, aşezându-se încet, cu mâinile întinse spre mine, lungi, uscate, cu unghii stacojii, a început, fără să mă

privească: aş vrea să vă întreb ceva. Da’ nu vă supăraţi!... Să aud despre ce-i vorba! Îl cunoaşteţi de mult pe tovarăşul Vechiu, pe noul nostru director! Nu l-am văzut decât o singură dată, i-am răspuns imediat. Vezi, cum se înşală omul, puteam să pun mâna în foc, chiar i-am zis nu ştiu cui, se cunosc de mult, sunt prieteni. Ce te-a făcut să crezi asta? Dacă aţi şti, a zis ea zâmbind, dacă aţi bănui ce frumos vorbeşte despre dumneavoastră! Treaba lui, am zis eu. Apoi ea mi-a povestit, cu vocea puţin scăzută, cum a plecat Datcu, cum a ieşit din birou, după ce-a dat în primire, cum i-a strâns mâna şi i-a urat noroc. Ştiţi, nu era trist deloc, ba chiar a şi râs când s-a despărţit de mine. Şi câte motive avea bietul om să fie altfel! Păi, spuneţi şi dumneavoastră, eşti dat afară din post, te părăseşte soţia, iar ţie nici nu-ţi pasă. Zău, nu-i de admirat? Dar cine poate fi tare ca el? Aici am oprit-o, vestea m-a făcut să tresar, şi-am zis: când l-a părăsit soţia? Cu câteva zile înainte de inundaţii. Ce să mai vorbim, tovarăşe inginer, o smintită. Aţi cunoscut-o cumva?...

N-am mai avut timp să-i răspund, tocmai atunci s-a deschis uşa şi au ieşit doi tipi blonzi şi foarte tineri, cu mape subţiri sub braţ, zâmbind şi dând din cap. Au trecut repede pe lângă noi, urmaţi de inginerul şef, apoi a apărut şi Vechiu. Faţa lui posomorâtă s-a destins brusc într-un zâmbet. Dumneata! Poftim, şi iartă-mă dacă a trebuit să aştepţi.

I-a făcut loc şi secretarei, să strângă tăvile, sticlele, ceştile, iar el s-a dus şi a deschis ferestrele. Musafirii fumaseră mult, era un fum să-l tai cu cuţitul. Ăştia, mi-a spus el după ce a plecat secretara, fumează trabuc, te îneci stând lângă ei. Nu bei o cafea? I-am mulţumit, refuzându-l. Acum îl vedeam mai bine pe noul director.

Vechiu părea un om energic, în ciuda felului său greoi de a se mişca, de a vorbi, spunea că nu-l interesează ierarhiile, el îl înlocuise pe Datcu fiindcă i se ceruse, şi tot aşa, când i se va cere, va pleca din post. Dar cât voi sta aici, am să-mi

fac datoria, a ţinut el să precizeze. Am fost gata să-i spun că nu mă interesa, asemenea vorbe mai auzisem şi la alţii, şi mai ales în gura lui, nu ştiu de ce, sunau fals. Gesturile pe care le făcea, înălţând din când în când o mână mică, strânsă pumn, parcă să sublinieze convingerile sale, n-aveau niciun rost, erau nişte ticuri sau ceva asemănător, păreau lipite artificial de cuvinte. În definitiv de ce venisem, mi-am zis aprinzându-mi ţigara, să-i ascult părerile despre viaţă şi oameni, care nici măcar nu sunt ale lui? Omului, a zis el tocmai atunci, îi sunt date multe greutăţi, şi numai singur nu le poate învinge. L-am întrerupt, întrebându-l: ce aveţi de gând să faceţi cu mine? Ce întrebare mai este şi asta? a zis el, începând să râdă. Cum, ce să facem cu dumneata? Te întorci de unde ai plecat. Chiar ieri am fost pe acolo, lucrurile au intrat în normal de câteva zile. Eşti aşteptat. Sau vrei să rămâi aici, în oraş? Nu, este mai bine poate să plec, i-am spus. Pe urmă a început să vorbească despre Datcu, cu dispreţ, la un moment dat chiar s-a înfuriat, pentru că în întreprindere, cum spunea el, găsise un haos cumplit. Datcu fusese înlocuit cu o săptămână în urmă, o comisie specială, care investigase lucrurile în amănunt, ajunsese la concluzii deosebit de grave. Datcu nu se apărase, şi asta îl mira pe Vechiu, noul director îl dispreţuia tocmai din această pricină. Parcă se tâmpise, domnule, a zis el, nu spunea decât da, da, sau nu, nu, repeta întruna cuvintele celor din comisie, aproba tot sau nega tot, exact cum ziceau ei. Este clar, Datcu a vrut să scape uşor, şi-a pus în spate chiar şi greşelile altora, sau unele inventate, numai să termine, să lichideze cât mai grabnic problema. Mare şmecher, îl cunosc eu destul de bine ca să nu mă înşel. Este totuşi un bun specialist, am zis. Lasă-mă, inginere, cu specialiştii ăştia! O fi bun la catedră, aici însă nu s-a priceput decât să încurce lucrurile, dumneata ai auzit de incompetenţa prin promovare? Ce să mai vorbim, să fie mulţumit că a scăpat numai cu atât. În timpul cercetării, mă uitam la el cum accepta totul,

atitudinea lui ne intriga pe toţi pentru că luându-şi asupra sa şi greşelile altora nu mai puteai şti precis care era într-adevăr vinovăţia lui, şi i-am strigat să nu sconteze pe faptul că ne-ar putea impresiona prin asta. Ştii ce mi-a răspuns? Cu un calm nemaipomenit, m-a rugat să nu-l umilesc, că oamenii, zicea el, nu trebuie umiliţi, în orice situaţie s-ar găsi. Tot ce s-a întâmplat la voi pe şantier se putea evita, dar Datcu este şi nu este vinovat. Însă a fost un prilej să se scoată la iveală neputinţa lui. De fapt este un om slab, recunoaşterea vinovăţiei nu-i întotdeauna venită din cinste. La el sunt sigur că... De ce sunteţi atât de sigur? l-am întrerupt eu, gata să-l întreb: dar tu cine eşti şi cine îţi dă dreptul să-i judeci pe alţii?... Un om ca mine, a explicat el, care a trăit revoluţia, anii aceia de la început, care a văzut atâţia oameni ridicându-se şi prăbuşindu-se, mai ştie câte ceva! În privinţa lui Datcu, i-am zis eu, cred că vă înşelaţi. A tăcut, trecându-şi nervos mâna prin părul său aspru, cărunt. Părea că nu-i place să fie contrazis, faţa lui, cu un aer de siguranţă, a omului care nu se îndoieşte niciodată de convingerile sale, avea acum o uşoară umbră de dispreţ. Ce ştii dumneata! a zis el pe urmă. Apoi, deodată, ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva, fruntea i s-a descreţit şi mi-a spus: ce mai face tata? Am tresărit. Nu ştiu, i-am răspuns eu, minţind. Noi nu ne întâlnim cu anii. Rău, domnule, foarte rău. Am fost colegi la institut, ne leagă o veche prietenie. Nu mă interesează, i-am zis atunci. Am venit la dumneavoastră să văd ce pot face, nu să-mi vorbiţi despre el. Mâinile îmi tremurau, îmi simţeam palmele ude de transpiraţie, şi mi le-am şters de îmbrăcămintea pluşată a scaunului. Am stabilit parcă ce vei face, tovarăşe inginer!... Tonul lui fusese acum aspru, categoric, nu mai aveam ce să-i răspund. M-am ridicat să plec, dar el mi-a făcut semn să mai rămân.

Şi-a chemat apoi secretara, a semnat nişte hârtii, a dat telefoane şi, la un moment dat, am avut impresia că uitase de mine, şi m-am înfuriat din nou. Eram gata să mă ridic de

pe scaun, când el mi-a spus: iartă-mă, dar a trebuit să rezolv nişte lucruri în legătură cu înmormântarea lui Dobrin. L-am întrebat când avea să fie înmormântat. Mâine, mi-a răspuns el, este vară, nu-l poţi ţine prea mult pe căldura asta. Spune-mi, chiar atât de rău te-ai împăcat cu el, aşa cum am auzit? Atunci am început să-i iau apărarea lui Dobrin, am simţit nevoia să vorbesc, nu atât ca Vechiu să afle ce fel de om fusese Dobrin în ultima vreme, ci eu însumi să-mi clarific lucrurile. Am început cu ziua când Datcu şi-a trimis maşina după noi, cu dimineaţa aceea când i-am zărit Volga în faţa biroului nostru, mirat, fiindcă Datcu nu mai făcuse niciodată asta. Este cam mult să numesc birou, am zis eu, baraca aceea de scândură, dar asta îi era destinaţia. Erau acolo două mese, patru scaune şi un dulap, toate recondiţionate odată cu venirea mea pe şantier, adică fixate în cuie la repezeală şi date cu un amestec de vopsea, asemănătoare coajei de portocală. Dobrin bătuse nişte cuie în pereţi, să avem de ce atârna hainele şi graficele. Asta era tot, ca pe şantier, şi la început am fost foarte mândru de biroul nostru, dar mi-a trecut repede. Este normal, a zis Vechiu, zâmbind. Planul se face pe şantier, nu în birou! L-am privit mirat, până atunci nu-mi vorbise în clişee de astea şi eram gata să renunţ, dar el mi-a făcut semn cu mâna că asculta, şi s-a aşezat mai bine, şi-a rezemat bărbia în palmă.

Împlinisem zece luni, am zis apoi, de când mă întâlneam în fiecare dimineaţă cu Dobrin, şeful meu direct, în decorul acela dominat de culoarea portocalei. Întotdeauna venea înaintea mea, îl găseam punându-şi hârtiile în ordine. Îl salutam şi-mi făceam repede de lucru, cu gândul s-o şterg cât mai repede pe şantier. Încăperea îmi devenise cumplit de nesuferită. Iarna arătase destul de curată, tropăiai de câteva ori, şi zăpada rămânea la uşă. În primăvară însă, picioarele de mese şi scaune erau cafenii, noroiul se aduna pe podea de luni până sâmbătă, se măcina, se prefăcea în praf sub tălpile celor care intrau şi ieşeau ca la moară.

Dobrin dăduse dispoziţie ca numai sâmbăta să se facă curat şi, într-un fel, avea dreptate, luni la prânz, cabinetul nostru intra iar în pielea lui, cum zicea el râzând.

Nu ştiu de ce am ţinut la aceste amănunte fără nicio valoare, pe Vechiu nu puteau să-l intereseze, n-aveau nicio legătură cu întâmplarea noastră, dar trebuia să recapitulez încet, cu grijă, să nu pierd nimic din ceea ce fusesem atunci. La un moment dat am început să vorbesc despre mine la persoana a treia, ca şi cum m-aş fi văzut intrând acolo, în baraca noastră, iar eu eram ceva deosebit, aproape străin, de celălalt, care vedea. Asta nu i-a plăcut lui Vechiu, m-a rugat să fiu mai clar. M-am trezit însă iar vorbind, şi nu mai ştiu precis dacă i-am spus toate acestea sau numai am avut intenţia să i le spun.

Ca să fiu sincer, am continuat eu, a fost o vreme când nu-l puteam suferi pe Dobrin. Gâfâind ca un astmatic, mătăhălos şi veşnic transpirat, cu ochii mari, dispreţuitori, omul împlinise cincizeci de ani chiar în ziua când m-am prezentat pe şantier. Mi-aduc aminte cum mă măsura uneori cu privirea, muşcând din capătul ţigării. Era un tic, un obicei scârbos, el mai mult mânca ţigara, decât o fuma. Dimineaţa, când îl salutam, când ridica spre mine faţa lui aproape rotundă şi inexpresivă, mă apuca sila. Numai ochii parcă erau cu adevărat ai lui, privirea aceea trufaşă, care mă intimida repede. Ascultă, stagiarule, unde o ştergi iar? Niciodată nu mi-a spus pe nume, eu eram stagiarul, doar atât, şi pronunţa cuvântul ca şi cum ar fi fost vorba de ceva foarte neînsemnat. În ultima vreme întrebările astea fără niciun rost se repetau foarte des. Dar eu nu-i răspundeam nici chiar atunci când, de faţă cu oamenii de pe şantier, mă dădea la o parte cu un gest sau cu vreo vorbă. De ce mă ocoleşti? Continuam să tac, mă prefăceam că lucrez, aşteptând să-şi aplece ochii peste hârtii, ca s-o pot şterge. Mai întreba de câteva ori, apoi se răsucea cu tot cu scaun spre fereastră şi-şi aprindea ţigara. Îl lăsam acolo, nemişcat, stătea aşa minute în şir. În clipele acelea mă

încerca un sentiment de milă. Atât, numai milă şi, nu ştiu de ce, mă simţeam legat de fiinţa lui, îi devenisem un fel de complice. Ce mai rămăsese din fostul conducător al unor vestite şantiere din ţară, decât ochii lui răi, pătimaşi? Uneori nu puteam s-o şterg şi mă uitam la el cum privea pe fereastră în gol, ca un orb, şi nu-mi venea să cred, aşa cum se spunea, că atunci fusese ceva de capul lui. Lucraseră alţii pentru el, îmi ziceam, şi poate ar fi rezistat, s-ar fi menţinut în virtutea meritelor de la început, dar el se trădase, băutura jucase un mare rol, îi grăbise decăderea.

Aici Vechiu a ridicat mâna, m-a întrerupt. Poate cinstea lui, a zis el, şi-a dat seama că nu mai era în stare şi a început să renunţe. Cine-i omul acela care poate renunţa astfel? am zis. Astea sunt închipuiri, iluzii, că am putea fi altfel decât aşa cum suntem. Ce vrei să spui? m-a întrebat Vechiu. Că este în noi ceva care nu se schimbă niciodată, am zis. Acum a început el să râdă, iar eu m-am prefăcut că nu iau în seamă aerul lui de superioritate, de om trecut prin viaţă. Mi-am continuat gândul: o dată m-a invitat la masă şi am aflat cum ajunsese în oraşul nostru. Uite aşa, fără să mint, povestea el, m-am trezit aici şi am început să miros a debarcare. Ştii ce înseamnă asta? Cunoscuţii, prietenii te ocolesc, telefonul de acasă amuţeşte, pur şi simplu eşti uitat. Asta n-ar fi nimic, pentru că asta este la urmă, dar, imediat în zilele după ce-ai fost scos din post, simţi în jurul tău, cu un zumzet, tot felul de vorbe, de păreri, care mai de care mai exagerate. Ei nu pot să creadă că n-ai fost dat afară, că în locul tău trebuia să vină altul, mai tânăr, că nu se iese la pensie din funcţia de director. Nu, ei ştiu una şi bună: ori ai fost incapabil, ori imoral. De aceea am venit aici, şi nu pentru mine, eu pot înfrunta orice, dar am vrut s-o scutesc pe nevastă-mea de bârfa lor. De fapt nu putea să explice precis, începea cu originea socială a soţiei – greu mai trăsese, omule, mai ales în primii ani! — şi se întorcea tot la ea, vorbind altfel, cu oarecare nesiguranţă. N-am crezut nimic din toată povestea, şi el a simţit, a început să

bea, s-a îmbătat repede. Nu mai regreta nimic, fiindcă nu spunea decât: ştii, mă, cine sunt eu? Aici ajungea întotdeauna, rostea cuvintele fără umbră de îndoială, aproape silabisind, şi îşi înfigea un deget în piept: ştii, mă, cine sunt? Ştiam, mă obişnuisem ca atunci când era beat, pentru că de băut bea zilnic, să-mi înşire câte ordine şi medalii avea, prin ce funcţii trecuse, ce se scrisese despre el în ziare. Te apuca greaţa, erai nevoit să te ridici şi să-i întorci spatele. În după-amiaza aceea am rămas însă până la sfârşit. Era ziua soţiei şi el cumpărase gladiole, iar eu trandafiri. Se cunoştea că nu ştia să umble cu florile, le ducea atât de caraghios, încât mi-a venit să râd. Acasă, nevastă-sa l-a sărutat pe amândoi obrajii, aşa cum îşi sărută mamele fiii. M-a sărutat şi pe mine şi apoi, în timp ce s-a îndepărtat, parcă să mă privească, să vadă cum arăt, m-a întrebat: de ce-ai tresărit? Cred că n-am greşit sărutându-te. Dobrin mi-a vorbit atâta despre dumneata, încât te socotim de-al casei. Vorbea rar, privind undeva peste umărul meu, iar eu, intimidat, i-am spus nişte banalităţi. Apoi am rugat-o să-mi permită să fumez. Mi-a adus o scrumieră, un lucru frumos făcut, un fel de cupă susţinută de un şarpe, strâns colac sub ea, ceva din metal. I-am mulţumit şi mi-a spus să mă simt ca la mine acasă. Scundă şi subţire, cu părul complet alb, neobişnuit pentru vârsta ei, mai păstra încă urmele unei frumuseţi sărăcite de scurgerea timpului. Purta o rochie neagră ce contrasta izbitor cu părul ei alb. Pentru-o vreme am rămas singur, ei se duseseră în bucătărie, şi m-am ridicat să-i văd mai bine fotografia, singura podoabă de pe pereţii încăperii, o fotografie, enormă, făcută pentru saloane, nu pentru o cameră de bloc, aşezată sub sticlă, într-un oval negru. După zâmbet, aproape neschimbat, am recunoscut-o uşor. Fusese o adevărată frumuseţe şi, acum, cu umerii goi de atunci, cu explozia de lumină din deschizătura adâncă a sânilor, mă privea trufaşă. O spuneau ochii, privirea care filtra, printr-un fel de apă ceţoasă, naivitate şi dorinţă.

Numai zâmbetul strica ceva din frumuseţea ei, crispându-i parcă chipul. Apoi, au venit amândoi şi ne-am aşezat la masă.

Ceva mai târziu, Dobrin a început să vorbească. Am băgat de seamă că nu mâncase aproape nimic, în schimb băuse zdravăn. S-a ridicat, a deschis geamul, şi-a umplut din nou paharele. Noi tăceam. Ea cu un zâmbet ciudat, eu cu un început de jenă pentru femeia de lângă mine. Stătea ţeapănă, o credeam chiar absentă, când el şi-a înfipt degetul în pieptul meu şi m-a întrebat: ştii, mă, cine sunt eu? Am ridicat privirea spre ea. Nicio tresărire, nimic. Şi atunci masa aceea încărcată cu mâncare, farfuriile cu friptură şi sos cafeniu, paharele pe jumătate pline, mâinile lor întinzându-se leneşe spre ele, toate mi-au devenit brusc dezgustătoare. O silă mare urca în mine încet şi, când eram gata să mă scol, s-a aplecat spre nevastă-sa, i-a luat mâinile şi a început să i le sărute. De ce faci prostii, mamă?

Femeia plângea într-un fel cum nu mai văzusem până atunci, numai lacrimile o trădau, în rest, faţa îi era neschimbată. Hai, fii cuminte, mamă. Nu spui tu că fiecare îşi merită viaţa?... Ei, gata, ţi-a trecut. Aşa-i că ţi-a trecut? Vorbise cam răstit, cu tonul lui dintotdeauna, străduindu-se să fie în acelaşi timp duios şi blând. Părea că îşi alegea cuvintele, că singura-i dorinţă din clipa aceea era să dea glasului său răguşit ceva mângâiere. Nu-l credeam în stare de mai mult, şi bănuiam că şi izbucnirile ei, ca un început de revoltă, erau rare şi trecătoare. Împotriva a ce s-ar putea revolta? m-am întrebat, privind-o mai atent. Scuză-mă, domnule Petrina, în general sunt o fiinţă tare, dar acum nu ştiu ce m-a apucat. Pentru ce să te scuze? a întrebat Dobrin? De ce? şi a început să râdă. Umplea cu glasul lui încăperea sau parcă îşi umplea glasul cu tot ce era în jurul lui, glas de om nedeprins să se stăpânească în faţa cuiva. Atunci le-am mulţumit, le-am spus că m-am simţit minunat, dar nu mai puteam sta, pentru că mă aştepta o fată. Bineînţeles, am minţit şi, în uluirea mea, acesta-i cuvântul –

fiindcă prea uşor oamenii aceia puteau trece de la o stare la alta, să nu le rămână nicio urmă din ceea ce fuseseră cu o clipă mai înainte – mă întrebam ce se ascundea sub aparenţele acestui beţivan, ce era dincolo de tăcerea şi plânsul femeii lui. La început n-au vrut să-mi dea drumul, el a mai destupat o sticlă, dar le-am spus din nou pentru ce trebuia să plec. Ei, da, numai vezi cum te porţi. Este blondă sau brunetă? a zis el. Lasă omul în pace, dragă, a intervenit femeia. Nu-mi doream altceva decât să mă văd singur, în stradă.

De la etajul trei, am coborât în goană scările, vorbele lor, ultimele, amestecate într-un râs gros, stupid, mai răsunau încă în mine, când am intrat într-o cabină telefonică. Voiam s-o chem pe Malvina. I-am spus: vreau să te văd, atât, am nevoie de tine, pentru câteva clipe! M-am bâlbâit îngrozitor, şi ea mi-a răspuns: miroşi a vin şi prin telefon. Nu eram beat, şi mi-am înghiţit un cuvânt cumplit, auzind-o că-mi spune asta. Aş fi dorit să-i explic cum mă cuprinsese o spaimă ciudată, ca ceva străin, venit dinafară, că o mai aveam încă în mine, dar ea mi-a închis telefonul.

Seara era calmă, început de septembrie leneş ca o crizantemă ruginită. Strada urca spre parc, arhiaglomerată. Nu, singurătatea lor nu va fi niciodată a mea, îmi spuneam, gândindu-mă la soţii Dobrin. Acum ştiam, sau bănuiam numai, că starea aceea cu care mă obişnuisem venea de la ei, de la întâmplarea aceea stupidă. M-am oprit la alt telefon. Era ocupat, şi-am aşteptat mult. Fata care vorbea purta o rochie roşie şi părul ei blond parcă ardea. La un moment dat s-a întors cu faţa la mine şi mi-a făcut semn din ochi, că termină imediat. Când râdea, făcea gropiţe în obraji şi închidea ochii. M-a fulgerat gândul să o întreb cum o cheamă şi cu cine a vorbit, dar mi-a lipsit curajul sau tupeul pe care îl au alţii în astfel de împrejurări. Într-un cuvânt, m-am purtat ca un neisprăvit. Am făcut repede numărul şi m-am răsucit spre stradă. Câteva clipe am mai zărit rochia ei roşie şi părul ca o flacără. Îmi părea rău, şi

am început să-i repet Malvinei aceeaşi rugăminte. Înţelege, Matei, nu pot, tata are musafiri, şi iar mi-a răsunat în urechi pocnetul sec de pe fir. Tocmai atunci voiam s-o întreb dacă n-am supărat-o.

Am atârnat telefonul la loc şi spaima a început să crească iar. Cred că totul a venit din seara aceea, ca şi cum liniştea acelui sfârşit de ziuă i-ar fi adunat în mine pe toţi, cei care trăiau sau care muriseră, cu chipurile lor de serie, aşa cum nu le mai văzusem niciodată, umplându-mă de un puternic sentiment de jenă. Totul ar fi putut şi ar putea fi altfel, îmi spuneam revoltat, şi eu însumi în drum spre casă eram parcă un altul. Nu mă gândisem niciodată la mine sau nu mă gândisem astfel, aveam senzaţia că mă opream dintr-o goană, că alergasem toată viaţa mea de până atunci şi pierdusem tot. Dar mă înşelam, pur şi simplu trăisem destul de superficial, chiar faptul că, la un moment dat, m-am trezit singur nu m-a determinat să mă respect mai mult. Mă ştiusem perfect şi nu mai eram. Coborând în fugă scările de la soţii Dobrin, ceva se dereglase în mine. Încetasem să mai fiu fiinţa fără cusur, şeful de promoţie devenise o amintire ca altele şi, deşi simţeam că nu era decât un amănunt, ceva neînsemnat, ştiam că amănuntul acela nu mai putea fi oprit în lunecarea lui, că avea să se rostogolească în mine, să se umfle asemenea unui bulgăr de zăpadă pornit din vârful muntelui.

Am ajuns târziu acasă, obosit şi vinovat, ca şi cum aş fi săvârşit o faptă nelegiuită. Am întors ceasul, l-am pus să mă trezească la ora obişnuită şi am închis ochii, înainte de-a adormi, am văzut-o deodată pe soţia lui Dobrin. Era îmbrăcată în aceeaşi rochie neagră şi eu o bănuiam că anume se îmbrăcase astfel, ca să realizeze acel contrast izbitor cu părul ei alb. Zâmbea viclean şi-mi spunea: fiecare îşi merită viaţa!... La dracu! O minciună, doamnă, o gogoriţă care îţi aparţine sau ai citit-o undeva şi mi-o întinzi mie acum. Nu, doamnă, oamenii merită totdeauna mai mult.

Aici m-am oprit şi m-am uitat la Vechiu. Nu încăpea nicio bănuială că omul nu mă mai asculta de mult, dar nu-l puteam învinovăţi. Lui, sau altuia, odată tot ar fi trebuit să povestesc. M-a întrebat plictisit: când vrei să pleci? Poimâine, i-am răspuns, gata să ţip la el. Pentru Vechiu lucru era încheiat, el n-avea nicio legătură cu asta, el venise ca să îndrepte lucrurile. Şi chiar m-a sfătuit, înainte de a-mi întinde mâna, mi-a zis: linişteşte-te, tu eşti complet scos din cauză. Am avut eu grijă. De fapt mă întreb dacă în cazul acesta poţi găsi pe cineva vinovat.

Era inutil să continuu. Aş fi vrut să-i spun că din iarnă nu mai văzusem maşina directorului pe şantier, că atunci fuseseră nişte zile când Dobrin m-a învins nu numai pe mine, dar şi pe Datcu. Cine ar fi crezut? Iarna căzuse brusc peste noi, cu multă zăpadă şi ger. Câteva zile după începutul lui decembrie, circulaţia a fost aproape suprimată şi lucrul pe şantier a încetat. Se mai lucra doar în interioare, dar asta nu însemna nimic. Buletinele meteorologice erau deprimante, la televizor, în fiecare seară, apărea o femeie acră, ţuguindu-şi buzele şi precizând noi avalanşe de zăpadă şi ger. Dobrin turba, îl înjura pe Datcu, care îl lăsase descoperit, cum spunea el, ca să-l compromită. Am să-i arăt eu cine sunt.

Şi a adunat toţi oamenii de pe şantier în magazia enormă, de lângă biroul nostru. Oamenii au stat în picioare, cu căciulile pe cap şi Dobrin i-a întrebat: când am putea reîncepe lucrul? Au răspuns câţiva şi ceilalţi au aprobat totul, fără nici cea mai mică reţinere; uimindu-mă cum se puteau supune unui singur om, ambiţiei lui. Afară viscolul nu încetase, izbea cu furie zăpadă în geamuri şi, revoltat, am fost gata să spun: nu vă gândiţi la voi, proştilor? Este o nebunie, veţi umple spitalele! Dar n-am avut curajul, am rămas nemişcat în colţul meu, privindu-i cum plecau grăbiţi. M-am apropiat de Dobrin şi, aproape în şoaptă, l-am întrebat: vă daţi seama ce faceţi? De ce vă bateţi joc de oameni? Nu-i treaba ta, stagiarule, eu răspund. Ai înţeles?

Şi de unde ai scos tu asta, că îmi bat joc de oameni?

Vorbea şovăind, împrăştiind în toate părţile fumul de ţigară şi aerul cald. Ochii însă îi erau la fel de neînduplecaţi, aproape răi. Ştiu că te întrebi ce mai vreau, a adăugat el. Planul s-a îndeplinit, mai putem sta. Oamenii ăştia vor dovedi însă că se poate şi altfel. Ei şi cu mine. Atunci l-am chemat pe Datcu la telefon şi i-am spus tot. Abia la prânz a izbutit să ajungă pe şantier. În scurta lui de blană, cu ochelari de soare, părea un schior în vacanţă. I-a explicat lui Dobrin scopul vizitei sale, vorbind calm, aproape leneş, ca şi cum nici nu l-ar fi interesat. Eram numai noi trei, Dobrin aşezat la masă, cu ţigara în gură, şi Datcu, plimbându-se în jurul meu, l-a rugat să nu întreprindă nimic şi să fie mulţumit că viscolul l-a surprins cu planul încheiat. Dumneata poate ar trebui să-ţi schimbi meseria, i-a răspuns Dobrin. Eu sunt prea bătrân şi obosit ca s-o mai fac. Era prea mult, dar nici acum n-am reuşit să-mi spun gândul. Nici Datcu n-a răspuns, părea că nu doreşte să mai convingă pe nimeni. S-a retras încet spre uşă, cu spatele, şi în privirea lui a fulgerat un ciudat dispreţ. A mai spus, înainte de a pleca: dispoziţia mea este ca să încetezi lucrul.

În urma lui, Dobrin a ridicat faţa spre mine şi, strivindu-şi ţigara în scrumieră, mi-a spus: de ce nu pleci după el? Du-te, stagiarule, ce mai aştepţi? Am tăcut, am făcut câţiva paşi spre uşă, apoi m-am întors la loc, rezemându-mă de marginea ferestrei. Nu m-a slăbit din ochi nicio clipă şi, când a văzut că nu mă mai mişc, s-a ridicat, a venit în faţa mea şi m-a apucat de gulerul paltonului. Dacă ai fi copilul meu, ţi-aş arde câteva perechi de palme ca să le ai pentru toată viaţa. Pentru ce? am întrebat, prosteşte. Ştii tu, şi brusc mi-a întors spatele, ieşind.

A urmat apoi o săptămână infernală. Plecam în zori şi mă întorceam noaptea istovit şi rebegit de frig, şi, până să adorm, mă hărţuiam cu chipul lui Dobrin, cu el, care atunci arăta neînduplecat ca un general. Fără să-mi dau seama, mă supusesem şi eu ca toţi ceilalţi de pe şantier, şi

neputinţa mea mă chinuia. Dobrin a avut noroc, fiindcă n-a mai nins, au rămas numai gerul, zilele ceţoase, cu soare sărac şi nopţi de sticlă. La sfârşitul anului, i-a adunat iar pe oameni în magazie. Aduseseră, nu ştiu de unde, sticle de vin. M-am trezit şi eu cu una, am dus-o la gură, am înghiţit de două ori, apoi, neobservat, am ieşit afară. Gerul îmi muşca obrajii şi-mi usca lacrimile.

Dobrin îmi dăduse prima lecţie şi despre asta aş fi dorit să ştie Vechiu. Aş fi vrut să-i povestesc cum fusesem la gară, în zilele acelea, ca să-i opresc pe navetişti, pentru că ei erau majoritatea lucrătorilor de pe şantier, şi cum n-am putut să mă dezlipesc de zidul rece al peronului, i-am privit numai, mulţimea lor – ocupând dintr-o dată gara – m-a readus brusc la neputinţă. Încercarea mea a fost stupidă, devenise, ca să spun aşa, o chestiune de principiu, îmi ziceam că oamenii trebuiau protejaţi, orice s-ar fi întâmplat. N-am avut atunci curajul, puterea lui Dobrin, pentru că mai era în el destulă putere, şi dorinţă să reînceapă ceea ce fusese în tinereţe: au fost mai tari. Dacă atunci aş fi izbutit, poate n-ar mai fi existat nici zilele care s-au năpustit peste noi să ne piardă.

Nu, pe Vechiu nu-l puteau interesa asemenea lucruri şi, în timp ce mă întorceam acasă, i-am dat dreptate. Eram din nou singur şi nu-mi mai păsa că mă destăinuisem astfel unui om de care nu mă lega nimic.

Acasă, am băut multă apă îndulcită cu zahăr. Mă obişnuisem de mic cu asta. Mama zicea că zahărul linişteşte. Acum însă am adormit repede pentru că eram frânt de oboseală. Am visat că făceam baie într-un râu şi apa era foarte limpede, se vedeau peştii lunecând pe fund, iar deasupra ţipau pescăruşii. Cei pe care îi visam eu stăteau nemişcaţi pe un cer albastru, albi, cu aripile larg deschise. Dispăreau şi veneau din ceaţă, cu ţipetele lor cumplite.

Cred că aş fi adormit până a doua zi dacă nu m-ar fi trezit pensionarul, vecinul meu. Era cinci când i-am deschis uşa,

cu ochii cârpiţi de somn. M-a îmbrăţişat şi m-a sărutat pe amândoi obrajii. Mă aşteptau la ei. Bătrânul era proaspăt bărbierit şi mirosea a săpun. I-am spus că mă îmbrac repede. M-am dus mai întâi în baie şi m-am spălat mult, amintindu-mi că mama întotdeauna, după ce mă săruta careva, îmi freca faţa cu săpun. În privinţa asta era maniacă, vedea peste tot numai boli şi microbi.

Vecinii mă aşteptau cu masa încărcată. Nu era o oră prea potrivită, dar mi s-a făcut foame. Am mâncat plăcinte cu carne şi am băut vin rece şi plăcut la gust. Regretau că nu-i înştiinţasem chiar din primele zile, mi-ar fi adus la spital câte ceva. Le-am spus că nu-mi lipsise nimic. Ca întotdeauna, mă copleşeau cu atenţia, iar eu mă simţeam puţin ruşinat, aveam sentimentul că nu meritam afecţiunea lor. La un moment dat, el a spus: aşa-i viaţa, te încearcă şi te învaţă s-o preţuieşti mai mult. Lasă tu filosofia, i-a răspuns bătrâna pe neaşteptate, am putea trăi şi fără încercări, ar fi mai bine! El a tăcut. Nu era prea vorbăreţ. S-a făcut roşu la faţă şi s-a ridicat să deschidă uşa la terasă. Atunci am zărit, prin deschizătura uşii, lada lui mare, învelită cu tablă, de la care pornea singura neînţelegere a celor doi bătrâni. El fusese lăcătuş sau strungar, adunase tot felul de scule şi fiare vechi, cum le numea ea, şi le păstra acolo. De multe ori îl văzusem ghemuit pe un scăunel, scoţându-şi din ladă sculele, una câte una. Le ungea cu grijă, apoi le aşeza la loc, neţinând seamă de supărarea soţiei lui, care zicea că îi murdăreşte casa. Odată îmi spusese: ştiu bine că n-am să le mai folosesc, dar nici nu le pot lăsa aşa, să ruginească. Atunci mi-am închipuit că pentru el nu era o îndeletnicire simplă: să facă ceva, să treacă vremea; fiecare sculă sau bucată de metal avea poate povestea ei, şi bătrânul încerca să-şi păstreze astfel nu lucrurile acelea, ci amintirile.

Am spus că nu era vorbăreţ, că îi plăcea mai mult să tacă, exact ca acum, când mă privea cu ochii lui spălăciţi, de parcă şi-ar fi văzut propria-i tinereţe. Poate greşesc, dar

la asta mă gândeam când a sunat poştaşul. Îmi amintesc perfect, bătrâna s-a ridicat, făcându-ne semn să ne vedem de treabă, apoi s-a întors cu plicul în mână. Era un plic lung, dintr-o hârtie fină, şi am recunoscut imediat scrisul. Ce mai vrea oare? m-am întrebat, strecurându-l în buzunarul de la pantaloni. Nu era momentul pentru o asemenea lectură, mă simţeam prea bine la ei. Pe urmă, nu ştiu de la ce, bătrânul şi-a amintit de mama, cum mă însoţise el la sanatoriul acela de pe malul mării, unde ea murise! Biata femeie! a zis bătrâna, dacă te-ar vedea acum! Şi tata, spune, l-ai mai văzut? Am dat din cap că nu, minţeam, simţeam o ciudată plăcere să spun că nu-l mai întâlnisem de mult. Dar mai târziu mi-a pierit pofta de mâncare, nu mai puteam bea, nu mă mai simţeam în stare să rostesc un cuvânt. Dragostea lor îmi făcea silă. Silă faţă de mine. Începusem să mă suport cu greu în faţa lor, eram vinovat că nu mai aveam ce le răspunde, nu mai găseam să le spun un cuvânt, nimic care să facă legătura între noi, când m-am ridicat şi le-am mulţumit. Fuseseră foarte drăguţi, dar eu aveam o treabă urgentă în oraş. Bătrânul s-a întristat, fiindcă tocmai atunci adusese cutia cu şah.

M-am dus şi m-am întins în pat. Eram din nou obosit. Am început să citesc scrisoarea Malvinei şi, la sfârşit, mi-am dat seama că ea nu-mi spunea nimic nou. Tot ce se întâmplase după plecarea mea din oraş nu mă mira. Cuvintele ei scrise repezit, aplecate când la dreapta, când la stânga, parcă le mai citisem undeva, cu mult mai înainte ca faptele să fi avut loc. Aflam doar că ea îmi cumpărase pijamaua şi aparatul de ras, că o câştigase pe soră de partea ei şi aceasta o ţinuse la curent zilnic. Asta era toată noutatea. Malvina ştiuse înaintea mea când trebuia să ies din spital. Am aruncat scrisoarea şi m-am întrebat în felul meu, stupid: cine avusese dreptate, bătrânul sau nevastă-sa, care spunea că am putea trăi mai bine fără încercări? Apoi gândurile m-au copleşit din nou. Erau pline de erori şi lacune, acum îmi dau seama că unele m-au dus poate chiar

pe căi greşite, niciunul însă, de care m-aş fi agăţat cu disperare, nu-mi înlătura ideea mea fixă, a vinovăţiei. Vina nu se afla acolo, în sfârşitul acela nenorocit de noapte, începea mult mai dinainte, parcă n-avea început şi sfârşit, şi asta mă îngrozea. Nu mai gândeam, vedeam numai, cu ochii, cu toate simţurile.

Sunt lucruri despre care niciodată nu mi-a plăcut să vorbesc, acum însă toate răsăreau în mine. Rememorarea faptelor, aşa cum făceam eu, nu era decât o veche reţetă, a mântuirii prin spovedanie, prin recunoaştere, dar nici aceasta nu era întreagă. Eu, de fapt, îi acuzam pe ceilalţi.

AUZISEM CÂTE CEVA DESPRE EL, de câteva ori îl zărisem pe sălile institutului. Acum era directorul meu. El aşezat la biroul enorm, acoperit cu postav verde, cu mapele de piele, grav, îmbrăcat impecabil ca la recepţie, într-un costum de culoare închisă, dintr-o stofă fină, de import bineînţeles, care lucea şi producea un fel de foşnet uşor la fiecare gest, iar eu, de cealaltă parte, în nişte pantaloni cam uzaţi, fără veston, fără cravată, cu mânecile suflecate, aşteptând să-mi citească hârtiile. Mă simţeam strivit, îmi venea să-mi dau palme fiindcă venisem astfel îmbrăcat. Tocmai la cine, la Datcu! El m-a privit la început dispreţuitor, chiar aspru, apoi în ochii lui s-a ivit o umbră de înţelegere sau de compătimire. Asta m-a făcut să mă stăpânesc şi mai greu, şi nu reţin mai nimic din ceea ce mi-a spus. Nu ştiu de ce, atunci mi s-a părut mai scund decât era, impresia asta venea poate din croiala proastă a costumului, sau culoarea închisă a stofei îi reducea trupul, puţin îngroşat, dar încă elastic în mişcările sale leneşe, degajate, de om care nu se pierde în amănunte. În timp ce-mi citea hârtiile l-am privit mai atent. Avea mâini mici, aproape feminine, şi o faţă dominată de expresia puterii, de o mare virilitate, venită de la gură, sau de la ochi, vii, inteligenţi, cu unda lor de înţelegere superioară. Nu mai

ştiu ce mi-a spus, eram prea zăpăcit, dar mi-au rămas aceste cuvinte: bine că ni s-a repartizat şi un şef de promoţie, de când sunt aici, eşti primul caz. Nu mi-am dat seama dacă fusese ironic sau se bucura sincer de venirea mea. Cred că mai târziu mi-a dat nişte sfaturi, mi-a vorbit despre Dobrin, apoi l-a chemat la telefon şi m-a trimis la el, pe şantier. Eram dezamăgit. Mă expediase prea repede, devenise din nou grav. M-am trezit coborând scările de marmură şi mă tot întrebam dacă Datcu mă luase în serios sau pur şi simplu îşi bătuse joc de mine.

Deci aşa arăta. Recunosc, îmi făcuse o impresie deosebită, ceea ce preţuisem la el din prima clipă fusese zgârcenia la vorbă, lipsa entuziasmului aceluia facil de care totdeauna mi-a fost silă. Avea o anumită sobrietate, a omului neînvăţat cu compromisul, conştient de propria-i capacitate. Malvina mă minţise sau pur şi simplu atâta fusese ea în stare să vadă la fostul asistent al tatălui ei, al prietenului casei lor. Întotdeauna îmi vorbise cam aşa: cine? şobolanul acela care roade caşcavalul pe dedesubt şi-i tremură fundul de frică! Aşteptând tramvaiul, m-am privit în geamul unei vitrine. Eram detestabil, lung, deşirat, nu arătasem niciodată astfel. Părul încă scurt îmi ascuţea parcă nasul şi dădea feţei o expresie de mirare prostească. Asta era moştenirea de la mama, nu puteam fi vinovat decât pentru neglijenţa vestimentară.

Totuşi Malvina era încă a mea. Nimic nu se întâmplase, existau doar insistenţele inutile ale acestui director conferenţiar, cum zicea Malvina, râzând, şi bănuiala că una ca ea, cam zăpăcită, fără griji, hrănită numai cu bucurii şi sigură de statornicia unui ins ca mine, ar fi fost în stare să se plictisească, să tânjească după puţină nelinişte şi nefericire. Femeile găsesc totdeauna pretexte, mai ales în timpul acesta agitat şi trepidant, cum se spune. Malvina era frumoasă şi plină de viaţă, se copilărea în nebuniile ei şi tocmai asta îi înnebunea pe mulţi. Îi simţeam rotindu-se în jurul ei, mai ales la reuniunile studenţeşti, sau urmărind-o

cu privirile lacome, când ieşeam pe stradă. Asta îmi făcea o anumită plăcere, mă ridica parcă în ochii tuturor şi mă prăbuşea în mine însumi, în neliniştea mea. Privisem şi eu realitatea în faţă, sau cel puţin aşa îmi închipuiam, ştiam că existau zeci de posibilităţi să fiu înlocuit, ea să se îndrăgostească de un altul mai presus de mine. Nu eram prea naiv, şi lucrul acesta mi-l imaginam din când în când şi atunci îi spuneam în glumă: măcar să nu-ţi alegi pe cineva care mi-ar face silă să se atingă până şi de pantofii mei! Trebuia s-o împac, veneau lacrimile, jurămintele, îmbrăţişările. Era un joc, ne jucam cu sentimentele, cu vorbele, cu noi înşine. Dar pe deasupra mai exista şi bătrânul, tatăl ei.

Fostul profesor, acum un fel de consilier onorific la institut, mă ura sau mă dispreţuia. Oricum, el îşi imaginase un alt fel de ginere şi Malvina îmi spusese totul. Aici nu mă minţea, căuta doar fel de fel de scuze pentru taică-său, pentru fiinţa aceea austeră până la ascetism, cum îşi închipuia ea. Maică-sa murise de mult, Malvina avea patru sau cinci ani, nici nu şi-o mai aducea aminte, iar tatăl ei, rămas văduv, încă destul de tânăr, îşi închinase întreaga viaţă fiicei sale. Poate pentru că semăn cu mama, zicea ea. Uite, nu-i aşa? parcă am fi două gemene! Semănau într-adevăr perfect, până şi aluniţa mică de pe frunte exista la amândouă. Erau argumente, dar nu pentru mine. Iar acum se ivise Datcu.

Venise prea târziu, dacă avusese de la început gânduri serioase. Malvina nu mai era fecioară, şi faptul acesta îmi dădea oarecare siguranţă. Fusese a mea şi trebuia s-o păstrez. Mi se dăruise în zilele de permisie, după înmormântarea mamei. În momentul acela de derută, când m-am întors de la sanatoriu.

O zi întreagă nu mâncasem nimic, băusem doar apă de prin gări, şi tăcusem alături de vecinul meu, pensionarul, pe care îl puteam considera acum tată. Tatăl meu, cel adevărat, îşi arătase încă o dată firea păcătoasă, lipsind.

Dar nu asta mă durea, ei îşi frânseseră de mult punţile care îi legaseră la început, nici măcar nu-i reproşam absenţa unei telegrame, cu toate că fusese anunţat, ca şi mine, ci neputinţa mea de a o aduce la I. să o înmormântez. Seara, când am coborât în gară, eram mai înviorat. Apoi totul s-a petrecut cu atâta grabă, încât nici acum nu-mi pot aminti amănuntele. Ştiu că am mâncat ciorbă de varză şi carne friptă, şi nevasta pensionarului mă mângâia pe cap, şi spunea plângând: de acum avem şi noi un fiu. Atunci, singura dată, am urât-o pe femeia aceasta, de ciudă şi de durere îmi venea să plâng, dar mi-a fost ruşine, mai ales de el, de bătrânul care tăcea înţelegător şi mă privea cu ochii lui spălăciţi şi buni.

Mai târziu, i-am telefonat Malvinei, i-am spus să vină imediat, pentru că plecam la cazarmă. De teamă că ar fi putut să întârzie, am minţit-o, biletul meu de voie expira abia a doua zi, în zori. Am atârnat telefonul în furcă şi m-am uitat la ceas. Mai aveam de aşteptat aproape un sfert de oră. Se înnoptase şi adia un vânt călduţ. Am mers până la capătul străzii, am salutat un ofiţer, care s-a uitat după mine cam bănuitor, şi m-am întors din nou la cabina telefonului. Era acolo o bancă şi m-am aşezat, descheindu-mi copca de la gât. Picioarele îmi ardeau în cizme, atârnau grele şi cureaua apăsa dureros pe abdomen. Am vrut s-o desfac, dar am renunţat repede. Am rămas nemişcat, urmărind cu privirea lumea de pe stradă. Era veselă, se auzeau râsete, vorbe, perechile mergeau ţinându-se de mână sau îmbrăţişate, treceau bunici cu landouri albe, bărbaţi gravi, femei frumoase, totul ca înainte, nimic, dar absolut nimic schimbat. Doar hainele mele, verzi, decolorate, în care transpiram continuu, mi-i îndepărta, şi-mi reproşam că nu le lăsasem acasă, aş fi putut să-mi pun o cămaşă şi un pantalon, fiindcă era destul de cald... O uitasem pe mama. Ce repede ne înşală memoria sau sentimentele, sau poate tocmai în asta stă puterea noastră. Atunci eram prea încurcat ca să-mi fi mai răspuns la

asemenea gânduri, nu doream decât s-o zăresc pe Malvina, să mă ridic şi să alerg în întâmpinarea ei.

A venit mai târziu decât îmi promisese. Purta un pardesiu alb, subţire şi, pe sub el, o rochie strâmtă şi foarte decoltată. Era minunată şi, cum m-a văzut, a început să râdă. Caraghiosule, urâtule, zicea ea, strângându-mi-se la piept. Am luat-o la braţ şi-am adus-o acasă. Pe drum a vorbit numai ea, mi-a povestit despre o mică excursie undeva în munţi, organizată de taică-său, la care fusese invitat şi un oarecare Datcu, apoi cum obţinuse carnetul de conducere şi aştepta nerăbdătoare să le vină maşina. Când i-am luat pardesiul de pe umeri şi i l-am pus în cuier, s-a depărtat câţiva paşi şi mi-a spus: lasă-mă să te privesc, fă-mi favoarea asta, pune-ţi boneta şi salută-mă! Am făcut ce-mi poruncise şi a început să râdă, apoi, pe neaşteptate, m-a întrebat: de ce taci? Ce-i cu tine? I-am spus. S-a lăsat încet pe pat şi a început să plângă. I-am sărutat ochii de mai multe ori, simţind pe limbă gustul sării. Tu nici măcar n-ai cunoscut-o, i-am zis. Ba da, am cunoscut-o, am simţit-o prin tine. Mama noastră, biata de ea!

Pe urmă am tăcut amândoi, se auzeau nişte trenuri intrând în gară sau plecând, adierea vântului umfla perdelele şi în apartamentul de sus urla un magnetofon, am stat aşa încremeniţi în îmbrăţişarea noastră, şi atunci m-a cuprins, prima dată, teama că aş putea-o pierde. Nu, nu era alt bărbat, erau accidentele, erau bolile de tot felul, şi am început s-o sărut lacom şi orb. În sfârşit, când senzaţia aceea adâncă şi dureroasă mi-a năpustit minţile, am încetat să mai văd, să mai cuget. Până atunci ea a continuat să tacă, să se supună şi, deodată, a început să şoptească vorbe fără sens, ca şi cum s-ar fi apărat sau ar fi chemat pe cineva în ajutor, ca apoi să rămână un singur cuvânt, numele meu… N-aş fi crezut niciodată, în ruptul capului n-aş fi bănuit că nişte vorbe sau nişte gesturi pot avea atâta forţă să te smulgă şi să te împingă brutal la realitate. Pentru că s-a ridicat şi, cu faţa întoarsă, începând să se

îmbrace, m-a întrebat: aşa-i că ai uitat? Dumnezeule, cum devenise femeie, ce valuri de oroare urcau în mine, privind-o cum se mişca. Aş fi vrut să-i tremure mâinile, să bâjbâie după lucruri, să aibă alt glas, să-i curgă lacrimile! Nimic, absolut nici o schimbare. Descoperirea mă năucise, mă simţeam murdar şi inutil. Mă uitam la ea, la hainele mele, mototolite, le priveam pe ale ei, aşezate cu grijă pe scaun, şi cum tot cu grijă şi le lua să se îmbrace, o auzeam vorbind, acum chiar râdea, şi simţeam cum mă îndepărtam de fiinţa ei. Ar fi trebuit să înţeleg, să nu-mi pierd cumpătul măcar atunci, dar n-am putut să înlătur gândul că ea mi se dăduse ca o recompensă pentru pierderea mamei. Deşi niciodată nu m-am mai întors la clipa aceea, legăturile dintre noi au mers din ce în ce mai greu.

Am condus-o până acasă, străzile erau pustii, oraşul dormea, nu se auzeau decât bocăniturile cizmelor mele, scrâşnetul ţintelor pe piatră, şi ea mi-a spus de câteva ori să calc mai atent că scol lumea din somn. A spus asta râzând, apoi m-a întrebat la ce oră plec. I-am spus, şi a început să plângă. Am tras-o spre mine şi-am sărutat-o. Apoi a zis: Matei, ce-am făcut? Nu i-am răspuns. Mi-am cufundat faţa în părul ei, strângând-o în braţe ca un dement. Tremuram, mă agita o uşoară febră, aveam obrajii fierbinţi, şi răcoarea părului ei îmi făcea bine. Apoi s-a desprins de mine şi mi-a zis: am întârziat, hai, dă-mi drumul! A încercat să mă mângâie, a întins mâna spre fruntea mea, pe urmă s-a răzgândit. Se grăbea, gândul îi era în altă parte, nu mai putea să aştepte. Câteva clipe mai târziu, s-a răsucit brusc şi a început să fugă. Am rămas acolo, nemişcat, urmărindu-i silueta albă, până ce a dispărut printre boschete.

Casa lor avea în faţă o grădină largă, cu vegetaţie abundentă şi neîngrijită, copacii creşteau sălbăticiţi, înghesuiţi unul în altul, fiindcă aşa-i plăcea profesorului, spunea că asta îl ascundea de ochiul străzii şi-i dădea iluzia că trăia într-o adevărată pădure. Acum pădurea asta se

ridica în faţa mea întunecată, ca un zid, arătându-mi cât eram de neputincios.

Nu m-am mai întors acasă. M-am dus direct la cazarmă, am ajuns frânt de oboseală şi plin de praf. Din centrul oraşului, unde am încercat să găsesc un taxi, şi până la cazarmă sunt vreo şapte sau opt kilometri. I-am parcurs pe jos şi, după miezul nopţii, am intrat în camera de gardă. Ofiţerul care era de serviciu, un locotenent-major foarte tânăr, m-a întrebat răstit, frecându-şi ochii înroşiţi de nesomn: unde umbli la ora asta, elev? În primul moment n-am putut să-i răspund, n-am fost în stare, m-am rezemat de perete, şi el i-a spus caporalului care îmi deschisese poarta: du-l dincolo să se dezmeticească, nu vezi că-i beat? Atunci l-am rugat să mă asculte, dar de fapt nu i-am spus decât: îmi permiteţi să raportez, vă rog să mă ascultaţi. Aud? hai, dă-i drumul! I-am întins biletul de voie. Unde te-ai plimbat? m-a întrebat el ironic, cercetându-mi hârtia. La înmormântarea mamei, i-am răspuns. Pe urmă a împins scaunul spre mine, şi m-am aşezat. Mi-a dat un pahar cu apă şi a tăcut stingherit. Pot să plec? Da, şi s-a ridicat şi el, m-a condus până aproape de dormitor. La un moment dat, l-am auzit: scuză-mă, tovarăşe elev! şi mi-a strâns mâna.

Am intrat întâi la spălător, m-am dezbrăcat acolo, am dat drumul la apă şi-am băgat capul sub jetul puternic. Apoi cu hainele în braţe, am împins încet uşa. O siluetă s-a desprins de la fereastră şi s-a apropiat de mine. Tu eşti, Matei? Am recunoscut vocea lui Nelu, era de planton. Nu i-am răspuns. M-am strecurat repede sub pătură şi, mai târziu, când m-a întrebat dacă n-aş vrea să beau coniac, i-am zis: du-te dracului, lasă-mă în pace! Nu ştiu de ce aveam sentimentul că mă îmbolnăvisem şi, ca în copilărie, ştiam că somnul mă va vindeca. Am adormit repede, fără gânduri.

CRED CA DE NIMENI NU M-AM apropiat atât de repede la început ca de Dobrin. Nu ştiu ce

m-a atras la omul acesta, fiindcă la început până şi prostul lui obicei de a mă bate pe umăr îmi făcea plăcere. Uneori, îşi însoţea gestul cu nişte vorbe spuse aşa, ca în treacăt: voi, ăştia tineri? nişte lichele simpatice! Nici în asemenea clipe nu eram în stare să descopăr la el vreo umbră de răutate. Spun asta, ca şi cum aş fi descoperit-o mai târziu sau ca şi cum orice greşeală, oricât de mare ar fi ea, ar veni întotdeauna de la răutate!

Cuvintele sunt prea înşelătoare, nu-ţi dau nicio siguranţă, chiar atunci când simţi că ţi se umple gura cu ele. De aceea nu-l judec, n-am un asemenea drept, şi dacă aş avea un asemenea drept, n-aş mai fi eu, nu ştiu cum să spun, ar trebui să-mi ies din propria-mi fiinţă şi să i-o trăiesc pe a lui. Cred că mai degrabă mă judec pe mine, acum îmi dau bine seama, nu de dragul de a răscoli durerea, ci ca să scap de ea, dacă asta poate să mă ducă undeva.

În zilele acelea, mi se pare că era într-o sâmbătă, mi-a vorbit despre el cu totul într-alt fel de cum aveam să-l aud mai târziu. A fost singura dată când s-a deschis astfel, terminasem lucrul şi ne-am dus intr-un bufet puturos, unde mă îneca fumul şi mirosul de ţuică. Acolo, înghesuiţi, în picioare la o masă cu urme de pahare pe ea, am băut câte un coniac şi el m-a bătut din nou pe umăr şi mi-a spus: nişte lichele simpatice, cred că eu nici asta n-am fost în stare la vârsta ta! Dacă aş încerca să reconstitui frazele care au urmat, înşirate cam în glumă, ca şi cum n-ar fi fost vorba de viaţa lui, dacă aş fi în stare, poate aş înţelege mai bine de ce eu însumi am ajuns în acest punct. Acum însă poate nu mai are niciun rost, dar îmi amintesc că l-am întrebat: adică, ce aţi fost? M-a privit atent, avea ţigara între buze, şi a început s-o mişte cu limba, ca într-un fel de rumegare incompletă, probabil aştepta să mai adaug ceva şi, pe neaşteptate s-a posomorât. Apoi mi-a spus că îşi strivise tinereţea – acesta a fost cuvântul – dar că tot ce se strivise atunci se trezea parcă la viaţă, ca şi cum ar exista, până la urmă, o clipă desăvârşită, totală, ca să-l

recompenseze. Bineînţeles, el nu era vinovat, sau nu-şi găsea vreo vină, tinereţea lui rămăsese prin tranşee, de unde ar fi putut să nu se mai întoarcă niciodată, apoi în nişte certuri de familie, interminabile, cu mari repercusiuni, zicea el, şi, în sfârşit, pe şantiere, acolo, la început. A oftat aici, a devenit brusc violent, poate a fost unul dintre puţinele momente când l-am văzut violent, pentru că în rest se manifesta oarecum greoi şi lent, aşa cum arăta şi trupul lui.

Nu apucase să-şi termine facultatea, când a fost nevoit să-şi părăsească familia. Ei l-au împins, toţi pe rând, tata, mama, fratele. Sigur, ei îi doreau binele, şi el admitea aceasta, dar nu putea să renunţe la viitoarea soţie. Toate au venit peste el nu din tranşee, cel puţin aşa judeca, ci de aici, de la căsătoria lui. Am vrut să-l întreb cine fusese soţia sa, dar m-am oprit la timp, el a avut o clipă de ezitare, a fost gata să renunţe, fiindcă, în definitiv, cine eram eu, ca să cunosc asemenea amănunte? Apoi şi-a revenit, la început cu o oarecare nesiguranţă. Chiar în primele luni după război, când lucrurile erau foarte tulburi, tatăl şi fratele său deveniseră activi public pentru noul regim care se anunţa. Primul fusese scos din fabrică, unde lucrase ca muncitor, şi trimis la sate, activist, iar ultimul abandonase cariera de profesor şi devenise ziarist. Pentru ei amândoi şi chiar pentru mamă, sau poate mai mult pentru ea, viitoarea soţie a lui, Dobrin era o fiinţă necunoscută şi duşmănoasă, ceva din altă rasă, venită acum, la sfârşitul huzurului ei, să le învenineze viaţa. Nu, ei n-ar fi putut nici în ruptul capului s-o accepte, ea trăise în puf şi dantele, făcuse o şcoală la maici, se îmbrăcase la cele mai bune case de modă, era din principiu o fiinţă rea şi o stricată, cum zicea bătrâna. El, fratele meu, spunea Dobrin, ar fi putut să-şi dea seama, să înţeleagă. De asta i-am adus aminte mult mai târziu, când ajunsese scriitor, avea cărţi, i le citisem pe toate şi-i spusesem că sunt proaste şi mincinoase. Dar nu despre cărţile lui este vorba, acum nici n-ar mai trebui să amintesc

despre ele, când el nu mai există, fiindcă în definitiv a fost o muncă enormă care l-a ucis, i-a distrus plămânii. O muncă inutilă, înţelegi? Aşa cum ai lua un bolovan şi l-ai purta toată ziua în braţe… Dar atunci tocmai el, susţinând-o pe mama, nu putea să înţeleagă că o iubeam, că nu vedeam nicio altă posibilitate decât să fiu împreună cu viitoarea mea soţie. Ziceau că era vorba de avere, dar îţi dai seama ce ajunseseră cei cu avere atunci.

Aici şi-a şters faţa îndelung cu o batistă mare, albă, arăta foarte obosit. Şi-a aprins altă ţigară, şi mi-a făcut semn să ieşim. Am mers câteva staţii de tramvai pe jos, fără să ne grăbim. Şi el a continuat, mi-a povestit cum şi-a părăsit familia, cum a uitat şi ea de-ai ei, trăind amândoi într-o mansardă. Ea dădea lecţii de limbi străine, se mai găseau şi atunci, destui care îşi continuau viaţa tihnită, iar el o făcea pe hamalul în gară. Aşa au dus-o aproape un an, până ce a terminat institutul. A fost anul cel mai frumos din viaţa lor, nimic nu le-a atins dragostea. Pe atunci el avea rezerve serioase în legătură cu tot ce era în ţară, chiar dacă se ridicase în casa unui muncitor, şi încă a unui comunist, nu se simţea pregătit pentru lume, mai ales pentru cea care avea să vină. Nu din cauza soţiei, ea nici nu îşi punea asemenea probleme, îl intimida însă graba cu care se făceau toate, alungarea unora şi ridicarea altora, fără nicio pregătire prealabilă. Recunoştea totul, chiar şi frica aceea pe care o avea uneori că şi-ar fi putut pierde soţia. Bineînţeles, toate acestea erau mintea lui de atunci şi imaginea lumii era conform ei. Nu putea să-mi explice însă – fiindcă l-am întrebat – în ce constau rezervele lui de atunci, sau inerţia sa, cuvântul acesta pe care îl pronunţase foarte des, fără nicio justificare.

Chiar şi după ce s-a trezit pe un şantier, undeva, în nordul ţării, nu fusese în stare să fie altceva decât specialistul, inginerul, atâta tot. Căpătase doar o anumită abilitate, scăpa uşor de cei care îi aminteau de ai lui. Apoi a venit moartea bătrânului, chemarea lui urgentă, ziua

aceea, ultima, din care el nu-şi mai amintea aproape nimic. O iertare tardivă, inutilă, zicea el, fiindcă tinerelul încă zăpăcit de bubuitul obuzelor şi de foametea adusă de secetă nu mai exista, un alt om îşi făcuse încet locul, celălalt fusese alungat, şi acesta de acum, care venise la patul muribundului, era un om calm, liniştit, plin de siguranţă, iubea ierarhiile, fiindcă el însuşi făcea parte din ele, învăţase un limbaj clar, precis, simţea o mare nevoie să-şi confunde fiinţa cu lucrurile mari, cu evenimentele. Între timp, pe şantierul lui avuseseră loc nişte întâmplări care, la început, i se păruseră ciudate. Câţiva muncitori fuseseră ucişi de nişte necunoscuţi, tocmai în anul când începuse să se vorbească intens despre sabotaje, şi moartea lor a declanşat acolo o epurare, încât Dobrin s-a trezit singurul inginer, şef al tuturor lucrărilor, când abia împlinise douăzeci şi şapte de ani. Apoi a urmat restul, mi-a spus el râzând. Îmi aduc aminte că eu aproape n-am vorbit, şi când ne-am despărţit, aveam sentimentul că omului acestuia i se făcuse mereu câte o nedreptate şi fiecare dintre ele, treptat, treptat, îl împinsese până aici, lângă mine, ca s-o ia de la început. Nici nu-mi trecea prin cap că ar fi existat şi posibilitatea ca să-l înfrunt, sau unul dintre noi să părăsească şantierul.

În zilele care au urmat, era de ajuns un singur cuvânt de-al lui, în clipele de răgaz, ca să mă deschid şi să-l las să mi se uite în suflet. De fapt, Dobrin nu era primul căruia mă încredinţam astfel, şi nu va fi nici ultimul, dar în faţa lui simţeam o anumită plăcere, când îi vorbeam despre micile mele revolte, repulsiile acelea din copilărie, cum mă apuca greaţa în faţa petelor suspecte, şi gheara aceea din inimă, de îmi tăia răsuflarea şi o înspăimântam pe mama. Absenţa tatălui meu, ziceam eu, asta era, de aici cred că veneau toate, plecase cu o altă femeie, lăsase casa pustie. Evident, în naivele mele închipuiri, pe care el le accepta râzând – ehei, dacă s-ar putea aşa! — închideam ochii, îl aduceam din nou la noi, şi totuşi rămânea durerea, chiar în acest joc

mă obişnuisem cu ea parcă – şi, aici, Dobrin dădea din cap a lehamite. Nici acum nu-mi pot da seama de ce mă încredinţasem astfel unuia ca el, fiindcă nu arăta prea multă participare, dimpotrivă, asculta de departe, ca un străin.

Şi totuşi, de fiecare dată, eu încercam să continuu cu o anumită plăcere, îi vorbeam despre nimicurile acelea, cum le numeam pe atunci. Îi descriam până şi plopii din jurul casei noastre – a, da, şandramaua aceea! — pentru că o ştia acum perfect din povestirile mele, cişmeaua din colţ, cu femeile adunate la bârfă cât li se umpleau găleţile, gogoşăria de peste drum, chiar şi pantalonii mei prea scurţi, mult deasupra genunchilor veşnic zgâriaţi, sau înjurăturile ceferistului, vecinul nostru, cel cu nevastă frumoasă şi mult mai tânără decât el, cunoscută în tot cartierul... Ridica mâna, aici totdeauna mă oprea, puţin plictisit şi bănuitor, şi cred că era convins că subalternul său o cam lua razna. La sfârşit zicea: ei, lasă, stagiarule, astea sunt prea grele pentru mine, şi nici ţie nu-ţi mai folosesc!

Poate avea dreptate, nici nu putea fi ceva mai ridicol, decât să-ţi aduci aminte de copilărie pe un şantier. Dar atunci trăiam un fel de sentiment de disponibilitate, mă simţeam în stare de bucurii mari şi de iubirea oamenilor, aveam nevoie să mă destăinui poate şi pentru faptul că el îmi întinsese primul mâna. Mă oprea vesel, râdea, şi asta mă deranja puţin. Până la urmă, zice Dobrin, totul se şterge, nu mai rămâne nicio urmă, ceea ce a fost seamănă cu ceea ce este, într-un anumit fel, bineînţeles, aşa ni se întâmplă tuturor, dar nu trebuie să ne batem capul cu asta. Dobrin se gândea la el, dar în zilele acelea nu îndrăznea să vorbească, poate-i era, într-un anume sens, teamă, îşi închipuia că aş fi râs şi eu dacă mi-ar fi povestit cum ajunsese la I.

Oricum, acum când ne întorceam din inspecţia aceea zilnică, pe care el o instituise şi pe care şi-o dorea cu un

anumit ceremonial, ca şi cum ar fi fost un general la trecerea în revistă a trupei, Dobrin nu-mi mai era decât un şef, şeful meu direct, şi încă unul ce căuta să-mi dovedească asta la tot pasul. Se transformase pe nesimţite, sau totdeauna fusese la fel şi eu mă înşelasem. Chiar din prima dimineaţă, după ziua soţiei lui, îşi arătase altă faţă. Mă întreb şi acum care era Dobrin cel adevărat, şi mi se pare imposibil de răspuns.

Trecuseră aproape două luni, timp suficient ca să-mi doresc plecarea pe un alt şantier. Tocmai la asta mă gândeam, mergând în urma lui. Dăduse ordine, ca de obicei descoperise nişte neglijenţe, pe unele le inventase, făcuse puţină panică, – asta îi plăcea, devenea parcă altul, mult mai tânăr –, semnase nişte hârtii, se mişcase curios de sprinten, ca şi cum ar fi vrut să-mi arate încă o dată că intenţiile oamenilor se armonizau perfect cu gândurile sale, că mai avea încă destulă forţă să influenţeze sau să supună la nevoie. În ultima vreme îl auzisem de câteva ori vorbind despre puterea lui de muncă, fuseseră câteva cuvinte care ar fi avut darul să mă înfurie, dar am tăcut, simţindu-i precis plăcerea să se ştie ascultat şi că nimeni nu i se opunea. Recunosc, făcea totul cu oarecare artă, în relaţiile lui cu oamenii nimic nu era exagerat, ştia până să şi râdă la timp sau să se întristeze. Cred că nu era nimeni pe şantier care să nu-l iubească, în ochii mei însă coborâse la nivelul micului despot, cum îi ziceam pe atunci, în discuţiile cu Malvina, al omului ce-şi făcea o amăgire să ne ordoneze exact după gândurile lui, neînchipuindu-şi că poate mai era cineva care ar fi putut să-l contrazică. Poate greşesc, dar el dorea să-i treacă prin mâini absolut totul, să ştie orice mişcare, dacă ar fi fost posibil şi gândurile oamenilor, chiar şi cele fără nicio legătură cu munca de pe şantier. Dar nu această dorinţă, de altfel justificată până la un punct, mă exaspera, ci tocmai supunerea celorlalţi, faptul că ei parcă veneau în întâmpinarea lui, ca oile, la cel mai mic semn dădeau buluc să-i îndeplinească dorinţa. Oricât aş fi vrut,

nu eram în stare să-i dau dreptate, poate fiindcă eu însumi nu mă obişnuisem să dau ordine.

La un moment dat s-a oprit şi s-a întors spre mine. Iar taci, a zis. De ce? Despre ce v-ar plăcea să vorbesc? A început să râdă şi a pornit iar, gâfâind parcă mai tare. Dar atunci m-am hotărât, nu ştiu de la ce a venit hotărârea mea, tocmai în clipele acelea. Am grăbit pasul şi l-am ajuns, am mers un timp unul lângă altul, fără să ne privim. Se lăsase gerul, un strat subţire de gheaţă se formase deasupra micilor băltoace, de la ploaia din ajun. Acum îmi este clar, i-am zis, aici – unul porunceşte şi alţii se supun, dar n-ar fi nicio nenorocire dacă primul n-ar merge întotdeauna prea departe. Ce vrei să spui? — m-a întrebat. Ce-aţi auzit, exact ce-aţi auzit. Ar trebui să înţelegeţi că poate mai gândesc şi alţii, că nu sunt nişte roboţi. A început să râdă: eşti copil, stagiarule, planul nu se realizează cu gânduri şi tot despicând firul în patru. Ce naiba, nu poţi coborî pe pământ? Nu i-am răspuns. Am tăcut amândoi, călcam peste ochiurile de gheaţă şi simţeam o bizară bucurie sfărâmându-le. Cred că eram gata să-i dau dreptate, să încerc din nou apropierea. Siguranţa mea nu era mai rezistentă decât gheaţa care mi se sfărâma sub tălpi. De fapt, îmi ziceam, viaţa acestui om rămâne mereu aici, nici acasă nu se duce întreg, cum îmi spusese el odată, şi n-aveam motive să nu-l cred. Măcar pentru atât ar fi trebuit să-l mai stimez încă.

În birou, s-a aşezat la masă şi şi-a aprins ţigara. Arăta mulţumit, lucrurile mergeau perfect, aşa cum le gândise el. Ceva mai târziu, a zis: te-a căutat o femeie la telefon, mi-a lăsat numărul să o suni. Uite, îl ai aici, şi a împins spre mine o hârtie. N-a vrut să-şi spună numele, a continuat el, dar tu fii atent, stagiarule, eşti tânăr şi n-ar fi bine să te trezeşti cine ştie când că te duci acasă, dar în realitate să rămâi aici, pe şantier, aşa cum păţesc eu uneori. Acum, ce mai pot face?...

Am tresărit amintindu-mi brusc de nevastă-sa. Nu, nu se

poate, mi-am spus, şi apoi cine îmi dovedeşte că el nu minte? Presupunerile mele nu stăteau în picioare, nu puteam să-i dau dreptate, imaginea acelei femei micuţe şi albite înainte de vreme, aşa cum o văzusem plângând la ziua ei, mă împingea să-l urăsc. După aceste cuvinte, faţa lui Dobrin s-a posomorât dintr-o dată. Ar fi trebuit să fiu măcar amabil, convenţional, cred că aştepta să-i mulţumesc, sau orice alt cuvânt. Poate în clipa aceea n-ar mai fi râs, mi-ar fi dat dreptate, dar eu eram prea departe de asemenea intenţii. Aş fi putut să bag de seamă că, aproape în fiecare zi, când plecam de pe şantier, el zicea: şi acum, acasă! cu un fel de silă, ca şi cum ar fi făcut un lucru foarte neplăcut. Mă gândeam la soţia lui şi la Malvina, nu ştiu de ce le apropiam în mintea mea, comparându-le mereu.

Afară fulguia şi i-am spus: se apropie iama. N-a răspuns, arăta de parcă nu m-ar fi auzit. Mai târziu m-a întrebat: ştii ce, n-ai vrea să iei la noi masa astăzi? Am refuzat repede, i-am spus că eram invitat la un fost coleg de facultate, evident, minţeam că era ziua lui. Atunci la masa de seară, a zis. Nu, nu puteam, am ridicat din umeri, nu i-am mai dat nicio explicaţie şi cred că nici el nu mai avea nevoie. Am făcut numărul de telefon şi-am aşteptat câteva minute. În acest timp, Dobrin şi-a îmbrăcat scurta, şi-a încuiat dulapul, apoi, fără să mă salute, a plecat.

Am rămas singur, eram bucuros că puteam să-i vorbesc în voie. Nu ne mai văzusem de o săptămână aproape şi, nu ştiu de ce, în ultima vreme absenţa ei îmi provoca un sentiment de umilinţă, mă simţeam umilit şi neputincios. Malvina lipsea ca de obicei, avea ore la facultate, dar mătuşa ei m-a rugat foarte amabilă să nu lipsesc, eram invitat în casa lor. Pentru prima dată! Ce se întâmpla? Oare bătrânul profesor cedase? Eram în al nouălea cer. De emoţie, am fumat mai multe ţigări, făcându-mi tot felul de planuri. Apoi, aproape fără să vreau, am format numărul lui Dobrin. Nu-mi explic nici acum dacă i-am telefonat sub

impulsul bucuriei de care eram stăpânit, dacă am vrut să-i spun şi lui, sau numai să aud vocea femeii aceleia atât de fragile şi albite complet. Nu m-am gândit că Dobrin n-ar fi putut ajunge acasă atât de repede. Am stat cu receptorul lipit de ureche, am ascultat câteva da-uri, vocea ei, dar aproape de nerecunoscut, într-atât era de uscată şi rea, suna ca un metal lovit: cine eşti? Ce vrei? Am închis repede. Mi-am pus pardesiul şi am ieşit. Afară un cer de plumb părea gata să se prăbuşească peste oraş.

MI-A DESCHIS SORA PROFESORU

lui, mătuşa Malvinei. M-a întrebat cine sunt, cercetându-mă cu nişte ochi mici şi verzi. Asta mi-a mai tăiat din elan, m-a făcut să uit toate cuvintele pregătite mai înainte. Am încercat să-i sărut mâna, după ce i-am spus cum mă numesc, dar ea şi-a retras-o cu un gest smucit, de parcă i-ar fi fost teamă să n-o ating. Faptul că nu-şi mai aducea aminte de mine m-a descumpănit şi mai mult. Ochii ei cu sclipiri verzui, iscoditori, îmi arătau fără niciun echivoc că mă tolera numai. Eram un oarecare ce trebuia primit, fiindcă aşa cereau regulile bunului simţ. A întrebat din nou: mă rog, cine sunteţi? Am repetat, ridicând puţin glasul. O undă de furie a trecut atunci prin mine, dar m-am liniştit repede, amintindu-mi că Malvina nu vorbea despre mătuşa ei decât astfel: singurătatea a cam ţâcnit-o, mai precis lipsa bărbatului, asta este ea, nu se mai poate schimba, o fiinţă bizară! Mi-am repetat iar numele. A! părea că îşi amintise, buzele-i subţiri s-au strâns, s-au ţuguiat, şi mi-a făcut loc să intru, deschizând uşa mai larg.

Când am trecut pe lângă ea am simţit un miros vag de mucegai sau de haine nefolosite vreme îndelungată. Apoi a încuiat uşa şi mi-a arătat cuierul, să-mi atârn pardesiul. Mai erau acolo o pălărie gri, de fetru, şi un fular roşu-apr ins. Îl văzusem de multe ori la gâtul Malvinei şi, poate din cauza asta, am început să mă calmez, să mă mişc mai lejer.

Bătrâna părea că minţise. Tot cu buzele strânse şi ochii micşoraţi, duşi în fundul capului, a întins mâna spre o uşă. N-am intrat imediat. Am întrebat-o dacă Malvina era acasă. Nu mi-a răspuns.

Acum, când mă gândesc la întâlnirea aceea, nu pot realiza decât mâna ei întinsă spre uşă, uscată şi subţire, şi gulerul alb de dantelă, peste rochia neagră, ponosită, sclipirea lui neobişnuită, care îi înconjura gâtul brăzdat peste tot de riduri adânci.

Câteva clipe mai târziu, eram în mijlocul unei camere lungi, cu plafonul înalt, luminată prost, numai de o lampă aşezată pe un birou enorm. Mi-a făcut semn să iau loc, mi-a arătat un fotoliu, devenise nu ştiu cum mai categorică, şi m-am lăsat repede pe pluşul moale, îmi transpiraseră îngrozitor mâinile şi, în urma ei, le-am şters. Îmi amintesc senzaţia avută atunci, de înviorare, ca şi cum aş fi băut ceva sau mi-aş fi spălat faţa.

Cred că am aşteptat mai mult de zece minute. M-am obişnuit cu lumina şi am început să cercetez încăperea. Nu mai intrasem niciodată acolo, iar Malvina nu se pricepea la descrieri. Descopeream de fapt o enormă bibliotecă, de sus până jos, pereţii erau căptuşiţi cu rafturi de cărţi, cărţi rare şi, ici-colo, şirurile cărţilor întrerupte de nişe strâmte în care sclipeau vase de cristal, statuete, gravuri, desene şi fotografii cu peisaje marine, cu plase de pescuit şi pescăruşi. O mobilă aproape neagră, greoaie, încrustată pe toate muchiile, umplea această cameră. Pe birou, mai multe tocuri cu capete de os, şi cuţite pentru tăiat hârtie, înfipte într-un suport de piele. Pe măsuţa din faţa mea, doar o cutie decorată cu arabescuri aurii, plină cu ţigări, şi o scrumieră de metal, iar dincolo de ea, o canapea îngustă, acoperită cu o pătură pufoasă. O risipă de lucruri rare, oriunde te-ai fi uitat întâlneai bibelouri, cotoare de cărţi aurite, toate patinate de timpul scurs peste ele.

Aş minţi dacă aş trece sub tăcere gândul care se născuse în mine, în timp ce cercetam încăperea profesorului.

Fiindcă, la un moment dat, m-am trezit mângâind cutia aceea de ţigări, m-am închipuit stăpânul acelei încăperi, al tuturor lucrurilor de acolo. Spun asta fără ruşine, pentru că nu era atât sentimentul posesiunii, fără Malvina încăperea aceea ar fi devenit inutilă, fără nici o valoare. Poate că eram dintr-o dată prea lacom, voiam să merg prea repede, dar risipa din jurul meu, risipa aceea de frumuseţe şi înţelepciune pe care mi-ar fi plăcut s-o domin, să-i fiu stăpân, făcea parte din fiinţa Malvinei, era ca şi cum i-aş fi mângâiat mâinile ei şi nu cutia rece de metal. Nu m-au copleşit niciodată semnele bogăţiei, dar acolo mă simţeam oarecum străin, şi sentimentul acesta, în loc să mă intimideze, mă îndârjea.

Pe urmă a intrat profesorul, s-a scuzat blând că m-a făcut să-l aştept. Mi-a spus că nu se poate suporta dacă nu se bărbiereşte de două ori pe zi. Când intrasem, el tocmai se bărbierea în baie. N-aveam decât să repet aproape cuvintele lui, străduindu-mă să-mi domolesc vocea şi să zâmbesc. În cei trei ani, de când fiica lui îmi era prietenă, mai vorbisem cu el de câteva ori. Ţineam perfect minte, o dată în grădina din faţa casei lor – câteva cuvinte de politeţe şi atât – apoi pe stradă, ne întâlnisem întâmplător şi mă întrebase: ce mai faci, dragul meu?

Acum m-a servit cu ţigări, a aprins un lampadar şi s-a aşezat încet pe canapea. Lumina îi cădea pe genunchi, pe mâini, avea mâini mari, dar delicate, mâini care bănuiam că nu cunoscuseră efortul fizic, într-un fel semănau cu ale Malvinei, mai ales la degete, mereu neliniştite. Omul acesta însă era de o mare blândeţe, te cucerea de la primele cuvinte, rostite cu un accent greoi, de moldovean. Trecuse de şaizeci de ani, dar arăta uimitor de bine păstrat. O faţă aproape fără riduri, uşor bucălată, păr bogat, lucitor, fără niciun fir alb. Un contrast izbitor între el şi sora sa, care tocmai atunci intrase şi aşezase între noi o tavă cu două ceşti de cafea. Nu ştiu dacă obişnuieşti cafea seara, a zis el, mie însă îmi face foarte bine. I-am răspuns că pot s-o beau

oricând, la anii mei nu contează. A râs, şi a început să soarbă încet cafeaua. Apoi, pe neaşteptate, a început să vorbească despre mine. Am aflat câte ceva de la Malvina, a zis el, dar mi se pare că te cunosc şi de la institut... O, nu, nu mi-ai fost student, dar ştiu că eşti om de treabă, cu anumite calităţi. Mi s-a spus, nu mai ştiu de către cine, că ai fost un student excelent. Mă mir cum de n-ai rămas în institut.

A făcut o scurtă pauză, în care i-am mulţumit. Iată-te aici, lângă mine, a continuat el, la o distanţă de un metru sau mai puţin. Să nu râzi, nu-i nicio deformaţie profesională, eu am ştiut să evadez mereu din profesia mea rigidă. Dar mi-a venit aşa, cuvântul acesta, metru, ca oricare altul, îmi ziceam, uite-l, ce tânăr este, oare la ce-o fi gândind acum? ce citeşte? lucrează mult, îi place meseria?... Ai o alură sportivă şi asta îmi place, nu sunt un bătrân neînţelegător, dar, de câte ori ne-am întâlnit, mi-am spus că faci parte din acea categorie numeroasă – sigur, fără nicio vină de altfel – care pleacă mereu de la bune intenţii, dintre acei oameni deci ce se interesează de toate şi nu se ocupă de nimic în special. Dotat cu o anumită uşurinţă de a înţelege lucrurile, cu un vocabular destul de ales, însufleţit de acea veselie superficială, specifică bărbaţilor tineri. Te rog să mă ierţi, dar aşa-i felul meu, spun tot. Acum însă văd că m-am înşelat, mă intimidează privirea asta cercetătoare, zâmbetul interior pe care ţi-l desluşesc în ochii deopotrivă timizi şi pătimaşi.

Am vrut să-l întrerup, dar am simţit că nu eram în stare să vorbesc, n-aveam parcă suficient aer. Am inspirat adânc, ducându-mi mâna la nodul cravatei. Nu, nu-l puteam slăbi. Mi-am scos batista şi mi-am şters palmele, faţa. Bătrânul, cu blândeţea lui, cu întorsăturile bruşte de fraze, mă năucise. Ce dorea de la mine, de ce nu-mi spunea direct? Trebuia să aştept, altă ieşire nu aveam. Uitasem de cafea şi el mi-a făcut semn să beau. Mi-am aprins altă ţigară, fără să mai aştept invitaţia, iar el s-a dus la birou, a împins

scaunul şi a dat drumul unui magnetofon mascat între cărţi. Despre ce vorbea? Mă întrebase dacă îmi place muzica, Bach, pe care îl ascultam acum, şi am dat repede din cap. Bach! Era compozitorul meu preferat. Minţeam bineînţeles, concertele la care fusesem le puteam număra pe degete, mă dusesem fiindcă aşa dorise Malvina, şi-i mulţumeam profesorului în gând că nu mă întreba dacă recunosc bucata.

În clipele acelea am fost gata să mă ridic şi să plec, o furie cumplită se ridica în mine, însă glasul lui, mai blând parcă, m-a domolit treptat, treptat. Povestea despre el, despre o lume pe care niciodată n-am s-o înţeleg. Fusese un ales al soartei, cum zicea, toate i-au mers din plin şi, cu siguranţă, el însuşi ar fi fost altul dacă n-ar fi existat războiul şi tot ce-a urmat. Portretul bunicului se află în sala de consiliu a institutului, ar fi meritat la fel şi cel al tatălui său, dacă n-ar fi fost la mijloc nişte neînţelegeri de moment. Fusese înlăturat de acolo, şi apoi nimeni nu şi-a mai adus aminte că ar fi trebuit aşezat la loc. Dar în definitiv, a zis el, cât de puţin contează asemenea onoruri! Vreau să spun pentru ei şi pentru mine, sau pentru fiica mea.

După aceste cuvinte, degetele i s-au liniştit. Eu nu vedeam nimic altceva decât degetele lui, în mişcarea lor bizară, neobişnuită pentru vârsta profesorului. A început să vorbească mai rar, cu o undă de oboseală în glas. Şi-a amintit de anii de studenţie, de studiile urmate mai târziu la Paris şi Berlin, de hotărârea lui de a nu se căsători niciodată. Avusese o mare deziluzie, şi asta îl îndepărtase de femei, aproape le ura. Apoi a venit soţia lui, era pe atunci o fetişcană, o cunoscuse cu câteva luni înainte de a primi ordin de mobilizare. Sigur, ar fi putut evita războiul, adică frontul, dar în familia lor era un soi de sentiment al datoriei, despre care el vorbea acum în batjocură. Îşi amintea că părinţii rămăseseră acasă, ei fuseseră nişte fiinţe tari, incapabili să plângă sau cel puţin aşa şi-i

închipuia. El însă a plâns, nu în gară, unde ea l-a condus. Acolo nici măcar n-a fost în stare s-o sărute. Era încărcat, prea greoi în echipamentul militar, şi ea prea fragilă ca să suporte apăsarea curelelor şi cataramelor acelea. A lăsat-o dezamăgită, zbuciumându-se în plâns. La început, când trenul s-a pus în mişcare, totul i-a fost indiferent, a urmărit surâzând silueta ei care se depărta încet. Apoi, zile şi nopţi l-au obsedat părul ei blond şi braţul gol, – era vară –, mâna care se agita pentru el. Priveam strălucirea aceea, zicea el, o vedeam aievea când închideam ochii, braţul acela bronzat, ca de aur, întins spre mine şi nu înţelegeam încă. Mai târziu, m-am hotărât, dacă aveam să mă întorc, dacă ea mă aştepta, trebuia să ne căsătorim. Totul s-a consumat într-un tren puturos, înghesuit în colţul unui vagon de marfă, pe o scândură. M-a aşteptat patru ani, dragul meu.

Ştiam de la Malvina restul. Simplificat, aşa cum era ea în stare să expună chiar şi cele mai cumplite fapte. Prizonieratul, sentimentul acela cumplit de uniformizare a oamenilor, de anulare, care începuse cu mult mai înainte, din clipa când îşi îmbrăcase haina de ofiţer. Era o poveste lungă, şi eu m-am uitat la ceas. Nu mă mai interesa. Profesorul a observat gestul meu, şi a redus totul la câteva fraze neutre. Apoi, m-a întrebat: ştii de ce am făcut un astfel de ocol? La urma urmelor, pe tine nu te interesează, te-am plictisit, şi te rog să mă ierţi. Ţi-am povestit toate acestea, ca să ajung la Malvina. Ai să spui, poate, că n-are nicio legătură cu ea, cu tine. Eu cred că are. De altfel Malvina este liberă, eu i-am acordat întreaga libertate totdeauna. Glasul lui era la fel de blând, poate chiar mai blând ca mai înainte. Însă aceste cuvinte, ultimele, m-au adus brusc la realitate. L-am întrebat automat: despre ce legătură vorbiţi? Am spus destul, nu mai revin asupra lor. Ştiu tot de la Malvina, şi, de altfel, este şi dorinţa ei. A tăcut aproape un minut, părea încurcat. Am tăcut şi eu.

De câte ori mă gândesc la discuţia aceea, nu pot să-mi iert gestul nechibzuit, atunci când m-am uitat la ceas, cu

toate că şi fără el lucrurile ar fi decurs neschimbate. Mi-a spus apoi că eu voi rămâne un prieten al casei lor, oricând binevenit, ca între oameni civilizaţi. Sigur, s-ar fi putut şi altfel, un telefon sau o scrisoare, câteva cuvinte seci, care ar fi adunat totul în ele, dar cu cei tineri trebuie să fii înţelegător, nu-i poţi lovi. Oricum, eu eram prea tânăr pentru căsătorie, nu aveam o situaţie sigură. Frumuseţea, zicea el, stă tocmai în această nesiguranţă, dar eu trebuie s-o apăr pe Malvina. Nu ştiu dacă mă înţelegi, este destul de fluşturatică, nu ştie să facă nimic, mă refer la cele din casă. Aşa că... Înţelegeam, şi i-am spus: bine! Cuvântul a sunat stupid, eu însumi m-am speriat că am putut să-l pronunţ. Mă dureau braţele şi picioarele. Nu înţelegeam de ce, poate era efectul încordării. Gura mi se încleştase, şi el aştepta. Pe urmă, şoptind aproape, a adăugat: este vorba de dragoste, restul nu mai contează. De ce să suferiţi mai târziu? La orice m-aş fi aşteptat să aud, numai la asta nu. Ce ştia el despre mine şi chiar despre fiica sa? Un bătrân smintit, îl uram şi am fost gata să-i spun: te urăsc, domnule, nu numai pentru că vrei să ne desparţi!

Tremurând, am ridicat capacul cutiei şi am luat altă ţigară. N-am aprins-o. Am tot răsucit-o între degete până s-a sfărâmat. I-am zis, aproape de sfârşit: şi ea nu are niciun cuvânt? Este tocmai cuvântul ei, dragul meu.

Îmi venea să urlu, mă simţeam golit, inutil, mediocru. Nu mai eram în stare nici să mimez mândria. Am început să-l rog, i-aş fi sărutat mâinile acelea mari şi neliniştite, numai să-l aud vorbind altfel. Atunci, mi-am dat seama că toată viaţa mea, până a ajunge acolo, în faţa lui, fusese, printre altele, şi o cumplită dorinţă de a avea lângă mine un bărbat. Am simţit cu adevărat absenţa tatălui meu, puterea lui care m-ar fi putut smulge de acolo. Şi mama!... O, dacă m-ar fi văzut mama, biata de ea, în umilirea aceea! Dar nu mă puteam gândi prea mult la ei, în mintea mea defilau când imaginea bătrânului, când a Malvinei. Un râs batjocoritor flutura pe faţa fiecăruia. Întreaga mea fiinţă se

crispa ca frunza atinsă de ger. Vârtejuri de gânduri mă ameţeau. Totul se întindea până departe, asemenea unei mări. Orice era posibil, încrederea mea în oameni se năruia din nou. Şi cu ce violenţă!

Dar ce cunoşteam eu, care erau relaţiile mele? Acum, când mă gândesc, mă cuprinde o ruşine cumplită. Mi-aduc aminte că mi-am pus toate puterile într-un efort uriaş de a mă stăpâni, să nu izbucnesc. Blândeţea profesorului era deasupra mea, mult mai puternică. La sfârşit eram calm, împăcat, gata să le dau dreptate la amândoi. Însă nu puteam să trec peste umilinţă. Tocmai felul lui blând, dincolo de politeţe, vorbele rostite ca un părinte mă umiliseră mai mult decât faptul în sine. Sau blândeţea era arma lui, cu asta se exersa, cu ea câştiga mereu? Aşezat acolo, nemişcat, cu lumina pe mâini şi pe genunchi, părea inofensiv.

Cât despre mine, care stăteam în colţul meu, nu-l mai puteam interesa. Acum nu mai eram nici măcar emoţionat. Îmi spuneam că va trebui s-o întâlnesc pe Malvina, s-o pun să repete cuvintele bătrânului şi, dacă va fi în stare s-o facă, atunci totul era încheiat. Mă simţeam curat, nu mă mai temeam de nimic. Fără grabă, mânat parcă de simpla curiozitate, doar ca să-mi controlez impresia că el obosise, l-am întrebat: pot să plec? O, mai stai, dragul meu, trebuie să vină şi Malvina. Sper să nu să fi dus iar la film. Şi s-a uitat la ceas, s-a ridicat, a dat drumul la televizor. Vreau să aflu timpul probabil, dragă, a zis, întorcându-se spre mine. Pe bătrâni îi interesează asta. Ai să vezi şi tu, când vei ajunge la anii mei. Râdea. Apoi câteva minute n-am mai schimbat nicio vorbă. El a urmărit reportajul unor lupte din Vietnam, iar eu l-am cercetat în voie. De astă dată mi s-a părut altfel, liniile obrazului, ale mâinilor sale mari, umerii uşor plecaţi înainte nu mai aveau conture precise. Păreau surprinse în mişcare, confuze, ca fotografiile motocicliştilor în plină cursă. M-am simţit dintr-o dată rău, aveam parcă ameţeală, o transpiraţie rece mi se scurgea pe spate şi pe

gât. M-am ridicat repede şi i-am spus că plec. M-a condus până la uşă, mi-a ţinut pardesiul şi m-a invitat să mai vin. Cu acelaşi glas blând, de părinte iubitor.

Afară era linişte. O seară rece, de început de noiembrie. Transpiraţia mi se usca pe faţă, pe mâini, şi mă aflam din nou singur, eu, care uram singurătatea.

ERAM OBOSIT ŞI NERVOS. MĂ enerva prezenţa ei, respiraţia neschimbată şi faptul că dormea. Adormise de o jumătate de oră, în ultima vreme se întâmpla tot mai des asta, ca să-mi arate parcă, o dată mai mult, nepăsarea ei. Am întins mâna spre umărul care i se dezgolise, dar în aceeaşi clipă am renunţat, am dus-o la loc. Nu simţeam nicio plăcere şi nici nu simţisem. Totul fusese alungat de oboseala mea sau de felul ei de a se purta, pe care încercam să-i înţeleg. Chiar atunci când era în braţele mele, lipită toată de mine, rămânea mereu neatinsă parcă, foarte departe, independentă. Căutam tot felul de motive să o apăr, învinovăţindu-mă, dar nu îmi reuşea nimic. Se repetau exact cuvintele, gesturile, îmbrăţişările noastre, de fiecare dată când venea la mine, cu teama să nu fie văzută. Era singura ei nelinişte teama asta, fiindcă acum se apropia căsătoria lor, avea obligaţii.

Încercasem s-o opresc, jocul acesta nebun şi murdar fusese declanşat numai de speranţa că ea s-ar fi întors definitiv la mine. Dorinţa s-o smulg din prejudecăţile familiei ei se dovedise prea repede inutilă. Dar oare existau cu adevărat asemenea prejudecăţi? Acum ştiam că situaţia nu mai putea să continue, jocul nu era numai periculos, cum zicea ea, ci şi umilitor. Pentru mine, bineînţeles. Niciodată nu m-am simţit mai umilit ca în săptămânile acelea. Ea aproape nu vorbea. Nu era în stare sau se ascundea în tăcere. Se mulţumea să scoată doar câteva cuvinte, să-mi spună mai ales s-o strâng în braţe. Câteodată plângea, era de fapt un amestec de plâns şi râs,

nu putea nici în asemenea clipe să iasă din felul ei de a fi, atât de superficial, nu era în stare.

Apoi s-a căsătorit. Am crezut că nu va mai veni. Începusem să mă obişnuiesc, aproape mă liniştisem, când, într-o seară, m-am trezit cu ea. I-am spus să plece, dar s-a aşezat pe marginea patului, privindu-mă drept în ochi, cu buzele tremurând. A început să plângă, acum plângea altfel, din toată fiinţa ei, sau cel puţin aşa mi s-a părut mie. Şi astfel am continuat să ne întâlnim, ca înainte, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Frazele pe care le auzeam, ieşite acum din tăcerea ei, erau mai confuze ca oricând. Mi-l descria pe Datcu, încerca mereu să vorbească despre el, şi de fiecare dată eu o opream. A reuşit totuşi să-mi spună, fragmentar, că între ei niciodată nu va fi dragoste. El o respecta, avea o comportare extrem de politicoasă, şi tocmai asta o scotea din minţi. Intr-o zi mi-a povestit cu amănunte dimineţile lor, fiecare pregătindu-se să plece, străin parcă unul de altul. Este o fire ciudată, zicea ea. Aşa, pedant cum îl ştii, poate deveni repede copil, lunecă în copilărie... Nu ştiu dacă înţelegi asta, dar el se duce la stadion nu pentru că i-ar plăcea fotbalul, ci pur şi simplu că acolo poate urla. Aşa mi-a spus, urlu şi uit de toate nimicurile. Este cumplit, Matei, aşa-i? Vorbeşte, omule!

Malvina exagera, şi nu ştiu de ce simţeam că trebuia să nu-i dau dreptate. În umilinţa mea ajungeam până acolo. Un sentiment ciudat mă transforma, ori de câte ori ea încerca să discute despre soţul ei, în apărătorul lui. N-am putut să-mi dau seama nici mai târziu, când m-am îndepărtat de ei, de ce nu-l uram. Era ca şi când nu el mă înlocuise, ci eu plecasem cedându-i totul, ştiind de la început ce avea să se întâmple. Ştiindu-i până şi numele, fiindcă nu l-am întrebat nici pe profesor, în seara aceea, şi nici pe Malvina cine era al treilea. Îmi era parcă de multă vreme cunoscut. Ea vorbea despre el cu fruntea plecată, nu putea să mă privească în ochi şi asta, nu ştiu cum, mă durea. Totdeauna îi tremura şuviţa de păr pe frunte, spre

tâmpla dreaptă şi şi-o ridica mereu, căpătase acest tic. Vorbea blând şi supusă, avea atunci ceva din tatăl ei, aşezare şi înţelepciune. Părea mai supusă, mai pătrunzătoare, resemnându-se în jocul acela. Cel puţin aşa credeam eu. Ce gândea ea cu adevărat în timpul cât stătea la mine, cât făceam dragoste până la istovire, nu mi-a fost dat să aflu niciodată. Fiindcă simţeam că îmi scăpa mereu câte ceva foarte însemnat, chiar atunci când devenea gravă, când îmi era imposibil n-o mai suspectez de nesinceritate.

Şi, în asemenea momente, se strecurau gândurile mele îndărătnice, stricau totul. Îi spuneam că voia să mă înşele, mimând durerea şi sinceritatea, şi că nu izbutea să realizeze decât contrariul. Rămânea fără replică, într-un fel de nepăsare. Ar fi fost de ajuns un cuvânt ca să ne certăm şi să-i arăt uşa. Aşteptam minute în şir răspunsul ei, eram gata pregătit, însă ea ştia să tacă, învăţase, se obişnuise, mânuia o armă nouă, care mă deruta. Şi supunerea, alături de tăcere. Regreta, iar eu îi spuneam că o dispreţuiam, silabiseam cuvântul, dar fără niciun efect. Începea să râdă pe neaşteptate, recăpătându-şi strălucirea ochilor, cu irizările lor minerale. La urma urmelor, de ce să mă dispreţuieşti? — zicea. N-am decât să înlătur cauzele pentru care m-ai putea dispreţui şi să rămân aici. Ţipam la ea: încetează, şi nu mai râde atâta! Pleca iar fruntea, până la genunchi, părul i se revărsa înainte, îi rămânea ceafa goală, superbă, ca un arc alb.

Acum nu mai rămăsese nimic, şi poate Vera, soţia lui Nelu, avusese dreptate când îşi repezea pumnii ei mici în pieptul meu, şi-mi zicea: trezeşte-te, omule! Uită-te în jur, lumea nu se sfârşeşte cu Malvina! Pe atunci, ei aveau grijă de mine. Şi Nelu, şi Sandu veneau cu soţiile şi mă luau de acasă, să mă distreze, găseau totdeauna câte un pretext. Făceau cerc în jurul meu, erau veseli, zgomotoşi, şi Vera intra prima în funcţie, cu pumnii mici, strângând din dinţi: gata, ce mai vrei?

Cât erau ei, totul părea perfect, însă de îndată ce rămâneam singur lucrurile se schimbau, trăiam numai ca s-o aştept pe Malvina. La şantier, Dobrin mă întreba uneori: nu eşti în apele tale, stagiarule? Nu-i răspundeam, deşi aş fi vrut. În săptămânile acelea, un simplu gest al lui ar fi fost de ajuns să ne apropie din nou. Poate l-a făcut şi eu nu l-am observat, apoi a venit viscolul şi hotărârea lui de a continua lucrul, îndepărtându-ne şi mai mult. Simţeam nevoia unui sfat, într-altfel decât mi-l dădeau prietenii şi soţiile lor. Nu ştiau mai mult decât mine nici ei, erau la fel de superficiali sau nepricepuţi, aşa cum eram eu. Bătrânii mei, vecinii? Cu ei nu puteam discuta asemenea lucruri, erau singurii oameni de care m-aş fi ruşinat cumplit. Rămânea el, tatăl meu, şi l-am căutat.

Într-o seară, am sunat la apartamentul lui, şi mi-a deschis nevastă-sa, am văzut-o astfel pentru prima dată foarte de aproape. Într-un capot albastru, decolorat, neîncheiat, cu părul ciufulit, mi s-a părut vulgară. Îşi strângea cu o mână la piept capotul care i se desfăcea mereu, iar cu cealaltă îşi netezea părul. M-a ţinut în picioare, pe hol, evident stingherită de vizita mea, nu se aşteptase, poate îi strecura chiar teamă. El plecase într-o deplasare, undeva prin Transilvania, a repetat numele oraşelor prin care avea să treacă, apoi m-a poftit în sufragerie. Am liniştit-o repede, i-am spus că am vrut să îl văd doar, că auzisem de la cineva că era bolnav. Femeia a zâmbit, rezemându-se de uşă, sprijinindu-se într-un picior, puţin nervoasă poate de refuzul meu. Apoi i-am sărutat mâna, gestul acesta n-am să mi-l iert niciodată, nu pentru mine, ci pentru mama. I-am sărutat mâna politicos, chiar tandru. Îmi părea bine că nu-l găsisem pe tata acasă. Ce i-aş fi putut spune, ce mi-ar fi putut el spune mie, tocmai el care îşi încurcase propria-i viaţă? — mă întrebam furios pe mine însumi, când am plecat de la ei.

În seara aceea mi-am amintit de vechea prietenă, o cunoştinţă din primul an de facultate. Ningea cu fulgi mari

şi gerul se potolise, străzile erau arhiaglomerate, cu mult zgomot şi veselie şi, poate, toate la un loc m-au determinat să mă duc la ea. Am luat un taxi. N-o mai văzusem de mult, aproape că uitasem adresa. Locuia undeva la marginea oraşului, împreună cu mama ei. M-a primit veselă, mi s-a aruncat de gât şi mi-a sărutat obrajii faţă de maică-sa. Nu se schimbase deloc, zâmbetul ei de ghiduş rămăsese intact. O fiinţă minunată, pe care niciodată n-o văzusem tristă. M-au oprit la masă, apoi maică-sa a plecat să se culce şi noi am stins lumina şi ne-am aşezat jos, în faţa sobei. Nu uitase plăcerea asta a mea. În primul an de studenţie veneam des aici şi, tot aşa, stăteam în faţa sobei; întinşi jos, pe nişte blăni de oaie.

Am deschis portiţa şi flăcările au început să-i joace pe faţă. Era nemaipomenit de frumoasă şi i-am spus, i-am prins mâna, i-am mângâiat-o şi mi-am lipit obrazul de ea. Ce-i cu tine, Matei? — m-a întrebat în şoaptă. Nimic, sunt emoţionat că te văd, şi-mi părea rău că minţeam. Mai târziu m-am ridicat şi i-am spus că trebuie să plec. Nu m-a oprit. M-a condus până la staţia de autobuz, şi mi-a vorbit tot timpul despre elevii ei. Ai să fii o profesoară distinsă, i-am spus. Erau cuvintele cele mai stupide pe care le puteam rosti. Ea a râs şi atunci am prins-o în braţe. Am sărutat-o pe gură, tare, apăsat, simţindu-i dinţii. La sfârşit s-a desfăcut încet, părea ameţită, şi a zis: de ce, Matei? Nu i-am răspuns. Tocmai venise autobuzul şi m-am urcat repede, aproape fără să-mi iau rămas bun, ca un ticălos.

MALVINA CONTINUA SĂ DOARMĂ liniştită ca un copil. M-am răsucit spre ea cu gândul s-o scol, şi am renunţat iar. Nu mă recunoşteam, în neputinţa mea. Aş fi vrut să-i spun ceva, câteva cuvinte, orice, chiar triviale să fi fost, numai să n-o mai văd acolo, dormind. Apoi mi-am zis că m-aş fi putut îmbrăca, repede, fără zgomot, aş fi plecat, lăsându-i un bileţel. I-aş fi scris să dea cheia

vecinilor, aş fi inventat un pretext pentru asta, şi să nu mai vină niciodată. Dar n-am fost în stare decât să mă scol şi să văd cât era ceasul. Se înserase, în cameră era aproape întuneric. M-am îmbrăcat încet, mi-am luat ceasul de pe masă şi m-am dus în bucătărie. Era ora şase. Am pregătit un ibric de cafea, am turnat-o în două ceşti mari, şi mi-am aprins o ţigară, găsită acolo, pe un raft. Am stins lumina şi m-am aşezat lângă fereastră. Fulgi mari se lipeau de sticlă, se topeau, scurgându-se în dâre subţiri. Plopul, singurul între careul de blocuri, se zărea prin fereastră încremenit şi negru. Aş fi vrut să fie vară, să deschid fereastra şi să-i ascult tremuratul frunzelor. Aveam o mare dorinţă în clipele acelea să plec undeva prin munţi, să merg zile întregi pe jos, până la istovire, şi seara să-mi spăl faţa în apele limpezi ale unui pârâu şi să adorm în iarbă. Eram murdar, mă simţeam murdar pe dinăuntru, era ceva greu, apăsător, de care mă speriam. De ce sunt eu aşa, de ce sunt oamenii astfel? mă întrebam prosteşte. O, dacă aş fi făcut eu lumea asta, aş fi avut grijă să iasă totul mai frumos şi mai inteligent, zicea mama. Minciuna, în primul rând ea n-ar fi existat şi poate şi eu aş fi fost mai frumoasă. Stătea pe scaunul ei preferat, lângă masă. Eu la fereastră, exact ca acum. Mi-am amintit de ea brusc, imaginea ei, venită din nimic, a fost atât de puternică, încât, pentru câteva secunde, am avut impresia că dincolo de uşă dormea ea şi nu Malvina, că venise obosită din tură şi se culcase imediat. Am fost gata să vărs în chiuvetă cafeaua, cuprins de o ruşine cum nu mai cunoscusem până atunci. Aveam senzaţia că mă aflam pe stradă, că eram gol şi toată lumea se uita la mine.

Am trezit-o pe Malvina şi i-am dat ceaşca. Din câteva înghiţituri a terminat-o. Apoi m-a întrebat: cât e ceasul? I-am spus, şi-am vrut să aprind lumina. Te rog să nu faci asta! Acum trebuie să plec, şi s-a ridicat încet, cu aceleaşi mişcări leneşe, molatice, pe care i le cunoşteam atât de bine. Prin fereastră venea destulă lumină, de la becurile din

stradă, s-o pot vedea. Era frumoasă din creştet până în tălpi, picioarele lungi şi zvelte, şoldurile arcuite voluptos, talia subţire, sânii drepţi, de femeie tânără, doar că arăta mai împlinită, cu contururi mai precise. O priveam fără niciun interes, cum se îmbrăca repede, aveam iar în suflet o silă imensă, nu de ea, ci de propria mea fiinţă. Trebuie să termin, mi-am zis. Tocmai atunci s-a apropiat de mine şi m-a mângâiat pe cap. Nu eşti mulţumit de mine? şopti ea. Te-am decepţionat cumva? De ce taci? Vorbeşte! I-am spus: mi se pare că în privinţa asta nu mai putem face nimic. De fapt nu mi se pare, sunt sigur, sunt hotărât. A aprins lumina când nu mă aşteptam. Vreau să-ţi văd ochii, a zis ea, în timp ce încerca să-şi închidă nasturii de la bluză. Nu mai pot, Malvina, am strigat, aşa nu se mai poate, nu mai sunt în stare. Am viaţa mea şi nu pot s-o irosesc astfel, mulţumindu-mă cu firimiturile rămase de la alţii.

A început să râdă. Râdea ca o nebună, legănându-se uşor, şi aşa s-a apropiat iar de mine, înlănţuindu-mă strâns. Bustul continua să i se legene încet, de la stânga la dreapta, făcându-mă să simt apăsarea sânilor ei, cupele acelea de aur, cum le ziceam altădată, de aur palid. I-am desprins încet mâinile şi am împins-o la un pas de mine. Du-te, Malvina! i-am spus calm. Pleacă! Nici n-a tresărit măcar, faţa i-a rămas neschimbată, în zâmbetul acela veşnic, care niciodată nu ştiai ce ascunde. Am stat acolo nemişcat, n-am ajutat-o să-şi pună paltonul deşi ea m-a rugat, nu mai doream altceva decât s-o văd cât mai repede plecată. Acum nu mai însemna nimic, era o femeie ca oricare alta, nu mai eram în stare să tremur pentru ea. La un moment dat s-a uitat la ceasul de la mână, apoi la pendulă: vai, am întârziat! Dacă a venit trenul? Ce tren? am întrebat eu. Soţul meu lipseşte de două zile, nu ţi-am spus? A avut nişte treburi în capitală şi în seara asta trebuie să se întoarcă. I-am promis că îl aştept la gară. Bine, am zis eu, cu aceeaşi indiferenţă. Bine! Altceva nu mai ştii? Ai putea să mă conduci până la uşă, ai voie. Am făcut câţiva paşi în

urma ei, şovăind. Lângă uşă, cu mâna răsucind cheia, mi-a zis: noapte bună! Apoi a adăugat, parcă după o clipă de gândire: iubitule!

Am închis uşa în urma ei şi am stins lumina. Apoi m-am dus la fereastră, am deschis-o larg, şi am rămas acolo, sprijinindu-mă cu coatele de marginea ei. Continua să ningă, fulgii mi se lipeau de obraz, de pleoape, îmi cădeau pe mâini. Nu mă gândeam la nimic. Ştiam că din seara aceea viaţa mea se va schimba. Silueta din stradă, paltonul acela negru, cu vulpe argintie, strălucirea cizmelor, capul puţin aplecat înainte, înfăşurat într-un fular roşu, toate acestea care îmi fuseseră atât de familiare nu mă mai interesau. Oare mă vindecasem atunci? Îmi aduc aminte că mi-am spus cu glas tare, ca şi cum aş fi vorbit cu cineva: dracu' să mă ia!

Am închis fereastra la loc, am tras storurile şi m-am dus în bucătărie. Îmi era foame. Mi-am făcut două ochiuri şi le-am mâncat cu nişte pâine uscată. Cât timp am mâncat, m-am gândit la casa lor, am văzut exact camerele acelea, cu risipa de lucruri rare, iluminate puternic, ca la revelion. Cum am putut să mă duc acolo, după toate câte s-au întâmplat? Mi se părea un vis groaznic, dar ştiam că nu-i deloc vis, şi îmi venea să îmi muşc mâinile. Poate Dobrin, poate insistenţele lui m-au determinat să accept. Este ziua lui de naştere, ne-a invitat, şi trebuie să mergem, a zis Dobrin. Ce idee bizară! Lui Datcu nu i-ar fi venit niciodată ideea să-şi invite toţi inginerii la ziua lui.

Malvina o născocise. Pentru că eşti tu, Matei, mi-a explicat ea. Altfel, îţi spun sincer, n-am niciun chef. Procurasem cu greu un buchet de gladiole şi trandafiri, şi i l-am pus ei în braţe, de faţă cu toţi, râzând ca un tâmpit. Acum îmi dau seama că nici Dobrin şi nici altcineva nu m-ar fi putut convinge să merg, fusese dorinţa mea, nu mă simţeam în stare să stau singur în noaptea aceea, când toţi petreceau. Nelu şi Sanda plecaseră undeva în munţi, la o cabană, şi perspectiva de a rămâne cu vecinii mei toată

noaptea mă îngrozise. Nu mă puteam trăda, fie chiar printr-un cuvânt sau printr-un gest, Malvina fusese cât se poate de categorică, şi pe atunci o înţelegeam atât de bine, dorinţa ei era pentru mine poruncă. Cred că m-am comportat ca un imbecil, m-am lăsat bătut pe umăr de profesor, i-am adus elogii lui Datcu, spunându-i că nu întâlnisem un om mai om decât el. Minţeam cu neruşinare, devenisem euforic şi, când îi întâlneam privirea Malvinei, mă apuca o cumplită dorinţă să beau, să mă îmbăt şi să întorc pe dos toată casa. Am stat însă liniştit, nici n-am fost în stare să mă ameţesc, niciodată nu mi-a reuşit asta, poate şi din teamă că, de câte ori încercasem, îmi fusese cumplit de rău.

Profesorul zicea: prietenul meu, tânărul meu prieten, şi ridica paharul. Chipurile lor îmi defilau acum prin faţă, aşa cum fuseseră acolo, mă opream îndelung la mama lui Datcu, uscată şi rea ca şi sora profesorului, apoi din nou la el şi la Malvina, şi trăiam aceeaşi furie, acelaşi sentiment de umilinţă care mă scosese din minţi, atunci când m-am ridicat şi-am plecat din casa lor. Se făcuse ziuă, şi le-am spus că trebuie să mă duc la gară, fiindcă venea prietena mea, scăpase pur şi simplu trenul şi fusese nevoită să călătorească toată noaptea. Atunci am auzit glasul Malvinei, râsul ei, aşa cum nu-l mai auzisem niciodată, strident, ca un ţipăt: şi dumneata, tovarăşe Matei, petreci, te veseleşti şi sărăcuţa de ea se chinuie în tren! La asta nu mă aşteptasem, m-am ridicat brusc, şi le-am mulţumit. Malvina a venit în fugă după mine, să-mi ţină paltonul. Iartă-mă, Matei, mi-a spus ea repede, îmi joc rolul.

De atunci trebuia să înţeleg, sau mai dinainte? I-am spus că mă apucase scârba, şi-am împins-o de lângă mine, am fost gata să-mi înfig degetele în umerii ei goi şi să-i strig cuvântul care îl purtasem toată noaptea în mine.

Ouăle mi-au lăsat un gust neplăcut în gură, şi mi-am aprins o ţigară. Am ieşit pe terasă. Fulgii se cerneau de sus, jocul lor alb îmi înţepa ochii, şi câteva becuri, ca nişte gutui

enorme, galbene, cu roiul de fluturi albi în jurul lor, apoi plopul singur, drept, nemişcat şi negru. Aşa sunt poate şi eu, mi-am zis, fără niciun gând, fără nicio dorinţă.

APOI M-AM CULCAT OBOSIT, ERA o oboseală ca o beţie trează, o mare uitare de mine însumi. Înainte de a stinge lumina, am citit vreo oră sau mai mult, pe urmă am căzut într-un somn adânc. Nici nu se luminase bine când m-am trezit. M-am dezmeticit încet, pradă unei tulburări cu atât mai ciudate, cu cât mă simţeam mai lucid şi mai odihnit. Niciodată n-am fost iarna la munte, şi nici nu doresc să mă duc, dar parcă atunci trăisem acolo, într-o cabană, ani în şir, era într-un fel o altă viaţă a mea, necunoscută şi bizară. Mă visasem într-o astfel de cabană, mică şi înconjurată de brazi troieniţi, ca în ilustratele de Anul nou, aveam o cameră la etaj şi, de câte ori coboram, scările de scândură scârţâiau într-un fel anume, foarte plăcut, ca lemnele din soba holului unde eram aşteptat. Malvina şi Datcu stăteau tolăniţi în nişte fotolii largi, băteau din palme şi strigau: hai, încă o dată! şi suiam din nou scările, rar, apăsat, ca să se audă scârţâiturile acelea plăcute — aşa, da, perfect, strigau ei – ca apoi să le cobor. Aş fi vrut să plec, îmi mai aminteam asta, uşile din vis erau larg deschise, ningea în ele cu fulgi mari, fulgi de filme, însă mă oprea mereu un regret nedesluşit şi sfâşietor.

M-am frecat la ochi, încă tulburat. Aveam gura uscată şi mă dureau oasele, muşchii, eram tot numai o durere şi, câteva minute, am rămas nemişcat, bănuind că mă îmbolnăvisem. Pe urmă, am aruncat aşternutul la o parte de parcă m-aş fi trezit din al doilea somn, şi-am făcut câţiva paşi prin casă. Nu, nu era decât o febră musculară, ca şi cum fiecare fibră din mine fusese bătută, strivită cu duşmănie. Am intrat în baie, am dat drumul la apă, şi am stat mult sub duş. Cât m-am şters şi apoi m-am îmbrăcat, a fiert şi cafeaua. N-am mâncat nimic, am băut doar cafeaua

şi am fumat mai multe ţigări. Am ieşit din casă cu o uşoară greaţă, dar mi-a trecut repede. Ploua ca vara, zăpada dispăruse complet, şi am avut senzaţia că mă trezisem într-un alt oraş, necunoscut. Pe urmă am aşteptat maşina şi, de câteva ori, m-am gândit să mă întorc şi să le spun vecinilor despre Malvina, ca nu care cumva să-i dea cheia. La sfârşit am renunţat, n-aveam cum să le explic, şi chiar atunci, când maşina putea să vină din clipă în clipă. Am aprins ţigara şi mi-a venit din nou greaţa. Am aruncat-o repede şi am ridicat faţa în sus, am stat aşa până ce-am simţit cum apa mi se strecura pe sub gulerul cămăşii. Apoi a venit maşina. Fără Dobrin. El fusese chemat de Datcu. Şoferul n-avea de unde să ştie pentru ce fusese Dobrin chemat. Am tăcut până la şantier. A tăcut şi el. Acolo mi-a spus că se duce după Dobrin. M-am scuturat de apă, m-am şters şi mi-am scos cizmele de cauciuc din dulap. După ce le-am încălţat, m-am răzgândit. Îl puteam chema pe Loghin acolo, în biroul nostru. Am trimis pe cineva şi, după câteva minute, omul se afla în faţa mea, înalt şi ciolănos, cu mustaţa lui mare şi neagră. Era maistru şi secretar al organizaţiei de partid. Nu ştiu de ce i-am cerut scuze, poate pentru că îl chemasem. Până atunci nu mai procedasem astfel, dacă aveam treabă cu cineva mă duceam eu la el. Spune-mi, l-am întrebat, crezi că ieri am greşit? Omul a zâmbit cu jenă, poate nu se aşteptase la o asemenea întrebare. I-am repetat-o, şi i-am mai spus că îmi permiteam să vorbesc astfel cu el fiindcă nu ne despărţeau decât vreo câţiva ani. Poţi să-mi spui şi pe nume, aşa cum te-am întrebat eu. Ezita parcă şi mai mult, părea că îşi căuta cuvintele sau încerca să-şi amintească ceva. Ai fost de faţă, am mai zis. Da, am fost, dar noi suntem tineri, putem trece peste o întâmplare ca asta, a răspuns el. Poate are şi tovarăşul Dobrin dreptate, în felul lui. Doar el răspunde de tot ce se face aici. Vorbele m-au descumpănit. I-am zis: nu numai el. Da, aşa-i, am vrut să spun că el răspunde primul. Trebuie să-l înţelegem şi pe el. Atunci am

ţipat: ce să înţelegem, omule! A tresărit, Loghin era un om blând, incapabil să se înfurie, sau cel puţin aşa îmi închipuiam eu. Să înţelegem măruntul lui despotism, am continuat mai târziu, să fim cobaii amăgirii lui. Nu-l vezi? Nu mai poate, este depăşit, cred că a şi uitat de când n-a mai pus mâna pe o carte. Nu ştiu ce i-am mai spus apoi. S-a aşezat pe scaun, şi l-a tras mai lângă mine, apoi l-am auzit: cât mă pricep eu... Nu-l mai ascultam. Plecasem capul şi rememoram precis, vedeam tot, mâna lui Dobrin întinsă categoric, arătându-mi baraca noastră, auzeam glasul lui răguşit: poţi să pleci, stagiarule! Aşteaptă-mă la birou, acolo vorbim cât pofteşti.

Acum, când încerc să-mi imaginez ziua aceea, sunt surprins că uit tocmai esenţialul, ceva care îmi scapă de fiecare dată, care are legătură cu tot ce s-a întâmplat mai târziu. Glasul lui fusese calm, însă categoric: poţi să pleci, stagiarule! — iar ochii oamenilor din jurul nostru, privirile lor, plecându-se jenate, nu putuseră să fie decât laşe, ca şi mine. Aveau să se repete şi gesturile, şi privirile, şi glasul lui. Mult mai târziu şi cu consecinţe pe care nu le-aş fi putut bănui. Dar atunci, dacă m-aş fi gândit mai bine, n-ar fi trebuit să-i telefonez din nou lui Datcu. A fost iar izbucnirea mea neputincioasă, sau ceva din ticăloşia reclamagiilor, a turnătorilor, cum spunea Dobrin. Aş fi putut rezolva lucrurile acolo, pe şantier, cu el şi cu Loghin. Eu însă l-am rugat pe Datcu să mă transfere pe alt şantier, i-am explicat de ce, dar chiar în acelaşi timp am simţit din nou o mare umilinţă, era exact sentimentul pe care îl trăisem de atâtea ori în faţa Malvinei, soţia lui. Îmi venea să-i strig în telefon, să urlu, să îl întreb care dintre noi doi era vinovatul.

Loghin încetase. Am ridicat privirea spre el. Am avut impresia că mă compătimea, ochii lui păreau să-mi spună: de, ce pot eu să fac, sunt prea mic. Tocmai atunci a intrat şoferul şi m-a anunţat că trebuie să mă duc la centru, cum zicea el. Loghin mi-a explicat, luându-mă de braţ, asta însemna că mă chemau la comitetul de partid. Pentru ce?

am zis. Nu călcasem niciodată acolo, iar pe secretar nici nu-l cunoşteam. Loghin mi-a strâns mai tare mâna şi m-a întrebat: ai încredere în mine? Am dat din cap. Aveam, descopeream un om care părea altfel, deşi, ca şi mine, sub ploaia măruntă, lângă şanţul adânc al unei conducte, fusese laş. Acolo, unde Dobrin mă concediase prin câteva cuvinte, umilindu-mă faţă de toţi. Se repetase întâmplarea de pe timpul viscolului, numai că de astă dată Dobrin fusese mai dur. Nu-şi mai bătuse capul să mă convingă de adevărul lui, mă înlăturase, pur şi simplu, prin gestul şi cuvintele acelea care nu-mi ieşeau din cap: pleacă de aici, mucosule! Gândirea lui era simplă, oamenii nu contau decât în măsura în care se depăşea planul. Cel puţin aşa credeam eu, mă convingeam tot mai mult, cu fiecare măsură pe care o lua. Pe el nu-l interesa că s-ar fi putut surpa malurile, că era destul timp să mai fi aşteptat, câteva zile măcar, să se fi retras mocirla aceea. Poate greşisem, dar felul lui de a mă respinge întrecea orice limită. Se repetase mereu, acum nu fusese decât picătura care umpluse paharul.

Secretarul comitetului de partid era un bătrânel scund, albit tot. L-am găsit singur, şi, fără să se ridice de la birou, mi-a arătat să iau loc, apoi mi-a întins mâna, întinzându-se spre mine, peste hârtiile ce le avea în faţă. Nici atunci şi nici mai târziu nu i-am reţinut numele, începea cu O sau cu I, Oprea sau Ionescu, ceva asemănător cu aceste nume. Nu ştiu de ce am ţinut să-i precizez că nu-l văzusem niciodată şi că lucram de mai bine de o jumătate de an pe unul dintre şantierele principale ale întreprinderii. A, da, ştiu, a zis, trecând cu uşurinţă peste cuvintele mele, voi construiţi fabrica de mase plastice. Mai târziu, ca şi cum şi-ar fi amintit, mi-a spus: am fost bolnav, tovarăşe inginer, şi mai sunt şi acum, am lipsit mult, am stat la spital.

Pe urmă a intrat Datcu. În faţa directorului, bătrânelul s-a ridicat de pe scaun, cam în silă, dar zâmbind aproape supus. O, iartă-mă, credeam că eşti singur, a zis Datcu. Şi

dumneata?! Mi-a întins mâna, retrăgându-se apoi câţiva paşi spre uşă. Vin eu mai târziu. Ai ceva împotrivă să discutăm o problemă dificilă? Am avut impresia că Datcu vorbea cam în glumă cu bătrânelul care se desprinsese de lângă birou şi făcuse doi paşi înainte, cu figura omului conştiincios, în faţa şefului. Îşi cam bătea joc de el. Nu-l mai auzisem vorbind astfel, avea în glas nişte modulaţii străine, de insinuare lunecoasă. Mă mira deopotrivă şi atitudinea lui Datcu, şi cea a secretarului. Dacă este urgenţă, a zis secretarul, pot veni chiar acum. O, nu, terminaţi, mai avem timp. Îmi face plăcere să vă salut!

În urma lui, secretarul s-a aşezat la loc, şi-a aprins o ţigară şi a început să tuşească. Îi tremurau uşor mâinile. Şi pe neaşteptate, a început să-mi spună: vezi dumneata, eu am lucrat cu mulţi oameni, cu sufletul altora, să spun aşa. Treabă grea, periculoasă, şi acum vin nişte inşi ca directorul nostru. Aici s-a oprit, a tuşit iar, întinzând mâna spre uşă. Am fost gata să-l întreb: cum asta, să lucrezi cu sufletul altora, domnule? De unde o asemenea pretenţie la unii de a-i “lucra” pe alţii?! Oameni cu tot felul de titluri şi distincţii, a început el pe urmă. Nu zic că nu le merită, nu discut eu asta, dar oamenii ăştia vin aici, la mine, doar când se află în vreo încurcătură, ori când vor să fie sprijiniţi, să urce mai sus. Nu ştiu dacă mă înţelegi. Am clipit din ochi, fiindcă el se aplecase spre mine, semnul meu fusese evident, nu puteam să nu fiu de acord, dar mă întrebam ce legătură aveau toate astea cu fiinţa mea, de ce tocmai mie trebuia să mi le spună. Ştiu ce chestiune delicată vrea să discute cu mine. Îţi închipui? Pensionarea mea. Asta-i! Punct, şi sănătate, tovarăşe! Mi-a mai spus-o acum două săptămâni, are nevoie de oameni tineri, eu nu mai pot, am scăpat hăţurile. Poate are dreptate, noi ăştia, bătrânii, nu trebuie să ne cramponăm de post. Lasă, domnule, să vină altul mai tânăr, cu energie, cu alte idei. Unii nu se mai pot dezlipi de scaun, s-au lipit de el, s-au identificat şi nu-şi pot închipui că ar trăi altfel. De aici vin multe necazuri.

Uşa s-a deschis iar. Ce vrei, drăguţă? Secretara lui Datcu se legăna uşor în faţa noastră. Eram chemaţi la director. Vezi, parcă nu putea să discute aici, a zis bătrânelul, ridicându-se cu greutate. A ieşit în urma mea, a răsucit cheia, a zgâlţâit de câteva ori uşa, trăgând de mâner, apoi am pornit amândoi.

La Datcu ne aştepta Dobrin. Fuma şi părea liniştit. M-a privit blând şi a întins mâna spre mine. Am întins-o şi eu. Apoi s-a aplecat la urechea mea şi mi-a zis: de ce nu te-ai bărbierit, stagiarule? Nu i-am răspuns, mă uitam la bătrânelul cu care venisem. Se foia nervos pe scaun şi, din când în când, îşi ducea mâna la gură, încercând să-şi stăpânească tusea. Obrajii lui palizi se împurpuraseră uşor şi o venă i se umflase pe frunte. Aşa cum stătea în faţa noastră, părea un neajutorat, privirea lui parcă ne-ar fi spus: ce mai vreţi de la mine, nu vedeţi în ce hal sunt? Cu permisiunea dumneavoastră, a zis atunci Datcu, să lămurim nişte lucruri care vă privesc. Vrea tovarăşul inginer Dobrin să ne explice?

Atunci mi s-a făcut lehamite, cuvintele lui Datcu, seci în politeţea lor exagerată, sau gesturile lui, ca şi cum ar fi fost la o tribună, la începutul discursului, m-au moleşit brusc, era o moleşeală imbecilă, ca după o mâncare grea. Dacă toţi trei s-ar fi repezit asupra mea cu cele mai răutăcioase vorbe, n-aş fi schiţat nici cel mai mic semn de protest, aşteptând doar clipa când ei, presaţi de timp sau socotindu-mă învins, s-ar fi ridicat şi mi-ar fi spus: asta-i tot! Dobrin însă mi-a adus laude, a vorbit mult despre conştiinciozitatea mea, zicând: la urma urmei, micile incidente sunt poate necesare, dar nu trebuie să le punem la inimă. Datcu a aprobat, a spus şi el câteva vorbe, a dat din cap, cred că nu dintr-o necesitate lăuntrică ce l-ar fi îndemnat să fie aşa, ci din politeţe, numai din politeţe de gazdă, la care nu renunţa niciodată.

Acum toţi trei îmi păreau altfel, în ochii lor erau semnele puterii şi energiei, chiar bătrânelul asculta oarecum grav, în

timp ce Datcu începuse nişte fraze confuze despre generaţii. Tocmai asta m-a revoltat, siguranţa lor că puteau face din mine ce doreau, că nimic nu se putea schimba fără voia lor. La un moment dat, am avut senzaţia că toţi trei, dar mai ales Datcu, îşi întindeau pretenţiile dincolo de orele mele de şantier, începuse chiar să-mi dea sfaturi. Atunci l-am întrerupt, le-am spus că nu mă puteam împăca, nu eram în stare să accept mentalitatea aceea de stăpân. Nimeni dintre noi n-a primit moştenire posturile, am zis repede, înghiţind ultimele silabe. Nu înţeleg, fii mai clar! mi-a cerut bătrânelul. Mai clar,am zis. Dacă trec peste autoritatea tovarăşului Dobrin, mai precis peste ambiţia lui, dacă îndrăznesc, sunt o lichea, sau un turnător şi aşa mai departe, iar el nu trebuie să treacă peste dumneavoastră, şi-am întins mâna spre Datcu. Dar cine sunteţi, fiinţe invulnerabile, oameni care nu pot greşi?

Există, totuşi, o ordine, a spus Datcu, roşindu-se. Mă uitam la mâinile lui leneşe până în clipa aceea, cum tresăriseră brusc la ultimele mele cuvinte, şi cum învârteau nervoase între degete un pix enorm, cu trei faţete, pe care erau scrise numele unor ziare sau ale unor firme străine. Da, dar ordinea asta este a oamenilor, i-am răspuns. Ea poate distruge sau modifica existenţa, fiecare dintre noi se poate trezi vinovat pentru soarta altora. Mâinile lui Datcu s-au oprit, s-au destins din nou, el a început să se retragă, îi plăcuseră vorbele mele, îşi închipuia cred că se refereau numai la Dobrin. În definitiv ce doreşti dumneata? a ridicat atunci glasul bătrânelul. Vrei să dereglezi ordinea de care vorbea tovarăşul Datcu? Nu, am zis eu, mă gândesc la oameni, ar trebui să veniţi şi să-i vedeţi băgaţi acum în noroi până la gât, pentru că aşa vrea nu ştiu cine, să-i întrebaţi unde mănâncă şi ce mănâncă. Din conserve şi tocană de legume n-o mai scot. Evident, mă agăţasem prosteşte de aceste cuvinte, fără să-mi închipui că i-aş putea înfuria. Mâna bătrânelului, mâna lui dreaptă, care stătea întinsă pe birou, s-a strâns brusc într-un pumn mic şi

uscat şi a izbit în postavul verde. Unde vrei să ajungi, tovarăşe?

Din clipa aceea am cedat, laşitatea sau neputinţa mea, sau amândouă, unindu-se ca în alte împrejurări, m-au făcut să fiu tot mai nesigur, ca până la urmă să renunţ. Reacţia lor, mai ales gestul bătrânului, mă derutase atât de tare, încât n-am fost în stare decât să mai scot câteva vorbe, rar, bâlbâindu-mă uşor, am cerut voie să continuu, deşi nimeni nu mă mai întrerupea. Le-am spus să mă asculte, dar am tăcut, dezamăgit, învins, ca unul abia trezit din somn şi care se freacă la ochi buimac, încercând să recunoască unde se află. Bătrânelul acela, ridicând mâna, mă redusese la tăcere. De cei doi nu mă miram, însă gestul lui îmi părea de necrezut, fiindcă îl făcuse tocmai unul ca el, care, cu câteva minute mai înainte, îmi spusese că lucrase mulţi ani cu sufletele altora, cum zicea, în treaba asta atât de însemnată şi periculoasă. Bătrânelul gândea însă simplu, avea concepţia lui clară. Poate la fel gândeau şi ceilalţi, Datcu şi Dobrin. După el ordinea însemna o piramidă, nimic nu trebuia să iasă în afara acestui principiu. Unde se afla el sau unde ne aflam noi? Jos, zicea, aici, trebuia să se repete identic ceea ce era sus. Îi plăceau aceste cuvinte, le pronunţa mereu, silabisindu-le parcă, şi aş fi putut să atrag atenţia că dacă noi ne aflam jos, mai existau alţii şi mai jos decât noi. Aş fi putut să-i descriu viaţa navetiştilor atât cât o ştiau ei, orele acelea de dimineaţă, când coborau din trenuri înfriguraţi şi obosiţi mai înainte de a intra la lucru, mesele lor, aş fi putut să le repet şi vorbele, pe care cu siguranţă că bătrânelul nu le cunoştea.

Şi nu erau numai oamenii aceştia sau numai aceste probleme. L-aş fi putut întreba simplu: pentru cine realizăm şi depăşim planul, nu şi pentru ei? Atunci de ce mă judecau astfel, de ce se înfuriaseră şi îmi vorbeau de ordine? Ordinea înseamnă numai supunere?

Dar tăceam, tăceam şi-l ascultam pe bătrân sau poate nici nu-l ascultam, cuvintele lui veneau parcă de foarte

departe. El se mira acum de unii tineri, pe care nu-i putea înţelege, evident, tineri ca mine. Repeta iar cuvintele acelea sacre, vorbea despre ordine şi despre piramida pe care şi-o imagina, bineînţeles nu spunea tot ce ştia, ce avea pe suflet, lăsa să se înţeleagă mereu că era numai o parte, restul eu nici nu trebuia să-l ştiu, fiindcă era prea greu pentru vârsta mea, sau din alte motive. La mine, aveam să aflu apoi, se manifesta nu numai o curiozitate ciudată, păcătuiam şi prin atitudinea mea, care ar fi putut tulbura ordinea şantierului, a lumii de acolo, dar asta avea legături cu lumea întreagă, adică cu tot oraşul, cu ţara. Ce îmi închipuiam eu? Existau diferite nivele, zicea el, eu le ştiam, trebuia să le ştiu, că doar învăţasem destul, eram şi comunist, nu puteam să nu-mi fi dat seama de cerinţele elementare, cele câteva virtuţi fundamentale pe care se bazează totul. Nu ştiam să aştept, şi asta putea însemna un defect, n-aveam ştiinţa prudenţei, răbdarea celor ca ei, îmbătrâniţi în luptă, şi poate nu numai răbdare, ci şi un fel de scepticism sănătos, care te făcea capabil să înţelegi perspectiva, finalitatea, nu să te încurci în nişte nimicuri de moment, neajunsuri de o zi. Datcu zâmbea distant, superior, privirea lui devenise ca atunci când intrase în biroul bătrânelului, părea că spune: uită-te la el, cum se ambalează! cu un fel de dispreţ pe care cu greu şi-l putea masca.

Pe urmă a sunat telefonul, şi Datcu a avut o lungă convorbire cu inginerul şef aflat pe unul dintre şantierele noastre cele mai îndepărtate şi, în acest timp, bătrânelul m-a bătut părinteşte pe umăr, spunându-mi că aşa-i viaţa sau că aşa suntem noi, ca viaţa. Dobrin însă se posomorise. Închis în gândurile sale, avea aerul unui copil uriaş căruia i s-au luat jucăriile. Privirea lui obosită mă căuta gata parcă să accepte orice, numai să se termine odată. Discuţia, la început poate, îl înfuriase, acum însă dădea semne de plictiseală şi îmi cerea ajutorul. La un moment dat chiar a căscat, răsucindu-se spre fereastră. Eu mă uitam la

bătrânelul cu părul albit complet, îi auzeam vocea nesigură, rememoram tot ce spusese până atunci, şi-i dădeam dreptate lui Datcu, care îi propusese să se pensioneze. Fiindcă tot ce gândea el, atât de clar exprimat, nu era decât o simplificare periculoasă a lucrurilor, foarte puţin deosebită de cea a lui Dobrin. Nu puteai să nu te revolţi, şi nu ştiu de ce nu i-am spus atunci. Nu dintr-o teamă oarecare, eu n-aveam de ce să tremur, meseria mea, precisă, nu putea să mi-o ia nimeni din mâini. Cred că mi-a fost milă, nu-mi dau seama de la ce a venit asta, l-am văzut cum se agita şi, ciudat, am început să-i dau dreptate, să-mi fie milă că îl forţasem să facă un gest atât de nechibzuit, de-a bate cu pumnul în masă.

Ehei, ce ştiu ei! îi zicea acum lui Dobrin, arătând spre mine. Dobrin era tot plictisit, îl asculta în silă, poate i se făcuse şi lehamite să mai audă cuvintele bătrânelului. Acesta din urmă zicea că, în locul averii de altădată, oamenii au pus acum succesul, că înfrângerea sau ratarea sunt nişte boli, exact aşa le numise, nişte păcate care se pot vindeca, numai că trebuie să ai tărie. Aici Dobrin a tresărit. S-a ridicat greoi şi s-a dus la fereastra deschisă, şi şi-a aprins o ţigară. Apoi Datcu a pus receptorul în furcă şi, ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva, ne-a întrebat dacă n-am dori câte o cafea. Bătrânelul a ridicat din umeri,. Nu, el n-avea voie. Până ni s-au adus cafelele, s-au schimbat tot felul de vorbe, s-a râs, chiar şi Dobrin a ieşit din tristeţea lui. Numai eu, nedumerit, mă întrebam ce fusese toată întâlnirea aceea.

Mai târziu, înainte de a pleca din biroul lui Datcu, bătrânelul a ţinut să-mi spună; destul de dur, că şantierul nu-i un fel de bâlci în care să se tocmească fiecare cum îi vine pofta şi, dacă va fi nevoie, se vor lua măsuri administrative. Avea în glas, mai mult ca înainte, o undă clară de ameninţare, dar nici la asta n-am reacţionat. Am închis ochii, zâmbind: faceţi cum vreţi, eu îmi caut de treabă, nu mă priveşte, spunea gestul meu. Mă

îmblânziseră câteva cuvinte, câteva gesturi, sau, mai precis, mă făcuseră laş, acceptându-le astfel observaţiile. Am rămas neclintit şi atunci când, înainte de a pleca, bătrânelul, în continuarea furiei sale, vrând să fie cât mai bine înţeles, mi-a atins cu degetele obrazul şi mi-a spus: şi să nu te mai prezinţi fără ţinuta corespunzătoare! Prost exemplu dai oamenilor, când te văd aşa, neras. Am avut impresia că până şi faptul că eram nebărbierit îi producea oarecare teamă că ordinea şi disciplina, cum le avea el în cap, ar fi putut fi încălcate. Am zâmbit iar prosteşte şi mi-am căutat ţigările, de parcă n-ar fi fost vorba despre mine.

Ne-am strâns apoi mâinile şi ne-am despărţit repede, în maşină Dobrin nu s-a mai aşezat în faţă, ci lângă mine, pe bancheta din spate. Iar ai făcut o prostie, stagiarule, mi-a zis, până să vină şoferul. Ar trebui să te gândeşti la asta, aş vrea să-ţi spun că abia începi o carieră, şi nu te văd reuşind astfel. În loc să-ţi vezi de lucru, ţi-i ridici pe toţi în cap. Am tăcut, strângându-mă în mine. Mă gândeam la ei, la tata, la toţi oamenii aceştia pe care îi cunoşteam şi care, într-un fel, mă formaseră, şi le-aş fi putut reproşa atâtea, fiecăruia în parte. Dobrin era unul dintre ei, poate ultimul, nu cu el ar fi trebuit să încep.

În clipele care au urmat nici nu eram în stare, dar voiam să mă conving de mine însumi, şi nu a doua zi, sau peste o lună, ci atunci, în maşina care ne ducea pe şantier, ca şi cum mi-ar fi fost frică că m-aş fi putut distruge, că începuse procesul acela. Nu-mi ceream altceva decât convingerea că nu-mi pierdusem controlul în relaţiile cu oamenii, superiori sau subalterni, sau pur şi simplu cunoştinţe, amintiri chiar, că mai eram încă în stare să-i ascult pe alţii şi să-i cred, şi să mă fac eu însumi ascultat şi crezut.

Singurul lucru pe care mi-l doream era puţin timp ca să mă pot gândi la mine. Într-alt fel ca până atunci. Şi-mi ziceam că nimic nu mai era posibil să mi se mai întâmple fără voia mea. Începeam cu Malvina, seara, când mă întorceam obosit de pe şantier, în timp ce îmi mâncam cina

lăsată de vecina mea pe masa din bucătărie, şi apoi fumam ultima ţigară, amintindu-mi mereu o frază a Malvinei, pe care o repetam prosteşte: se poate Matei, vezi că se poate, nimeni nu ştie de dragostea noastră, şi tocmai acest furt sau această taină ne uneşte şi mai mult. Cu ochii larg deschişi, aşezat în pat, în bluza de pijama şi cu pantalonii pe care mereu uitam să mi-i scot, întrebam imaginea ei: şi tu crezi în aceste lucruri? Nu mai credea nici ea, aceasta pe care eu o modelam cum doream şi o puneam să-mi spună propriile mele g-înduri, ca un alt eu al meu. Era limpede că dezinvoltura cu care îmi vorbea ascundea de fiecare dată o trepidaţie şi o mare bucurie. Era şi bucuria mea, când o strângeam în braţe şi nu mai căutam altă înţelegere. Atunci deveneam mândru, sau prea mulţumit de mine, prea fericit.

Purta impermeabil alb şi la gât un fular roşu, ridica faţa spre mine şi închidea ochii. Nestăpânita mea imaginaţie încerca să smulgă, în asemenea clipe, un înţeles din legăturile noastre. Nu mai era dragoste acum şi poate nici nu fusese vreodată, dragostea la care visasem nu rămânea printre şirurile de împerecheri, aşa cum ni se întâmplase nouă. Nu mai voiam să fiu amestecat într-o asemenea poveste, şi dacă acceptasem continuarea ei, după căsătoria Malvinei, motivul fusese poate că nimeni nu ţinuse seama, şi de mine. Eu oare nu aveam nicio vină? Mă resemnasem, repede, schimbasem o situaţie prin alta fără cea mai mică opoziţie, când am ieşit din casa lor trăisem chiar o oarecare mulţumire. Faptul că încă mai putea fi a mea, pentru o oră sau pentru mai puţin, venind înspăimântată să n-o vadă cineva, mă împăcase inexplicabil.

La început mă închipuisem de multe ori ducându-mă la Datcu şi mărturisindu-i tot, îi spuneam: este a mea, domnule, n-ai decât să crezi că îţi aparţine ca hainele de pe dumneata sau ca servieta scumpă şi complicată pe care o porţi atât de grav pe holurile institutului, dar ea îmi rămâne mereu, numai mie, chiar atunci când vă culcaţi în acelaşi pat – şi la sfârşit, furios pe neputinţa mea, mă hotărâm s-o

alung. Dar era de ajuns să o văd în cadrul uşii, legănându-se uşor, şi să uit de toţi, să-mi încalc hotărârile. Mă stăpânea nu numai când era lângă mine, atât de vie şi de frumoasă, ci şi când eram silit s-o aştept zile întregi, şi să-i recompun faţa şi gesturile, trupul ei de femeie tânără, în mintea mea chinuită.

Atunci, în ziua discuţiei cu bătrânelul acela care bătuse cu pumnul în masă şi cu soţul ei, am rămas în faţa uşii deschise ţeapăn şi rătăcit. Am întrebat-o: ce mai doreşti? Ar fi fost de ajuns să întind mâinile şi, ca altă dată, s-o învinge pentru totdeauna. În clipa aceea, după ce i-am spus să închidă uşa, mi-am dat însă seama că ea nu mai putea fi învinsă niciodată aşa, cum aş fi vrut eu. Pentru că, dacă aş fi recurs la tot ce este în stare un bărbat pentru a obţine aşa ceva, n-aş fi putut-o reţine mai mult decât timpul pentru care venise. La sfârşit tot s-ar fi uitat la ceas, spunând că iar întârziase. Ţi s-a întâmplat ceva? m-a întrebat, scuturându-şi umbrela de apă. Nu, nu mi s-a întâmplat nimic, dar mă gândeam că fiecare se pierde când se hotărăşte să se piardă, i-am spus, când cineva hotărăşte… Aşa cum ai făcut tu sau cum am făcut eu.

A început să râdă, şi m-a întrebat de ce o ţineam cu fulgarinul pe ea, de ce n-o ajutam să-l dezbrace. Poţi să pleci, şi va trebui să pleci, i-am răspuns. Cum ai auzit. A tresărit, sau poate mi s-a părut numai. A deschis gura, parcă ar fi vrut să spună ceva, apoi a întins mâna spre uşă şi s-a sprijinit. Vezi, Malvina, i-am spus ceva mai târziu, retrăiesc uneori clipele petrecute cu tine, şi există o pudoare până şi în retrăirea asta. Mereu cineva murdăreşte amintirile, nu ştiu, nu-mi dau seama, poate tu, poate eu, fiecare relief devine obscen… Încetează! a zis ea. N-am venit să te aud lamentându-te. Credeam că… Am ridicat ochii spre ea şi i-am spus: Ce mai crezi tu, ce credeai, Malvina? N-ai putea să-mi dai pace? Te rog să pleci, auzi! Acum, în clipa asta. A lăsat capul în jos şi aşa, fără să mă mai privească, a deschis uşa, s-a răsucit încet, şi a plecat. I-

am auzit paşii până jos, răsunau energici, n-au şovăit o clipă, nu s-au oprit aşa cum aş fi crezut şi, în acest timp, m-am simţit încă o dată trădat de mine însumi şi de toţi. De ea, de ea mai cu seamă, care îmi spusese de atâtea ori, lipindu-se goală de mine, că eram cele mai pure fiinţe, fără trecut, că ne inventam singuri viaţa cu fiecare vorbă, cu fiecare îmbrăţişare.

Zilele care au urmat au fost mohorâte. Ploua întruna mărunt şi rece, dintr-un cer plumburiu, căzut în jos, peste noi. Cea mai mare parte a timpului mi-o petreceam pe şantier. Plecam în zori şi mă întorceam seara. Eram oare mulţumit?

Mi-l apropiasem pe Loghin şi începusem să-i cunosc mai bine pe ceilalţi. Părerile mele despre ei începuseră să se clatine. Supunerea lor în faţa lui Dobrin, aşa cum mi-o închipuisem eu până atunci, se pulverizase. Încet, încet, îi descopeream aşa cum erau ei, nu numai pe şantier, ci şi după ce părăseau lucrul, şi acest fapt mă deruta. Ei încetau să mai fie o masă de oameni pe care Dobrin ar fi putut-o mişca după voinţa lui, el ştia doar să vină în întâmpinarea lor, ceea ce eu încă nu eram în stare. Descoperirea nu numai că mă deruta, dar într-un fel îmi dădea o oarecare siguranţă, printre ei mă simţeam nu ştiu cum, un altul. Vorbele lor, uneori nemaipomenit de aspre, îmi făceau bine. Până şi amintirile mele rămăseseră parcă undeva, în urmă, inutile, printre ei numai eu aveam un rost precis, deşi fiecare luat în parte era poate la fel cu mine, cu aceste momente cumplite de slăbiciune sau de îndoială. Dar toţi la un loc constituiau o forţă, acum o simţeam cu adevărat şi, în faţa ei, Dobrin îmi apărea neputincios. Şi totuşi manevra această forţă după capul lui, aşa cum dorea el.

Ultima discuţie, în biroul lui Datcu, sau numai vremea mohorâtă îl aplecase şi mai mult. Cel puţin aşa îl vedeam eu, dormitând, absent, ca şi cum nimic nu l-ar mai fi interesat. De câteva ori îmi spusese: m-ai dezamăgit, stagiarule! iar eu îi răspunsesem: poate! — atât — Poate,

tovarăşe Dobrin! şi nu căutasem să aflu cum anume îl dezamăgisem. Eu eram cel mult o parte din cauză, dar existau altele mai importante, pe care le bănuiam. Faptul că oamenii începuseră să mi se adreseze tot mai mult mie, cu fel de fel de treburi, părea să nu-l supere. De altfel, în ultima vreme, venise de câteva ori beat şi adormise la masă. Faţă de mine se scuzase într-un mod copilăresc, spunându-mi că noaptea avea nişte insomnii groaznice. În ziua aceea, deşi nu băuse, nu arăta schimbat. Mi-a spus, chiar după ce l-am salutat: dacă ar veni vântul ar împrăştia putoarea asta de cer. Mi-e dor de soare, stagiarule. Ţie nu ţi-i dor?

Am început să râd, recunosc, fără niciun motiv anume, şi asta l-a posomorât şi mai rău. După câteva minute m-a întrebat: râzi de mine, aşa-i? N-ai decât, numai că ţi-ai putea aminti din când în când de cel care râde la urmă, şi a zâmbit în silă. Eu am răbdare, oamenii puternici întotdeauna au avut răbdare, şi mi se pare că ţi-am spus, eşti lacom, stagiarule. În viaţă nu se intră aşa lacom? l-am întrebat eu mirat. Ei, da, nu m-am exprimat tocmai corect, dar ai în tine ceva mai mult decât nerăbdare. M-am întrebat de multe ori ce-i în capul omului ăstuia? Şi aţi găsit ceva care să reţină atenţia? De astă dată a început el să râdă, bătând cu degetele lui mari darabana în masă. Dacă am găsit ceva? a zis el. Hee, hee, hee, hee!... Devenise brusc copilăros şi faţa, nu ştiu cum, i se îmblânzise, numai hee-urile lui sunau caraghioase, ca nişte behăituri. S-a ridicat de la masă, a ocolit-o, apoi s-a întors din nou la ea şi s-a rezemat de colţul ei. Uite, râd cu lacrimi, stagiarule, ce copil eşti, mă! şi râdea, ca şi cum vorbele mele îl scoseseră din amorţeala aceea.

Aşa l-a găsit muncitorul care a intrat izbind în lături uşa. Era plin de noroi din cap până în picioare, parcă anume se tăvălise prin mocirlă să arate cât mai murdar. A izbit uşa de perete şi, câteva clipe, a rămas nemişcat în cadrul ei, sprijinindu-se cu mâinile murdare de margine. Ce-i cu tine?

l-a întrebat Dobrin. Eşti beat sau ai înnebunit, de vii în halul ăsta peste noi? Omul a căscat gura, înghiţea aerul sau saliva şi nu putea vorbi. Şi-a şters cu mâna pământul de pe buze şi apoi a zis, uitându-se năuc la mine: s-a surpat un mal şi l-a prins pe Petru Ion. Pe cine? a urlat Dobrin, ca şi cum numai numele celui surprins de pământ avea importanţă, aflarea lui ar fi rezolvat totul. Celălalt a repetat din nou, ceva mai tare. Asta l-a făcut pe Dobrin să ridice mâna. Am fost sigur că îl va lovi, dar n-a făcut decât să-l dea la o parte, să înjure şi să iasă brusc, aşa cum se afla, cu capul descoperit şi fără palton.

Câteva clipe am rămas în faţa muncitorului, de pe hainele căruia se scurgeau apă şi noroi, nemişcat, privindu-l drept în ochi. Nu-l mai văzusem niciodată sau nu-l puteam recunoaşte, aşa cum arăta acum, dar pentru prima dată întâlneam o privire mai ameninţătoare decât a lui Dobrin. Ea n-avea nicio legătură cu accidentul, venea de undeva din mulţimea oamenilor cărora noi le eram şefi, era parcă adunată în ochii lui întreaga lor forţă. Hai! am zis. Omul nu s-a mişcat, şi eu l-am ocolit la fel ca Dobrin, apoi m-a ajuns din urmă şi, cât a mers lângă mine, m-a întrebat: pe urmă ce va fi, tovarăşe inginer? Nu i-am răspuns, fiindcă mulţimea ne înconjurase din toate părţile, oamenii alergau, se adunau acolo ca şi cum cineva le-ar fi dat semnalul sau ei se înţeleseseră astfel. Nici nu ştiu ce i-aş fi putut răspunde. Când pe urmă? pe urmă după ce? — şi stăteam nemişcat, cu ochii lipiţi de spinările plecate ale celor care probabil săpau în jurul lui Petru Ion şi simţeam din nou faţa acestor oameni care aşteptau ca şi mine. De ce staţi aici, cine v-a adunat? am auzit apoi ca în vis glasul lui Dobrin. Petrina, unde eşti? Am ridicat mâna şi el a strigat iar: ce mai aştepţi, trimite-i la lucru! M-am apropiat de el, am ajuns la câţiva paşi, voiam să mai înaintez, dar Loghin m-a prins de umăr şi am rămas amândoi pe locul acela, unul lângă altul, privindu-l pe Dobrin care se agita şi urla că nu are nevoie de panică. Nu l-a luat nimeni în seamă, au

rămas toţi nemişcaţi, urmărindu-i pe cei care lucrau. S-a domolit şi Dobrin, a rămas cu mâinile neputincioase, atârnându-i pe lângă trupul lui mare, privindu-ne cu nişte ochi tâmpi şi înfricoşaţi.

Nu ştiu cât am stat astfel, câte minute s-au scurs până ce-am auzit pe unul dintre cei care săpau: trăieşte, fraţilor! Atunci mi-am dus mâna la gură şi m-am şters, simţind un gust sărat. În palmă îmi rămăseseră câteva fire de sânge care s-au prelins încet, decolorându-se în picăturile de ploaie. Îmi tăiasem buza cu dinţii şi arătam probabil foarte prost, încât Loghin m-a întrebat: ce ai, îţi este rău? Nu, n-am nimic, şi am dat din mâini, ca şi cum m-aş fi eliberat dintr-o plasă ce mă ţinuse până atunci strâns în ea. Când a intrat printre noi furgoneta sanitară, urlând din sirenă să i se facă loc, m-am uitat din nou în palmă. Nu mai exista nicio urmă de sânge, şi l-am auzit iar pe Dobrin ţipând: ce, mă, vreţi să înnebuniţi lumea? Ţipa la omul îmbrăcat într-un halat alb, care sărise din maşină chiar în faţa lui. Ai putea să te dai la o parte, a zis acesta, şi să laşi să ne facem meseria! Cee? Ştii cine sunt? a strigat Dobrin. Nu mă interesează. Dobrin ridicase mâna spre el, ca şi cum ar fi vrut să-l lovească sau să-l prindă de guler, şi l-am văzut cum a rămas o clipă cu mâna în aer, apoi cum a lăsat-o în jos, cu faţa desfigurată de teamă.

Oamenii îl aduceau tocmai atunci pe braţe pe Petru Ion, care arăta ca un pachet de noroi. Înainte de a fi întins pe targă, cineva a răsturnat o găleată de apă peste faţa lui, şi mâna i s-a ridicat, dezlipindu-se de trup, într-un gest inutil de apărare. Abia atunci m-am încredinţat că trăia. Fuga, la mine în birou! a zis Dobrin, începând să se agite iar. Omul de la salvare s-a opus, zicea că el avea: răspunderea. Tu? l-a întrebat Dobrin. Ce mă-ta vrei? Aici eu răspund, ai înţeles? — şi le-a făcut semn celor din apropiere să ridice targa, pornind înainte în fruntea grupului. Mergea şi dădea din mâini, ţipa la oameni să se împrăştie, dar nimeni nu-l lua în seamă. Mulţimea s-a pus şi ea în mişcare pe urmă,

spre baraca noastră, unde fusese dus Petru Ion. Se deplasa încet, ameninţător, şi atunci am fost cuprins de o presimţire stranie şi l-am strigat pe Loghin. Nu se afla nicăieri, intrase odată cu Dobrin în biroul nostru. Am rămas afară. Sleit de puteri, deşi nu făcusem niciun efort, m-am rezemat de o stivă de cărămizi, aprinzându-mi ţigara. După câteva, fumuri s-a udat, s-a stins, şi-am aruncat-o. Cât am stat acolo, m-am tot întrebat prosteşte, adică am repetat cuvintele muncitorului care ne anunţase accidentul: pe urmă ce va fi?

Mai târziu, când oamenii se împrăştiaseră, m-am auzit strigat: dom'jener, vă cheamă şeful! M-am dezlipit în silă, tremurând. Am intrat tocmai când Dobrin zicea: nu v-am spus eu, ehee, ehee!... Ce spusese el? Nu mai avea nicio importanţă, în clipa aceea lumea se reducea la ochii lui Petru Ion, la faţa lui aproape rotundă, cu început de zâmbet pe buzele groase şi umede. I-am pus mâna pe umăr şi el a întors capul spre mine. Cum te simţi? Zâmbetul lui ciudat i-a dezlipit încet buzele, peste nişte dinţi laţi şi foarte albi: măiculiţă, puteam să mor! îl înfăşuraseră în cearşafuri şi cineva îi tot da să bea ţuică dintr-o sticlă. Lasă-l, mă, că ajunge turtă, şi îl vor râde medicii! a făcut Dobrin. M-am întors brusc spre el, amintindu-mi parcă de existenţa lui acolo. Şi-a ferit ochii. Tremura sau râdea? Nu-ţi puteai da seama, pe faţa-i murdară se prelingeau picături de apă şi, la un moment dat, am avut impresia că plânge. Oricum, chipul lui arăta, întreg, o dureroasă pierdere, ca sfârşitul celui mai groaznic eşec ce se abătuse peste el. Avea figura omului apăsat, strivit pe dinăuntru, făcând un mare efort să se menţină pe picioare.

Mai târziu, înainte cu câteva minute ca targa să fie ridicată, Dobrin s-a dezlipit de masă, unde stătuse toată vremea, şi s-a apropiat de Petru Ion. I-a pus mâna pe creştet, mângâindu-l uşor, şi l-a întrebat: cum te numeşti, flăcăule? Petru Ion şi-a rostit numele, zâmbind cu aceeaşi jenă de mai înainte. Mi-am murat hainele, a zis el, de asta

îmi pare rău, şi a dat să se ridice. Loghin l-a oprit: lasă vitejia, Ioane, cu asta nu te joci. Acum, nu-ţi dai seama, dar mai târziu să nu fie de rău. Petru Ion a protestat, a încercat să scoată mâinile din cearşafuri, dar până la urmă a fost ridicat cu targa şi dus la maşină. În minutele cât am rămas numai eu cu Loghin, l-am întrebat: ce spui? Ştiu eu?! a spus Loghin. Dar tu ce-ai vrut să faci? I-am zis: când, Loghine? Când te-am oprit în faţa lui Dobrin, mi-a răspuns el. Asta m-a mirat: arătam chiar atât de rău? Atât ne mai lipsea, Matei! a mai zis el, în timp ce Dobrin s-a ivit în uşă. A stat o clipă şi ne-a privit nemişcat, apoi a tras uşa după el şi a păşit spre masă. S-a aşezat, gâfâind şi ştergându-şi faţa, şi ne-a zis: ei, ce mai aşteptaţi? Anunţaţi forurile superioare. Trebuie, stagiarule! Acum este normal, şi te rog s-o faci, eu nu mă mai simt în stare. Să ştie şi dumnealor. N-am schiţat niciun gest, m-am uitat la el şi el la mine, avea din nou privirea lui obişnuită, trufaşă şi batjocoritoare. A telefonat însă Loghin, a explicat totul lui Datcu, şi Dobrin a întins mâinile peste masă şi şi-a aşezat fruntea peste ele.

Un răstimp am tăcut toţi trei. Se auzea doar gâfâitul lui Dobrin, şi m-am gândit că poate unii ca el au nevoie de asemenea clipe tari, care să-i bruscheze, să-i scoată din somnolenţa ce îi apuca uneori şi să le redea energia de mai înainte. Au trecut aşa câteva minute, până ce a intrat din nou muncitorul care ne anunţase accidentul. Avea hainele ude, şi le spălase şi docul lucea pe el, iar picăturile de apă căzeau în jurul bocancilor făcând un cerc, atât cât erau de largi poalele vestonului său. Dobrin a ridicat capul şi l-a întrebat: ce vrei? L-a întrebat de mai multe ori, până ce omul a deschis gura. A zis: ce se aude cu prietenul meu? Bine, i-a răspuns Dobrin, ce să se audă? Uite, dăm telefon, aşază-te... cum te numeşti? Celălalt şi-a spus numele, dar a rămas în picioare lângă uşă. Şi ai copii? Am, a zis muncitorul, am, şi are şi Petru Ion, el are trei, de asta întreb. Ce să-i spun deseară femeii lui? Dobrin a întins mâna spre telefon, cu oarecare silă, şi cât a făcut numărul,

şi după aceea, până ce i s-a răspuns, a început să vorbească, de parcă noi nici n-am fi fost de faţă: ai, mă, să-ţi trăiască, eu n-am, n-am copii şi funia se strânge, mă, nici nu voi avea vreodată, femeia aceea nu poate, n-a putut, dracu' s-o ia!... Aici s-a oprit brusc, tresărind şi uitându-se, când la mâne, când la Loghin, cu nişte ochi speriaţi. Apoi s-a aplecat asupra mesei, a spus da-da, de mai multe ori, a început chiar să şi râdă şi, când a pus telefonul în furcă, i-a zis omului care aştepta, mototolindu-şi căciula între mâini: n-are nici pe naiba, tovarăşe Istrate. Nu Istrate, ci State, l-a corectat celălalt. Da, da, ei bine, State, mâine va fi prezent la lucru. Norocul lui şi-al meu a fost nisipul, i s-a scurs de pe cap, că altfel... Şi, şi acum ce mai doreşti? Omul a mai dat să spună ceva, dar Dobrin a întins mâna spre uşă într-un gest categoric.

În urma lui, s-a ridicat de la masă, acum se vedea clar că intrase iar pe făgaşul lui, nu mai avea nicio îndoială. Nu prea mă ajuţi, stagiarule, şi chiar tu, Loghine, în loc să-i fi împrăştiat, voi aţi stat ca nişte momii. Am fost gata să-i spun că la fel ca noi se comportase şi el, doar agitaţia şi strigătele inutile, neluate de nimeni în seamă, îl deosebiseră, că descoperisem nesupunerea oamenilor faţă de un astfel de şef, nesupunerea lor dreaptă, şi acolo, sub ploaie, înconjurat de ei, nici el, Dobrin, nu-i mai recunoscuse. Ceea ce era mai grav, aşa mi se părea mie, pentru situaţia şantierului, era tocmai faptul că ei nu-l mai recunoşteau. Nu ştiu cum, strigătele şi înjurăturile lui îl reduseseră parcă şi mai mult la ceea ce era el cu adevărat şi se dezvăluise în faţa lor fricos şi poate chiar laş.

I-a răspuns însă Loghin, calm ca de obicei, doar bărbia îi tremura uşor şi obrazul îi era palid. I-a spus: nu noi, ci oamenii, restul au dreptate, iar dumneavoastră nici măcar nu ştiţi cum îi cheamă... Să-mi dai tu, Loghine, un tabel cu ei şi cu biografiile lor, tu trebuie să le ai, uite, mor de curiozitate, a răspuns el, dintr-o dată răguşit. Ai să mă înveţi tu, ohooo, haaa... N-ai văzut, Loghine, secretar

schimbat aşa, din două vorbe? Îmi pare rău, altfel eşti băiat bun, dar aici n-am nevoie de opoziţie, să vă intre în cap! Clar? Eu nu-mi pot schimba viaţa, felul meu de a fi, cu gingăşiile voastre, pentru mine nu există adaptare, ci luptă. Aşa am fost învăţat, şi s-a ridicat de pe scaun, a ocolit masa, cu paşii şovăitori, şi atunci am simţit că el nu ne mai putea suporta, cel puţin în momentul acela, se trădase şi nu mai era în stare să ţină piept hărţuielii noastre, întrebărilor pe care le bănuia că vor veni. Ordinea lui, aşa cum şi-o închipuia, dorind-o aplicată exact, singura, ordinea ultimului cuvânt rostit de el, şi-o vedea ameninţată.

M-a privit din nou, s-a oprit asupra mea, detaşat şi ironic, aprinzându-şi ţigara. Ascultă, a zis, şi tu, care pari atât de sigur pe tine, şi îţi închipui că ştii tot, cunoşti până şi numele oamenilor de pe şantier, crezi că mult am să te mai tolerez cu mofturile astea de domnişoară? Era o întrebare stupidă, şi i-am răspuns, râzând: nu asta-i problema, Loghin vorbea despre cu totul altceva, a vrut să spună că lumea se schimbă şi trebuie să ne schimbăm şi noi. Şantierele acelea de la început, unde ai fost dumneata şef, aveau alţi oameni, cu şefi pe mărimea lor, acum lucrurile îs altfel. Ei, da, asta ştiu şi eu, şi nu mai behăi atâta, m-a întrerupt el, posomorât, muşcându-şi ţigara. În definitiv, ce vrei, stagiarule, locul meu?

N-am mai avut timp să-i răspund, fiindcă tocmai atunci a intrat Datcu. Era proaspăt la faţă şi părea mulţumit de sine. A zis: Ce se întâmplă la voi, oameni buni? şi ne-a strâns mâinile pe rând. Dobrin a început să-i explice, a făcut uz de fel de fel de amănunte şi, la un moment dat, Datcu, privindu-şi ceasul, l-a întrerupt: lasă asta, aveţi vreo veste de la spital? Câteva contuzii, i-a răspuns Dobrin. Deocamdată. Sper însă să rămână cu atât. Da, da, speraţi, dar faceţi şi hârtiile, corect, cât mai corect, este nevoie şi de asta, nu puteţi rămâne descoperiţi. Apoi s-a aşezat pe un scaun şi ne-a spus că încăperea în care lucram noi nu arăta prea primitoare. Tot privindu-l cum vorbea, cum ridica

şi cobora mâna lui cu pumnul mic, am simţit că încep să tremur. Abia acum băgăm de seamă că hainele de pe mine mai erau încă ude, şi mi-am zis că Dobrin avea dreptate în felul său, când îmi spunea: mă, stagiarule, de ce eşti tu aşa de aiurit? Îmi fusese frică, poate niciunul dintre toţi câţi aşteptaseră acolo salvarea lui Petru Ion, nu trăise ca mine spaima de moarte. M-am uitat la Loghin. Era calm ca de obicei, îl asculta pe Datcu, privea când la el, când la Dobrin, şi rămânea cu gândurile lui sănătoase. De asta eram sigur, şi l-am întrebat: dumneata ce părere ai? întrebarea n-avusese niciun rost, şi toţi trei au întors privirea la mine. Datcu a zis: despre ce părere este vorba, tovarăşe Petrina? … Am uitat, sunt obosit, îmi este foarte rău, vă rog să mă credeţi!… am mai putut spune.

Îmi clănţăneau dinţii în gură şi mâinile îmi tremurau cumplit. Totul a venit brusc, neanunţat prin nimic, şi m-am ridicat repede, ieşind afară. Abia am mai apucat să mă sprijin cu mâinile de perete şi am început să vomit. Loghin a venit după mine şi mi-a sprijinit capul, întrebându-mă mereu speriat: ce ai, Matei, ce-i cu tine? Când m-am ridicat am avut o senzaţie de sfârşire, şi l-am rugat pe Loghin să mă ţină. Ce-ai mâncat? m-a mai întrebat el. Nu ştiu, nu-mi mai aduc aminte am zis, şi chiar nu ştiam. Ploaia îmi spăla faţa, mi se scurgea din nou pe ceafă, pe sub guler şi, curios, mă încălzea, nu mai simţeam frigul acela groaznic de mai înainte. Ştii, Loghine, ştii la ce mă gândeam acum? … Te ascult, Matei, a zis el, dar nu i-am mai spus, am început să-i strâng mâna şi ochii mi s-au umplut de lacrimi.

Câteva minute mai târziu, am plecat cu maşina lui Datcu şi, pe drum, mi-a dat nişte sfaturi, spunând că şi lui i se întâmpla de multe ori să-i fie rău aşa, fără nici: un motiv. Eu am zâmbit doar, n-am scos nicio vorbă şi când ne-am strâns mâinile, i-am simţit-o pe-a lui foarte rece şi uscată. Am sunat la vecini şi-am rugat-o pe bătrână să-mi facă un ceai, apoi m-am dezbrăcat şi m-am băgat în pat. Începusem să tremur iar. Bătrâna mi-a adus ceaiul şi un termometru.

Aveam aproape treizeci şi nouă de grade şi femeia s-a speriat şi mi-a spus să stau liniştit, ea se va duce să cheme un medic. Abia am mai auzit-o. Mă înfundam într-un somn ciudat şi nu-mi mai era nici rău şi nici teamă.

CA ŞI CUM LUCRUL S-AR FI PE

trecut cu adevărat, nu izbuteam să-mi înving impresia că o vedeam jucând o comedie pe care o cunoşteam în toate amănuntele ei, până şi în clipirile ochilor sau în pauzele scurte când îşi căuta cuvintele. Era de nerecunoscut. Nu mai plângea ca în întâlnirile noastre de până atunci, ceva parcă se uscase în ea, şi glasul avea alt timbru, ascuţit, strident. Nu-i mai puţin adevărat că, de data aceasta, neliniştile mele în privinţa Malvinei încetaseră. În ultimele întâlniri se amestecase ura mea, de care mă îngrozisem, poate fiindcă nu reuşisem să-i identific cauza. Acum eram departe de toate, gândurile care mă mai încercau deveneau repede neputincioase, nu mă mai puteau atrage în jocul lor. Se prefăcea sau nu, era umbra ei, de altădată, sau numai dimensiunea cea mai disperată şi mai nenorocită? I-am spus, ridicându-mă într-un cot să-mi iau ţigara: nu eşti deloc datoare să te spovedeşti! Dacă simţi totuşi nevoia, te ascult. S-a ridicat de pe scaun şi s-a aplecat asupra mea. M-a sărutat pe gură, sprijinindu-se cu mâinile pe pernă, iar eu am: împins-o uşor la loc, fără nicio rezistenţă, spunându-i: mai crezi, Malvina? Nu-ţi dai seama că ceea ce-am fost mai înainte este un fel de istorie? Taci! a strigat ea.

Şi, în timp ce a început să vorbească despre mine, neatent la cuvintele ei, am urmărit-o în voie, fiindcă nu se uita la mine, ci undeva jos, la picioare. Mi se dezvăluia, mai mult ca oricând, o fiinţă lipsită de stabilitate. Frumoasă, deşteaptă şi capabilă să umple cu bucurie tristeţea altora, era un partener minunat atunci când voia. Dar numai atât. Acum mi se părea insignifiantă, gata să lunece în orice

moment, lipsită de demnitatea aceea feminină, aşa cum mi-o închipuiam eu. Firea ei, cunoscută mie atât de bine, avea ceva schimbător şi fals, ea nici nu mai era în stare să renunţe, să aibă curaj, chiar atunci când se simţea învinsă. Era un gol, un gol interior, de neînlocuit, până şi cuvintele, împerecherile lor, nu mai aveau consistenţa de altădată.

Când a tăcut, am pus-o să repete ultimele cuvinte, le-a silabisit, spunându-mi că aveam dreptate, ea trebuia să rămână cu Datcu, fusese doar alegerea ei, într-un moment de rătăcire, bineînţeles, dar asta nu-i diminua cu nimic vinovăţia. I-am făcut semn să continue, o ascultam, şi nu-mi mai dau seama dacă un cuvânt de-al meu a determinat-o să ajungă din nou la Datcu, sau ea venise cu acest gând, să se potolească singură povestind.

Într-o zi, a început cu vocea mai scăzută, frământându-şi mâinile, m-a întrebat cine sunt. Eu cine sunt, şi cine sunt ai mei. De fapt, mi-a spus imediat că se întreba pe el, eu nu sunt în stare de asemenea răspunsuri. Nerăbdarea lui sau furia, pornită de la simpla mea prezenţă, mă molipsiseră parcă şi pe mine, şi i-am spus că n-am nicio dorinţă să-i determin existenţa, să i-o transform. S-a ridicat din pat, a aprins lumina, şi şi-a turnat un pahar cu apă. După ce l-a băut, s-a şters la gură cu mâneca pijamalei, aşa cum fac ţăranii, plescăind din buze apoi s-a aşezat pe marginea patului, întinzând mâna spre mine. M-am ferit, cred că arătam groaznic, m-am ridicat din pat şi i-am spus să nu mă atingă. Apoi mirosul mâinilor lui, spălate cu un săpun scârbos, de care nu s-a despărţit niciodată, şi vorbele şuierate – de ce să nu te ating? ba am să te ating, chiar acum! — de care îmi amintesc, m-au umplut dintr-o dată de o scârbă cumplită… Am să-ţi povestesc tot, Matei, faţă de tine n-am ce mai ascunde, dar atunci am întins mâinile cu atâta ură, încât dacă aş fi avut putere l-aş fi sugrumat. Să nu mă atingi, îi spuneam, dar era inutil, întotdeauna în astfel de clipe mă cuprinde senzaţia că mă despart de trupul meu, îl abandonez, salvându-mă. Înţelegi?

Am închis ochii şi i-am deschis imediat, în semn că înţelegeam. Nu simţeam decât o arsură puternică la tâmplă, a continuat ea, lăsându-şi iar capul în jos, aproape de genunchi, erau dinţii lui care mi se înfigeau în lobul urechii şi, în momentul acela, am început să râd, tot mai tare, în timp ce el slăbea strânsoarea. L-am împins la o parte, continuând să râd, şi m-a întrebat ce mă apucase sau dacă mă ţicnisem. Da, i-am răspuns, s-ar putea, dar ascultă! Şi i-am spus tot, absolut totul, afară de numele tău. S-a dat iar jos din pat, a făcut câţiva paşi, spre uşă, şi eu am închis ochii. Nici n-am simţit când s-a întors, m-am trezit cu mâna lui în păr, strângându-se ca un cleşte. M-a ridicat spre el şi mi-a poruncit să deschid ochii. Faţa îi dogorea de căldură, mirosul corpului său transpirat umplea aerul. Am făcut ochii mari, nu-i vedeam decât fruntea, pe care se scurgeau picături de sudoare. M-a pus să repet şi i-am repetat, am spus doar primele fraze, apoi a început să mă lovească. Continua să mă lovească şi eu tăceam, tăcerea aceea a mea parcă l-a îndârjit şi mai mult. Tot timpul nu m-am gândit decât la tata, să nu ţip, să nu audă, îmi spuneam, strângând din dinţi. Mă mai asculţi, Matei?

I-am spus că da, o ascultam, dar în realitate cuvintele ei nu mai aveau nicio importanţă, nu mai exista nici măcar curiozitatea de la început. Mi-l închipuiam pe Datcu, încremenit în poziţia în care se afla, lângă patul lor, cum zicea ea, încremenit şi gol de gânduri, întrebându-se ce mai putea face. În ochii lui erau teama şi umilinţa, se adunaseră acolo dureros, povestea Malvina, şi ea se înfuriase tocmai din cauza acestei umilinţe surprinse în privirea bărbatului pe care nimeni nu l-ar fi putut bănui de un astfel de sentiment. Poate ar mai fi lovit-o, dar ea credea că Datcu îşi dăduse seama că era inutil, nu se mai simţea în stare să-şi terfelească încă o dată astfel demnitatea bărbătească.

Şi atunci, la asta ea nu se aşteptase, el s-a întins pe pat, a început să tremure cu spasme, încât a speriat-o. A încercat să-l liniştească, vorbind, dar el n-a vrut s-o asculte,

a întins mâinile, să fie lăsat în pace, să-şi continue hohotirile acelea uscate, care nu erau plâns. Şi ea l-a lăsat, totul a durat aproape o oră, şi încet, cumplit de încet pentru Malvina, care aştepta cu mâinile la piept, în faţa patului, acea forţă din el ce îl zvârcolise s-a topit şi vocea i-a devenit firească. Înţelegi, Matei, mi-a fost milă, n-am avut niciodată ca atunci un sentiment atât de puternic. Am stat acolo, nemişcată, până ce el a adormit şi, privindu-l, mi-am zis că nu mai puteam să-l părăsesc. De aceea am venit acum, să-ţi povestesc totul, ca să înţelegi, fiindcă acum îmi dau seama că omul acesta nu mai poate trăi fără mine, dacă a acceptat un asemenea compromis. Nici la început, când am întins mâna spre gâtul lui, cred că n-a fost altceva decât mândria mea prostească şi sinceritatea la fel de stupidă, ca alte mofturi ale mele...

Au fost momente când m-am trezit gata să întind mâinile spre ea, ca acum, la sfârşit, înainte de a fi pronunţat ultimele cuvinte. Simţisem şi eu aproape fizic zbuciumul lor, mai ales al Malvinei, mă uluise sinceritatea ei şi stătusem ca şi ea, lângă patul lui Datcu, încremenit, aşteptându-l să adoarmă.

Acum, când tăcea, când spusese totul şi se uita la ceas neliniştită, nu-mi mai puteam imagina decât patul lor larg, cu cearşafuri scrobite, în care Datcu, întins cu faţa în jos, sforăia aproape muzical, într-o totală relaxare, şi, alături de el, silueta ei, pe care nu o puteam compune exact, în cămaşa lungă şi albă ca odihna şi liniştea. N-o mai uram, pentru că propria mea umilinţă nu mai exista; Malvina devenise o prietenă cu care puteam să discut fără sfială orice şi să-i dau dreptate, ascultându-i justificările. Dar era numai atât, oare nu mă înşelam? Fiindcă îmi aduc aminte că, atunci când s-a ridicat, punându-şi pardesiul pe ea, am avut senzaţia unei mari şi dureroase pierderi, a unei nostalgii pentru totdeauna nerealizate.

Mai târziu, a intrat bătrâna şi mi-a adus mâncare. Nu prea aveam poftă, dar am mâncat în silă şi, în timpul cât

am stat la masă, treptat, treptat, am fost cuprins de un sentiment ciudat de eliberare. Respingeam toate gândurile, argumentele acelea prin care deveneam laş sau neputincios, încât nimeni nu m-ar fi crezut, le alungam înainte de a se naşte, încă neformulate, impulsurile lor slabe nu mai erau în stare să mă atingă. Mă simţeam liber, liberat, aşa cum nu fusesem niciodată. Bătrânul, ascunzând cutia de şah la spate, m-a găsit încă stând la masă şi vorbind singur. Mi s-a părut că ai musafiri şi eram gata să mă întorc, a zis el. Nu, n-am pe nimeni, mi-am amintit o poezie şi o recitam, i-am răspuns eu minţind. Nu-l mai văzusem de când stăteam în casă din cauza unei gripe. Bătrânii mei nu se fereau, împotriva sfaturilor medicale, ce-i avertizau cât de periculoasă este gripa la vârsta lor, ei făceau mereu glume şi mă îngrijeau atât cât puteau.

Astăzi arăţi mai bine, a zis, aşezând piesele pe tabla de şah. Şi el arăta altfel, mai bronzat parcă, zilele petrecute la nişte rude de la ţară îi făcuseră bine. Îşi mişca sprâncenele stufoase şi negre în timp ce vorbea, şi obrazul plin, fălcile mari, canine. Mirosul de tutun i se răspândea în jur la fiecare mişcare a corpului, un miros plăcut, bărbătesc. Am jucat mai multe partide şi m-am lăsat bătut, spre bucuria lui. Era aproape miezul nopţii când m-am culcat. Toată noaptea n-am văzut decât capul plecat al Malvinei, ceafa ei albă, arcuită spre genunchi, şi rotunjimile genunchilor, cu degetele tresărind pe ei la fiecare vorbă, şi mâinile mele căutându-i mereu. Îmi dădeam seama că visam, mă răsuceam pe altă parte, furios şi ruşinat, dar, cum închideam ochii, căldura aceea zgomotoasă din adâncurile mele mă mâna din nou, îmi întindea mâinile, îmi zvâcnea în tot corpul, într-o mişcare plăcută şi stupidă.

ÎN PRIMELE ZILE, LOGHIN A FOST nelipsit de la mine. Cum termina lucrul, trecea pe acasă, mânca, şi venea repede să mă vadă. El îmi adusese vestea

că bătrânelul, secretarul comitetului de partid, fusese înlocuit cu un inginer – mai precis ieşise la pensie – şi că Dobrin îl chema mereu ca să-l întrebe despre mine. Este ciudat omul ăsta, mi-a spus el intr-o seară. Îmi dau seama că el ţine la tine, înţelegi? Nu ştiu ce fel de ţinut mai este şi ăsta, care te umileşte la fiecare pas, am zis. Ai şi tu dreptate, fiecare avem într-un fel dreptate.

Am vrut să-l întreb de ce numai într-un anumit fel, dar el a schimbat vorba repede, nu-i plăcea să ne contrazicem. În multe privinţe ne deosebeam complet, dar ceea ce admiram la el era o tărie neobişnuită, cu greu mi l-aş fi putut închipui învins. A schimbat vorba, s-a oprit la nevastă şi la copilul său, şi, ca de obicei, avea o mare bucurie în ochi spunându-mi cum erau ei, ca şi cum de luni de zile ar fi lipsit de acasă şi-l mistuia dorul. Era cu trei ani mai mare ca mine, şi îmi mărturisise că în afară de nevastă-sa nu mai cunoscuse altă femeie. Poate şi faptul că fuseseră prieteni de mici, încă din şcoala primară, şi crescuseră în aceeaşi curte, explica intr-un fel concepţia lui în această privinţă. El însă era mai precis. Zicea: de ce, dacă la nevastă-mea găsesc tot ce am nevoie?

Calmul şi siguranţa acestui om mi le doream mie însumi. Era puţin mai scund decât mine, dar mai robust şi mai călit, arăta ca un sportiv, cu părul negru, ochi albaştri-închis, faţa cu trăsături regulate, aproape feminine, dacă n-ar fi avut expresia aceea fermă, voluntară, care-i dădea o oarecare asprime. Blând, amabil cu toată lumea, îl suspectasem la început mai mult decât de simplă naivitate. Puţin poate credul, dar de o credulitate neagresivă, ceea ce-i determina pe cei cu care avea de-a face să-şi scoată la iveală ce era mai bun în ei. Nu numai munca, întâmplările de pe şantier sau faptul că era secretarul organizaţiei de partid ne-au împrietenit, dar adeseori, după vindecarea mea, aveam să ne ducem amândoi la cinematograf, din când în când la câte un restaurant, alteori mergeam la ei acasă, unde mă simţeam copleşit de atenţie. Într-adevăr, soţia lui Loghin

era o fiinţă blândă ca şi el, nu prea frumoasă, dar nu-ţi puteai închipui că ar fi fost în stare să-şi arunce unul altuia nici măcar un cuvânt nechibzuit. Privindu-i cum se mişcau, cum vorbeau, mă cuprindea uneori un fel de nostalgie, ca şi cum eu însumi m-aş fi pierdut, şi rămâneam nemişcat şi absent, şi ea îmi spunea: vă plictisiţi la noi, tovarăşe inginer.

Singurul lucru pe care i-l ascundeam lui Loghin era Malvina. Cu el nu puteam, nu eram în stare să vorbesc despre ea. Aici mă despărţeam în mod absolut. Destăinuirile lui, plecate întotdeauna de la căsnicia sa fericită, îmi cam displăceau. În general, nu pot suferi bărbaţii care vorbesc despre femeile cu care se culcă, fie ele şi soţiile lor. Lucrul acesta însă i-l treceam cu vederea lui Loghin.

Atunci însă reţinerea mea avea alte motive, Loghin era, ca şi mine, subalternul lui Datcu şi, pe deasupra, secretar de partid; prin asta am spus tot! Poate cu Sandu sau cu Nelu lucrurile s-ar fi întâmplat altfel. Ei însă se îndepărtaseră de mine, primul fusese detaşat într-un oraş din Transilvania, de unde era soţia lui, iar al doilea, din pricina unui incident stupid, nu-mi mai dădea de mult niciun semn de viaţă. Oricum, deşi eu nu mă simţeam cu nimic vinovat, Nelu fusese îndreptăţit să ia asemenea măsuri. Cu toate acestea, în zilele următoare, ultimele, cât am mai stat în casă, m-am gândit de multe ori la ei, cuprins de ruşine.

...Ne aflam toţi cinci în casa lor, ei cu soţiile şi eu singur, venisem ultimul şi Vera mă luase în primire de la uşă, bătându-mă iar cu pumnii ei mici în piept. Îmi amintesc că, pe urmă, mi-a mângâiat obrazul cu palmele, spunându-mi că ar fi timpul să mă trezesc, iar eu am întrebat-o de unde găsise parfumul acela înecăcios. Ca întotdeauna, Vera nu se dezminţea, a intrat repede în rol, aşa cum intra şi pe scenă, cu mutricica ei de ingenuă, neobişnuit de talentată, cum scriseseră câţiva cronicari de teatru în ziarele păstrate

cu grijă de Nelu. Mi se pare că eu sau Sandu i-am spus atunci că, pentru ea, viaţa din afara teatrului era tot un fel de reprezentaţie, numai că lipseau măştile şi culoarea de epocă.

Nelu devenea totdeauna mândru când era vorba despre soţia sa, deşi n-am înţeles niciodată dacă într-adevăr ei erau uniţi prin dragoste sau pur şi simplu se obişnuiseră să fie împreună. El însă o iubea, era mereu îndrăgostit, iar ea găsea întotdeauna prilej să-l tachineze, nu fără oarecare plăcere. Blând, poate prea blând, îţi făcea impresia unei fiinţe nepăsătoare, aproape indolentă, care gândea greoi, şi nu se potrivea deloc cu firea energică a Verei.

Se cunoscuseră întâmplător la mare, într-o vacanţă, când încă mai erau studenţi. În toamna următoare se aflau căsătoriţi, cu toate că ea mai avea încă doi ani de stat în capitală, până la absolvire. Aceşti doi ani au fost cei mai grei pentru Nelu, i s-a întâmplat, tocmai unuia ca el, foarte conştiincios de altfel, să piardă câteva examene. Eu l-am ajutat cât am putut şi atunci s-a legat prietenia noastră. Am dormit multe nopţi în acelaşi pat, ne-am împărţit între noi ultimul ban, şi poate de aceea sentimentul ruşinii devenea mai puternic când îmi aminteam incidentul dintre noi.

Terminasem ţigările şi mi-am amintit că mai aveam un pachet în pardesiu. M-am ridicat şi m-am dus ca să-l iau, îmi amintesc că cineva a spus că era miezul nopţii, poate soţia lui Sandu sau poate chiar Vera, şi eu am răspuns din uşă că am să mă culc la ei. Apoi am coborât scările până în hol, unde era cuierul cu hainele noastre, nici nu i-am auzit paşii, nici acum nu-mi dau seama cum a ajuns atât de repede lângă mine fără s-o observ. Când m-am întors de la cuier, exact în clipa când m-am îndreptat de spate, am dat peste ea. S-a aplecat spre mine, a întins braţele şi a început să mă sărute pe gură. Surprins, la început n-am reacţionat, apoi i-am desfăcut braţele şi-am împins-o spre uşă. Am ridicat în fugă scările şi am intrat în baie. Eram năucit, nu-mi venea să cred, deşi vedeam clar urmele rujului ei,

simţeam în gură gustul acela dulceag. În timp cât mă ştergeam, a intrat Nelu. I-am întâlnit privirea în oglindă şi, în aceeaşi secundă, m-am aplecat brusc peste chiuvetă, dând drumul la apă. Îţi este rău, Matei? m-a întrebat el. Nu, Nelule, vreau doar să mă răcoresc. El n-a mai spus nimic, dar cât am mai stat apoi la ei şi-a ferit de mine privirea posomorâtă.

La plecare m-a condus câteva sute de metri şi m-a întrebat: n-ai nimic să-mi spui, Matei? I-am spus tot, lui nu puteam să-i ascund nimic, nu eram în stare să-l mint, deşi sinceritatea mea a fost prostească. Vera este tare fluşturatică, a mai zis el, dar, în genere, este fată bună. I-am dat dreptate, dar în gând i-am strigat: imbecilule! şi ne-am despărţit ca şi cum nimic nu se întâmplase. De atunci ei au început să mă ocolească. Fusese vina Verei, eu gestul ei nestăpânit, sau sinceritatea mea prostească, credinţa că putem trăi la lumina zilei, cunoscându-i total pe alţii şi lăsându-mă pe mine însumi în voia lor, să mă cerceteze, să vadă cine sunt? — mă întrebam eu acum, după plecarea lui Loghin.

Mă complicam singur, puneam fel de fel de ipoteze, încurcându-mă în hăţişurile lor. Poate tot la fel, într-un moment de care nu mi-am dat seama, procedasem şi cu Malvina. Pierdusem şi pierdeam continuu. Poate nu eram pregătit, îmi ziceam uneori, cu ochii lipiţi de tavan, când toate gândurile mi se încurcau îngrozitor. Dorinţa mea de a mă apropia de oameni lua poate de multe ori o formă care realiza tocmai ceea ce nu voiam. Întotdeauna greşelile plecau de la mine, cel puţin aşa mă judecam eu însumi, chiar şi în cazul lui Dobrin. Cu Malvina se întâmplase altceva, cu ea fusesem şi mai nepregătit. Întârziat într-un anume sens, aproape că nu ştiam nimic despre femei. Până la Malvina, doar mama, atât cât era ea femeie, îmi dăduse să înţeleg câteva lucruri. Mereu mi-a fost teamă să nu se întâmple ceva neplăcut, ceva rău din cauza atitudinii mele, chiar şi atunci când m-am culcat prima dată cu Malvina,

teama mea a funcţionat cumplit, stricând totul.

N-am ştiut până în noaptea aceea, n-am bănuit că zăcea în mine atâta putere şi că puteam s-o risipesc prosteşte, că era de ajuns un cuvânt sau un gest, fără însemnătate, peste care trebuia să trec, să nu le observ, ca alţii… Totul s-a săvârşit în linişte, pe tăcute, mereu cu teama în suflet, ca şi cum aş fi furat ceva…

M-am uitat la ceas. Era aproape şapte şi începuse să se înserereze. M-a luat groaza că aveam să stau iar singur. Vecinii mei plecaseră la cinematograf şi casa vuia de singurătate. M-am sculat, m-am dus în baie şi mi-am spălat faţa. Când m-am văzut în oglindă, am început să râd. Cu ochii duşi în fundul capului, arătam ca o bufniţă.

Abia m-am întors şi căutam o carte, când am auzit soneria. În faţa mea stătea Dobrin. Nici nu mă gândisem la el. Mi-a întins o pungă cu câteva portocale şi m-a întrebat unde îşi poate atârna pardesiul. Apoi mi-a spus să mă bag în pat, el avea să stea pe scaun, venise doar să mă vadă, zicea, auzise de la Loghin că mă pusesem pe picioare, dar voia să se convingă. Spera să nu mă supere. Cum putea să se gândească la asta? eram chiar bucuros, i-am zis, mărturisindu-i că n-aş fi bănuit niciodată să-l văd în casa mea.

Aici s-a posomorât puţin, şi mi-a zis: adică vrei să spui că numai în asemenea cazuri, când se îmbolnăveşte cineva, hop şi eu…? Ai dreptate, atunci ne-am despărţit nu prea prieteneşte. I-am răspuns că uitasem tot şi aşteptam nerăbdător să mă întorc pe şantier, şi el m-a întrebat dacă putea să fumeze. I-am adus o scrumieră din bucătărie şi, când m-am întors, l-am găsit muncindu-se să desfacă sârma de la dopul unei sticle de şampanie. Ai voie, nu? Adu două pahare! a zis el. M-am întors din nou în bucătărie şi am ales două pahare cu picior înalt, la care mama ţinea mult, le-am aşezat în faţa lui, şi el le-a umplut. În sănătatea ta, stagiarule! a zis Dobrin, râzând. Apoi, după ce a golit paharul, a început să vorbească rar, şovăind: n-am putut,

mă, nu m-a răbdat inima, deşi nu prea meriţi tu, şi a umplut iar paharele. Şampania sfârâia în pahare, tăceam amândoi, eu privindu-i mâinile neclintite, relaxate total, aproape de mijlocul mesei, iar el rotindu-şi privirea prin cameră, şi mi-am amintit de Dobrin cel care ţipa la oameni şi la mine, agitându-se ca un dement. În faţa mea era altă fiinţă, aproape necunoscută. Nu stai prea prost pentru început, a zis el.

Câtva timp am discutat lucruri generale, obişnuite, despre şantier, zicea că în câteva luni baraca noastră va fi desfăcută, ne vom muta iar cortul, dar până atunci mai erau încă multe de făcut. El era în general cu conştiinţa împăcată, nu-şi putea reproşa nimic, nici lui şi nici altora.

Am spus şi eu câteva fraze, deveniserăm amândoi patetici, poate din cauza şampaniei. Oricum, eu mă simţeam bine, o căldură sănătoasă se ridica în mine şi mă umplea de viaţă. M-am dus la fereastră şi am rămas un răstimp în picioare, privind spre cerul nopţii. Ploaia încetase de mult şi licăreau stelele.

Când m-am întors la pat, întinzându-mă peste plapumă, l-am întrebat: ce credeţi despre Datcu, ce fel de om este? A fost o săgeată trasă cu ochii închişi, la întâmplare, gândisem că ar fi putut să se dezvăluie acum. Dar el a tăcut mai multe clipe şi, când a deschis gura, am auzit: dă-l dracului, un imbecil, ce avem noi cu el? şi a băut iar, întinzându-mi şi mie paharul. Datcu? a mai zis pe urmă. Îl înţeleg sau poate mă înşel, dar unul ca mine este făcut din alt aluat. De aceea, chiar dacă îl înţeleg, nu-i pot da dreptate. Aşa, în general. Eu, stagiarule, am fost crescut altfel, şi poate de aici vine şi răul meu, alături de celelalte. Tinereţea mea, ţinută mereu în frâu, îmbibată de tot felul de precepte morale, fără să mai iau în seamă alte lipsuri, m-a ameninţat mai târziu şi, fiindcă n-am trăit-o cum aş fi vrut, a fost gata să mă arunce în prăpastie. Dar nu-mi pare rău, aşa a fost şi gata. Ştiam că mai târziu sau mai curând aveam să cobor de unde urcasem, că s-ar fi putut întâmpla

să-mi rup gâtul… O, nu aşa cum îţi închipui tu. O singură dată am simţit spaima, stagiarule, când nişte nenorociţi au încercat să mă alunge din partid. Asta n-o mai ştii, şi cred că te miri, dar aproape un an am fost exclus. A fost anul cel mai greu al vieţii mele, fiindcă mă trezisem dintr-o dată parcă în afara lumii. Da, ăsta era sentimentul, alungat la margine sau dincolo de ea, şi eu am fost dintr-aceia care au venit singuri, din hotărârea mea. Pentru mine nu hotărâseră alţii, nu mă împinseseră de la spate, ca şi cum ar fi trebuit să-şi facă nu ştiu cine planul de primiri în partid. Înţelegi?… Da, ştiam că aş fi putut luneca în jos, dar pe atunci asta nu-mi dădea în niciun fel bătaie de cap. Poate am greşit, sunt în stare să recunosc orice, aşa am fost întotdeauna. Cred că prima greşeală am făcut-o faţă de mine însumi, nu ştiu cum să-ţi explic, nu sunt în stare. Pe urmă au venit celelalte, faţă de alţii, înţelegi?… Devenisem atunci, ca şi tine, prea nerăbdător, prea puneam la inimă orice nimic. Dar vezi, nu erau numai nimicuri, mai ales când este vorba de sufletul omului. Eu, da, eu… aşa am fost, şi pentru asta nu-i nimeni vinovat. Ce poţi tu să-mi spui?… Apoi au mai fost şi altele, de asta zic, nu numai firea mea păcătoasă… Se spune că generaţia mea a fost una sacrificată, şi asta-i drept. Parcă numai a noastră! Dacă aş spune că nu regret nimic, că nu-mi pare rău după destule zile şi nopţi care puteau să fie numai ale mele, aş minţi… Dar aşa-i revoluţia, stagiarule, tu o cunoşti aproape numai din cărţi, eu însă am trăit-o. Văd în privirea ta un fel de reproş sau poate plictiseală…

Am protestat, rostind nişte cuvinte convenţionale, pe care el nici nu le-a luat în seamă. Şi-a golit paharul, apoi a continuat: vorbe mari, aşa-i? Mari sau mici, tot vorbe rămân sau, mai bine, ceea ce stă în spatele lor. În revoluţie nu cad numai uscăturile, asta o ştie tot omul, mai cad şi copaci sănătoşi, şi încă mulţi. Cum am fost eu? Ce să-ţi mai spun? … Nu pot să-mi dau seama, nu ştiu ce fel de copac am fost, fiindcă niciodată nu se poate măsura asta, cât e rău şi cât e bine în noi, dar sacrificarea m-a cuprins şi pe mine. Bine-

bine, într-altfel decât pe cei măturaţi din primele momente… Dar şi pe nişte pârliţi ca mine s-a sprijinit revoluţia, am dus-o şi noi la victorie, am intrat în istorie, odată cu ea, deşi nu ne cunosc decât cei din jurul nostru, unul ca tine, ca soţia mea… Până la urmă rămânem nişte anonimi, ce-i drept unii cu pretenţii, dar tot anonimi. De asta nu-mi pare rău, după ce nu voi mai fi, de ce să-şi mai amintească cineva de mine, ce rost ar mai avea?… Doar să le tulbur liniştea!… El, cei de atunci, bătrânii! — spuneţi voi. Cred însă că nu prea înţelegi sau să mă ia naiba, poate înţelegeţi mai multe decât noi…

Am vrut să-l întrerup, voiam să fie mai clar, fiindcă acum începuse să se agite şi îmi era teamă că va întinde iar degetul lui mare spre pieptul meu, întrebându-mă: ştii, mă, cine sunt? Dar n-a făcut-o. Şi-a aprins altă ţigară şi mi-a spus: aşa se face că cei de-o vârstă cu mine avem în noi ceva măreţ, dar şi ceva amar şi trist. Am avut dreptul să ne rostim, să ne arătăm numai în lupte, în marşuri, în secetă şi nopţi albe, iar mai târziu în dezbateri politice, mereu cu renunţări, uitând idealurile personale, de la care porneşte, în ultimă instanţă, tot ce este omul. Fericirea! ăsta-i cuvântul. E făcută din iluzii, speranţe, încredere în oameni, în dragoste şi prietenie, şi nu în zidurile pe care le-am înălţat eu şi alţii ca mine. Poate exagerez, dar prea târziu mi-am adus aminte, sau, chiar dacă am ştiut, n-am avut curajul să-mi mărturisesc, cât eram de tânăr şi de viu pe atunci. Da, eu sunt unul dintre aceşti oameni care, la douăzeci de ani sau mai puţin, în loc să fi făcut declaraţii de dragoste fetelor, să mă fi culcat cu ele, trăgeam cu puşca şi ucideam ca să nu fiu ucis. Apoi?… Da, apoi… cam asta-i! Până te trezeşti că ziua se scurtează, ora nu mai are şaizeci de minute, că intri în iarnă… Şi vine unul ca tine şi încearcă să facă ordine în mine, în sufletul meu…

Ultimele cuvinte au fost atât de şovăitoare, încât l-am întrerupt. I-am zis: nu vrea nimeni asta, fiecare îşi are ordinea lui. Pe naiba, cine are ordinea lui? Doar cel care s-

ar izola de lume. N-are nimeni, stagiarule, şi unii ca tine se înşală, sunteţi ca fluturii de noapte, daţi buluc peste flacără.

Pe urmă am tăcut şi, în apartamentul de sus, s-au auzit nişte paşi şi câteva zgomote surde. Dobrin m-a întrebat cine locuia deasupra mea, şi i-am spus că un balerin sau cântăreţ la operă, precis nu ştiam, îl văzusem de puţine ori, deschizându-şi cutia de poştă. Şi face mereu aşa? a mai zis el, fiindcă tocmai atunci s-a auzit un urlet atât de îngrozitor că imediat m-am ridicat din pat şi m-am dus la uşă. Palierul era plin de lume, şi urletul s-a mai repetat de câteva ori, până ce a bătut cineva în uşă. Puţin mai târziu, am auzit o voce de femeie, ţipând strident: beţivule, să pleci din casa mea, nenorocitule, mi-ai mâncat viaţa, şi l-am văzut pe balerinul sau pe cântăreţul de operă coborând scările. Avea faţa răvăşită şi părul în dezordine, pardesiul stătea strâmb pe el şi, când a trecut pe lângă noi, privindu-ne cam speriat, a urlat iar: ce, mă, aici este bâlci? Nu mai ştiu cum s-a întâmplat, l-a lovit cu umărul pe Dobrin, poate din greşeală, l-a izbit de perete, şi acesta l-a înşfăcat de guler şi l-a tras puţin spre el. Gata să-l plesnească peste faţă. Atunci l-am prins pe la spate pe Dobrin şi l-am imobilizat, iar celălalt zicea: ce ai domnule, cu mine, nu sunt beat, tremur aşa, este ceva nervos. Dobrin a dat din cap, fără să spună un cuvânt, şi s-a şters pe mâini, ca şi cum gulerul locatarului de deasupra mea ar fi fost murdar. Am intrat apoi în casă.

Am stat un timp fără să vorbim şi l-am întrebat cum s-au petrecut lucrurile cu darea lui afară din partid. Mi-a spus că nu mai avea chef, dobitocul de sus îi stricase toată dispoziţia şi regreta, zicea că venise la mine ca să-mi ţină de urât şi, când colo, se băgase în scandal. Se posomorâse, într-adevăr, nu mai avea plăcerea să mai rămână.

La uşă m-a întrebat: are cineva grijă de tine? Nu mai ştiu ce i-am răspuns, şi în urma lui am deschis fereastra, am vărsat la chiuvetă restul de şampanie şi m-am băgat sub

plapumă. Am stat aşa, pe întuneric, privind stelele din pătratul ferestrei, cuprins de o ciudată bucurie. Nu venea de la nimic, poate era numai senzaţia că mă vindecasem, că devenisem iar stăpân pe mine. L-am aşteptat acolo, nemişcat, cu bucuria aceea a mea pe bătrânul căruia îi promisesem o partidă de şah.

SĂPTĂMÂNILE CARE AU URMAT, până la plecare, n-au adus aproape nimic nou. Dobrin a rămas neschimbat, poate acum venea tot mai des băut, dar eu, care îl ocoleam, mă prefăceam că nu observ. Au fost câteva şedinţe unde aş fi putut dezvălui totul, dar n-am avut destul curaj. Laşitatea mea s-a întâlnit cu îngăduinţa lui Loghin. Îmi amintesc că odată i-am spus: tu, Loghine, ai în tine ceva din bunătatea creştinilor de la început. A râs şi mi-a zis: parcă tu eşti mai breaz! Dacă o faci pe omul tare, de ce nu te ridici să spui? Ce aş fi putut spune? De fapt, dacă stau şi mă gândesc bine, nu era nimic precis de care să mă agăţ.

Treburile mergeau destul de bine, Dobrin se acoperea cu depăşirile de plan, cât despre băutură, n-aveam cum să dovedesc, în privinţa asta ştia când să fie prudent. Apoi, de ce să nu recunosc, îmi era silă să mă mai ocup de el. Îl ocoleam, venise primăvara, ştiam că în curând baraca noastră va fi desfăcută, lucrările se vor încheia şi atunci aveam să aleg.

Mă întâlnisem pe stradă, întâmplător, cu vechea mea prietenă, profesoara. Era chiar în săptămâna când terminasem gripa şi i-am propus să se întâlnim a doua zi. Credeam că nu va veni, dar, spre surprinderea mea, fata a venit. I-am strâns mâinile şi i-am spus: ai mâinile reci, Maria. Mi-a arătat dinţii albi şi frumoşi, zâmbind, iar pe buze îi sclipeau câteva picături de salivă. Îşi tăiase părul în ajun, şi din cauza asta părea complet schimbată. Avea un aer mai serios, doar ochii ei mici, de veveriţă, cum îi spuneam,

rămăseseră neschimbaţi în agitaţia lor. Am făcut câţiva paşi la întâmplare, apoi i-am spus să mergem la cinematograf. Invitaţia mea cred că a dezamăgit-o, dar n-a spus nimic, acceptând. Filmul era foarte prost, un fel de modernizare a *Damei cu camelii,* unde ea murea foarte tânără şi el se întorcea pocăit la părinţii săi, mari bogătaşi, care urâseră fata. La fiecare episod lacrimi, ploaie de lacrimi! Din spatele meu, o femeie începuse să-şi sufle nasul în batistă şi, atunci, i-am prins în palmă genunchiul Mariei, strângându-l uşor. A tresărit şi mi-a acoperit mâna cu mâna ei, întorcându-se spre mine. Am stat aşa, nemişcaţi, şi eu am închis ochii, fără să-i deschid până la sfârşit.

Când am ieşit afară, se însera. Mi-a spus puţin tulburată că trebuia să plece. Te rog, câteva minute, şi-am tras-o după mine într-o cafenea. Nu ne-am dezbrăcat pardesiele, în cafeneaua aceea nici nu erau scaune, ne-am rezemat cu coatele de masa înaltă şi-am aşteptat câteva minute până ni s-au adus cafelele. În timpul acesta ea şi-a descheiat pardesiul şi-am văzut că purta o rochie frumoasă, cu dungi albastre, pe care n-o băgasem în seamă la cinematograf. Atât cât deschizătura pardesiului lăsa să se vadă, i se ghiceau sânii tari şi drepţi, şi-am fost cuprins de o mare dorinţă, am întins mâna, atingându-i obrazul. Ştii că eşti frumoasă, Maria? Ea mi-a arătat din nou albul dinţilor, cu vârful limbii strivite între ei.

A doua zi ne-am întâlnit iar, şi pe urmă mereu, devenisem nedespărţiţi în fiecare seară. O dată ne-am dus la restaurant, pe la începutul nopţii, cu gândul să dansăm. Ea zicea mereu că nu se procedează aşa, ar fi trebuit să o fi anunţat mai dinainte, să-şi fi pus o altă rochie. Am strâns-o la piept şi ea, pentru prima dată, nu s-a mai zbătut, n-a mai făcut nicio mişcare, şi-a lipit capul de umărul meu, şoptind: Matei, ce se întâmplă cu noi? Atunci nu ştiu ce i-am răspuns, dar acum ştiu că nu se întâmplă nimic, cel puţin cu mine, nu voiam altceva decât s-o uit cu adevărat pe Malvina.

Am mâncat şi am băut bere, asta dorise Maria, şi ne-am ridicat, am trecut pe ringul de dans, unde era mare înghesuială. Ştii că n-am dansat niciodată împreună până acum, a zis ea. M-am mirat, nu-mi aduceam aminte: cum, chiar n-am dansat? Mă întreb, a zis ea ceva mai târziu, cum de ţi-ai adus aminte de mine. Dacă nu ne întâlneam pe stradă... Am ridicat mâna pe ceafă, apăsând-o spre mine. Vocea ei, uşor îngroşată, tremurase ciudat. Nu-mi răspunzi? Te iubesc, i-am spus, ruşinat de glasul meu, de cuvântul rostit, în care nu credeam. Apoi m-am liniştit, mi-am spus că trebuia să aştept, că s-ar putea într-adevăr să o iubesc. Am strâns-o în braţe. Nu mai dansam, ne mişcăm doar, înghesuiţi din toate părţile. Părul Mariei avea un miros de fân sau de frunze, ceva crud şi dulceag, lipsea parfumul Malvinei, mereu schimbat, şi lipsa aceea poate, sau răsuflarea ei, pe obrazul meu, aproape de bărbie, m-a făcut să mă aplec şi să-i repet din nou cuvântul în care nu credeam.

La sfârşit, mi-a spus să plecăm. Am vrut s-o conduc până acasă, dar nu mi-a dat voie. Doar până la staţia de autobuz, a zis ea. Trebuie să te odihneşti şi tu, a mai adăugat, cu o undă de ironie în glas. Îmi aminteam că de câteva ori mă întâlnisem cu ea şi nici n-o salutasem, întotdeauna, ca un făcut, fusesem cu Malvina şi, laş, aplecasem capul în jos. Oare îşi aducea şi ea aminte? I-am prins mâna şi-am tras-o spre mine. Cădea în umbră, nu putea să ne vadă nimeni, şi-am strâns-o în braţe, căutându-i gura şi întrebând-o dacă mă iubea. Mi s-a strâns iar inima, nu mă mai recunoşteam rostind astfel de cuvinte şi mă întrebam prosteşte: dacă nu era dragoste, atunci ce era? Nu mi-a răspuns, mi s-a lăsat moale în braţe, doar mâinile îi rătăceau pe gâtul meu. Era un răspuns în tăcerea ei, poate cel adevărat, şi i-am ridicat faţa spre mine, sărutând-o lung, o simţeam toată lipită de trupul meu, palpitând slab, ca o bătaie de aripă. Puteam fi fericit.

Pe urmă am dus-o la staţia de autobuz, am aşteptat până

ce ea s-a urcat şi, după ce mi-a făcut semn cu mâna, mi-am dat seama că nu mai stabilisem să ne întâlnim. I-aş fi putut striga ora şi locul, câteva cuvinte, mai era încă pe scară, prinsă cu mâna de bara de metal, dar am tăcut. Apoi, zile în şir m-am gândit la ea, am încercat chiar să mă duc şi s-o caut acasă sau la şcoală, renunţând în acelaşi timp. Acum ştiu că de fapt nu mă gândeam în mod special la Maria, ci la femei, aşa, în general, la cele câteva pe care le cunoscusem, sau le bănuiam cu închipuirea mea. Poate şi fiindcă Maria rămânea întotdeauna deasupra celorlalte, îndepărtată de mine, îmi scăpa mereu de sub pleoape, noaptea, când aşteptam să adorm.

A doua zi, Dobrin m-a luat în primire de la uşă. Acum se vine, stagiarule? Am ridicat din umeri, întinzând spre el mâna stângă, în aşa fel ca să-i arăt ceasul. Şi ce-i cu asta? Exista un ceas al şantierului, după el trebuie să venim. Uite, omul stă pe spini, ne aşteaptă tovarăşul Datcu. Aşa mă înfuriase grosolănia lui încât, în primele clipe, nici nu l-am observat pe şoferul directorului. Aşezat într-un colţ, picior peste picior, fuma şi arăta ca un frizer plecat la întâlnire. I-am spus să se ducă la maşină. Cuvintele mele l-au ridicat pe Dobrin de la masă. Ascultă, mi-a zis, cu mine nu-ţi mai merge! Ori, ori!

Cât fusese până atunci de păcătos, nu-mi vorbise niciodată astfel, nu avusese mai ales glasul de acum şi privirea neîndoielnic plină de ură. M-am întrebat ce-i făcusem, cu ce îl supărasem, şi cuvintele mi se înecau în gât. Abia am mai putut articula: l-am trimis afară, ca să vă spun că îmi este silă şi greaţă. Asta era, a zis el, aşezându-se încet pe scaun, moale, gâfâind şi căutându-şi ţigările. Asta era! l-am mai auzit repetând, în timp ce trăgeam uşa după mine. După câteva minute a apărut şi el. Îmi părea rău, întrecusem orice limită, Loghin nu i-ar fi spus asemenea cuvinte. S-a apropiat de maşină şi mi-a făcut semn să intru, zâmbindu-mi, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. S-a aşezat lângă şofer şi i-a spus: ce mai aştepţi,

mână!

Mă uluia din nou firea lui schimbătoare, faptul că putuse, cu câteva clipe mai înainte, să-mi zâmbească înţelegător, ca unui prieten. În maşina directorului, pe locul acestuia, lângă şofer, Dobrin devenise brusc cel de altădată, aşa cum mi-l închipuiam. Erau clipele lui de amăgire, se trădase de la primul gest, şi ar fi trebuit să-i amintesc ceea ce-mi spusese, că nu se mai gândea la trecut, îl înmormântase cu totul, vrând să rămână om. Am întors privirea de la ceafa lui revărsată peste gulerul cămăşii, cu marginea udă de sudoare.

În geamul maşinii lunecau teii înfloriţi, straturi pestriţe, de pansele, oameni, bănci singuratice, vopsite în culori violente şi, deasupra, câteva scame albicioase de nori. Maşina mă legăna plăcut, am închis ochii gândindu-mă la Maria. Oare o minţisem cu adevărat? Agăţându-mă de acest cuvânt, deşi nu se potrivea prea bine cu ceea ce gândeam eu despre mine, mă găseam vulnerabil, fără nicio apărare. Pur şi simplu nu eram în stare să salvez aparenţele sau să joc, până şi în tăcerea mea puteam fi lesne descoperit. Mi-am spus toate acestea nu cu ciudă ca altădată, când mă hărţuiam inutil cu mine însumi, acum eram detaşat, mulţumit, neputinţa mea de a trişa, cum spunea Vera, căreia cuvântul îi plăcea la nebunie, îmi dădea, paradoxal, oarecare linişte.

Maşina s-a oprit în faţa monumentalului peron de marmură, cu câinii lui enormi din fontă, aşezaţi de o parte şi de alta a scărilor. Holul era pustiu la ora aceea. Dobrin a intrat primul şi, fără să bată, a deschis uşa la director. Ce mai faci, fato? a întrebat pe secretară. Bine, tovarăşe inginer, fac ce-am învăţat. Şi ce-ai învăţat tu? a continuat el, râzând. Fata a râs şi ea, urâţindu-şi parcă şi mai mult faţa machiată gros. Apoi ne-a spus că va trebui să mai aşteptăm, la director se afla cineva de la comitetul judeţean de partid, i-a precizat numele, un oarecare Vechiu, şi s-a aşezat nu la biroul ei, ci pe unul din scaunele

rezervate celor care veneau acolo să aştepte. Vorbea mişcându-şi vârful pantofilor, piciorul ei frumos, şi, când se întorcea spre noi, îi întâlneam zâmbetul caraghios, gura ei mare, cu dinţii laţi. Puţin după aceea s-a ridicat să răspundă la telefon. Am auzit-o spunând: da, tovarăşa Datcu, da... imediat. Şi, după ce a apăsat pe un buton, a pus încet receptorul în furcă.

A mai intrat apoi cineva, un contabil sau un inginer, a întrebat de Datcu, fără să ne salute, retrăgându-se repede. Dobrin se instalase comod în scaun şi eu m-am dus la fereastra deschisă, aplecându-mă peste marginea ei. Castanii de sub fereastră, înfloriţi, arătau ca nişte candelabre uriaşe. Tot privindu-i, am început să rostesc în gând numele ei, aşa cum făcuse secretara: tovarăşa Datcu... tovarăşa!... Am stat aşa mai multe minute, bătându-mi joc de planurile mele, peste care puneam mereu cuvintele secretarei, parcă nu rostite, ci ţipate dinlăuntrul ei.

Datcu s-a scuzat, a fost amabil, poate chiar mai mult ca de obicei. Ceea ce-mi povestise Malvina nu reuşise să-mi schimbe cu nimic părerea. Privindu-i mâinile uşor bronzate, cu degetele leneşe, ieşite din manşetele albe, din ţesătura aceea fină şi scrobită, strânsă la margine de nişte butoni enormi, cu câte o piatră roşie în vârf, nu măi simţeam tulburarea de altădată, când mă întâlneam cu el şi mă întrebam: oare ce-ar face să afle? Doar această schimbare adusese povestea Malvinei. Deci mâinile acestea, îmi spuneam, atât de leneşe, fuseseră în stare s-o lovească aşa cum o mângâiaseră, cum o mângâiau şi acum, când ea rămânea în braţele lui, părăsindu-şi trupul. Mofturi, doamnă, adică ce să înţeleg?... Dumneata ce zici? a spus Datcu, întinzând o mână spre mine. Aş vrea să-ţi ştiu părerea.

Până atunci Dobrin spusese că totul era clar şi conducerea întreprinderii putea fi fără grijă. Eu? am întrebat încurcat. Ne vom înţelege foarte bine, tovarăşe

Datcu, ca şi până acum, inginerul Petrina este un om de nădejde. Dobrin mă lăuda, şi l-am privit uluit. Totuşi aş vrea să ştiu dacă acceptă, l-a întrerupt atunci Datcu. Tonul lui fusese indiferent, cenuşiu, vorbea în silă. Sunt de acord, voi pleca, am spus.

Nu ştiu de ce, am început să transpir. Mi-am scos batista şi m-am şters, în timp ce ei au mai schimbat câteva vorbe. Asta era tot, aveam să mă duc acolo, pe un câmp pustiu, la peste o sută de kilometri de oraş, să particip pentru prima dată la deschiderea unui şantier, să muncesc acolo un an, sau poate mai mult, împreună cu mătăhălosul de lângă mine, care mă lăudase mai înainte. Să încep totul de la primul semn trasat, de la întâia cupă de pământ excavată. Eram cam buimăcit, nici nu-mi dădeam seama dacă îmi părea rău sau bine. A fost de ajuns ca să ne ridicăm toţi trei, să-i văd strângându-şi mâinile – n-aveţi grijă, tovarăşe director! şi am toată încrederea, tovarăşe Dobrin! — să-i simt mâna lui Datcu pe umăr, bătându-mă uşor: dumneata mai rămâi, ca să încep să tremur. Acelaşi ton indiferent, de silă, care mă exaspera. Oare tot aşa mă va întreba despre Malvina? În definitiv, ce dorea de la mine?

Am auzit numai lucruri bune despre dumneata, tovarăşe Petrina, a zis el. Vă mulţumesc, i-am zis. Tocmai atunci, în deschizătura uşii a apărut capul secretarei, mult mai urât aşa, fără picioarele ei lungi. Gura ei mare, stacojie, a spus ceva repede, a pronunţat câteva nume, la care Datcu a făcut un gest cu amândouă mâinile, ca şi cum ar fi dat pe cineva afară, zicând: nu vezi că sunt ocupat? Secretara s-a retras în aceeaşi clipă şi el a continuat: da, îţi spuneam că sunt mulţumit de dumneata, că voi avea grijă, când împlineşti anul, să-ţi fac un salariu corespunzător. Meriţi, dragă. Câte luni mai ai? Patru, am zis. Patru! Trec repede, perfect, patru! Dumneata eşti tânăr, ca să zic aşa, format în anii aceştia, aproape ca şi mine, doar nu ne desparte o viaţă… Nu? Dumneata eşti mai proaspăt, mai la curent cu noutăţile tehnice, de aceea te rog ai grijă de el. Îmi închipui

că ştii cine a fost şi cum a venit la noi. Acolo nu vei fi singur, dar dumneata eşti al doilea după el. Se întâmplă ceva... ce să te mai învăţ eu? Cred că ai înţeles. I-am spus că înţelegeam, apoi, pe neaşteptate s-a ridicat, a făcut câţiva paşi şi mi-a spus cu alt glas: aş fi vrut să mai discut ceva cu dumneata, dar acum, tocmai când voiam să încep, mi-am dat seama că este inutil. Am tăcut, şi el a început să se retragă încet spre scaunul său, stofa subţire şi lucioasă de pe el foşnea ca mătasea, sau poate numai mi se părea. Îşi pierduse calmul de până atunci şi, învârtind un creion între degete, luat mai înainte dintr-un fel de pahar de piele, a zis: altă dată, acum poţi pleca, şi ai grijă! M-am ridicat repede. Nu-mi mai amintesc dacă i-am mai întins mâna, ieşind.

Dobrin mă aştepta afară, în curte, stătea pe o bancă şi strângea sub braţ o mapă umflată cu hârtii. Părea abătut şi l-am întrebat când va fi plecarea. Mi-a spus că a doua zi, că maşinile şi o parte din oameni plecaseră deja. Du-te şi te pregăteşte, a zis, aprinzându-şi ţigara. Nu-i nevoie să mai vii pe şantier astăzi, lichidez eu totul, şi s-a urcat în Gaz-ul hârbuit, pe care şoferul reuşise să-l pornească după plecarea noastră. Am rămas acolo o vreme, aşezat pe bancă, întrebându-mă cu ce aveam să încep mai întâi. Îmi mai rămăseseră unsprezece ore.

AM COBORÂT ÎNCET SPRE CENTRU. Era foarte cald, tălpile mi se lipeau de asfaltul moale, încercam să nu mă mai gândesc la Datcu şi la ultimele lui cuvinte. M-am oprit la un telefon şi am format numărul de la fabrică al lui Nelu. Am aşteptat mult până ce telefonista de la centrală mi-a făcut legătura. Când i-am auzit vocea, am zis: eu sunt, Matei. Ce mai faceţi voi?... Bine, dragă, bine. Vera este plecată într-un turneu în Polonia, aşa că... Aş vrea să ne întâlnim deseară, am zis. Nu, nu pot. Am nişte treburi foarte urgente. Apoi a urmat o pauză, îi

auzeam respiraţia în telefon. Te rog, vreau să te văd, i-am zis. Nu mi-a mai răspuns, am auzit cum s-a închis telefonul. Am mai rămas acolo câteva clipe, descumpănit, cu gândul să fac din nou numărul, dar am renunţat.

Am intrat în prima cafenea, o cafenea unde veneau studenţii, fiindcă era aproape de universitate. Tras în grabă prin filtru, lichidul brun avea un iz de apă stătută. Am început să-l beau, gândindu-mă din nou la Datcu. Dacă se întâmplă ceva... ce să te mai învăţ eu! repetam acum vorbele lui. Era clar, îl dispreţuia pe Dobrin, nu-l mai considera decât un ratat, de care voia să scape, să-i facă vânt la prima ocazie. Poate din această cauză îl şi trimitea acolo să organizeze un şantier, ca să se compromită definitiv. Dobrin îl înfruntase de mai multe ori, nu numai atunci, pe timpul viscolului, el era opoziţia faţă de direcţie, aşa cum eram şi eu, în relaţia cu şeful şantierului. Opoziţie? De unde scoseseră ei cuvântul acesta şi îl fluturau ori de câte ori nu le convenea de ceva? Oricum, Datcu încetase să-mi mai fie un superior, Malvina mi-l redusese la micimea sau poate la adevărul lui.

Picior peste picior, într-un scaun moale şi comod, cu coatele rezemate de masa în stil popular, cu un fel de şervet întins de-a curmezişul ei, peste care trona o scrumieră grosolană, alături de ceaşca şi ţigările mele, începusem să-mi fac tot felul de planuri. Recunosc, ajungeam mereu, în închipuirea mea, la momentul când Dobrin părăsea şantierul, învins definitiv. Îmi plăcea mai ales faptul că oamenii mă înconjurau veseli şi hotărâţi să continue cu mine lucrul. De unde se născuse în fiinţa mea o asemenea ambiţie? Atunci nu mă întrebam. Mă întorceam din nou, îi vedeam faţa lui Dobrin, posomorâtă, privirea stinsă. Nici nu mai era el.

Aşa m-a găsit Malvina, s-a aplecat puţin asupra mesei şi mi-a zis: îmi permiţi şi mie, monşer? M-am ridicat brusc, fâstâcit, i-am arătat scaunul, l-am tras lângă ea şi, din clipa aceea, m-am trezit, nu ştiu cum, ca altădată, când veneam

aici în fugă pentru o cafea, între două ore de curs, amândoi, şi ea se plângea că scaunele erau incomode, lipsa spătarului o obliga să se gheboşeze. Mi-am aprins o ţigară şi m-am aşezat la loc, în aceeaşi poziţie, între frunţile noastre a rămas o distanţă de o palmă sau poate mai puţin, exact ca atunci. Numai mâinile rămâneau cuminţi, nu se mai căutau.

Ce mai faci, Matei? m-a întrebat, în timp ce i s-a adus şi ei cafeaua, Te-am zărit pe fereastră şi... De ce taci? Am ridicat ochii spre ea. N-o mai văzusem de mult. Ovalul feţei avea acum o îngroşare uşoară, parcă i se adăugase ceva de care nu-mi dădusem seama, arăta mai plin şi mai frumos. Am fost tentat să întind mâinile şi să-i ating obrazul, şi am tresărit. Aveam palmele transpirate, aş fi mânjit-o cu transpiraţia mea, şi, la acest gând, mi s-a făcut silă. M-ai întrebat ce fac? am zis. Vin de la stimatul şi iubitul tău soţ, care m-a trimis la dracu' în praznic.

Apoi i-am povestit întâlnirea cu Datcu, i-am repetat ultimele lui cuvinte, spunându-i că poate să nu-i mai fie teamă, eu eram vindecat. A pus jos ceaşca şi s-a uitat drept în ochii mei: ei, a zis, ce facem noi aici? Am întrebat-o mirat: ce vrei să spui? Cum ce facem? Mi-a cerut pe urmă o ţigară şi a continuat: ce se întâmplă cu noi, am vrut să spun... I-am răspuns: fiecare cum va putea, cât noroc îi vor aduce întâmplările. Prostii! a şoptit ea, cu o scânteie de triumf în ochi.

M-ar fi plictisit cu totul glasul ei, care vibra în siguranţa lui ciudată, dacă n-ar fi amintit de mătuşa sa. Nu ştiu de ce mă mai interesa fiinţa aceea smochinită şi plină de răutate. Cum, tocmai ea îşi mai aducea aminte de mine, regretându-mă? Am tresărit şi m-am uitat la Malvina. Oare nu minţea? Dar ce rost ar mai fi avut acum să mintă, şi mai ales despre mătuşa ei? Zice mereu, când rămânem numai noi amândouă, a spus Malvina, zice că omului, la urma urmei, îi este necesară experienţa dureroasă, ca să înţeleagă rostul vieţii, nu aşa cum l-a înţeles ea, ucigându-

se, sau n-a înţeles când trebuia. Am întrerupt-o şi am spus: va să zică, numai omul poate să-şi dea seama ce poate să-l facă fericit şi ce nu. Perfect, atunci de ce ai mai întrebat ce facem noi sau ce este cu noi? Evident, debitasem o prostie, şi încă pe ce ton! Am tăcut câteva clipe şi, la urmă, am zis: plec, am nişte treburi de pus la punct. E bine să nu ieşim amândoi în stradă.

Mi se uscaseră buzele, gura, abia mai vorbeam. Îmi zvâcneau tâmplele şi simţeam că, dacă aş mai fi stat, i-aş fi aruncat în faţă cuvintele pe care le purtasem în mine de cum o văzusem. Nu m-a întrebat nici când aveam să plec din oraş, nu mi-a spus niciun cuvânt. A rămas acolo,cu coatele pe masă, cu capul uşor plecat, şi părul i se desfăcuse la ceafă de i se vedea o dungă neverosimil de albă.

ÎN NOAPTEA ACEEA AM ÎNCERCAT zadarnic să adorm. Îmi amintesc că stăteam cu privirea lipită de fereastră, unde tremura perdeaua cu ţesătura ei tulbure, înţepându-mi ochii. Dincolo de ea, umbrele nopţii şi stelele împrăştiate deasupra lor. L-a un moment dat, am auzit sus, prin tavan, o izbitură înfundată şi apoi glasul femeii şi papucii ei târşindu-se pe duşumea, către baie, sau ai balerinului, bărbatul ei, care o bătea de câte ori se întorcea beat acasă. Am ascultat încordat o vreme, până ce-am auzit din nou paşii şi glasul ei, urmat de scârţâitul patului sau al unui scaun. M-am sculat şi am dat perdeaua la o parte şi am privit licărirea stelelor. Nu ştiu de ce îmi aminteam tocmai atunci incidentul lui Dobrin cu balerinul. Nu-i vedeam pe niciunul dintre ei, lumea de pe palier dispăruse, era acolo numai nevasta balerinului, într-un capot ponosit, strângându-şi mâinile la piept, şi îmi cerea ajutor…

M-am şters la ochi şi am rămas nemişcat, privind minute în şir bolta înstelată. Imaginea femeii balerinului dispăruse

şi m-a cuprins deodată starea aceea a mea de la început, din primele zile de spital, în care încercam să mai înţeleg ce mi se întâmplase.

În prima dimineaţă fusese soare şi sora deschisese fereastra înainte de a mă trezi. O rază căzuse pe perna mea, aproape de tâmplă, şi asta mă trezise. Atunci am văzut o vrabie zburând spre pervazul ferestrei, a fâlfâit din aripi câteva clipe, ezitând să se aşeze. Privea, cu capul pe o parte, cu ochiul ei rotund şi strălucitor şi guşa îi zvâcnea puternic. S-a întins spre nişte firimituri şi mi-a descoperit privirea. Dar nu s-a speriat. A rămas nemişcată, în aşteptare, şi eu am stat aşa, fără să clipesc, până când l-am auzit pe Dobrin râzând ca un nebun, de-am tresărit. L-am întrebat: ce te-a apucat? Pasărea ţâşnise în sus, de unde venise, zburase pieziş sub soare. Prezenţa ei însă, pentru cele câteva secunde, cât s-a mişcat pe marginea ferestrei, mi-a alungat nu ştiu cum mila faţă de propria mea fiinţă. M-am trezit repetând aceste cuvinte: ai văzut ce mică este, ce ochi luminos are?... până ce Dobrin mi-a zis: trăieşti, stagiarule?

M-am întors grăbit, parcă amintindu-mi de ceva, şi mi-am alunecat mâna pe măsuţa de lângă pat până când am găsit ceasul. L-am apropiat de ochi, uitând că fosforul se ştersese de mult de pe indicatoarele lui. Era un ceas vechi, cumpărat de mama, şi de aceea nu mă despărţeam de el, cu toate că arăta destul de grosolan şi se defecta foarte des. Cu el în mână, am răsucit şalterul. Trecuse de miezul nopţii. Am stins iar lumina, gândindu-mă că ar fi trebuit să pun la punct pendula de lângă uşă, dar am renunţat în aceeaşi clipă. Apoi mi-am zis că aş fi putut să-i trezesc pe bătrâni, dar n-am avut destul curaj. Până la urmă, tot singur aş fi rămas, chiar în clipa când le-aş fi vorbit. Ce le-aş fi putut spune? Să le fi mărturisit cum mă despărţisem ieri de Dobrin, pentru totdeauna şi nu fusesem în stare nici măcar să regret, că până şi plânsul meu venise ca o nevoie aproape fizică de a mă linişti... Sau să le-o fi descris pe

Irina, părul ei negru şi trupul subţire, aşa cum o vedeam ieşind din apă, să le fi povestit ce simţeam atunci când mă privea printre picăturile prinse în gene, strălucind ca rouă în iarbă, cum îşi acoperea sânii cu braţele, gestul ei ciudat, nu de ascundere, ci parcă de dăruire… Ei n-ar fi putut înţelege, cu vârsta lor, le-aş fi trezit doar curiozitatea, şi nici mie nu mi-ar fi folosit. Sau chiar mai puţin decât curiozitatea, pentru câteva ore, nişte cuvinte de compătimire şi încurajare, când eu aş fi tăcut obosit, nemaigăsind cuvintele dorite. Şi cu alţii s-ar fi întâmplat la fel, chiar cu cei tineri, şi între ei aş fi rămas atunci la fel de neajutorat în singurătatea mea, deşi îmi spuneam că va trebui să mă las în voia lor, să mă încredinţez cu tot sufletul, ca ultimă posibilitate de ieşire… Şi pe urmă?…

Nu mă gândeam la asta, ştiam doar că aveam să accept orice, că nu se putea să nu mă obişnuiesc. Dacă aş fi avut putere, aş fi trezit tot oraşul, chiar dacă unii, simţindu-i în închipuirea mea, ar fi zis: lasă-ne, domnule, în pace, de ce ne strici liniştea? Mi-aş fi dat drumul la gură, nestăpânit ca niciodată, fiindcă mai credeam că ei vor ajunge să preţuiască sinceritatea şi să nu reacţioneze în faţa ei vindicativ. Dar eu însumi nu fusesem la fel până acum, nu încercam, în aceeaşi clipă când rosteam cuvântul, să ocolesc câte ceva? Până şi glasul Irinei, vorbele ei din ultima noastră seară, ca o presimţire: să nu povesteşti nimănui, Matei, nici unei fiinţe vii, nici ţie să nu-ţi destăinui…

M-am întins iar pe pat şi am închis ochii strivind între pleoape imaginea intrării în blocul meu, cu straturile de iarbă şi violete din faţă, pe care soarele nu apucase încă să le usuce, şi stâlpul de beton, cu becul electric ascuns într-un cilindru de sticlă gălbuie, cu trandafirii căţăraţi pe el, în culoarea lor de un albastru nedefinit ca cerul. Păcat că nu miroase, sunt complet lipsiţi de parfum, zicea Irina, ducându-şi la nas o petală ruptă, când am trecut pe lângă ei. Aşa vor fi şi la anul, i-am răspuns, şi la celălalt an, mereu

neschimbaţi. Cuvinte stupide, banale, fără nici un sens, şi pe care le spuneam şi acum...

Mica imagine, prima rotundă ca un bănuţ, neschimbată de câte ori închideam ochii, începuse să vină iar, tremurătoare, dilatându-se şi umplându-mi pupilele, creierul. Ca o fotografie, din care chipul ei se desprindea mişcându-se încet, de parcă s-ar fi trezit, până ce îmi rămânea în faţă mereu vie, ca atunci... Ochii! Undeva în ei, venite din adâncuri, două picături de lumină, secretul oricărei fiinţe. De fapt, ochii ei rămâneau nemişcaţi, numai picăturile de lumină tremurau în ei, în deschizătura pleoapelor. S-a aplecat asupra palmei mele, întinsă pe masă şi luminată prost de becul atârnat de tavan. Dunga roşie din podul palmei creştea mereu, se lăţea spre degetul mic, picura pe masă. V-aţi tăiat bine, a zis ea. Nu i-am răspuns. Am strâns din dinţi şi, cu cealaltă mână, i-am prins cotul. Doare? Nu mai puteam deschide gura, mi se încleştaseră maxilarele, simţeam cum lacrimile stăteau gata să-mi ţâşnească. Am închis repede ochii, continuând să-i strâng mâna. O, ce urât faceţi! a mai adăugat ea. Apoi, încet, încet durerea a slăbit, mai erau doar zvâcniturile care se împrăştiau până în umăr şi, de acolo, în creier. Gata! am auzit-o puţin mai târziu, a trecut, şi i-am simţit degetele cu vârfurile aspre desprinzându-le pe ale mele, să-şi elibereze mâna.

Am rămas aşa, nemişcat, cu răsuflarea ei caldă pe faţă, cât timp mi-a terminat pansamentul. Când am deschis ochii, am surprins-o cercetându-mă, şi luminiţele acelea din privirea ei au tresărit, înspăimântate. Cum ţi-s ochii? i-am zis. S-a răsucit cu spatele spre mine, făcându-şi de lucru cu nişte flacoane. Te-am întrebat ceva, de ce nu vrei să răspunzi?... N-are nicio legătură cu rana dumneavoastră, tovarăşe inginer. Va mai trebui însă să suportaţi o injecţie. Ce injecţie? am zis eu, ridicându-mă de pe scaun. Antitetanos, a răspuns ea, trecându-şi mâna prin părul negru. M-am aşezat la loc. Stătea tot cu spatele la mine şi

agita o fiolă. Nu se poate altfel? am mai întrebat-o. Nu! a zis ea, apoi i-am spus că întotdeauna îmi fusese frică de injecţii, că la şcoală, când se făceau vaccinări, trebuiau să mă ţină doi inşi cu forţa. A început să râdă. Eu n-am atâta putere!

Am râs şi eu deodată, încercând să-mi alung stângăcia care mă cuprinsese din nimic. O priveam în voie, puteam să-mi opresc privirea pe trupul ei, acolo unde voiam fiindcă ea nu mă vedea. N-avea încă densitate în mişcări, aşa cum avea Malvina, până şi în voce exista un fel de tremurat abia perceptibil, de neîmplinire. Mi-am zis că nici măcar nu era frumoasă, dar că ar fi putut deveni şi am întrebat-o: câţi ani ai? Nouăsprezece, a zis, îi împlinesc peste două săptămâni! M-am ridicat iar, şi m-am apropiat de ea. S-a întors brusc spre mine, ca şi cum ar fi simţit un pericol. Avea seringa în mână, şi mi-a spus să-mi ridic cămaşa. Am strâns iar dinţii.

Nici n-am simţit, i-am zis la urmă, minţind. Ai o mână foarte uşoară. Cine te-a învăţat să faci injecţii? întrebarea fusese stupidă, ca toate cuvintele mele de când intrasem acolo, în cămăruţa ei, vorbe fără rost ce începuseră să mă înfurie. Am întors capul spre fereastră, căzuse noaptea, şi fluturii se izbeau de tifonul întins în loc de perdea, sfârâind uşor din aripile lor fragile. Ea s-a îndepărtat de mine, a făcut câţiva paşi spre uşă şi a rămas apoi nemişcată, aşteptând. Au început să-mi tremure uşor picioarele, dar m-am mişcat, m-am apropiat de ea şi i-am pus mâinile pe umăr. Cum te numeşti? am întrebat-o. A tresărit din nou, luminile din ochii ei s-au întunecat, s-a răsucit, eliberându-se brusc. De ce fugi? am vrut să-ţi mulţumesc, doar atât... Trăim aici aproape de o săptămână şi nici nu ştiu cum te cheamă. Acum, speriată, mi se părea frumoasă, dar mi-am spus: nu-i altă cauză decât absenţa, iată, a fost de ajuns să treacă o săptămână, ca prima femeie să ţi se pară ruptă din soare. Ca în armată, exact ca atunci... O luasem razna, şi m-am oprit, fusesem gata să întind iar mâinile spre ea, dar, în clipa aceea, lacrimile au început să-i curgă pe obraji. De

ce plângi? am întrebat-o, tremurând bizar.

Eram emoţionat, nu mi se mai întâmplase niciodată până atunci să mă stăpânească astfel emoţia, într-un fel ciudat, simţind că ratasem o clipă de sinceritate, că mă făcusem vinovat faţă de o fiinţă fără apărare. Se retrăsese până la fereastra acoperită cu tifon şi, în pătratul acela alb, capul i se decupa minunat, era alb în spatele ei, alb pe trupul ei, înfăşurat în halat şi, la un moment dat, am avut senzaţia că faţa ei, încadrată de părul negru, se ridica dintr-un fel de spumă sau zăpadă. Plângea fără zgomot, cu umerii strânşi în palme, iar eu continuam s-o privesc neputincios, o cuprinsesem toată cu ochii, amestecul acela de cărbune ce-i îneca fruntea şi ovalul feţei, apoi gâtul lung, subţire ca o lamă sub greutatea capului, întregul ei trup subţire, înfăşurat în halatul ca o teacă, şi din toate nu reţineam decât luminiţele din privire, care se abăteau să năvălească peste mine.

Iartă-mă! i-am zis, înroşindu-mă. Palmele începuseră să-mi transpire, şi am pus mâna pe mânerul uşii, gata s-o deschid. Nu-mi spui cum te cheamă? am mai întrebat-o încă o dată. Acum părea că nu înţelesese întrebarea, îşi ştergea ochii, cu o batistă mică, o strânse toată în pumn, într-un pumn mic, ce şi-l plimba repede de la un ochi la celălalt, cu gura întredeschisă pe albeaţa dinţilor încleştaţi. IRINA! a zis, aşa mă cheamă, şi cuvântul parcă i-a umplut gura, venit din adâncurile fiinţei ei, Irina, am repetat eu, ştii ce înseamnă numele tău? A dat din cap că da. Atunci, hai, să facem pace! Dă-mi mâna! Mi-a întins-o repede şi i-am luat-o, m-am aplecat asupra ei să i-o sărut, dar şi-a retras-o la fel de repede cum mi-o dăduse. Apoi i-am spus, ca şi cum aş fi vrut să rup tăcerea căzută între noi: dacă vei avea vreo neplăcere aici, anunţă-mă şi pe mine. Mi-a mulţumit, zâmbind în silă, iar eu i-am spus noapte bună.

Afară m-a izbit întunericul dens. Mi s-a făcut deodată frig, şi m-am gândit că poate era reacţia injecţiei. Am străbătut spaţiul dintre cele două barăci păşind repede şi am intrat în

încăperea unde aveam patul. M-am dezbrăcat, m-am vârât în aşternut, lăsând fereastra deschisă. Prin peretele de scândură se auzea sforăitul gros al lui Dobrin şi, în depărtare, spre râu, ţipătul unor păsări. Mă simţeam mulţumit cuprins de o bucurie neînţeleasă. Nu mă gândeam la ea, nici nu mă întrebam de ce plânsese. Căldura mi se ridica în tot trupul, cu valurile ei moi, îmi dădea senzaţia că pluteam, mă golea încet de gânduri, de cuvinte. Toată ziua aceea, în care muncisem mult, se topea în mine într-un alt fel decât în celelalte nopţi.

A DOUA SAU A TREIA ZI NE-AM văzut iar. Am întins mâna pe masă, la fel ca prima dată, mi-a desfăcut pansamentul, a cercetat rana şi mi-a spus că în câteva zile avea să se vindece complet. Apoi, cât mi-a schimbat vata şi tifonul, m-a întrebat dacă aşa mă certam cu toată lumea, cum mă certasem în ajun eu Dobrin. Nu i-am răspuns, gândindu-mă că fata asta prea îşi băga nasul unde nu-i fierbea oala. Dobrin avusese dreptate, zicea ea, şi îi părea rău că nu putea fi de partea mea. Nu ţi-a cerut nimeni să fii de partea mea, i-am spus în silă. Nestăpânitele mele porniri din prima seară se topiseră, lăsând în mine doar un fel de jenă sau de ruşine. Acum, când o priveam cum îşi mişca încet mâinile mici, uitându-se fix la ceea ce făcea, mă întrebam dacă nu eram mai ticălos decât Dobrin. Ce-mi închipuiam, prinzând-o de umeri, gata să-i răsucesc capul spre mine?

Mă certasem cu Dobrin şi îmi aminteam că o zărisem şi pe ea pe acolo, prin preajma noastră. Totul pornise de la cuvintele mele, atunci când i-am spus: nici morţii nu sunteţi în stare să-i respectaţi!

Unul dintre excavatoare dăduse peste o groapă comună de pe timpul războiului, nu putea să fie altceva, fiindcă erau prea multe oseminte, şi excavatoristul se speriase, se făcuse alb şi tremura lângă maşină, întrebând ce să facă.

Scoate tot! a zis Dobrin, le găsim noi alt loc şi, în clipa aceea, nu ne-am mai putut stăpâni, am ţipat la el. A întins mâna spre mine – gestul lui obişnuit! — şi mi-a spus să plec. Aici a fost greşeala mea, pentru că am rămas nemişcat, i-am dat posibilitatea să se înfurie iar şi să ţipe la rândul lui, să-mi repete aceleaşi cuvinte, aşa cum făcuse şi altă dată, mirându-i pe cei de faţă. Ea ce voia, să-i spun că greşisem şi regretam? Că Dobrin avea dreptate, osemintele acelea puteau fi aşezate lângă pădure, unde, zicea el, se va amenaja un parc, când orăşelul din jurul fabricilor va fi gata? Aproape că uitasem, povestea fusese încheiată în aceeaşi zi, oasele ostaşilor acelora, rămaşi pentru totdeauna necunoscuţi, fuseseră cărate şi îngropate la marginea pădurii.

Şi acum, aşa, din senin, fata asta îmi aducea aminte, şi cu ce pretenţii! I-am răspuns răutăcios: eşti prea deşteaptă! A ridicat ochii spre mine, avea în priviri o undă intensă de ironie şi bărbia a început să-i tremure, părea gata să izbucnească în plâns. Fusesem grosolan şi stupid, ea poate aşteptase alte cuvinte de la mine, dar n-am mai fost în stare decât să-i mulţumesc şi să-i spun noapte bună.

Am plecat de la ea cu gândul că a doua zi era sâmbătă şi aveam să văd oraşul. Nici nu trecuse bine o săptămână şi eram stăpânit de nerăbdare, voiam să mă întorc, deşi nu-mi dădeam seama ce anume aşteptam. Aproape de baraca noastră l-am întâlnit pe Dobrin. Hai până la mine, stagiarule, mi-a zis. Avea în mână două sticle cu vin, cumpărate din sat, şi i se împleticea limba în gură. Mi-a dat cheia, rugându-mă să deschid uşa. După ce-am intrat, i-am spus să-l cheme şi pe Loghin. Dă-l în mă-sa, m-am săturat de ochii lui de curcă plouată, mi-a răspuns, aşezând sticlele pe masă. I-am spus că Loghin suferea din cauza soţiei, ei nu trăiseră despărţiţi niciodată, iar Dobrin a întins mâna spre mine, râzând: parcă eu nu sufăr? mie îmi este bine să dorm singur, pe patul ăsta tare... să mă cert cu tine? Eheee!... Până la urmă, când umplea paharele, m-a trimis

să-l aduc.

Mai întâi Loghin a refuzat, apoi a îndoit foaia cărţii din care citea şi s-a ridicat în silă, încheindu-şi nasturii pijamalei. Afară mi-a spus, arătându-mi stelele: ce noapte, Matei!... Dă-o dracului de noapte, e ca oricare alta! i-am răspuns, şi el mi-a zis că nu mă mai recunoaşte. De ce? l-am întrebat. Parcă se usucă ceva în tine, Matei, te auzeam astăzi cum vorbeai cu oamenii şi aveam senzaţia, nu ştiu cum, că intri în pielea lui Dobrin, că ai să fii la fel ca el. Un timp nu i-am răspuns, apoi i-am zis: nu mă interesează ce senzaţii îţi provoacă fiinţa mea, şi am intrat amândoi.

Dobrin îşi îmbrăcase pijamaua şi ne aştepta întins pe pat. Te laşi cam greu, Loghine, uite, s-a încălzit vinul, a zis el. Pe urmă, după ce-am golit paharele, Dobrin şi-a aprins ţigara şi m-a rugat să deschid fereastra. Mâine seara suntem acasă, a mai adăugat, uitându-se la Loghin. Acesta a zâmbit şi a turnat din nou în pahare. O bucată de vreme a vorbit numai el, Dobrin, zicea că puteam fi mulţumiţi, începusem bine şi că avea de gând să aducă nişte corecturi proiectelor, lui i se păruse, cercetând documentaţia, că orăşelul ar arăta prea rigid, dacă s-ar fi aplicat exact tot ce făcuseră arhitecţii. Aia, spunea el, cred că nici n-au fost pe aici, ca să vadă locul, una este imaginaţia şi alta concretizarea. Poate mai putem domoli liniile astea rigide şi reci... Ce ziceţi? Loghin i-a spus câteva vorbe, i-a amintit de Stas, apoi, când Dobrin a început să râdă, zicând că trebuie să-l mai trecem cu vederea, că nu construim doar pentru câţiva ani, celălalt începuse să caşte. Dobrin nu s-a supărat, eram toţi foarte obosiţi, el însuşi părea blând, şi am fost gata, amintindu-mi de cuvintele fetei de la punctul sanitar, să-mi cer scuze.

Nu mă ameţisem, vinul, în loc să mă dispună, mă întristase şi stăteam posomorât, rezemat de marginea ferestrei. Hai, la culcare! a zis într-un târziu Dobrin. O sticlă rămăsese aproape plină şi ştiam că, după plecarea noastră, el avea s-o bea singur, visând la tinereţea lui, cum îmi

spunea dimineaţa, când ne duceam la râu să ne spălăm; mă simt iar tânăr, stagiarule, ca la început, mă, vezi că se poate! Nu-l întrebam şi nici nu înţelegeam precis din vorbele lui aruncate la întâmplare, cu legăturile rupte între ele, ce se mai putea în afară de amăgirea omului aceluia atât de ciudat.

Am ieşit şi Loghin m-a întrebat dacă mă simţeam chiar atât de obosit. Am dat din cap că da şi atunci mi-a spus că voia să discute cu mine ceva deosebit, dar se putea amâna pentru a doua zi. Tăcând, l-am luat de braţ şi l-am dus la mine. Pe masă erau o jumătate de pâine şi câteva felii de salam, iar într-o cană, cafea rece. I-am spus să se servească şi am început să mă dezbrac. A băut puţină cafea şi şi-a aprins ţigara. Numai cu pantalonii de pijama pe mine, m-am întins în pat.

Te ascult! i-am zis. Şi-a îndepărtat puţin scaunul de masă, lăsându-se pe spate şi un timp n-a vorbit. Faţa lui arăta nelinişte şi l-am întrebat dacă i se întâmplase ceva. A dat din cap că nu, scuturându-şi ţigara în capacul de tablă ce-mi servea ca scrumieră. Era o problemă delicată, în legătură cu mine, Dobrin de asta ne chemase pe amândoi, sperând că la un pahar de vin am fi putut discuta mai lejer, dar el, Loghin, n-avusese curajul să înceapă, cu asemenea lucruri nu se umblă oricum. M-am ridicat într-un cot, mi-am aprins şi eu ţigara, întrebându-l: despre ce lucruri este vorba? Atunci mi-a povestit că fostul secretar, bătrânelul care bătuse cu pumnul în masă, ameninţându-mă cu măsuri administrative, primise o anonimă, o scrisoare nu prea lungă, dar destul de argumentată, şi că erau acolo dezvăluite legăturile mele imorale cu soţia directorului Datcu. Eu îţi spun aşa, legături imorale, a zis Loghin, dar acolo erau cuvinte mai grele, pentru că am citit-o de mai multe ori şi bătrânelul s-a uitat la mine, întrebându-mă cum să procedăm. El era descumpănit, se interesase de tine, ştia precis cine eşti şi cum lucrezi, tot ce aflase îl oprea să intervină brutal, cum ar fi făcut în alte cazuri. Am uitat să-ţi

spun, de faţă se afla şi Dobrin. El ce-a zis? am întrebat eu, şovăind. A citit, a răsucit hârtia pe o parte şi pe alta, apoi a rupt-o bucăţele, bucăţele, a zis Loghin, ridicându-se. S-a învârtit o vreme pe lângă masă, s-a aşezat la loc, continuând. Mi-a spus că până la urmă a fost şi bătrânelul de acord. Dobrin procedase bine, dar, oricum, tot trebuia să se stea de vorbă cu mine. A venit accidentul acela cu Petru Ion, apoi boala mea, ei au tot amânat, acum însă Loghin aştepta o explicaţie, fiindcă s-ar fi putut ca o asemenea hârtie să fi primit şi Datcu. Aici m-am liniştit. Ciudat, nu-mi mai tremurau mâinile, gândurile îmi deveniseră clare, efectul surprizei trecuse.

Poţi fi liniştit, Loghine, n-am să te mai pun în situaţii dificile. Adică? m-a întrebat el. Am fost cât se poate de clar, nu mai am nicio legătură cu doamna Datcu sau cu tovarăşa Datcu. Ai înţeles? Pe urmă am tăcut şi Loghin m-a întrebat când începusem. Ultimele lui cuvinte m-au înfuriat brusc, am sărit din pat, întrebându-l cu ce drept te bagi tu în viaţa mea? Eram gata să-ţi povestesc, şi nu numai acum, când am aflat că ştii, ci mult mai înainte, am simţit mereu nevoia să mă destăinui şi să aflu un sfat. Acum însă refuz, nu eşti prea departe de târâtura aceea de om, care n-a avut nici măcar curajul să semneze. De unde ştia el adevărul, ne cunoştea el, cu ce drept vin astfel de oameni şi-şi bagă mâinile până şi în aşternut?... Să mă laşi în pace, mi-e silă, Loghine, auzi?... Când naiba vor dispărea toate soiurile astea de oameni... eheee! în numele înaltelor principii, anonimele astea... Putea să se ducă la Datcu, să fi fost totul pe faţă. Şi voi, voi aţi fost nişte laşi!... Poate Dobrin... Uite, pe omul ăsta chiar nu-l mai înţeleg... Acum îmi este somn, vreau să dorm.

Faţa lui Loghin s-a făcut dintr-o dată stacojie, la asta nu se aşteptase, îl dădeam pur şi simplu afară. S-a ridicat şi a mormăit câteva cuvinte înainte de a deschide uşa. N-am înţeles nimic, îmi vuia capul, eram revoltat. Am ieşit afară, m-am aşezat pe pragul uşii şi am stat acolo până m-a

cuprins frigul. Nu m-am gândit decât la Malvina, acum o uram cu adevărat.

Mai târziu, tremurând, am încuiat uşa, am stins lumina şi m-am băgat sub cearşaf. Aveam un aparat de radio mic, cu tranzistori, şi l-am deschis, aşezându-l lângă mine, pe pernă. Multă vreme am umblat la întâmplare pe toate lungimile de undă, căutând muzică. N-am găsit nimic care să-mi placă şi l-am închis la loc. Am rămas apoi cu mâinile sub cap, priveam în tavan, scotoceam întunericul de deasupra mea, eram frânt şi nu puteam dormi. Păsările se auzeau iar ţipând în depărtare, la râu, şi m-am întrebat ce fel de păsări erau, fiindcă strigătul bufniţelor îmi era cunoscut. M-am răsucit, m-am întins pe burtă, cu urechea lipită de pernă, înregistrând, în afară de ţipetele acelea, venite din când în când, tot felul de zgomote a căror existenţă nu mi-o puteam explica, Mi-am zis că nu era nimic, era doar tăcerea sfâşiată de glasul păsărilor, în rest rămâneau oboseala şi neliniştea mea.

Am întins mâna şi am dat de duşumeaua aspră de scândură. Am început să desenez cu degetul, ceea ce vedeam sub pleoape, forme regulate, apoi contururi fantastice, dirijate parcă de ţipetele păsărilor. Când m-am oprit, când mi-am retras mâna sub aşternut, mă mai liniştisem. Mă gândeam iar la Malvina şi la micuţa profesoară, cu ochii ei de veveriţă şi, mai târziu, de câteva ori, m-am oprit. Asupra chipului Verei, am auzit-o râzând răguşit, ca întotdeauna, din cauza fumatului. Apoi brusc, din nimic, nechemată, fata de la punctul sanitar. Aş putea fi de partea ta, auzi, Matei? zicea ea, uitându-se la mine cu luminiţele ei tremurătoare.

SPRE SEARĂ AM FĂCUT BAIE ÎN râu. Apa era cam rece, dar foarte limpede. Razele soarelui, căzute pieziş, se frângeau în cristalul ei. La mal, un bătrân pescuia şi, după ce m-am îmbrăcat, m-am dus la el. Avea în

plasă mulţi peşti şi l-am întrebat dacă nu voia să-i vândă. A dat din cap că nu, şi eu m-am aşezat la un pas în spatele lui, rugându-l să mă lase să supraveghez unul dintre beţe.

M-am uitat la ceas, aveam mai mult de o oră până la plecare. Bătrânul mi-a arătat cum lega cârligele şi plutele, spunându-mi apoi că, dacă eram de la şantier, puteam să-mi cumpăr scule şi să pescuiesc. I-am răspuns că n-aveam timp şi el a zis să nu mă supăr, peştele nu mi-l putea vinde, era pentru familia lui, ei n-o duceau prea bine, măcar duminica trebuiau să se ospăteze ca lumea.

Şi aduceţi fumul de la oraş aici? m-a întrebat el. I-am spus că vor fi mai multe fabrici şi un orăşel în marginea lor, deocamdată ridicam doar nişte blocuri, pentru primii oameni care vor veni. Asta înseamnă, a zis bătrânul, că se va împuţi şi aici aerul, n-o ducem noi ca în rai, dar măcar avem aer bun, iar eu l-am întrerupt, i-am spus că oamenii nu pot trăi numai cu aer, că mulţi nu mai aveau ce face în sat. Aici s-a întors spre mine, dând din capul lui sur: treaba lor, eu poate nici n-o să mai fiu atunci. Îmi daţi o ţigară? I-am lăsat tot pachetul şi m-am ridicat să plec, în timp ce el zicea: e bine şi la oraş, am fost şi-am văzut, dar e mai bine ca noi să rămânem aici tot ţărani, aşa cum am fost. Nu omul să plece cu săptămânile la oraş, iar nevastă-sa, acasă, să n-aibă niciun rost... N-ai dreptate, moşule, i-am răspuns eu. Dar cine are, cine ştie, tovarăşe? Eu zic că toţi au dreptate, fiecare în felul lui, şi eu, şi dumneavoastră, dar mintea mea aşa judecă, nu-i bine că rămân satele pustii, de urlă câinii.

La sfârşit i-am întins mâna. S-a ridicat repede, smulgându-şi de pe cap pălăria sa veche, şi mi-a strâns-o cu mâna lui mare şi aspră ca pământul. Gestul m-a mişcat, ar fi putut doar să se răsucească spre mine, fără să se descopere, şi să-mi întindă mâna. Îmi pare rău că nu mai staţi, a zis, aţi fi văzut cum se prinde un peşte. Nu i-am mai răspuns. Întârziasem şi am plecat repede, până la şantier, o bucată bună de drum, am alergat, temându-mă că ei ar fi

putut pleca fără mine.

Mă aşteptau. Dobrin părea nervos. Unde umbli, stagiarule, trebuia să te lăsăm aici! Cele două microbuze, TV-uri albastre, noi-nouţe, erau pline. Le-am spus să mai aştepte câteva minute, să-mi iau geamantanul. Am revenit repede, singurul loc liber era lângă Dobrin. M-am aşezat, în faţa mea se afla Irina.

Pentru prima dată o vedeam fără halat. Purta o rochie bleumarin, cu guleraş alb, şi am bănuit că era uniforma şcolară, pe care şi-o prefăcuse, dar îi stătea bine. Braţele ei goale, bronzate, şi părul negru i se armonizau minunat cu rochia, ţinea pe braţe un mic geamantănaş din carton presat, ros pe la colţuri şi peste el îşi pusese un fâş, le ţinea pe toate strâns, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu i le ia cineva. Am salutat-o, iar ea mi-a răspuns dând din cap, închizând încet ochii, şi faţa i s-a destins într-un zâmbet, făcând gropiţe în obraji. Era în înfăţişarea ei, aşa cum o vedeam acum, ceva degajat, sigur, energic şi extrem de vioi, numai geamantanul şi îmbrăcămintea de pe genunchi stricau parcă totul din feminitatea ei inteligentă. I-am spus să-l aşeze alături, lângă al meu, şi a zâmbit din nou, buzele i s-au deschis peste dinţii albi şi frumoşi. A cedat, l-a pus acolo unde-i spusesem, apoi s-a răsucit la loc, rămânând nemişcată. Pe urmă am plecat, am ieşit la asfalt, maşina a început să gonească.

Dobrin, alături de mine, închisese ochii. Pe banca din spate, Loghin privea undeva pe fereastră şi părea distrat. L-am întrebat ceva, nu-mi mai amintesc ce, şi nu mi-a răspuns. Mi-am amintit de discuţia noastră, şi-am început să mă înfurii din nou. Faptul că Dobrin fusese acela care rupsese anonima răsturnase toate raporturile dintre noi şi, la un moment dat, am fost gata să întind mâna spre mâinile lui, care i se legănau pe genunchi, şi să-i mulţumesc. Firea omului acestuia, atât de urâtă de mine până atunci, mi se deschidea într-un alt fel. Acum îmi era ruşine de toate incidentele dintre noi, socotindu-mă cumplit de vinovat.

La prima oprire, Irina a coborât. Se făcuse întuneric şi, prin fereastră, se distingeau doar siluetele întunecate ale caselor şi copacilor. Nu departe de locul unde ne oprisem, ardea un felinar, luminând slab o firmă îngustă pe care scria “Bufet”, şi o mulţime de oameni care se mişcau bizar. Irina a coborât repede, urându-ne drum bun, fără să mai întoarcă privirea spre mine. Am urmărit-o, am văzut-o pe urmă întreagă, pentru câteva clipe, în lumina farurilor, cum traversa şoseaua. Şi atunci am simţit o mare dorinţă să-i văd faţa, surâsul acela al ei continuu, m-a cuprins teama, în clipa când silueta-i subţire s-a topit în întuneric, că n-am s-o mai întâlnesc. Nu mi-am dat seama decât mai târziu, când am coborât din maşină, în faţa blocului meu, că pe fata asta, aşa cum era, nu o mai simţeam chiar străină. Imaginea mâinilor ei mici, a degetelor subţiri, cu unghiile tăiate din carne, mai ales acest amănunt, şi poate şi îmbrăcămintea ei, mai mult decât modestă, îmi treziseră un ciudat sentiment, în care se amesteca şi mila.

După aceea am uitat-o repede. M-am spălat, m-am bărbierit şi, când mi-am scos din dulap costumul cel bun, m-am întrebat mirat: unde te grăbeşti aşa? Toată nerăbdarea mea din ziua aceea, ca să mă văd în oraş, devenise inutilă. Am continuat totuşi să mă pregătesc, m-am pieptănat îndelung, necăjindu-mă cu o şuviţă de păr rebelă şi, înainte de a cobori, am intrat la vecinii mei. Erau tot în faţa televizorului, aşa cum îi găsisem când îmi dăduseră cheia. M-au servit cu un pahar de vin şi m-au întrebat dacă mâncasem ceva. Am scăpat destul de greu de la ei, nevoit să-i mint că eram invitat la o petrecere.

Aproape o oră am rătăcit pe străzi, aşa, fără nicio ţintă, iar la urmă, fiindu-mi foame, am intrat la restaurantul Unirea. Holul hotelului era plin, ca şi barul, prin care trebuia să trec. În restaurant n-am găsit niciun loc liber şi m-am învârtit un timp printre mese, sperând să se scoale careva. Orchestra îţi spărgea urechile, pe ringul de dans era o înghesuială cumplită şi, tot privind perechile care se

legănau, m-a cuprins o uşoară ameţeală. Eram gata să plec când Vera mi-a făcut semn.

La început aproape n-am recunoscut-o, părul ei avea o culoare mai deschisă, şi asta îi schimba parcă toată înfăţişarea. S-a ridicat şi mi-a ieşit în întâmpinare, iar eu i-am sărutat mâna, întrebând-o de Nelu. Nelu fusese operat de apendicită, peste trei zile avea să iasă din spital, iar ea tocmai venise de la o premieră, nu putuse să-şi refuze colegii. Nelu ştia, el îi dăduse voie, şi aici i-am spus că nu trebuia să se justifice, o credeam pe cuvânt, o întrebasem de soţul ei fiindcă îmi era dor, nu-l mai văzusem de luni de zile. M-a dus la masa lor, mi-au fost prezentaţi colegii ei zgomotoşi, trei bărbaţi şi trei femei, toţi foarte tineri, ca şi ea. Un timp am tăcut amândoi şi Vera zâmbea mereu, parcă unui gând al ei, uitându-se în paharul băut pe jumătate. Apoi a venit chelnerul şi mi-a adus şi mie un pahar, am ciocnit cu toţi, şi l-am băut pe nerăsuflate. Îmi pierise pofta de mâncare şi am cerut cafea. Colegii Verei s-au dus să danseze şi ea mi-a zis: vai, ce frică am tras cu Nelu! Închipuieşte-ţi, se culcă sănătos, niciodată nu l-a durut ceva, şi în miez de noapte începe să urle de durere. Până a venit salvarea, după aceea la spital, până ce-am aflat ce avea, credeam că înnebunesc, dragă... Dar tu, tu ce mai faci? Bine, Vera, lucrez pe un alt şantier... Cum, ai plecat din oraş? Ai renunţat tu atât de uşor? Ce înseamnă am renunţat? i-am zis eu. N-am renunţat la nimic deocamdată, este nevoie de mine acolo. De sâmbătă până luni dimineaţă mi-i de ajuns să mă satur de oraş.

Ni s-au servit apoi cafelele şi atunci mi-am dat seama că Vera se ameţise puţin, îi străluceau ochii şi buza de sus îi tremura. Trebuie să fie drăguţă viaţa acolo, uite, mi-ar plăcea să trăiesc o vreme aşa, sălbatic... Vrei să dansăm? Nu i-am răspuns imediat. Întâlnirea cu ea mă descumpănise şi m-am uitat în jur dacă nu cumva puteam să întâlnesc pe cineva cunoscut. Hai, speriosule, a zis ea, luându-mă de mână, te-ai sălbăticit de tot de când nu ne-am mai văzut.

Am dansat prost, am călcat-o de câteva ori pe picioare. Niciodată n-am ştiut să dansez bine, însă acum, cu Vera în braţe mă intimidasem complet. Am renunţat înainte de sfârşitul cântecului şi ea mi-a spus că trebuia să plece. Nu vrei să mă însoţeşti puţin? I-am spus că da, şi ne-am luat rămas bun de la colegii ei. La garderobă am ajutat-o să-şi pună pardesiul, şi s-a arătat neliniştită în privinţa taxiului. Se afla undeva, foarte aproape, o staţie de taxiuri şi ne-am dus acolo. Pe drum, cât am aşteptat până ce am putut reţine o maşină, Vera a tăcut. Când s-a urcat în maşină, m-a rugat s-o însoţesc acasă. Nici acum nu-mi dau seama cum m-am trezit în apartamentul lor, fiindcă ea a tăcut aproape toată vremea, avusesem timp să mă gândesc.

M-a întrebat dacă nu-mi era foame şi m-a dus cu forţa în bucătărie. Mi-a dat mai multe tartine cu muşchi afumat, altceva nu mai avea, mi-a spus râzând. Apoi ne-am întors în sufragerie şi, după ce mi-a umplut un pahar de coniac m-a lăsat singur. M-am uitat în jur îşi schimbaseră mobila, pe pereţi atârnau în rame fel de fel de fotografii, înfăţişând-o pe Vera în diversele ei roluri. Cea care îmi plăcea mai mult era o scenă din *Cadavrul viu,* spectacol la care stătusem în banca întâia, lângă Nelu, şi în care Vera jucase un rol episodic, de ţigancă. M-a găsit contemplându-i fotografia asta şi m-a întrebat dacă de atunci se schimbase. În fine, i-am răspuns şi ea a râs, şi-a umplut un pahar, a băut puţin, apoi s-a aşezat pe canapea, strângându-şi picioarele.

Purta un halat de culoarea muştarului, destul de ponosit şi trăgea din ţigară, privindu-mă cu o ironie nedisimulată. La un moment dat, mi-a zis: şi acum, povesteşte-mi totul! Am întrebat despre ce anume şi ea mi-a spus: despre întâmplarea aceea stupidă, din ultima seară, când ai fost aici. Stupidă!... Da, aşa era. Vera avea dreptate şi i-am povestit, deşi ştiam că nu-i plăcea. Faptul se confirma acum, mi-l confirma însăşi faţa ei, mereu în mişcare, după cuvintele mele. La sfârşit, a rămas câteva clipe încremenită, cu ochii undeva, spre uşă. Aveam impresia că

făcea un efort pentru a se stăpâni. Stupidă întâmplare, a zis ea, stupidă ca şi tine! Am tresărit, dar am rămas la locul meu, i-am explicat calm, nu exista decât un singur drum pe care puteam să merg. M-a întrerupt violent: eheee, domnul şi-a închipuit că!… N-am întrebat ce îmi închipuisem atunci, nici nu i-am spus că puţin îmi păsa dacă ea mă considera ţâcnit sau prost, i-aş fi putut oferi o mulţime de argumente convingătoare. Dar m-am pomenit spunându-i cu totul altceva, mi se învălmăşeau prin cap câteva gânduri sau, mai degrabă, reflexele lor.

Cele ce s-au petrecut în minutele următoare nu mai sunt în stare să le recompun exact, imaginile se împrăştie mereu în faţa ruşinii care năvăleşte în mine. Când m-a întrebat de ce o priveam aşa, avea faţa iluminată intens, ochii îi deveniseră mai lucitori şi obrajii îmbujoraţi, gura lărgită într-un surâs bizar. Adică ce-ţi închipui? am întrebat-o eu cu o ură de care mă miram.

Atunci am înţeles că mă despărţeam de Nelu pentru totdeauna. Adică ce-ţi închipui? şi m-am ridicat, păşind spre ea. O aveam în faţă, în toate fibrele trupului său, clocotea în aşteptare, poate mai era ura de la început, şi m-am aplecat asupră-i, strivindu-i gura. Era violentă şi supusă, un amestec de moliciune şi încordare, repeta întruna, legănându-şi capul când într-o parte, când în alta: ştiam eu ce zace în tine!

Poate cuvintele acestea sau cele care au urmat apoi, cu aceeaşi intensitate de glas – într-o noapte am să te fac să uiţi, să uităm amândoi! — sau poate amintirile mele, contopindu-se cu vorbele ei, m-au trezit brusc. Parcă aş fi primit în faţă un jet de apă rece, aşa m-am ridicat din genunchi, unde stătusem până atunci, lângă canapeaua ei, iar ea, cu mâna rămasă întinsă în aer, m-a întrebat: ce-i cu tine, Matei? Nu mă judeca, i-am spus, nu-ţi foloseşte la nimic. Pentru că nici eu nu mă judec, sau nu mă judec aşa cum ai dori tu. A, început să râdă, s-a ridicat continuându-şi râsul, până ce ochii ei mari s-au umplut de lacrimi. Atunci,

s-a întors cu spatele şi m-a întrebat: mă crezi chiar atât de josnică? Nu-ţi dai seama, de atâta timp nu ţi-ai dat seama? … Nu pot, Vera, zadarnic, nu pot nici să-ţi explic! S-a răsucit brusc spre mine: ştii ce? aş vrea să nu te mai văd! Avea pe faţă expresia ei obişnuită pe care niciodată nu i-o descifrasem, nu puteai să-ţi dai seama dacă glumea sau era serioasă.

Am plecat repede şi în lift m-am uitat în oglindă, în ochii aceia era o privire şovăitoare, încât, atunci când am ajuns jos, am ezitat multă vreme până ce am împins uşa, întrebându-mă: dacă m-aş întoarce la ea, aş fi ticălos, chiar un ticălos? Apoi, până acasă, m-am tot hărţuit cu Nelu, îi povesteam fiecare amănunt, şi el mă privea indiferent, ca şi cum n-ar fi fost vorba de Vera. Am ajuns obosit şi m-am culcat imediat, dar n-am putut să adorm. M-am gândit la ea multă vreme, la căsătoria lor aparent perfectă, închipuindu-mi că Vera va găsi cândva un altul în locul meu, care nu va mai sta ca mine, îngenuncheat lângă patul ei. M-am văzut acolo, recompunând fiecare amănunt, şi la sfârşit i-am dat dreptate, fusesem din nou stupid, cum zicea ea.

Dar erau acele puţine lucruri în care mai credeam cu încăpăţânare şi această speranţă, că eu mă mai puteam salva. Deşi, pentru clipa când m-am ridicat de lângă Vera, nu găseam în mine îndreptăţirea de a da un verdict. Poate mă amăgeam, nu era în fiinţa mea decât iluzia că mă utilizam la cele mai înalte cote umane, şi în realitate mă stăpânea doar inerţia, aşa cum li se întâmplă celor mai mulţi, care trăiesc cum le îngăduie viaţa, momentul…

PE IRINA AM GĂSIT-O ÎN ACELAŞI

loc unde o lăsasem. Când s-a aşezat lângă mine, mi s-a părut tristă şi-am întrebat-o dacă nu cumva i s-a întâmplat ceva. Se simţea numai obosită, mi-a răspuns, fusese la nişte rude dintr-un alt sat, şi mersese mult pe jos.

Purta aceeaşi rochie din care adia un miros vag de

naftalină şi vorbea cam în silă. Am renunţat s-o mai întreb altceva şi m-am întors spre fereastră, m-am văzut în oglinda aceea întunecată. Chiar atunci când zâmbeam, faţa mea rămânea mereu serioasă, nu reuşeam să-mi înlătur cutele apărute la colţurile gurii şi uimirea ochilor. În spate, Loghin şi Dobrin dormitau şi, în legănarea maşinii, am fost şi eu cuprins de somnolenţă. Am închis ochii, amintindu-mi iar de Vera, aşa cum făcusem tot drumul. Imaginea ei, întinsă pe canapea, îmi strângea inima ori de câte ori încercam să mi-o apropii. O alungam odată cu gesturile şi cuvintele, o înăbuşeam în colţul cel mai întunecat al meu, unde mie însumi îmi era frică să mă privesc, dar se ridica vie şi mândră, întrebându-mă: de ce-ai plecat? Poate dacă aş fi avut curajul să uit de mine, aş fi rămas la ea sau, a doua zi, m-aş fi dus la Nelu, să-i mărturisesc iar. Fusesem laş sau mi se făcuse frică? Nu exista niciun răspuns, rămâneau doar gândurile, în învălmăşeala lor.

Am ajuns pe la nouă, era întuneric şi ne-am împrăştiat repede. Am intrat în cameră cu senzaţia că mă aflam pentru prima dată acolo, aerul încins avea un miros puternic de scândură uscată şi de var. Am deschis geamul şi am aprins lumina, uitându-mă buimac în jur. Salopeta şi haina de ploaie atârnau într-un cui, deasupra sobei de tablă, apoi existau masa de scândură albă, acoperită cu ziar, două scaune, un pat de fier, cu pătura sură şi, deasupra, tavanul prea jos, cu becul murdărit de muşte. M-a apucat groaza la gândul că ploile nesfârşite de toamnă şi nopţile ucigătoare ale iernii mă vor găsi tot acolo. Aveam o senzaţie ciudată de sufocare, mă simţeam apăsat, strivit, şi am ieşit afară, amintindu-mi cuvintele lui Dobrin, spuse în maşină înainte de a adormi: treaba asta cu transformarea omului nu-i chiar aşa, stagiarule, prefacerea vine uneori din nimic, şi te miri când te vezi că din ceea ce-ai fost mai ieri n-a mai rămas niciun semn, că eşti un altul... Ehei! dar nu ne dăm seama, asta-i!... Şi dacă ne-am da seama, ce s-ar întâmpla? îmi spuneam eu acum.

Toate ferestrele erau întunecate. Am ocolit baraca, m-am apropiat de ghereta paznicului, m-am întors înapoi, şi agitaţia din mine, în loc să scadă, creştea cu fiecare foşnet. Mă obişnuisem cu întunericul, plasa lui densă de la început se rarefiase, distingeam siluetele înalte ale plopilor din marginea râului, printre care se zăreau luminile unui sat îndepărtat. Deasupra, cerul era mut şi plin de luciri pâlpâitoare. Am rămas nemişcat mai multe clipe între cele două barăci, cu ochii lipiţi de stele, până când m-am hotărât. Nu găsisem cuvintele. Nu pregătisem nimic, am făcut cei câţiva paşi şi am bătut încet în uşă. Nu mi-a răspuns şi-am bătut din nou, mai tare. Atunci fereastra s-a luminat şi-am auzit-o întrebând: cine-i? Eu, Matei, am zis, nu te speria, Irina, eu sunt... poţi să-mi deschizi?

Am mai aşteptat un minut sau poate mai puţin, până s-a ivit în uşă. Îşi pusese la repezeală halatul pe ea, strâns cu cordonul, şi îşi aranja părul, privindu-mă speriată: ce s-a întâmplat? I-am spus fâstâcit: nimic... crede-mă, nu s-a întâmplat nimic, dar... nu ştiu cum să-ţi spun, n-am mai putut suporta tăcerea... Mi-a făcut loc, a tras uşa după ea, a încuiat-o o dată. Aşezaţi-vă, mi-a zis, aplecându-se spre dulapul unde îşi ţinea medicamentele. Ce faci? am întrebat. Vă caut un calmant, îl luaţi şi gata, veţi dormi tun până mâine dimineaţă. Am început să râd şi i-am spus că nu aveam nevoie de niciun medicament, apoi i-am cerut voie să fumez. S-a întors la fel de speriată, s-a aşezat lângă mine, cu mâinile în poale, acoperindu-şi genunchii. Da, ce mai doream? Nu mai ştiu ce i-am răspuns, îmi aduc aminte că niciodată nu mi-am simţit trupul atât de cald şi de viu, o priveam cu un zâmbet de îngăduinţă, eram gata să întind mâinile spre ea, dar amânam mereu, convins că aş fi putut face asta oricând. Şi-am început să vorbesc despre spaima mea, vorbele nu veneau de la gândurile care stăruiau atunci în mine, repetate la mici intervale, pulsând nebuneşte. Îi priveam mâinile care se liniştiseră acum, în aşteptare poate, strânse pumn, aşezate moale, ca un desen

pe albul pânzei, create acolo, fără nicio legătură cu tot ce făcusem mai înainte sau gândisem.

Neliniştea mea din clipa când îmi schimbasem cămaşa se prefăcuse acum într-o stare plăcută. Dacă mai exista vreo teamă, era în legătură cu ceea ce spuneam, că la un moment dat aş fi putut să tac, să nu mai găsesc cuvintele, să fie o pauză care să strice legătura firavă dintre noi. Mai târziu, a început să vorbească şi ea, am aflat că avea de gând să dea examen de admitere la anul viitor, dorea să ajungă medic, şi i-am zis: asta este o meserie care usucă sufletul! Nu aveam dreptate, suflete uscate se găseau peste tot, aşa cum zicea ea, şi m-am sculat, m-am dus la fereastră, am dat tifonul la o parte, alungind fluturii. Am aruncat ţigara, apoi m-am întors. Aceeaşi gură ca prima dată, întredeschisă peste albeaţa dinţilor încleştaţi, crispându-se uşor. I-am luat mâna şi-am început să o mângâi. Nu mă miram de ce nu şi-o mai retrăgea, de ce nu-mi spunea să plec. Ai ochi verzi sau albaştri? Nu mi-a răspuns, a rămas nemişcată, doar luminiţele din ochii ei tremurau. Am închis ochii şi i-am deschis, tot în ochii ei, cuprinzându-i umerii cu palmele. Atingerea asta a făcut-o să tresară, o vibrare venită din adâncuri, abia perceptibilă, se revărsa din ea în trupul meu. Mi-am lunecat încet degetele spre gât, în scobitura moale, pe locurile acelea unde sângele zvâcneşte puternic, întârziind mereu, înaintând şi revenind, până sus, la urechi, şi de acolo la tâmple. Nu-ţi mai este frică, aşa-i? Tăcea, aştepta. Ochii ei căpătaseră o lucire nouă, irizările verzui i se învârteau în mici cercuri, creşteau din întuneric şi se spărgeau lângă marginea pleoapelor.

O descopeream fără grabă, parcă amândoi ne lăsasem în voia unei forţe străine, venite din afara noastră, ce ne stăpânea acţiunile şi gândurile, lumea se redusese la genele ei negre, cu mici puncte roşcate în vârfuri, la sprâncenele care se arcuiau graţios, într-un negru albăstrui, la rozul ireal ce îi juca pe obraji. O mângâiam acum cu

privirile, treceam peste frunte, în întunericimea părului, apoi mă întorceam, lunecam în jos, pe aluniţa minusculă de sub ochiul stâng, pe nasul scurt şi drept, cu nările vibrând uşor. O simţeam cum se lasă tot mai moale şi i-am spus: Irina, poţi să-mi pronunţi numele? Aveam un glas străin, răguşit, cuvintele mi se înghesuiau disperate, şi i-am lipit capul de pieptul meu şi am început s-o mângâi uşor, vorbind cu acelaşi glas. Apoi am tăcut, am rămas aşa îmbrăţişaţi o vreme, ascultând sfârâitul fluturilor în tifonul din fereastră şi păsările care ţipau pe râu. Pe urmă a încercat să se desprindă de mine şi am ridicat-o de bărbie. Avea ochii închişi, cu genele umede, şi mi-a zâmbit obosită. M-am simţit inundat de un val de duioşie, purtând în ea deopotrivă gustul amar al milei şi cel izvorât dintr-o bucurie sălbatică. Timpul începuse să-mi scape, am închis ochii, i-am spus: Irina, de ce taci? — şi i-am deschis la loc, mai tulburat, ea era în faţa mea, o strângeam în braţe cu adevărat, îi vorbeam, ştiam ce avea să urmeze şi frica se strecura în mine, cu gândul să n-o pierd. I-am desfăcut încet cordonul, halatul nu era încheiat în nasturi, a căzut de pe ea într-o parte, am întins mâna şi i-am prins genunchiul în palmă, cu toate degetele, gol, parcă se adunase acolo toată nuditatea fiinţei ei de fată. Acum n-o mai vedeam, m-am aplecat, i-am strivit gura şi ea a strigat, a fost un ţipăt imens care s-a spart în mine. Ne-am prăbuşit pe canapeaua îngustă, îndârjit de muţenia în care Irina intrase iar, în tăcerea ei tristă. Trebuia să i-o înfrâng, s-o scot din ea, şi i-am deschis ochii sărutându-i, cu buzele i-am ridicat pleoapele. Luminile ochilor ei, acele tremurări ciudate şi verzui, căutau acum spre mine absente şi stranii, ca şi cum cu gândul ar fi fost undeva departe. Irina, m-auzi? Irina, fetiţa mea!... Cuvintele cădeau între noi la întâmplare, pe faţa ei, pe ochi, pe gură. Acum tremura toată, atât de tare, încât am avut o clipă de spaimă. Nu plângea, nici faţa nu i se schimbase, doar trupul îi era străbătut de un spasm uscat, şi a deschis larg ochii, gura, a ridicat braţele, bătând

aerul cu ele, pe lângă tâmplele mede, gemând surd: Matei, mă doare!... Apoi, deodată, totul s-a sfârşit şi totul a început. O ştiam amândoi, lipiţi unul de altul, contopiţi în unul singur, născut din trupurile noastre, şi atunci m-am simţit în ea, nu tulbure, aşa cum mi se întâmpla cu Malvina, beţia mea devenise trează, însoţită de conştiinţa că, din acel moment, nimic nu ne mai putea despărţi.

TĂCEREA SE STRECURA PRIN PE reţii de scândură, venită din îndepărtările nopţii, ne învăluia istovirea noastră dulce. Totul adormise în jur, muriseră şi ţipetele păsărilor, doar fluturii se mai zbăteau de tifon şi noi care vegheam. Mi-a zis, acoperindu-şi ochii, ca şi când tocmai acum ar fi băgat de seamă: lumina, Matei, stinge-o! Am învelit-o cu halatul, m-am ridicat, păşind peste îmbrăcămintea mea mototolită alături de canapea, şi am stins lumina. Am ocolit masa, cu mâinile întinse, ca să nu răstorn ceva, şi mi-am căutat ţigările. Mi se făcuse foame şi îmi tremurau mâinile. M-am aşezat pe scaun frânt. De ce-ai făcut asta? m-a întrebat cu o voce ştearsă, inexpresivă. Nu i-am răspuns, priveam înspre canapea încercând să mă obişnuiesc cu întunericul. Căldura aceea calmă, de la început, îmi invadase din nou trupul, moleşindu-l.

Prin întuneric îi bănuiam părul risipit pe pernă în jurul chipului ei, sclipind în strălucirea lui neagră, şi ochii deschişi larg, căutându-mă, cu un surâs palid şi obosit. Nici nu ne cunoşteam, Matei, a zis ea mai târziu. Ba da, ne cunoşteam, Irina, te iubesc!... La câte ai mai spus asta? a întrebat. Nu mă aşteptasem, cuvintele ei căzuseră brusc, ca nişte fulgere, aducând iar peste mine amintirile. Dar nu mai aveam ce face cu ele, deveniseră inutile, şi o rugam să mă creadă. Ea zicea că fiecare dragoste îşi are istoria ei, chiar dacă uneori este foarte scurtă, până şi în asemenea miniaturi există perioade de creştere şi de căderi abrupte, vin piscuri însorite, dar şi ploi amestecate cu zăpadă, cu cer

de plumb.

La ei existaseră numai căderile şi ploile de care vorbea Irina, mi-am zis, amintindu-mi de povestea părinţilor mei, şi-am început să i-o mărturisesc, trăgând din ţigară, condamnându-l mereu pe bărbatul care fugise ca un laş. Nu, nu se mai putea repeta şi cu mine, am revenit asupra acestui amănunt de multe ori, până când am crezut că ea adormise, am strigat-o. Mă înşelasem, ea asculta, îmi urmărea atentă fiecare vorbă, mai ales acum, în timp ce mă apropiam de Malvina. Ciudat, n-am ocolit nimic, deşi ştiam că asta nu-şi avea rostul atunci, doar eram cuprins de un sentiment nou, eu încetasem să mai exist singur, aşa cum fusesem până în noaptea aceea, devenisem soţul ei, nu mai era nicio îndoială, şi i-am spus, fără să primesc răspunsul. De aici poate firescul gândurilor mele, dorinţa de a mărturisi fără să scap nimic din existenţa mea. N-o interesa nici Vera, căsătoria ei, şi mai puţin micuţa profesoară cu ochi de veveriţă. Se oprea ca şi mine la Malvina şi, când îi pronunţa numele, simţeam în vocea ei o undă de gelozie şi teamă pe care nu şi-o mai putea stăpâni.

Eram al ei, îi aparţineam, întreg, cu tot ce venisem. De când ţi-ai dat seama, Matei? Ce importanţă are? i-am răspuns. Numai aşa... N-aş putea să-ţi spun exact, asta, zău, n-o mai ştiu, poate chiar înainte de a intra la tine să mă pansezi... Te-am văzut a doua sau a treia zi după venirea mea aici, m-ai privit cu nişte ochi atât de speriaţi, încât am râs în mine. Tocmai asta mi-a plăcut mai întâi, ochii, teama din ei.

Aici am tăcut stingherit. Îmi amintisem brusc de tata, de scrisorile lui, despre care îi vorbisem mai înainte Irinei, cuvintele erau schimbate, însă gândurile rămâneau aceleaşi, şi el îi spusese mamei la fel, teama ochilor ei îl satisfăcuse la început. Irina uitase sau poate nu îndrăznea să vină în întâmpinarea gândurilor mele. Dar tu cine eşti, Irina? am întrebat-o târziu. Vino lângă mine, mi-a spus. M-am ridicat, am luat pătura de pe scaun şi ne-am învelit

amândoi. Şi-a sprijinit capul de umărul meu şi cu o mână a început să mi se rătăcească pe gât. Se ridica încet, până la ureche, apoi cobora parcă obosită, ca respiraţia ei egală. Am strâns-o în braţe, era moale, părea adormită. Numai memoria îi lucra, luminând amintirile, imagini palide.

Aproape că nici nu avea amintiri. Tata, mama, bunica ei, şcoala veche, apoi cea nouă, cu bufniţa şi lupul împăiat, râul unde se ducea în după-amiezele de vară să se scalde. Satul îi devenise străin de mult, anii de liceu i-l îndepărtaseră, nu-şi mai aducea aminte decât de vacanţele din primele clase cu plimbările ei singuratice în luncă, cu batista mototolită în pumnul strâns. În acest vis exista şi o mică aventură, singura ei ieşire din cadrul obişnuit. Fusese acolo, la ea în sat, o luncă acoperită cu iarbă înaltă, care mai târziu a fost arată, se ducea la râu să se scalde, şi atunci i-a ieşit în faţă adolescentul acela, venit de la oraş la bunicii lui, vecini cu casa lor. Simţise ea mai demult urmărirea ochilor lui, acum stătea rezemat de un copac, zâmbind strâmb şi chinuit, ca un martir. A trecut pe lângă el fără să-l bage în seamă şi, fireşte, povestea nu s-a terminat aici. I-a scris un bileţel, câteva cuvinte caraghioase, însoţit de insistenţa de a fi rupt imediat. S-a dus la întâlnire, el a aşteptat-o tot acolo, rezemat de copac, arăta mai grav şi mai caraghios, cu părul lins, albit de soare... Apoi plimbarea, el păşea curtenitor alături de ea pe cărarea îngustă, ezita s-o ia de braţ, întinzând mereu mâinile la întâmplare, ca nişte aripi prea mari, pe care nu ştia unde să şi le aşeze. Ea chicotea mereu cu o răutăcioasă satisfacţie, se bucura de chinul lui. La sfârşit a întrebat-o dacă nu-i era frig şi fata aceea a început să râdă, arătându-i soarele care frigea cumplit... Asta era tot, mai încolo înainta greoi, şovăind, existau după-amiezele triste de internat şi nopţile când se retrăgea în sala de lectură, paşii colegelor şi cuvintele lor, apoi ochii care i se închideau deasupra paginii. Fusese o elevă silitoare în competiţia aceea inegală, fiindcă multe dintre colegele ei, din oraş, veniseră

la liceu stăpânind câte o limbă străină. Şi dacă ar fi fost numai asta! Era oarecum urâtă pentru ambiţia ei, această ură s-au altceva asemănător a căpătat apoi forme violente, când s-a aflat că tatăl ei intrase în puşcărie. Aici am tresărit, a simţit şi s-a strâns parcă în fiinţa ei, continuând mai şovăitoare ca înainte. Ce vină putea să aibă ea? Nici cei din sat, care îl aleseseră pe atunci preşedintele lor, nu-şi închipuiseră unde va ajunge. Maică-sa cheltuise toate economiile cu procesul, mai existau apoi două surori mai mici de întreţinut şi o bătrână, bunica ei... Şi-a dat seama din prima clipă că drumul ei va trebui să facă un mare ocol. Aşa ajunsese pe şantier.

Şi tatăl tău? am întrebat-o la sfârşit. S-a întors, dar stă mai mult beat, nu-l mai recunoaşte nimeni, atât de mult s-a schimbat. Doamne, ce om era!... A tăcut pe urmă, eram amândoi stingheriţi, parcă se rupsese ceva din timpul acela, al nostru. De acum nu-ţi va mai fi teamă, Irina, înţelegi? Nu-mi vine să cred, Matei. Tot ce mi s-a întâmplat în această noapte ce va aduce? M-am răsucit şi i-am sărutat ochii: prostuţo, trebuie să mă crezi, ai să te convingi cu fiecare zi şi noapte!... Am tăcut iar şi, puţin după aceea, a început să vorbească, vocea îi devenise joasă, cu vibraţii aspre. Şcoala de surori medicale, spitalul, frica îngrozitoare în faţa muribunzilor, unde era nevoită să rămână până la ultima lor clipă. Uneori îi venea să lase totul baltă şi să plece unde ar fi văzut cu ochii. Şi dacă ar fi fost numai spaima în faţa morţii altora, cu respiraţia din ultimele clipe şi privirile îngheţate, care o ţintuiau ca un groaznic reproş! Îşi aducea aminte de o noapte, mereu amintea de ea, când medicul de gardă, la câteva minute după moartea unui bolnav, o chemase la el în cabinet şi tăbărâse asupra ei. Era un bătrân scârbos, i-ar fi putut fi tată sau bunic, şi, când a tras-o spre el, şi-a dat seama nu numai de murdăria unor oameni, ci şi de forţa care zăcea în fiinţa ei. Asta o salvase, zicea ea, iar eu nu mi-o puteam închipui eroina unei asemenea întâmplări. Taci, Irina! i-am spus, acoperindu-i

gura cu palma. Ascultă mai bine noaptea asta în care suntem numai noi doi!... Am rămas nemişcaţi, ascultându-ne respiraţiile şi bătăile inimilor. Când am simţit-o cum se destinde, am închis ochii. Aveam pleoape de plumb şi-am adormit imediat.

M-am trezit cu mâna amorţită, mă durea umărul, şi m-am răsucit încet, trăgând-o de sub Irina. A continuat să doarmă, respirând la fel de egal şi de liniştit. Întunericul se decolorase spre albastru. M-am ridicat, am aprins un chibrit şi m-am uitat la ceas. Era abia două. Am dat tifonul la o parte şi m-am rezemat de marginea ferestrei.

Totul mi se părea neobişnuit şi, frecându-mă la ochi, amintindu-mi gesturile ei abrupte, ca nişte spasme, cuvintele pronunţate cu un sâsâit abia perceptibil, mi-am închipuit-o lângă mine, pe străzile oraşului, îmbrăcată ca Malvina sau ca oricare alta ca ea. Mergând aşa, uşor legănată, o vedeam venindu-mi în întâmpinare prin mulţime şi toţi întorceau privirile asupra ei... Ar fi purtat o rochie roşie, un roşu aprins, şi sandale uşoare, din câteva curele, aproape că n-ar fi avut nevoie de podoabe, doar ceva simplu, o brăţară subţire cu un ceas micuţ, mascat în ea. Ar fi intrat în apartamentul meu, de unde li se făcuse vânt vechiturilor şi s-ar fi aşezat pe un taburet moale, în faţa oglinzii, întrebându-mă dacă să se dezbrace sau nu. I-aş fi spus că era târziu, puteam sta acasă, în faţa televizorului, sau pur şi simplu întinşi pe pat, unul lângă altul, scăpaţi amândoi de grijile examenelor. Viaţa noastră întreagă s-ar fi scurs armonios, între pereţii aceia pe care ar fi atârnat fotografiile ei mari, acolo, unde ne-am fi retras mai stăpâni pe noi, ori de câte ori ne-am fi simţit atinşi de răutatea cuiva. Un echilibru, îmi imaginam, un echilibru perfect, dacă asta însemna fericire. Trecutul meu, care mă însemnase adânc, rămânea în urmă, ca o amintire de care ne-am fi adus aminte fără să ne întristăm... Apoi?... Apoi, ce? m-am întrebat, cu puţină spaimă. Somnul îmi fugise, nu mai simţeam nicio urmă de oboseală în mine. Poate spaima

venită de la ideea aceea pe care o ocoleam mereu mă trezise. Nu! mi-am zis, noaptea aceasta nu va luneca niciodată undeva în trecut, într-un colţ uitat, pe care unii îl numesc odinioară, aşa cum fac din bucuriile lor, transformându-le repede în nişte biete amintiri... În definitiv, ce era, ce făcusem?... Abia începeam, hotărâţi să nu ne pierdem... Am fi ştiut să ne mulţumim cu puţin şi să rămânem noi înşine...

Totuşi, ce somn liniştit are! mi-am zis, întorcându-mă la cuvântul care mă obseda – odinioară! — încercând să scap de el. Mi-am aprins ţigara, gândindu-mă că nici n-ar fi trebuit să mă aştept la altceva. Irina fusese prea obosită şi atunci, când strigase – lasă-mă, Matei! — deşi mai exista putere în ea, vocea avea un fel de moliciune ca somnul. Dar ce puteam eu spune despre fiinţa ei, cât o cunoşteam?

Am aruncat ţigara şi m-am strecurat sub aşternut. Mâna mi s-a oprit între sânii ei drepţi simţindu-i toată intensitatea trupului obosit şi încă atât de tainic pentru mine. Dormea cu faţa în sus, cu braţele puţin depărtate, părea încremenită în poziţia aceea, doar pieptul i se umfla şi cobora ritmic. Mâna mi-a lunecat încet, atentă, şi i-am cuprins unul din sânii calzi, i l-am strâns uşor, apoi am desfăcut degetele, întârziind o vreme pe sfârcul cu moliciune de mugure, simţind cum respiraţia mi se accelera. M-am stăpânit, am rămas nemişcat câteva momente, după care am pornit din nou în explorarea trupului ei tânăr. Mâna îmi era cuprinsă de o inexplicabilă încordare, aproape mă durea, când i-am atins scobitura gâtului, numărându-i bătăile inimii. Erau mai repezite şi parcă mai multe decât ale mele, dacă atunci mă mai puteam controla. Bănuiam numai, fiindcă nu mi se mai întâmplase niciodată să simt astfel inima cuiva. Degetele mi s-au ridicat mai târziu spre ureche, i-am prins lobul, gata să se sfarme, cu punctul mic şi tare din el, împunsătura aceea pentru cercel, şi au coborât iar în jos, pe alte drumuri, tot mai fără sfiala de la început, peste sâni şi

netezimea lunecoasă a pântecului, până ce au ajuns la liniile tari ale şoldurilor. Aici a tresărit, m-a împins cu genunchii, a scâncit ca un copil, şi-am îmbrăţişat-o iar. Irina, dormi? am întrebat-o. N-a răspuns, a început doar să tremure, s-a ridicat într-un cot, frecându-se cu cealaltă mână la ochi. Doamne, ce m-am speriat! mi-a zis. De ce?... Nu mi-am dat seama unde mă aflu, a zis ea, lipindu-şi capul de obrazul meu. Trebuie să plec, i-am spus. Îmi va fi frică, Matei! De ce să-ţi fie frică? i-am zis printre sărutările lacome. De ce? şi am ridicat-o în braţe, aşa cum era, goală, cu părul răsfirat pe umărul meu, am dus-o la fereastră şi i-am arătat stelele. Nu mai era Irina, fata aceea speriată, ci un trup superb de femeie, ca împlinirea unui vis neaşteptat, plin de tinereţe şi de viaţă. Mirosul lui era una cu răcoarea care venea din ascunzişurile luncii, avea în el ceva stăruitor de iarbă crudă şi flori strivite în palme. M-am întors şi-am întins-o pe aşternut, sărutând-o orbeşte. Şi cu fiecare sărut, mă cufundam iar în adâncul fiinţei ei, acum mi se deschidea altfel, când violentă şi supusă, când dominantă şi umilă, privindu-mă cu o bucurie ce nu şi-o mai putea ascunde.

TOATĂ DIMINEAŢA N-AM VĂZU

t-o. Îmi era parcă teamă să mă duc la ea. Când m-am hotărât, mi s-a spus că plecase în sat. Am aşteptat-o mult, furios pe mine însumi. S-a întors însoţită de o femeie de la bucătărie şi, în timpul cât am privit pe fereastră, să văd când va pleca femeia aceea de la ea, mi-am adus aminte de Loghin. Îmi vorbise despre nişte filmări pentru televiziune. M-am uitat la ceas. Era ora la care trebuiau să sosească. Atunci s-a auzit motorul unei maşini şi scârţâitul frânelor. Lângă plopul uriaş dintre barăcile noastre, s-a oprit un Fiat alb. Din el a coborât Datcu şi, în aceeaşi clipă, venit de undeva din spate, a apărut Dobrin. I-am văzut discutând, bătea vântul şi vorbele lor nu ajungeau până la

mine, se împrăştiau în duduitul excavatoarelor, care domina totul. Le vedeam în schimb gesturile, mimica, păreau amândoi mulţumiţi, mai ales Datcu, care îşi arăta din când în când dinţii, râzând. Aşa cum era îmbrăcat, semăna perfect cu un manechin ce prezenta un costum aproape alb şi care ştia să se mişte fără nicio stinghereală chiar în decorul acela cam cenuşiu. Pe urmă Dobrin a adus două scaune, dar Datcu nu s-a aşezat, a continuat să vorbească şi să gesticuleze şi, la un moment dat, a deschis portiera, dând din cap cuiva din maşină.

Era Malvina, aveam s-o văd în clipa următoare, când a coborât în pantalonii ei negri şi într-o bluză albă, strânsă în talie de o curea lată, cu cataramă lucitoare. Nu puteam fi văzut prin perdea şi, urmărindu-le siluetele, încercam să înţeleg ce reprezentase cu adevărat Malvina pentru mine. Am întors brusc capul, ca într-un gest de refuz al gândului care începuse să-şi facă loc în mintea mea, tocmai transcriam pe hârtie de calc nişte detalii din proiectul general, şi m-am aplecat peste liniile negre, voind să-mi continuu lucrul. Nu eram îngrijorat că Irina ar fi putut să-şi facă apariţia, parcă intenţionat continuam să nu pricep nimic din starea aceea care mă cuprinsese. Am prins hârtiile în piuneze, am şters peniţa, am muiat-o în tuş, apoi am renunţat, întorcând din nou privirea spre fereastră.

Rămăsese numai Malvina, stătea aşezată pe scaun, într-o poziţie curioasă, cu mâna stângă rezemată de umărul drept, mototolind sau strângând ceva între degete. Nu-mi dădeam seama de ce m-am ridicat şi-am împins uşa cu piciorul, nu ştiam unde aveam s-o apuc. Ea m-a zărit şi mi-a făcut semn.

Când m-am apropiat de ea, m-a învăluit cu o privire caldă, cercetătoare. Arăţi destul de bine, mi-a zis, şi eu i-am spus: fac şi eu ce pot, tu cum o mai duci? A tăcut, apoi m-a întrebat de punctul sanitar, îşi zgâriase un deget sau îi intrase un spin, acolo unde se opriseră, undeva într-o pădure, ca să picteze răsăritul soarelui. Datcu se plictisise,

spunea ea râzând, pe el nu-l interesa profesia ei, zicea că-i aiurealã şi, ca întotdeauna, întinsese pătura şi adormise sau stătuse cu ochii închişi. Dar era într-adevăr asta o meserie, cea de pictor? Trebuia să ai un mare talent ca să te poţi distanţa de cei mulţi ca ea. Datcu poate avea dreptate, suspectând-o de lipsa talentului, ce putea ea spune oamenilor, ce ştia?

Am dus-o la Irina, am prezentat-o, şi Malvina i-a arătat degetul. Lasă, fetiţo, a zis ea, dă-mi numai puţin alcool şi tifon! Şi-a strâns singură degetul, ajutându-se cu dinţii, apoi a ridicat capul, uitându-se fix la Irina. Ai o privire nemaipomenită, fetiţo, n-am văzut ochi ca ai tăi, n-ai vrea să-mi pozezi câteva minute afară? Irina a zâmbit, era derutată, luminiţele din ochii ei şi bărbia începuseră să-i tremure şi mi-a fost milă de ea. Eram gata să ţip la Malvina, să-i spun că nimic nu-i dădea dreptul să vorbească astfel. Am rămas însă nemişcat, neputincios, privindu-le pe amândouă fără gânduri. Irina s-a ridicat şi s-a oprit în faţa Malvinei. Da, da! a făcut apoi când cealaltă i-a explicat despre ce era vorba, merg, cum să nu merg! Am ieşit cu ele afară, le-am lăsat acolo, la umbra plopului, fiindcă veniseră cei de la televiziune şi întrebau de Datcu şi Dobrin.

Am dat repede peste ei, reporterul se arăta grăbit, s-a uitat în jur, a ales locul, o ridicătură foarte aproape de malul râului, de unde puteai cuprinde cu ochii tot şantierul. Ne-am dus acolo, a venit şi Loghin, soarele cădea perpendicular peste noi şi asta nu-i plăcea operatorului. Ar fi preferat să avem lumina în faţă, dar, cum nu puteau să aştepte, a zis: cu cine începem? Atunci mi-am dat seama că Datcu nu cunoştea cu precizie ce avea să se construiască în lunca aceea, şi-a scos din buzunar o hârtie, un text bătut la maşină, şi reporterul i-a spus că nu trebuie să citească. S-a înroşit, a transpirat brusc, se ştergea mereu cu batista, iar eu, aproape neglijat, m-am aşezat în iarbă, spunând nu ştiu de ce: poate să înceapă tovarăşul Dobrin, el ştie toate amănuntele proiectului. Datcu s-a răsucit spre mine, nu-i

văzusem niciodată privirea plină de furie. Mi-a zis, cu o voce dispreţuitoare: păstrează-ţi ideile preţioase pentru dumneata.

Mai târziu a început discuţia cu ei trei, Loghin vorbea cam în silă, avea faţa posomorită şi oamenii de la televiziune şi-au oprit de câteva ori aparatele, rugându-l să fie mai vesel. Dumneata nu poţi să zâmbeşti? l-a întrebat reporterul, şi Loghin a zâmbit, a fost ceva asemănător cu o strâmbătură, nu mai era faţa lui. Am ascultat până la capăt, am urmărit totul, n-aveam ce face altceva, eu nu. Fusesem trecut în programul lor, propus de Datcu, aşa cum ne anunţaseră de la început. Şi nu-mi părea rău. Mă bucuram în schimb pentru Dobrin, dintre toţi el se simţea lejer, rămăsese neschimbat, pe când ceilalţi arătau falşi, artificiali mai ales la întrebările reporterului: cum vă simţiţi?... aveţi copii?... vă place munca?... — întrebări ce nu aveau legătură decât cu planul ce şi-l făcuse în prealabil el, reporterul.

Dar Dobrin cunoştea absolut totul, se vedea că studiase temeinic proiectul, îl comenta, aducea corecturi, conturând cu mâna prin aer fabricile, micul orăşel, cu lacul din marginea râului şi pădurea care nu trebuia tăiată, cum zicea el. Vorbea frumos, aproape că nu-l mai recunoşteam, nici vocea lui nu mai avea unda obişnuită de vulgaritate şi batjocură şi, la un moment dat, eu însumi am văzut construcţiile ridicate, se închegau în imagini clare din cuvintele lui, existau până şi culorile violente, aşa cum îi plăcea lui Dobrin. Pe urmă Loghin a plecat cu ei pe şantier, să-şi continue filmul, iar eu m-am întors cu Datcu şi Dobrin.

Malvina îşi terminase schiţa şi mi-a arătat-o întrebându-mă dacă îmi plăcea. Am fost tentat să i-o cer, dar lipsa Irinei mă neliniştea. Dobrin s-a aşezat pe scaun, şi-a şters faţa de sudoare, apoi a aprins ţigara şi, în tot timpul cât a făcut toate acestea, m-a urmărit atent cu privirea. De câteva ori i-am întâlnit-o şi mi-a zâmbit îngăduitor, ascultându-l pe Datcu care vorbea. Aceleaşi sfaturi,

aceleaşi griji în legătură cu planul. Şi digul când îl începem? am întrebat eu. Nu-i mare grabă, mi-a răspuns Datcu. Deocamdată, locuinţele să fie gata, să nu ne prindă iarna descoperiţi. Acum vorbea iar cu indiferenţă sau cu sila lui, devenise absent, plictisit. Aşa s-a ridicat şi ne-a strâns mâinile, uitându-se la ceas. Dobrin i-a sărutat mâna Malvinei şi asta m-a obligat să mă aplec şi eu, politicos, şi să-i ating cu buzele pielea ei moale şi atât de cunoscută mie. În urma lor, Dobrin m-a bătut pe umăr şi mi-a zis: nu fi trist, stagiarule, n-ai pentru ce! Am început să râd şi l-am întrebat: unde vedeţi dumneavoastră tristeţe? Eheei! a făcut el, păşind spre camera lui.

Aerul ardea, devenise insuportabil, şi m-am dus la râu. Am stat mult în apă, întrebându-mă ce se întâmplă cu mine? Fusese de ajuns ca s-o văd din nou pe Malvina şi descumpănirile mele să înceapă iar. Nu, nu se mai putea, eram hotărât, nimic nu avea să se mai repete. M-am îmbrăcat încet, cu o oboseală străină în mine şi m-am întors la barăci. Am intrat în cantină. Sala era aproape goală. La o masă, într-un colţ, am zărit-o pe Irina. Avea pe ea o rochie albă de pânză şi nişte sandale urâte şi uzate. M-am aşezat în faţa ei şi i-am atins mâna. Mi-a zâmbit trist. Am mâncat în silă, ca şi ea, fără să ne vorbim. Nu mă simţeam prea bine, aş fi vrut să mă duc la mine în cameră şi să mă culc, dar nu puteam s-o las singură. La sfârşit, mi-a spus: este foarte drăguţă, nu mi-am închipuit să fie aşa. Cine? am întrebat eu, şi ea nu mi-a mai răspuns. Afară ne-am despărţit repede, stingheriţi, ca şi cum amândoi doream să ne retragem în colţurile noastre şi să ne cercetăm fiinţa.

A TRECUT MARŢEA, IAR MIERCURI am continuat s-o ocolesc pe Irina. Acum îmi dau seama că sila mă apuca numai cât îi zăream halatul ei alb şi nu avea nicio legătură cu vizita Malvinei. Dar atunci nici măcar nu mă întrebam ce se întâmplă cu noi. Spun noi fiindcă, deşi

Irina a negat mai târziu, nu pot să cred că ea a scăpat atunci acelei stări de silă sau ceva asemănător care a urmat primelor noastre zile de dragoste. Altfel, n-ar fi putut la prânz, când am întâlnit-o ieşind din cantină, să-şi plece privirea şi să nu-mi spună un cuvânt. Mi-o amintesc cum s-a oprit şovăind, apoi cum a păşit iar, depărtându-se de mine, în soarele acela orbitor, soare de amiază, care parcă îi albea părul şi-i desfigura faţa. Avea halatul boţit la poale şi o dungă mare de rugină sau de iod la umăr, se pieptănase probabil în grabă, iar sandalele îi stricau îngrozitor linia picioarelor. Toate aceste mici amănunte mi-au întărit, nu ştiu cum, mai mult dorinţa de a nu o mai vedea.

În cantină nu se afla decât Loghin, era aşezat cu faţa spre uşă, aşa că m-a văzut de cum am intrat şi mi-a făcut semn. N-aveam nicio plăcere, dar m-am aşezat la masa lui şi mi s-a adus ciorba. O vreme am tăcut amândoi, până ce m-a întrebat: mai eşti supărat, Matei? I-am spus că era mai bine să tacă, aşa cum făceam eu, şi mi-am plecat privirea în farfurie. Aici el a greşit, mi-a spus că mă văzuse lângă Malvina, că acolo devenisem eu, cel adevărat, gata să lunec din nou, şi îl cuprinsese frica, fiindcă el ţinea la mine. Nu mai trebuia să fac prostii, încurcătura ar fi fost şi mai mare, acum, când exista Irina, şi l-am întrebat de unde ştia, de ce îşi băga nasul în viaţa mea.

Nu s-a supărat, n-am reuşit să-i scot din felul lui blând care mă exaspera, a continuat, rupând felia de pâine, apoi ducând-o la gură, mi-a spus că e mai bine să ştim dinainte ce avem de făcut. L-am întrebat, cu toată răutatea de care eram în stare în clipa aceea: tu îţi închipui că ştii întotdeauna dinainte ce vei face şi ce vei vorbi?... N-am ridicat asemenea pretenţii, Matei, a zis el. N-ai ridicat, tovarăşe Loghin, dar parcă ţii mereu să mi-o dovedeşti, îţi imaginezi, aşa cum mi-ai spus de multe ori, că sufletul omului este ca şantierul ăsta, sapi ici, torni beton colo şi... şi gata. Te-aş ruga să-ţi ţii ideile pentru tine, eu sunt sătul, mai ales sătul de dădăceala ta. A început să râdă şi mi-a

spus: oricum, trebuie să existe în noi puţină ordine!... Ocupă-te de tine, i-am zis, vezi-ţi de nevastă-ta, şi lasă-mă în pace, nici tu, care crezi în tâmpenia asta, nu ştii ce vei gândi sau vei face chiar în clipa următoare, cea care vine acum...

Tocmai atunci a intrat Dobrin şi Loghin s-a răsucit spre masa celuilalt. Terminase de mâncat şi a rămas aşa mult timp, aproape cu spatele la mine, fără să-mi mai dea nicio atenţie. Asta m-a iritat şi mai mult, şi-am fost gata de câteva ori să-i spun că ar fi fost mai bine să se ridice şi să plece de la masă. Ce îşi închipuia omul acesta, că putea să-mi umble cum voia prin cele mai tainice ascunzişuri ale sufletului meu? Cine îi dădea dreptul? Nu, nu era vorba de prietenia noastră, care trecuse fără să băgăm de seamă, pretenţiile lui nu veneau de la ea. Mi-o dovedise chiar după plecarea lui Datcu, în şedinţa în care el, Loghin, părăsise de mai multe ori problemele puse în discuţie şi vorbise aşa, în general, despre viaţa pe care ar trebui să ne-o cercetăm pentru a ne-o schimba. N-avusese curajul să mi-o spună deschis, cum vorbise cu Dobrin.

După aceea s-a ridicat şi a trecut la masa lui Dobrin, aprinzându-şi ţigara. Acesta şi-a ridicat privirea spre mine, în timp ce Loghin continua să-i spună ceva. I-am surâs cu îngăduinţă, simţindu-l încă o dată prieten. Mergi la o baie, stagiarule? I-am spus că nu, mai aveam câteva treburi pe şantier şi nu prea îmi era bine. Poate din cauza căldurii, am explicat eu, înroşindu-mă brusc la gândul că ei şi-ar fi putut da seama că îi minţeam. Dar peste câteva clipe m-a cuprins o revoltă amară şi seacă împotriva mea, ca o alergie a pielii sau a întregului trup, care s-a întins repede. Nu mai aşteptam ca să izbucnesc decât ca unul dintre ei să rostească un cuvânt ce ar fi trecut dincolo de limitele relaţiilor noastre de serviciu. În definitiv nu numai Loghin, ci şi Dobrin încercase mai demult să se amestece în viaţa mea, dar nu cu atâta agresivitate ca celălalt. Şi poate tocmai asta mă durea mai mult, că el, Loghin, omul de care

mă apropiasem într-alt fel decât de ceilalţi, îmi devenise nesuferit.

Eram acum destul de lucid ca să-mi dau seama că ei ar fi putut scăpa foarte uşor de mine, că împreună ar fi obţinut lesne să fiu mutat pe un alt şantier, fără ca eu să fi găsit vreun argument în apărarea mea. Nimic însă nu mă îngrozea mai mult decât faptul că şedinţa trecută s-ar fi putut repeta şi aluziile lui Loghin s-ar fi prefăcut în fraze concrete, clare, cu adresă precisă. Atunci ce-aş fi făcut? întrebarea îmi albise sufletul, m-am ridicat tremurând, şi am ieşit în tăcerea obosită a amiezii.

Oamenii mâncaseră şi acum se odihneau, îşi consumau scurta pauză pe sub copaci, întinşi în iarba care mai păstra răcoare. Am ajuns în camera aceea epuizat şi m-am trântit pe pat. Cred că am adormit puţin, pentru că atunci când am auzit bubuitura, m-am speriat. Mi-au trebuit câteva clipe să-mi amintesc că nu fusese altceva decât explozia de la stânca pe care ne chinuiam s-o sfărâmăm de câteva zile. M-am ridicat din pat, mi-am făcut o cafea şi, în timp ce am băut-o, m-am gândit că Loghin ar fi putut să aibă dreptate. Mi-am scos cămaşa care mi se lipise în spate, mi-am pus un maiou şi-am ieşit să dau o raită pe şantier. Voiam să mai confrunt o dată una dintre schiţele ce-mi dăduseră destulă bătaie de cap cu lucrările începute în zona respectivă.

În jurul barăcilor nu era nimeni. Aş fi dorit să-l întâlnesc pe Loghin, i-aş fi spus câteva cuvinte, sperând să-l pun în încurcătură. Nu doream mai mult decât să-i dau răspunsul pe care într-o seară îl aşteptase. Fericirea unuia, i-aş fi spus, se înalţă întotdeauna pe suferinţa altuia şi se poate întâmpla ca cei doi nici să nu bănuiască de ce sunt fericiţi sau de ce suferă.

Spre seară, după ce îmi terminasem toate treburile şi oamenii de pe şantier plecaseră, m-am dus la râu, cu gândul să fac baie. La un moment dat, am părăsit cărarea pe care mergeam de obicei şi am urcat un mal abrupt şi nisipos… Am ocolit cele câteva tufe golaşe, cu ţepi, ridicate

chiar pe vârf, apoi am intrat printr-un desiş de tufişuri, m-am strecurat pe sub sălcii şi am ieşit la râu. Aici, mult mai sus de şantier, se întindea o plajă destul de lată. Trunchiurile aduse de apele din primăvară, pline de zbârcituri şi acoperite de un fel de bărbi ciudate, cu urme de mâl, păreau de departe nişte fiinţe fantomatice care se soreau la marginea râului. Fiecare pas făcut spre ele îmi întărea senzaţia că îmi era urmărit de formele acelea încremenite. Nu ştiu de ce, mi-am dus mâinile la gură, făcute pâlnie, şi am strigat: ehei, ehei!... Nimeni şi nimic nu a răspuns chemării mele, cerul era atât de înalt şi dunele de nisip, cu ierburi târâtoare, se întindeau atât de departe, încât nici ecoul nu mai era posibil.

M-am apropiat de apă, m-am aşezat pe o piatră uriaşă, fierbinte încă, şi mi-am scos sandalele, scuturând nisipul din ele. În spatele meu, în tufişurile şi sălciile prin care trecusem, începură să se mişte, ca trezite parcă din toropeala zilei, tot felul de păsări. Ţâşneau săgetând aerul cu fâlfâiri uşoare, se chemau între ele, piuind sau ţipând. Era imaginea veşniciei în soarele acela care se înroşea peste apă, în această mişcare ce mă umplea de o bucurie neînţeleasă. Am stat acolo, răcorindu-mi picioarele, până la apusul soarelui. Îmi aduc aminte că am fumat mai multe ţigări şi de fiecare dată le-am aruncat capetele în apă şi le-am urmărit până ce au dispărut. Nu m-am gândit la nimic sau nu m-am gândit deloc serios. Doar o singură dată am închis ochii şi mi-am imaginat cum vor arăta întinderile din jurul meu când eu aveam să le părăsesc definitiv.

La intrarea dinspre râu a şantierului, m-am întâlnit cu Dobrin. Mi-a spus că se ducea în sat, avea nişte treburi, şi m-a rugat, dacă n-aveam altceva de făcut, să-l însoţesc. Ştiam precis care erau treburile lui de la ora aceea, dar n-am putut să-l refuz. Când am ajuns la şosea, ne-am scuturat încălţămintea de praf şi ne-am smuls scaieţii ce ni se prinseseră pe pantaloni. Se aprinsese lumina şi în jurul becurilor erau roiuri de ţânţari şi fluturi, iar satul vuia

confuz, într-o pâclă albăstrie. La bufet am găsit multă lume, erau şi câţiva de la noi, de pe şantier, şi atunci mi-am dat seama că eu şi cu Dobrin aproape că nu vorbisem tot drumul. Am băut mai multe pahare de vin şi am mâncat împreună cu el o cutie de conserve de peşte. În loc de pâine, ni s-au dat nişte covrigi uscaţi, şi Dobrin îi spărgea între degete, râzând prosteşte. Aproape de plecare, a intrat cunoştinţa mea, bătrânul pe care îl întâlnisem pescuind la râu. M-a recunoscut şi i-am făcut cinste cu o ţuică. La sfârşit, nu mai ştiu dacă vorbise despre el, sau despre oameni în general, sau Dobrin îl întrebase cum o ducea, dar îmi amintesc că ne-a spus râzând: nimeni nu se dă jos de pe cal cu gândul că mai trebuie să odihnească şi calul, ci pentru că ori şi-a făcut treaba, ori s-a săturat să-l tot călărească. A zis vorbele acestea râzând şi tot învârtind pălăria în mână.

La întoarcere Dobrin a luat-o înainte şi iar nu am vorbit. Doar când ne-am apropiat de barăcile noastre, mi-a zis: a început să-mi fie dor de casă, de patul meu de acolo, stagiarule. Mi-am întors capul spre el. Nu părea deloc trist, ba dimpotrivă, avea în ochi un fel de bucurie. Mai sunt câteva zile şi veţi fi din nou acasă, am zis eu. M-ai înţeles greşit sau ai înţeles numai o parte, stagiarule. Când veneam acum împreună, ştii la ce mă gândeam? Că, uite, suntem aici o mână de oameni, şi de bine, de rău ne înţelegem, dar pe măsură ce şantierul se va lăţi, vor veni alţii şi alţii, mii, şi atunci unde vom mai fi noi, ăştia de la început? Mai este mult până atunci, i-am zis.

După asta ne-am despărţit repede. Cum am intrat în cameră, am aprins lumina şi m-am întins în pat. Am citit poate vreo două ore, când am auzit bătaia din uşă. Am strigat, fără să mă ridic: intră! Peste câteva clipe am văzut-o trăgând încet uşa după ea. S-a oprit lângă masă, sprijinindu-se cu o mână de colţul ei, şi câteva clipe a rămas aşa, nemişcată.

Părea golită nu de came şi de oase, ci de voinţa de a se

mai mişca. I-am spus să vină lângă mine, dar ea a rămas la fel, privindu-mă fix: eşti şi tu ca toţi ceilalţi! Atunci am aruncat cearşaful de pe mine şi am sărit lângă ea. A început să plângă şi, ciudat, plânsul ei nu avea asupra mea alt efect decât să-mi trezească dorinţa pe care îmi dădeam seama că nu mi-o mai puteam stăpâni. I-am şters ochii cu mâneca pijamalei, am stins lumina, fără să-i slăbesc umărul, care se rotunjea în palma mea, tremurând, apoi am început s-o dezbrac, încet, întârziind la fiecare nasture sau copcă. Ea a rămas tot la fel până la sfârşit, când am ridicat-o în braţe şi am dus-o la pat. M-am culcat alături, cu faţa în sus şi-am început să-i vorbesc despre plimbarea făcută la râu, despre trunchiurile acelea cu vârfurile bărboase şi îndepărtările de linişte, pe urmă ea şi-a apropiat încet buzele de ale mele.

Nu mai era Irina care stătuse rezemată de masă, ci fiinţa plină de tinereţe şi de viaţă pe care doream s-o cunosc iar. Am răsucit-o spre mine, s-a prefăcut câteva clipe că nu voia, mi s-a zbătut în braţe, până când s-a dăruit, parcă cu grijă să nu rămână nimic din ea în afara îmbrăţişării noastre, să-şi ia asupra-şi orice temere sau suferinţă.

Târziu am simţit-o că adormise. Am mai rămas câteva minute cu ochii deschişi, privind umbrele care se mişcau în fereastră, apoi m-am pierdut ca şi ea, strângându-i braţul.

M-am trezit primul când se lumina, şi o vreme nu mi-am dat seama dacă trecusem cu adevărat din somn în starea opusă. Era ca o deplasare lină, nu mai exista somn cu adevărat, ci o toropeală atentă, cu tot felul de îndoieli, pe care încercam să le înţeleg. Irina dormea cu faţa în sus, buzele i se desfăcuseră puţin, marcând dunga umedă a dinţilor, iar restul feţei arăta o încordare ciudată, era ca şi cum mintea i-ar fi fost chinuită, şi mi-am spus că visa. Am trezit-o sărutându-i fruntea şi ochii. S-a ridicat într-un cot, speriată parcă de goliciunea ei sau a mea. I-am spus: mâine plecăm la oraş, Irina. Pentru ce? a întrebat miratã. Nu i-am răspuns. Am văzut-o cum s-a îmbrăcat, fără să se

mai sfiască de mine şi, când a pus mâna pe mânerul uşii, am adăugat: trebuie să le spunem, Irina, aşa nu se mai poate! S-a întors repede, s-a aplecat spre mine şi m-a întrebat: de ce? ce să le spunem?... Aşa, Irina! i-am răspuns, ridicând mâna să-i mângâi sânul. Mi-a dat-o la o parte, zicând: mă supun, Matei.

Spre seara am lăsat şantierul în urmă, cotind pe cărările care se împleteau prin iarba pârjolită de soare. Irina mergea înaintea mea, era îmbrăcată în rochia ei albă de pânză şi în picioare avea nişte tenişi. Abia puteam să mă ţin după ea. Mai mult decât sălciile pletoase, de pe margine pe care le cunoşteam, eram călăuzit de o amintire foarte îndepărtată, de pe timpul când îmi făceam armata. Ajunsesem cu plutonul într-o după-amiază la un râu, după ce toată dimineaţa plouase şi ne înghesuisem într-un fel de hangar părăsit, ascultând, gata să picăm de somn, explicaţiile unui ofiţer despre tactica în războiul modern sau ceva asemănător. Atunci, după orele acelea, în faţa apei, simţisem parcă eu însumi că mă scurgeam odată cu ea. Fusese o senzaţie înaltă, de risipire, ca şi cum mă contopisem cu râul, lacom să înghit depărtările spre care gonea.

Eram gata să-i mărturisesc gândul, atât de neaşteptată şi de nestăpânită era nostalgia care mă cuprinsese după imaginea aceea ciudată, revenită mereu, dacă ea nu s-ar fi oprit, nu s-ar fi întors spre mine să-mi dăruiască ochii cu luminile ei, ce îi adunau în tremuratul lor întreaga fiinţă. Sărutând-o, am sfărâmat sentimentul acela nou, ca o ieşire din mine însumi. A fost ca şi cum m-aş fi întors dintr-o dată în camera din baracă sau în apartamentul din oraş, şi m-aş fi pierdut printre lucrurile neînsemnate ce le mobilau.

La mal am dat de bătrânul pe care îl cinstisem cu ţuică la bufet. Pescuia din nou şi l-am întrebat dacă venea în fiecare zi la râu. A dat din cap că da, s-a uitat la Irina, cercetând-o atent, apoi m-a întrebat dacă aveam ţigări. I-am dat mai multe, şi-a aprins una, apoi ne-a întors spatele, privind cam

în silă plutele nemişcate şi firele verzui priponite de mal. Bătrânul părea morocănos, aşa mi-a răspuns de câteva ori, mi-a zis că puteam supraveghea unul dintre fire, apoi a tăcut. Irina s-a aşezat lângă mine şi şi-a descălţat tenişii privind spre malul celălalt, de unde se ridicau cârduri de raţe sălbatice. Am stat nemişcat, cu firul între degete, apoi am întrebat-o pe Irina dacă nu cumva se plictisea. A dat din cap că nu şi mi-a zâmbit, închizând puţin ochii. În clipa aceea firul mi-a zvâcnit în palmă, întinzându-se brusc. M-am ridicat în picioare şi am început să trag încet, cum îmi spusese bătrânul, apoi mai tare, pe măsură ce scădea rezistenţa. Ceva mai târziu, din întunecimea apei, am văzut trupul cenuşiu al unui somn. Nu era prea mare şi luneca acum spre mine fără nicio împotrivire, după propria-i durere. La mal, l-am smucit şi a căzut la picioarele mele, închizând şi deschizând gura, în timp ce Irina a ţipat de câteva ori. În glasul ei nu fusese teamă, ci bucurie, o bucurie sălbatică. Am întors privirea spre ea şi atunci a strigat bătrânul: ce faceţi, nu vedeţi că se duce în apă? L-am tras din nou spre mine. Vietatea prinsă în cârlig a mai făcut o ultimă încercare, zbătându-se cu violenţă. Am aşteptat până ce a rămas nemişcat, cu burta pe nisipul ud. O dungă albă, ca un fir de aţă, se scurgea de sub el în apă, pe măsură ce urechile i se căscau în spasme. Bătrânul s-a ridicat, i-a smuls nepăsător cârligul din gură şi l-a băgat în plasă. Aveţi noroc, mi-a spus el, după ce a aruncat iar firul, este primul peşte prins astăzi. Nu i-am răspuns, cu ochii lipiţi de locul unde stătuse peştele ultima oară, m-a cuprins încet nerăbdarea spunând că niciodată n-aveam să mai pescuiesc. Bătrânul probabil n-a auzit, căutându-şi de treabă, şi m-am întors iar spre Irina. Părea că nici nu băgase de seamă vorbele mele. Dar o frază a ei, ca o continuare a unui gând care probabil că o preocupase în tot acest timp, m-a surprins prin fermitate. Hai să plecăm de aici, chiar acum! a zis arătând în sus pe râu.

Cred că nici nu ne-am luat rămas bun de la bătrân, am

mers multă vreme în susul râului, mereu în urma ei, până la un mal fără plajă, acoperit de iarbă şi de sălcii. Acolo mi-a spus să ne aşezăm. Eu, am aprins ţigara şi m-am întins cu faţa în sus, urmărind câteva scame de nori care se scurgeau printre crengile sălciei. Irina a aruncat pietre în râu, apoi m-a întrebat dacă nu vreau să fac baie. I-am spus că mai târziu, şi ea a început să se dezbrace. Pe urmă i-am auzit ţipetele înăbuşite, în timp ce intra în apă, urmate de nişte plesnituri seci, la intervale ritmice. M-am ridicat într-un cot. Înota pe lângă mal şi, din când în când, ridica mâna, semn ca să intru şi eu.

Bătrânul nu se zărea. De jur împrejur numai vegetaţia cu foşnetele ei, păsările, apa şi noi. Mi-am spus că o dată va trebui să o aduc acolo în zori, să stăm pe nisipul răcit din timpul nopţii şi să privim răsăritul soarelui. Am strigat-o şi ea şi-a ridicat capul. Este caldă apa? am întrebat-o. Nu prea, dar e foarte plăcut aici. Nu vii? M-am dezbrăcat repede şi am intrat după ea în apă. Cum m-a văzut, s-a depărtat înotând repede, însă eu am ajuns-o, am prins-o, încolăcindu-i mijlocul cu braţul. Am bătut amândoi apa, părul îi cădea în ochi şi ea râdea cu toată gura, spunându-mi că obosise. Am înotat unul lângă altul până la o mică insulă din mijlocul râului, unde Irina s-a speriat de un şarpe, şi ne-am întors înapoi la mal. Nu sunt periculoşi, i-am spus, eu ar trebui să mă tem, fiindcă am învăţat să înot la ştrand. Râdea storcându-şi părul în palme. M-am apropiat pe la spate şi-am ridicat-o în braţe. Ai înnebunit! Poate să ne vadă cineva! a spus ea, închizând ochii, ca şi cum astfel acel cineva care ar fi existat prin apropierea noastră nu ne-ar mai fi putut vedea. Am aşezat-o pe iarbă, soarele cădea pe spatele meu şi pe faţa ei şi, lungindu-mă alături, i-am spus: doar n-am venit aici numai pentru baie. A tăcut o vreme, apoi a întins mâna spre mine, şi-a aşezat-o pe umărul meu şi m-a întrebat: ce crezi tu despre mine? Eşti o ticăloasă ca şi mine, i-am zis. Dacă mă tem de ceva, a continuat ea după aceea, este faptul că odată ai putea să

mă dispreţuieşti. Atunci, dacă aş şti, n-aş mai putea îndura… Ce n-ai putea îndura? am întrebat-o repede, ridicându-mă, să-mi mut ţigările. Nu ştiu de ce voiam să fiu aspru în clipa aceea cu ea, dar când m-am întors, cu ţigara aprinsă, nu i-am mai spus că toate femeile se tem de ceea ce se temea ea şi că, atunci când ele spun asemenea cuvinte, mint. Mai târziu s-a răsucit spre mine, întinzând mâna după un fir de iarbă mai înalt decât celelalte, sau după altceva, chiar în momentul când m-am uitat la ea, la mâna aceea, mişcându-se ca un şarpe auriu prin iarbă. Spunea că zilele din urmă fuseseră pentru ea un fel de vis din care se trezise abia acum, puţin înspăimântată, şi vocea avea parcă o stridenţă caldă, dureroasă, necunoscută prin vorbele pe care le rostea. N-o mai auzisem niciodată vorbind astfel, slăbiciunea sau emotivitatea ei, cum mi se dezvăluiau acum, le simţeam, nu ştiu de ce, false, şi îmi strecurau un sentiment de frustrare, ca o anumită fugă necinstită a ei. La un moment dat mi s-a făcut frig şi-am încercat s-o învelesc cu cămaşa mea, dar ea a aruncat-o la o parte. Asta m-a înfuriat, m-am aplecat asupra ei, iar ea mi-a zâmbit absentă, nimic din fiinţa ei sau din ceea ce eram noi, în acea clipă, nu răspundea expresiei ce i se întipărise pe faţă.

Atunci am fost înspăimântat, m-a fulgerat gândul că, dacă aş fi iubit-o, aş fi putut s-o omor. Matei, hai, vreau să plecăm! Drept răspuns, m-am aplecat şi mai tare asupra ei şi ea m-a prins de gât cu amândouă braţele, şi a început să mă sărute. Cu o disperare tăcută, nici nu erau sărutări, buzele i se striveau la întâmplare, acolo unde cădeau, pe obraji, pe păr, pe frunte, îmi săruta mâinile, cu o lăcomie inconştientă, care m-a făcut s-o strig: Irina! Dar glasul nu mai era al meu, şi poate asta a făcut să se liniştească, să se destindă toată, lipită de mine. O clipă, răsucindu-mă într-un cot, i-am zărit picioarele, ca o sclipire orbitoare, pe iarba aceea deasă şi crudă… apoi am auzit-o rostindu-mi numele, ca un ţipăt binefăcător, venit din adâncul fiinţei ei, şi ochii,

gura, trăsăturile feţei, toate, i-au trădat acel ţipăt.

Era o femeie frumoasă, acum o vedeam întreagă, sub soarele roşcat ce cădea peste trupurile noastre care, parcă independente, ascultau scurgerea râului, sau se contopiseră cu el, la fel, înstrăinate de noi. Abia acum această frumuseţe era cu adevărat a mea şi trupul meu o simţea uimit cum i se alătura, despărţindu-se de femeia cealaltă, care îmi vorbise până atunci. Nu rămăseseră din ea decât mâinile, rătăcind singure pe umerii mei, şi nişte şoapte neînţelese, asemănătoare cu foşnetul sălciilor sau fâlfâitul aripilor. O aveam şi mă avea deplin, nu mai eram în stare, aşa cum aş fi dorit, s-o întreb de ce nu-şi stăpânea plânsul sau de ce plângea. Trupul ei părea un murmur nesfârşit ca de ape, pe care numai ochii i-l trădau în imensa lor bucurie mândră şi obosită, aşa cum mi se scurgea propriul meu trup…

Târziu, ieşind din apă, ne-am întins pe nisipul încă fierbinte. Mi-am sprijinit capul de pântecele ei şi am întrebat-o: de ce ai plâns? Nu ştiu, n-aş putea să-ţi spun. Apoi a vorbit numai ea, am lăsat-o, ascultând ca într-un fel de somn dulce din care nu înţelegeam aproape nimic. Într-atât eram de proaspeţi şi neprihăniţi, încât, în timp ce vorbea, eliberându-se de ceea ce fusese până la întâlnirea noastră, cum zicea ea, am avut senzaţia că până şi cuvintele nu-şi mai aveau rostul între noi, murdărindu-ne parcă, şi i-am spus să tacă. De ce, nu-ţi place să mă auzi? m-a întrebat. Nu, nu-i asta, prostuţo, fericirea poate fi mută şi-i mai bine aşa, tăcerea o desăvârşeşte. Nu m-a înţeles şi mi-a spus asta râzând.

M-am ridicat şi m-am răsucit cu faţa spre râu. Întinderea, lui de apă lucea ca o oglindă în care se prăbuşea cerul. Ea a început din nou să vorbească, era o repetare a primei nopţi, îşi povestea copilăria şi adolescenţa, aproape cu aceleaşi cuvinte. Am fost gata să-i spun că ştiam, nisipul începuse să-mi pătrundă în piele, mă ustura şi m-am ridicat să mă scutur, numai cu acest gând, dar ea a crezut că voiam să

plec. Nu te interesează, aşa-i? m-a întrebat întristată. Ba da, am zis eu, te ascult, şi atunci am simţit o mare dorinţă să fiu numai cu ea, dar nu acolo, în pustiul acela, ci într-un loc plin de lume, pe o stradă sau pe un ring de dans, ca să fim văzuţi de toţi şi, în acelaşi timp, să rămânem singuri, şi numai noi să ştim un neînsemnat secret din dimineaţa, sau după-amiaza aceea. Sau poate mai bine, gândeam eu, pe o terasă la malul mării, lângă întinderea care îmi tăiase răsuflarea, când o văzusem prima dată, la înmormântarea mamei. Pe o terasă plină de perechi, care ar fi dansat atente, făcându-se loc, ca noi să trecem, să fim cât mai aproape de marea care aduna parcă de sus cerul şi-l târa din zare, să-l izbească la picioarele noastre.

Murmurul celor din jur şi muzica, între pauzele dintre valuri, au continuat în mine până ce Irina m-a întrebat: vrei să mergem? Nu, mai aveam încă vreme, şi mi-am scufundat mâinile în nisipul zgrunţuros, am început să sap cu degetele, făcând un tunel. Am lucrat aşa minute în şir, ca şi când aş fi uitat de prezenţa ei, pe urmă am întrebat-o: de ce taci? M-am supus voinţei tale, n-ai spus tu să tac? Liniştea se răcise, o simţeam înfiorându-mi pielea şi, tot scormonind nisipul, închipuind nişte construcţii, i-am spus că ziua aceea începea partea cea mai frumoasă a vieţii mele.

Poate că atunci îmi scăpau nişte amănunte, de care aş fi avut nevoie, fiindcă devenisem patetic, arătându-i cum visam eu să construiesc un oraş, undeva la malul mării, dintr-o piatră albă, peste care ar fi căzut lumina aproape fără culoare, numai umbrele şi florile ar fi fost colorate. Vorbeam aproape necontrolat, pentru că mă cuprinsese o teamă neînţeleasă că aş fi putut-o pierde, să rămân doar cu amintirile mele, ea însăşi să devină astfel o amintire. Gândul acesta mă îngrozea, căutam să-l alung cu vorbele, cu nisipul în care îmi cufundam mâinile, aproape că îl simţeam fizic, şi devenisem nervos. I-am spus că, în oraşul pe care mi-l imaginam, ar fi fost nimerit să intre numai

tinerii. Nu pentru că aş fi urât bătrânii, dar la vârsta asta devenim toţi o mărturisire a suferinţei.

Apoi am rugat-o să-mi repete ceea ce îmi povestise mai înainte, după ce eu am tăcut, obosit, ca şi cum m-aş fi agăţat de puţinele ei amintiri, apărându-mă în felul acesta bizar. Nici nu m-a privit, cu capul plecat deasupra genunchilor, pe care şi-i strângea între braţe, a povestit din nou supusă. Deşi era doar la un pas, poate din cauza razelor de soare, căzute pieziş, mi s-a părut mai departe şi mai jos decât mine, aproape de apă, şi nu puteam crede că ea era eroina bietelor istorii, atât de stupide, ce le auzeam. Atunci am avut ieşirea aceea, care ne-ar fi despărţit acolo, dacă n-aş fi minţit. I-am spus: nu ţi-i dor de întinderi, de o întindere ca asta? — şi am arătat malurile însorite şi dincolo de ele colinele care începeau să-şi piardă siluetele în ceaţa albăstrie. Nu vrei să lăsăm dracului prostiile astea? S-a răsucit spre mine, a întins o mână în aer, acum mă privea mai mult decât mirată, ochii i se micşoraseră, erau reduşi numai la funcţia vederii, mă căutau parcă, acolo unde eu însumi mă temeam să mă uit. Aşa presupuneam, după cum tot o presupunere a fost că ea se afla foarte departe de asemenea gând...

Dar atunci am crezut, nu mi-am aplecat ochii, i-am înfruntat pe ai ei, şi-am alunecat încet spre ea, târându-mă pe nisip, neslăbindu-i privirea. Când i-am prins mâinile, mi-a spus: poate este mai bine, Matei! Am rămas îmbrăţişaţi, într-o poziţie incomodă, dar nu m-am mişcat până ce n-am simţit degetele ei, mângâindu-mi spatele. Ne-am ridicat, ne-am îmbrăcat încet, am ajutat-o să-şi tragă rochia pe cap, apoi am luat-o de mână, strângându-i pumnul mic în palmă, şi am plecat de-a dreptul, după luminile şantierului. O vreme am mers fără să ne vorbim, până ce m-a întrebat, strecurându-şi braţul după mijlocul meu: ştii cum eşti tu, Matei?... Poate, dar nu ştiu ce-ai văzut tu. Spune! i-am zis, ridicând puţin glasul. N-aş fi crezut că era în stare să observe atâtea detalii, în cuvintele ei se amestecau

deopotrivă sfială şi îndrăzneală, dar niciodată nu trecea dincolo de curăţenia noastră, pe care o simţeam acum cu adevărat în amândoi. Pentru că şi ea, la rândul ei, aşa cum mi-a mărturisit când am ajuns la şantier, îşi descoperea propria-i fiinţă.

Ne-am despărţit repede şi eu m-am dus direct la Dobrin. L-am găsit întins pe pat, cu ţigara în gură şi mi-a spus că era obosit. L-am rugat ca, a doua zi, să-mi dea voie să plec în oraş. Nu mai rezişti, stagiarule? a zis el, scuturându-şi ţigara pe podea. Poţi să mai aştepţi până sâmbătă, au mai rămas doar trei zile. M-am aşezat pe scaun şi i-am spus tot. Câteva minute, m-a privit cu obişnuita lui indiferenţă, apoi s-a ridicat într-un cot şi m-a întrerupt: deci nu pleci singur… Am înţeles, stagiarule.

Mai târziu şi-a pus cămaşa şi ne-am dus la cantină. Am mâncat în tăcere, în toată sala eram numai noi doi şi femeia care ne-a servit. La sfârşit, când am ieşit afară, m-a luat de umăr şi m-a întrebat: te-ai gândit bine? Şi, fără să mai aştepte răspunsul meu, şi-a continuat gândul: mă tem pentru ea, stagiarule. Am început să vorbesc, ridicasem glasul şi el mi-a făcut semn să mă domolesc, dar eu am continuat la fel, simţeam parcă nevoia să-mi aud vocea. Lângă uşa mea m-a lăsat singur. Am descuiat-o, am aprins lumina şi, în timp ce mă dezbrăcăm, m-am întrebat aproape fără să-mi dau seama: şi pe urmă ce va fi? Acum, întins pe pat, mă mai neliniştea ceva, ca un început de panică, strecurată din nimic. M-am ridicat, am stins lumina, am deschis fereastra şi m-am întors din nou, învelindu-mă în aşternut.

Apoi, tot ascultând vuietul stins al nopţii, sfâşiat din când în când de păsările râului, am înţeles că starea mea de panică nu era altceva decât frica de singurătate. Nu mai puteam suferi încăperea aceea şi, pe jumătate îmbrăcat, am ieşit afară.

Irina m-a primit somnoroasă, strângându-mi-se la piept. Bătăile inimii ei, pe care le-am numărat o vreme, cu mâna

lipită sub sân, m-au liniştit repede. În noaptea aceea cred că am visat râul sau marea, o întindere uriaşă de ape cu multă lumină, peste care lunecau păsări albe. Era de-ajuns să bat din palme şi ele se ridicau repede, cu aripile întinse, şi le urmăream până ce se pierdeau în zare, contopindu-se cu apa sau cu cerul.

NICIODATĂ NU MĂ SIMŢISEM ÎN largul meu când ceva îmi aparţinuse. Aşa mi s-a întâmplat şi cu Irina. Din clipa când ne-am urcat în maşină şi l-am văzut pe Dobrin fluturându-şi mâna în urma noastră, m-am răsucit spre fereastră cu mâinile pe genunchi, de parcă mi-ar fi fost teamă să mă mai ating de ea. Mai târziu am discutat dacă trebuia sau nu să ne oprim în satul ei, la părinţi, să le spunem. La sfârşit am ajuns amândoi la concluzia că puteam amâna această vizită la întoarcere, şi eu m-am cufundat iar în tăcerea mea, exasperând-o. De câteva ori a încercat să mă facă să vorbesc, dar a renunţat, urmărind pe lângă şofer şoseaua care luneca iute sub maşină.

Acum îmi dau seama că am fost doar emoţionat şi, din această cauză, gândurile îmi deveniseră atât de confuze încât am avut momente când m-am întrebat ce se întâmpla cu mine. Din discuţia cu ea, despre părinţi, am reţinut doar că maică-sa era o femeie micuţă şi veselă, chiar în clipele când îl vedea, pe soţul ei beat, stând lângă fereastră şi privind cu ochii lui ficşi, care te îngrozeau, după cum povestea Irina. Am avut o uşoară strângere de inimă, închipuindu-mi-o în faţă, gata să mă întrebe ce căutam în casa lor. Minute în şir am imaginat tot felul de dialoguri cu femeia aceea necunoscută şi am fost gata să-i spun Irinei. Apoi am aşteptat cu nerăbdare să mă văd acasă.

Când am coborât din maşină, se înnoptase. Am intrat repede şi, cât am luat cheile de la vecinii mei, ea a stat rezemată de uşă, privind speriată de parcă s-ar fi aşteptat

să-i ceară cineva socoteală pentru această călătorie. Avea să mi-o mărturisească, de cum am intrat şi am încuiat uşa. Nu trebuie să-ţi fie teamă, am zis. Pe urmă i-am spus că îi voi spăla cada, dacă voia să facă baie. Nu mi-a dat voie, începând să cerceteze fiecare lucru din casă. O simţeam cât de uşor intra în rolul stăpânei şi cum eu însumi cădeam în acelaşi joc, ca şi cum am fi trăit împreună de ani de zile nedespărţiţi şi în seara aceea ne întorsesem dintr-o excursie, cu dorinţa de a ne revedea lucrurile din casă. Mi-a cerut să-i dau explicaţii despre fotografiile atârnate pe pereţi, ce făceam seara, când veneam de la şantier. Încet, închizându-mi-se ochii, i-am spus că voi intra primul în baie. Am dat drumul la apă şi am început să mă dezbrac fără nicio sfială. Îmi spuneam că, la urma urmei, mă aflam în casa mea.

Dar după ce mi-am scos cămaşa, am încercat un sentiment de ruşine şi m-am dus în baie, încuind uşa. M-am spălat în grabă şi, aproape ud, mi-am pus pijamaua. Mă aştepta fără să-şi fi schimbat nimic din înfăţişarea ei firească. Chiar apariţia mea, aşa cum eram îmbrăcat, în cadrul acela de o dulceagă intimitate, deosebit de camerele noastre de la şantier, n-a jenat-o. M-a întrebat doar: te-ai înroşit ca un rac, n-are să-ţi fie rău? I-am răspuns că nu, apoi am scos un halat vechi, de-al mamei, i l-am dat şi am întrebat dacă nu-i era foame. Mâncasem amândoi la plecare, la aceeaşi masă cu Dobrin, care vorbise tot timpul, şi mi-a răspuns că nu avea nevoie de nimic, dorea doar să doarmă.

M-am strecurat sub aşternut şi-am aşteptat-o, nevenindu-mi să cred că nu eram singur. Foşnetele rochiei ei, pe care şi-a dezbrăcat-o trăgând-o peste cap şi strângându-şi furoul între picioare, apoi plescăiturile din baie şi, mai târziu, paşii şovăitori, ducându-se şi venind din cealaltă cameră, un du-te-vino de neînţeles, şi întrebările ei, mă făceau să-mi închipui că visam, într-un târziu am închis ochii. Ea a continuat să se mişte prin cameră, am

bănuit cum se pieptăna, ridicându-şi părul în sus, am auzit-o intrând după aceea şi în bucătărie, un clinchet de pahar, apa curgând în chiuvetă, şi din nou paşi, oprindu-se lângă fereastră. Îmi aminteam tot şi m-am răsucit spre ea, am întrebat-o: ce mai aştepţi, spuneai că ţi-i somn! Atunci s-a ridicat de unde stătea, împingând scaunul cu piciorul în urma ei, şi s-a dus la fotografia mamei. A ezitat câteva clipe, până ce a întins amândouă mâinile spre ea. De ce faci asta, Irina? Aşa! mi-a răspuns aproape serioasă. Ţinând fotografia înrămată departe de trup, parcă i-ar fi fost teamă să nu atingă de ea altceva decât degetele, a dispărut în cealaltă cameră. Acolo era întuneric şi a întârziat mult, probabil până i s-au obişnuit ochii, ca să găsească un loc potrivit unde s-o aşeze. Îndată ce s-a întors, a şi stins lumina şi s-a culcat lângă mine. Cum aşa? am întrebat-o din nou. Aş fi avut senzaţia că toată noaptea ne-ar fi privit, Matei, a zis. Am început să râd, strecurându-i mâna pe sub ceafa încă umedă şi i-am căutat gura, sărutând-o de mai multe ori. În timp ce o sărutam mi-am amintit de mama. Poate amintirea ei n-ar fi venit tocmai atunci între noi, dacă Irina n-ar fi băgat în seamă fotografia, aşa cum făcuse de atâtea ori Malvina. Nu mă gândeam la ceea ce-mi spusese ea atunci, când a întins mâinile s-o dea jos de pe perete, ci la scrisorile primite de la tata şi la vorbele care urmau întotdeauna după ce erau citite. Mă îngrozea repetarea, aproape identică, cum mi-o închipuiam eu.

Am strâns-o în braţe şi ea a scâncit ca un copil adormit. Aveam ochii deschişi, i-am întors spre fereastră, privind perdeaua care tremura uşor. Am întrebat: dormi, Irina? Nu mi-a răspuns. M-am ridicat într-o mână şi m-am uitat la faţa ei. Adormise. Lumina care cădea prin fereastră, de la becul din stradă, abia îi contura obrazul. I-am împrăştiat părul pe pernă, s-o văd mai bine, pe urmă am tras cearşaful în jos. Goală, aşa cum mi se arăta din nou, părea voinică, la fel ca atunci când ieşise din apă şi bătea din palme, stropindu-mă. Sânii i se ridicau încet, odată cu respiraţia, împingând

întunericul din jurul lor. M-am aplecat asupra lor şi i-am sărutat, iar ea s-a răsucit cu faţa la mine, strângându-se ca un arc. Mai târziu s-a trezit şi m-a mângâiat pe faţă. De ce nu dormi? a întrebat. Nu pot!... Încearcă, Matei! a zis. După câteva clipe am întrebat eu: ai vrea să mergem acum în oraş? Ce ţi-a venit? a zis ea. Uite aşa, într-o oră am fi sus, la motel, am sta rezemaţi de marginea terasei şi am privi până departe... De-acolo se vede întregul oraş. Spune, ţi-ar plăcea?... A întins mâna spre mine şi a zis: Lasă-mă, Matei, mi-e somn!...

Am tăcut, a urmat o pauză în care am crezut că mă voi scula, dar mâna ei s-a ridicat tocmai atunci, aşezându-mi-se pe gură. Taci! mi-a spus. Ştii, Irina, m-am gândit: ce s-ar întâmplă dacă într-o zi unul din noi ar fi lovit de o boală? S-a ridicat în coate, rezemându-şi capul de marginea patului. E cu neputinţă, a zis ea frecându-se la ochi. Tu nu ai mai fi în stare să mă iubeşti ca acum, a mai adăugat, şovăind. Ce te face să crezi? Atât cât te cunosc, Matei. Numai puţinul acesta. Ar rămâne numai mila. Am tras-o în jos spre mine şi, aşezându-i capul pe piept, i-am zis: acum ţi-i frică de suferinţă, n-ai fi în stare să suporţi compătimirea? A tresărit. Suferinţa, ca şi mila, a zis ea, nu te ajută, ele ucid! Pe urmă a trecut alt timp fără cuvinte, numai cu respiraţiile şi bătăile inimilor noastre, până ce i-am spus să doarmă. Dar eu m-am chinuit din nou, îmi dădeam seama că neliniştea mea venea de la absenţa nopţii de pe şantier, aşa cum era acolo, cu foşnetele luncii şi ţipătul păsărilor, şi mă miram cum de îmi devenise atât de străină casa mea, în care fiecare lucru îmi amintea de câte ceva.

Târziu, am închis ochii, rememorând după-amiezile noastre când coboram spre râu...

LA PRÂNZ, DUPA CE AM MÂNCAT cu Irina la vecinii mei, m-am gândit să mai rămânem încă o zi în oraş. I-aş fi putut telefona lui Dobrin şi el n-ar fi fost în

stare să mă refuze. Era însă o căldură infernală şi mi-a fost lene să mă înghesui în autobuz până la telefoane. Am amânat totul pentru seara, iar Irina a adormit de îndată ce s-a întins pe pat. Era frântă de oboseală şi avea picioarele umflate de atâta alergătură. Întreaga dimineaţă nu făcusem altceva decât colindasem magazinele.

Mi-aduc aminte că am intrat în baie şi am făcut duş. Apa rece a început să mă învioreze treptat, şi prin cap au început să mi se perinde întâmplări disparate din ziua aceea, mici gesturi, vorbe, fără nicio legătură între ele. Irina purtând o rochie, apoi întinzând piciorul spre pantof şi vânzătorul care i-l privea ca un neghiob, bătrâna din faţa unei florării ducându-şi câinele de curea, cabina îngustă unde şi-a îmbrăcat pantalonii şi m-a sărutat, ţinând cu amândouă mâinile draperia de pluş, să nu dea cineva peste noi, apoi senzaţia mea de sufocare, imaginându-mi brusc că intrasem amândoi într-o cuşcă sau într-un tunel, şi iarăşi piciorul Irinei, întins graţios, cu degetele strâns lipite. Pe măsură ce apa rece mă pătrundea, aceste secvenţe disparate au început să se lege cu altele, reconstituind întregul nostru drum prin magazine şi pe străzi.

Am ieşit din baie, numai cu pantalonii de pijama pe mine, şi m-am dus în bucătărie să fumez. Mai târziu am început să-mi fac tot felul de socoteli în legătură cu banii. Nu fusesem niciodată risipitor, dar atunci mă gândeam fără ruşine că îmi cheltuisem toate economiile. Nu-i greu de bănuit ce sumă fusesem în stare să strâng într-un an, ca inginer stagiar. După ce cumpărasem pentru Irina cele câteva rochii, pantofii, un pulover şi nişte pantaloni, nu mai puteam să-mi dau seama dacă mai rămăsesem cu ceva. Adunând acum tot de prin buzunare, am mai numărat vreo opt sute de lei, amintindu-mi că mai plătisem verighetele şi o cravată pentru mine, aleasă de Irina. Risipa asta, pe care n-o mai făcusem niciodată până atunci, m-a neliniştit, dar pe urmă mi-am dat seama că începutul acela de grijă nu venea decât de la fiinţa ei.

Îmi părea acum deosebită de cea pe care o cunoscusem pe şantier sau în escapadele noastre pe malul râului, mai întreprizătoare, mai vie. Începea să arate o sensibilitate cunoscută mie, aceea a femeilor de la oraş, se entuziasma ca şi ele în mod ciudat de foşnetul unei rochii de mătase, de lucirile unor ciorapi, sau de forma curioasă a unor pantofi văzuţi în vitrină, de aceste mărunte nimicuri care pentru multe din semenele ei sunt hotărâtoare. Departe de a mă bucura, noua ei purtare mă întrista, eram parcă frustrat, fiindcă întotdeauna când mă apropiam de ziua aceea, mergeam, mai departe, intuiam o Irină aproape străină, care ar fi putut cândva să aparţină unora ca Datcu. Era o tristeţe care creştea poate şi din pricina încăperii strâmte în care mă aflam, mă dezobişnuisem de zidurile drepte şi limitele lor dure. Când m-am aşezat lângă ea pe pat, făcându-mi loc atent, să nu se trezească, mi-am dat seama că tristeţea aceea era parcă inevitabilă, comună tuturor.

Seara, la restaurant, nu-mi mai aminteam niciun gând din toate acestea. Pe stradă mă întrebase: unde mă duci, Matei? Undeva, am zis, unde este lume multă şi muzică... Vreau să te vadă toţi! — şi râsul ei mă făcuse să regret vorbele stupide ce le rostisem.

Stătuse nemişcată, cu coatele sprijinite de masă, în rochia nouă şi albă, foarte decoltată, care parcă îi aurea şi-i netezea şi mai mult pielea, privindu-mă cu aceeaşi expresie pe care o remarcasem dimineaţa, când îmi spusese: ştii că poţi fi nesuferit? — cu nişte ochi pătrunzători, veniţi de foarte departe, amintindu-mi de alţii, întâlniţi nu ştiu unde. Îţi place? — am întrebat. A surâs, dând din cap, apoi şi-a odihnit ochii pe pahar, sau pe mâna mea, pe degetele mele, care chinuiau, o scobitoare. Avea atunci, îmi amintesc bine, o faţă frumoasă, dar aspră puţin. Poate părul lung, risipit pe umerii goi, rochia albă, locul unde ne aflam sau poate altceva, nici bănuit de mine, îi adusese unda aceea de asprime. Sau numai ochii, ca ceva nedefinit,

sufletesc, şi chiar buzele şi gura, cutele uşoare din colţuri, ce aparţin tot sufletului... N-am putut să-mi dau seama atunci şi nici nu ştiu prea bine ce mă făcea să cred că ea se depărtase de mine. Mă gândesc că ar fi putut să fie chiar felul ei de a vorbi.

Am fost destul de stingherit, nu-mi găseam cuvintele, sau dădeam peste altele ce nu le-aş fi pronunţat niciodată, deşi făceam un mare efort, cu senzaţia că mă găseam foarte aproape de adevăr. I-am spus: nu ştiu cum va fi viaţa noastră, dar simt că tu vei fi ceva esenţial în tot ce voi face. A început să râdă şi mi-a acoperit degetele cu palma.

În amintirea mea, ziua de atunci, de care mă apropiam cu greu, nu era decât o încercare de a descoperi defectele Irinei, sau a le crea dacă nu le găseam, amăgindu-mi astfel suferinţa. Dar nu rămânea decât neputinţa să mă revolt, în rest, suferinţa venea mereu, neatinsă. Recunosc că nu era poate prea inteligentă, avea momente când aţipea în ea, şi trăia parcă numai cu trupul, ca un animal tânăr şi mândru, dar pe atunci nici nu-mi dădea prin cap să-mi pun asemenea întrebare. Chiar şi când o făcea pe supărata, avea un fel al ei de-a fi, care mă umplea de bucurie. Gestul acela tainic, de răsucire spre mine, cu braţele gata să mă cuprindă, îl trăiam din nou aproape fizic. Nu mai ştiu dacă în asemenea clipe o doream cu adevărat. Ştiu că dorinţa trecea întotdeauna repede, se cufunda ca şi lucrurile din jurul nostru.

În seara aceea însă, cum mă uitam la ea, cercetându-i faţa, după ce ea îmi acoperise degetele cu palma, mi se părea o fiinţă creată de mine însumi pentru îmbrăţişările noastre. Mă stăpâneau emoţiile, venite încet, pe nesimţite, îmi dădeam seama de multe lucruri şi, în primul rând, de parfumul pielii, de mâna acum încleştată pe încheietura mâinii mele şi de micile zvâcniri, abia perceptibile. Localul se umpluse de lume şi de muzică şi i-am spus că voiam să dansez. S-a ridicat, fără să răspundă, neslăbindu-mi mâna din strânsoarea ei fragilă. Pe ring erau puţine perechi, în

majoritate tineri.

La sfârşit s-a aplecat spre urechea mea şi mi-a spus în şoaptă, cu o voce obosită: hai să plecăm! Am întrebat-o de ce, şi a zis, cu aceeaşi voce: vreau să fim numai noi.

În drum spre casă, într-un taxi, a fost aproape mută, dar simţeam că fiinţa ei era cuprinsă de un puternic sentiment de recunoştinţă. Pe palier, cât am deschis uşa mi-a spus ceea ce bănuiam, deşi nu pronunţase cuvântul respectiv. Am încercat s-o cert, dar nu m-a lăsat să vorbesc. Spunea că pentru ea toate zilele, de când ne cunoscusem, fuseseră un adevărat triumf. Am întrebat-o în ce sens, însă nu şi-a putut explica şi nici nu prea o interesa un astfel de răspuns. Oricare ar fi fost, n-ar fi schimbat nimic. Apoi a tăcut multă vreme şi, când a început să vorbească, avea ochii închişi, ca şi cum n-ar fi fost în stare să vadă materializarea a ceea ce spunea, sau poate totul i se afla sub pleoape. Zicea că numai din ziua când venise Malvina pe şantier se gândise cu adevărat la mine, şi mă văzuse acolo, în acel loc dintre barăci, alături de ea. Atunci, recunoştea că de multe ori încercase să mă caute, dar n-avusese destul curaj. Mă ajutase însă cu toată puterea ei, îmi şoptise numele în fiecare noapte şi începuse să fie atât de sigură că nu se înşelase, încât pierise în ea orice teamă, chiar aceea care nu avea nicio legătură cu dragostea noastră.

Tăceam. Sentimentele şi gândurile mi se învălmăşeau în mine, în timp ce îi ascultam glasul. Aproape că nu-i înţelegeam niciun cuvânt, ascultam doar pentru vocea aceea care se depărta şi se apropia ca o luminiţă în noapte. După un timp i-am simţit mâinile mângâindu-mi părul. Nu puteam vorbi, mi se părea că dacă aş fi rostit un singur cuvânt aş fi destrămat tot ce ne învăluia atât de plăcut. Mi-am lăsat capul lângă umărul ei şi am închis ochii. Aşa am auzit prima bubuitură a tunetului şi apoi ropotul ploii. Închide fereastra! m-a rugat Irina speriată. De ce ţi-i frică? am întrebat-o eu, acoperindu-i ochii, fiindcă începuseră fulgerele.

PLOUA DE PATRU ZILE FĂRĂ încetare. Şantierul arăta ca o mlaştină pe care se umflau bălţile tulburi. Lucrul încetase şi oamenii se adunaseră la cantină, tropăind cu bocancii lor grei pe duşumea. Ştiam că pe urmă aveau să se risipească prin dormitoarele cu paturi suprapuse, răsfoind ziarele vechi sau jucând cărţi. Aşa se întâmplase şi cu o zi înainte, când toţi hotărâseră să nu mai lucreze.

Cum am intrat acolo, m-a izbit un miros greu de tutun şi haine ude de ploaie sau de transpiraţie, în care se lăţea râncezeala de la bucătărie, şi m-a apucat greaţa. Am plecat repede şi am împins uşa camerei unde ţineam, împreună cu Dobrin, hârtiile şantierului. În clipa când am intrat suna telefonul. I-am recunoscut imediat vocea lui Datcu şi i-am spus cu cine vorbea. M-a întrebat cum ne simţeam şi, uitându-mă pe fereastră, i-am zis că aşteptam să se oprească ploaia şi să începem lucrul. Altceva? m-a mai întrebat el. Nimic! am zis, apoi el mi-a vorbit, despre Dobrin, rugându-mă să-l ajut. I-am promis din nou şi el a închis telefonul.

Cu o mână rămasă încă pe telefon, am început să răsfoiesc foile volante ale unui calendar, fixat pe un mic postament de lemn, un calendar din acelea ieftine, pe care, la începutul anului, le primesc toţi salariaţii ce au o masă de lucru, aşa cum aveam eu. Nu însemnasem nimic şi am citit pe foaia din ziua aceea: soarele răsare la 4,15, soarele apune la 20,30, zile rămase 200.

Atunci a intrat Dobrin şi cu Loghin. Acesta din urmă, cum s-a aşezat pe scaun, a şi ridicat glasul. Era de nerecunoscut, nu-l mai văzusem niciodată înfuriat. În timp ce el vorbea gesticulând, mă gândeam că mă înşelasem până şi în privinţa blândeţii sale. L-am întrerupt, spunându-le că vorbisem cu Datcu. Ce mai vrea şi ăla, stagiarule? a întrebat Dobrin. Pauza mea a fost lungă, n-am mai apucat

să spun decât că nu auzisem nimic interesant, după care Dobrin a început să râdă. Aş fi vrut să mă retrag, cu gândul la cartea neterminată ce o lăsasem pe pernă. În lipsă de altă ocupaţie, în zilele acelea citisem mult, ca pe timpul când eram elev, în serile când o aşteptam pe mama să se întoarcă din tură. Simţeam însă şi nevoia de a-i spune câteva cuvinte lui Loghin. De Dobrin n-aveam cum să mă mai sfiesc, aşteptam doar momentul, ascultându-l pe Loghin. Dorea să evacuăm şantierul, să scoatem măcar maşinile, spunea el, în glasul său ameninţarea nu mai era potolită, vorbea privindu-ne când pe unul, când pe celălalt, neezitând să ne numească de mai multe ori iresponsabili. Dobrin l-a ascultat până la capăt, cu un efort silnic, nici nu-l privea, bătea încet cu degetele lui groase darabana în masă, şi trăgea din ţigară. Fă tu asta, Loghine! a zis el, pe neaşteptate. Noi n-o facem, evacuează tu şantierul, dacă te ţine punga să plăteşti tot tărăboiul care va fi. Nu poţi să înţelegi că locurile astea n-au fost niciodată inundate? Şi te-aş mai întreba, de ce nu-ţi vezi lungul nasului? Ţi s-a urcat la cap?

Atunci i-am surprins încă o dată, a nu ştiu câta oară în dimineaţa aceea, expresia ochilor, aproape străină, privirea lucioasă şi rea, faţa transfigurată, cu trăsăturile modificate, subţiate, golită de sânge. Aşa o vedeam eu şi nu mă întrebam cum lunecasem de partea lui Dobrin, când se întâmplase apropierea noastră definitivă. Aşteptam doar prilejul, o clipă în care Loghin s-ar fi oprit la mine, ca să-l înfrunt, corpul mi se acoperise cu sudoare, o simţeam prelingându-mi-se pe spate rece, ca şi cum m-aş fi încleştat fizic cu el. I-am zis: mi se pare că îţi cam tremură fundul. Puţină ploaie, puţină furtună şi vitejii fug ca păsărelele. Dobrin a ridicat mâna spre mine: stai, stagiarule, baţi câmpii, nu-i chiar aşa. El încă n-a fugit.

Loghin şi-a aprins ţigara, a tras din ea cu sete, parcă să-şi revină. A ridicat apoi şi el o mână în sus, a fost un gest stupid şi şi-a dat seama imediat şi-a lăsat-o în jos, aşezând-

o pe genunchi. Mâna îi tremura ca şi bărbia. Răspunderea o avem cu toţii, a reuşit el apoi să spună. Ceee? Care toţi? a întrebat Dobrin, şi faţa i-a devenit brusc serioasă, fiindcă până atunci arătase de parcă ar fi vorbit în glumă. Unda aceea din privirea lui, rece şi batjocoritoare, a licărit, trezind în mine vechile resentimente.

Am fost gata să-l întrerup, să-i spun că nu avea dreptate, dar ceva mai târziu n-am mai fost în stare. Dobrin şi-a continuat furia: eu nu ştiu să conduc decât prin disciplină, iar tu, Loghine, eşti obligat să mă ajuţi. Uite, m-am înşelat, îmi închipuisem că ai reuşit să mă cunoşti, să simţi că nu sunt obişnuit cu dădăceala, n-am reflexele astea, de a tot da explicaţii. Îndeplinesc planul şi asta nu-i puţin lucru. Sufletele, lucrul cu ele, cad în sarcina ta. Hai, prelucrează-i să fugă! De ce n-o faci? Loghin îl privea, puţin cam confuz, părea să nu creadă ceea ce-i spunea Dobrin, oare continua să vorbească. Mai târziu, Loghin s-a ridicat tăcut şi a ieşit fără să ne salute. În urma lui, i-am spus lui Dobrin, pentru prima dată fără să mai întrebuinţez formule de politeţe: nu te iluziona, Loghin este destul de tare, oamenii ţin la el mai mult decât îţi închipui. Gândeşte-te că n-ai câştigat, gândeşte-te mai ales ce ai de făcut! S-a răsturnat în scaun şi a început să râdă, era din nou râsul lui care umplea încăperea ca o behăitură. Ochii îi luceau mici, înconjuraţi de pielea zbârcită, strânsă ca atunci când priveşti ceva foarte îndepărtat. Uite cine s-a găsit să-mi dea sfaturi! Mai bine ai grijă de-ale tale, stagiarule! Nu sunt eu omul să mă pierd ca voi în amănunte, altfel m-ar fi mâncat de mult câinii.

Aceste cuvinte îmi confirmau încă o dată că potolirea lui Dobrin din ultimele săptămâni fusese trecătoare. Intrase iar în rolul autoritarului, o autoritate de altfel obişnuită, pentru că nu era vorba atât de el, o mărturisise de multe ori, ca şi atunci, ci de interesele şantierului şi ale întreprinderii, fiinţa lui era lacomă de a se confunda cu lucruri mari. S-a ridicat greoi şi şi-a îmbrăcat mantaua de ploaie. Apoi mi-a spus să-l chem şi pe Loghin, voia să dăm o raită pe malul râului,

numai pe porţiunea aceea periculoasă, cum o numise Loghin. Să vadă cu ochii lui! a zis Dobrin.

După câteva minute, înaintam toţi trei prin lutul gălbui. Am mers în şir, eu am fost ultimul şi, când am ajuns pe malul râului, vântul devenise mai intens. Ochii lor, acum ascunşi aproape în încreţiturile obrajilor, în sforţarea pe care o făceau pentru a se feri de rafalele de ploaie, nu s-au căutat nicio clipă. Apele scăzuseră, se vedea dâra de spumă pe maluri, înaltă de câţiva metri. Ei, ce spui, tovarăşe Loghin? a întrebat Dobrin. Natura asta o fi ea afurisită, dar mai ţine şi cu noi. Loghin nu i-a răspuns, s-a răsucit şi a început să păşească egal, plecat uşor în faţă, din cauza ploii. Noi am mai rămas acolo o vreme, apoi am ieşit la şosea. Aici vântul nu mai era atât de aspru şi obrazul lui Dobrin se mai descreţise. Avea în gură un fir de pai, al cărui capăt se mişca după impulsurile pe care le imprima limba. Hai să bem ceva, a zis el, tot n-avem ce face acum altceva mai bun.

Pe urmă orele s-au scurs repede. Îmi amintesc că am străbătut drumul până la şantier mult mai greu ca la venire, amândoi cu capetele plecate. Dobrin avea chef de vorbă şi i-am făcut plăcerea, deşi am fost aproape absent la toată discuţia. Mă gândeam la ultimele două zile, cu nopţile lor, timp în oare aproape nici n-o văzusem pe Irina. Nu, Loghin nu poate fi atât de ticălos! îmi repetam mereu, în timp ce-i răspundeam cu da-uri sau nu-uri lui Dobrin. Îl găsisem la ea, chiar în prima zi după ce ne-am întors, şi poate nu aş fi dat nicio însemnătate prezenţei lui acolo, dacă Irina nu mi-ar fi vorbit atâta despre el, refuzându-mi la sfârşit îmbrăţişarea cu o violenţă necunoscută până atunci la ea.

Călcam fără să mă uit şi rememoram tot ce se întâmplase între noi, după plecarea lui. Îi răsuceam braţele şi o priveam fix în ochi, să pot găsi un indiciu, o strălucire bănuitoare. Mă întâmpinau nişte ochi înspăimântaţi care nu tresăreau la cuvintele mele. Dacă mă vei înşela, îi repetam întruna, o să te ucid ca pe un câine! Puţin mai târziu, stătea

cu capul plecat şi părul îi căzuse pe faţă, aproape că i-o acoperise. I l-am dat încet la o parte şi i-am descoperit ochii plini de lacrimi. Am vrut să-i cer iertare, i-am sărutat mâinile, dar nici după aceea nu a rostit vreun cuvânt. La un moment dat, rezemându-se de perete, mi-a arătat uşa, rugându-mă s-o las... Ei, stagiarule, te-am întrebat ceva? Da, da, poate are dreptate, i-am răspuns eu absent. După tine toţi au dreptate, a mai zis el. Nu există nimeni care să nu aibă. Acum ce mai putem face decât să aşteptăm? Părea puţin neliniştit şi a continuat să vorbească, zicea că dacă s-ar fi întâmplat urgia aceea peste un an nici n-am fi băgat-o în seamă, ar fi fost cu totul altceva. L-am însoţit până la baracă fără să mai răspund cuvintelor lui şi, în timp ce el deschidea uşa, eu am rămas lângă fereastra unuia dintre dormitoarele comune. Aveam de gând să intru acolo şi să pălăvrăgesc cu oamenii, dar am renunţat şi-am făcut la fel ca Dobrin. Apoi am aşteptat să se culce toţi, a fost o aşteptare nesfârşit de lungă. Nici nu mai ştiu câte ore s-au scurs din acel timp, străin de sentimentele mele, indiferent la tot ce mi se întâmpla, până m-am ridicat de la masă şi am împins uşa.

Afară continua să plouă, cu stropi mărunţi, împroşcaţi în toate părţile de vânt. Am mers încet până la uşa ei, cu tâmplele umflate, zvâcnindu-mi cumplit, şi acele zvâcnituri sau căldura din mine parcă se opuneau înaintării mele. Şi de fiecare dată, când simţeam ploaia în faţă, strângeam dinţii şi pumnii, trupul mi se încorda ca să învingă parcă nu ceea ce era în afară, ci acea forţă din mine.

Când am intrat şi ea a aprins lumina, aveam ochii orbiţi îndărătul perdelei de apă sau de oboseală. Mi-a arătat un scaun. M-am aşezat. Am tăcut, tăceam amândoi, ne dădeam unul altuia răgazul de a pune în balanţă ceea ce făcusem şi am fi putut face. Poate că ne gândeam ca despărţirea să fie cât mai neutră, să arătăm cât mai integri, deşi nu ne gândeam la ea. Era o ironie cumplită ceea ce ni se întâmplă. Nici eu şi nici Irina nu găseam cuvântul

adevărat care să ne împiedice de a ne retrage în noi înşine. Deodată, m-am pomenit spunându-i că voiam să mă întorc la tot ce fusesem înainte de a ne cunoaşte şi ea mi-a întâmpinat vorbele cu un zâmbet. Nu era în el nici măcar mirarea, se resemnase parcă, începea să cedeze. Şi de ce, Matei? a întrebat ea. Răspunsul meu a fost o improvizaţie, i-am spus că într-o oră sau două n-aş fi putut să-i povestesc totul. Ce aveam, la urma urmelor, să-i reproşez Irinei? m-am întrebat după aceea. Cele mai frumoase momente din dragostea noastră, marcate doar de un simplu gest al ei sau o privire caldă, o mână întinzându-i-se spre mine, au început să se ridice încet în mine, cu grija pe care o porţi bolnavilor ce nu pot suferi nici cea mai mică mişcare. Treptat nostalgia şi tristeţea s-au prefăcut în dorinţă şi, de neînchipuit pentru lipsa mea de stăpânire, am deschis uşa, spunându-i: să lăsăm timpul, avem amândoi nevoie de puţin timp.

Îmi dădeam seama că nu fusese decât un joc al meu, stupid, de a complica lucrurile, în care se lăsase şi ea prinsă. Trântit pe pat, fără să-mi fi scos hainele de pe mine, m-am gândit la râu, la după-amiezile acelea cu cerul înalt şi la îndepărtările care mă făceau să mă simt liber ca păsările care zburau către ele. Şi-i spusesem toate acestea Irinei şi o întrebasem prosteşte dacă păsările erau cu adevărat libere. Timpul se scurgea pe lângă noi ca apele râului, deasupra cărora Irina şi eu păream nemişcaţi.

Ştiam că noaptea aceea era ultima care ne mai despărţea. Eram hotărât s-o aduc la mine, în camera strâmtă, sărăcăcioasă, şi să trăim ca soţ şi soţie, fără să ne mai ferim de nimeni. Aşteptam amândoi, de asta eram sigur. Parcă până atunci trăisem foarte aproape unul de altul, ne cunoscusem încă de la început, de când dădusem cu ochii de lumina zilei şi ne despărţise doar timpul, ca un zid. Fără să fi băgat de seamă, mersesem unul lângă altul, două fiinţe asemănătoare, simţind că odată drumurile noastre se vor întâlni. Poate mă apropiasem de ea la

început numai din curiozitate sau poate mă intrigase privirea ei – limbajul acela mut al ochilor. Mă gândeam că toată viaţa mea de până atunci fusese însemnată cu lunecările care mă îngrozeau de câte ori îmi reveneau în minte. Unele nici nu-mi aparţineau, fuseseră ca un fel de moştenire de la părinţi, numai ei mi le hotărâseră. Dar întotdeauna voisem să fiu liber, să ies din necesităţile care îmi copleşiseră viaţa, chiar dacă nu reuşisem niciodată.

Mai înainte de a veni pe şantier, mă obişnuisem cu gândul că nu eram decât un ins ca atâţia alţii, un pion pe tabla de şah, oricând în pericol să fie sacrificat, şi de aceea mă ţinusem la o parte. Dar nici când reuşisem, când devenisem egal cu mine însumi, ignorând necesităţile momentului, nu fusesem mai puternic, ci doar mânat de mica mea vanitate. Mă realizasem sau nu? Nu-mi dădusem seama. Mă chinuise mereu gândul că avusesem o existenţă mediocră, dar nu fusesem în stare să-i descopăr cauzele. Poate din teamă, n-avusesem puterea să mă cufund în propria mea fiinţă, ca într-o cameră obscură, s-o fi luminat, să fi stabilit o ordine.

Acum abia aveam să încep totul de la capăt, eram capabil să mă eliberez pe deplin, ca şi cum trăiam o a doua naştere. Trecutul meu, atât cât era şi cât mă însemnase, nu mai avea forţa de altădată. Ştiam că am să muncesc ca şi până atunci, dar însăşi munca mea, aşa cum mi-o închipuiam, căpăta alte dimensiuni. Luam totul de la capăt lângă Irina, veneau apoi copiii, bucuriile şi tristeţile la fel de trecătoare, dar exista un scop, un punct spre care trebuia să merg, aşa cum lunecau apele râului, chiar dacă la sfârşit nu mai rămânea nimic din ele, acolo unde se întâlneau cu marea.

Îmi aminteam perfect planurile mele de atunci. Nu era deloc simplu, îmi ziceam. Toate îndatoririle, toate problemele pe care le ridica viaţa materială îşi găseau până la urmă dezlegarea firească. Dincolo de ele se ridica adevărata noastră viaţă, fiindcă niciodată n-ar fi reuşit să

ne înlănţuiască. Orice gând frumos ar fi fost cu putinţă de realizat, pentru că n-am fi cunoscut între noi ura. Dorinţele noastre s-ar fi potrivit oricând perfect, ca mâinile sau ca ochii unui singur om... Erau lucruri şi fapte văzute într-o clipă, cât deschideam şi închideam ochii, rămâneau acolo în mine, imprimate ca pe pelicula unui aparat fotografic. Le reluam mereu, parcă să le dau consistenţă sau eu însumi să mă conving...

MI-A DESCHIS UŞA ŞI A SPUS să intru, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic între noi. Îşi tot strângea cordonul halatului şi mă privea zâmbind. Timp de câteva minute, am şovăit amândoi. Eu am încercat de mai multe ori să-mi aprind ţigara, dar am renunţat de fiecare dată... Niciunul n-a căutat privirea celuilalt, niciunul n-a rostit o vorbă. Dacă ne-ar fi văzut cineva, aşa cum stăteam amândoi, i s-ar fi părut că ne studiam reciproc prin trupurile noastre încremenite, care se pândeau unul pe altul. Poate n-ar fi greşit, fiindcă noi înşine ne comportam în concordanţă cu aceste trupuri, iar atunci când unul se mişca, aproape concomitent făcea acelaşi lucru şi celălalt, cu ezitările respective. Ochii mi se lipiseră de patul desfăcut, de albul cearşafurilor şi al pernei, pe care era o carte deschisă. Citeai? am întrebat-o ca să spun, în sfârşit, ceva. După cum vezi, a zis ea, zâmbind.

Ar fi fost uşor să renunţ pur şi simplu la ideile mele fixe şi s-o cuprind în braţe. Cred că i-am spus, pentru că ea a întins mâna spre comutator. Atunci i-am zis: pe întuneric ai impresia că este mai moral? A început să râdă, dar când a încetat, avea faţa schimbată, se făcuse mai palidă şi buzele îi tremurau. Cum putusem să pronunţ asemenea cuvinte, ce mai voiam? Dragostea. Parcă spusesem la sfârşitul unui alt raţionament stupid, ca şi vorbele pe care le rostisem, silabisind... Sunt totuşi ţărancă, a zis ea, ţi-am spus ce gândesc despre toate. Astea am rămas la fel de înapoiată

ca strămoşii mei.

Mi-am aprins ţigara şi m-am aşezat pe scaun. Devenisem rău, simţeam dorinţa să o văd supusă, aşteptam gestul ei. I-am spus: ne prefacem că ne este ruşine, suntem făţarnici, închipuindu-ne că întunericul ne poate ascunde făţărnicia. Mie unuia mi se pare incomparabil mai moral să-ţi deschizi inima în faţa tuturor... A dat din cap că era de acord, şi o şuviţă de păr i-a căzut pe frunte. Obrajii i se îmbujoraseră iar, avea aceeaşi înfăţişare neînduplecată şi hotărâtă ca atunci când îmi arătase uşa. Schimbarea ei bruscă m-a surprins într-atât, încât am uitat ceea ce gândisem mai înainte de a intra acolo. Te-am oprit să stingi lumina, i-am zis apoi, pentru că unele lucruri nu se discută decât aşa. Poate ar fi mai bine, a zis ea, să amânăm, dacă este atât de important, acum ai băut. Miroşi a vin... Iar te-ai dus cu nesuferitul acela de Dobrin, aşa-i?... Ajunge! Crezi că ai dreptul să-mi judeci prietenii, să-ţi dau cont de ceea ce fac şi unde mă duc?... M-am blestemat imediat în sinea mea pentru această ieşire, dar trupul nu-mi mai dădea ascultare. M-am resemnat simţind că trebuia să asist la ceea ce avea să urmeze, ca şi cum totul ar fi fost străin de persoana mea. N-am bănuit că te-aş putea supăra, purtându-ţi de grijă, a zis ea, cu o voce cenuşie şi rece. O voce de nesomn, de teamă şi resemnare. Apoi a adăugat: nu te-aş fi controlat niciodată, nu ştiu ce înseamnă a controla pe cineva, aş cere cont, mai ales atunci când el... Dar ce să mai spun! A fost o pornire prostească, pe care te rog să n-o iei în seamă. Am zis şi eu fiindcă nu-mi place Dobrin, nu ştiu de ce, când te văd cu el, mi se face frică. El te-a îndepărtat de Loghin. Ai grijă, Matei, oare ai uitat toate câte ţi-a făcut pe şantierul din oraş? Tu mi-ai povestit doar... Iar Loghin? am zis. Poate pe el îl aşteptai.

Şi-a ridicat privirea spre mine, apoi a plecat capul în jos, încet, aşa cum a mers până la canapea unde s-a aşezat, strângându-şi genunchii între mâini. Tot ce mă gândisem să-i spun, în clipele acelea, devenise inutil. Ba începuse să

plângă, izbucnise într-o violentă criză de plâns şi cu asta parcă îmi răspundea gândurilor mele. Nu ştiam de ce, dar ne încurcasem amândoi în propriile noastre laţuri. Deschideam gura şi o închideam la loc. Ce i-aş fi putut spune? Cred că dacă aş fi reuşit, ar fi fost, ca de obicei, ceva lipsit de sens. Mă simţeam penibil, întindeam mâinile şi le lăsam la loc, în jos, pe lângă trup, chinuindu-mă să-i explic cum îmi închipuisem eu laţurile noastre, deci şi ale mele, unde încă nu lăsasem ceea ce ar fi trebuit să lăsăm. Nu mâinile, care continuau să strângă genunchii, şi nici părul căzut în faţă, ochii pe care îi bănuiam numai, sau trupul ei, nimic din aceste semne materiale nu mi-ar fi putut răspunde ceea ce aş fi vrut să aflu. Doar ochii, ei ar fi fost în stare, privirea ca ceva sufletesc, venit din interior…

În sfârşit, am reuşit mai târziu să mă apropii de ea şi să-i spun: hai, vorbeşte! Am repetat de câteva ori, dar gândul îmi era altul. Aş fi vrut să-i spun că o iubeam, că eram gata să-i iau în braţe toate lucrurile ei şi să le duc la mine, ca a doua zi toţi să vadă că ne căsătorisem cu adevărat. Oare răspunsul ei la această dorinţă îl aşteptam? Doar nu mi-l spusese de atâtea ori! Nu mai puteam rosti decât acel îndemn: hai, vorbeşte! fără niciun sens.

Mai târziu s-a potolit, şi-a şters ochii şi, în cele din urmă, şi-a lăsat încet capul pe pernă, privind în tavan. Atunci m-am gândit că nu mai trebuia să aştept, puteam s-o iau, aşa cum era, ştiam doar că în asemenea momente esenţialul este să fii năvalnic, să nu cedezi niciun gest, niciun cuvânt, să rămâi surd. Apoi totul avea să se schimbe, ca altădată. Brusc, m-am aplecat asupra ei, i-am cuprins umerii şi am tras-o spre mine. S-a răsucit, o mână mi-a lunecat pe lângă urechea ei mai jos, între umăr şi gât. Voiam să-i prind sânii, să-i am în mâini, să-i sărut nebuneşte, să nu le mai dau drumul, cuprins de teamă că dacă nu i-aş fi ajuns, mi-ar fi fost refuzaţi pentru totdeauna. În clipa următoare m-au oprit cuvintele ei, aproape ţipate: pleacă! Dacă nu pleci, strig, scol toţi oamenii. Mâinile mele au slăbit strânsoarea,

ea a simţit, m-a împins violent şi s-a ridicat, încheindu-şi halatul. Pleacă, n-auzi! a mai strigat, rămânând în picioare, dincolo de masă, şi privindu-mă cu o expresie ciudată. Luminiţele acelea din ochii ei se întunecaseră, păreau stinse, nimic nu mai lucea în adâncul lor. Continua să-şi încheie un nasture de la halat, când mi-a spus: aştept să pleci.

Dacă până atunci mai avusesem vreo nădejde ca ea să renunţe, această nădejde a pierit repede. M-am simţit dintr-o dată obosit cumplit şi picioarele au început să-mi tremure. Mă uitam la ea, la obrazul ei palid, aşa cum nu i-l mai văzusem până atunci, năpădit de lumina bolnăvicioasă a becului, şi mi-am amintit de prima seară când intrasem acolo, ca să-mi pună ceva peste tăietura din palmă. Tot la fel aşteptase. Acum auzeam din nou cuvintele acelea, desluşite, ca şi cum le-ar fi rostit propria mea umbră, întinsă până în tavan. Nu ştii încotro s-o apuci, aşa-i? am zis, apropiindu-mă de ea. Vream să te conving să ai încredere în mine. Nu poţi, mi-a răspuns, asta este imposibil atâta timp cât tu mă suspectezi. Loghin... a mai apucat să zică, fiindcă i-am închis gura cu toată furia şi puterea de care eram în stare atunci. Te implor, du-te, a zis mai târziu, apoi s-a lăsat în voia mea...

La sfârşit, întoarsă cu spatele spre mine, mi-a zis: nu ştiu dacă am citit asta, dar cred că aşa se întâmplă şi cu cei care se îneacă, exact cum mi s-a întâmplat mie acum. Am văzut doar un şir de imagini care m-au scufundat. Atât, Matei... Poţi să pleci, eşti mulţumit? Hai, pleacă! M-am ridicat de pe canapea în silă şi am păşit spre uşă. Nu vrei să te întorci cu faţa la mine, Irina?... La ce-ar folosi? Doar tu m-ai obişnuit. Hai, du-te! Pe mâine, Irina, poate vom avea mai mult noroc, i-am zis, deschizând uşa. În urma mea am auzit cheia răsucindu-se, şi pe urmă s-a întunecat şi fereastra. Am mers prin ploaie, fără să-mi feresc faţa de rafalele vântului.

Ceva mai târziu mă aflam pe o cărare ce ducea spre

şoseaua asfaltată. Nu se vedeau decât becurile atârnând în pânza deasă de apă şi umbrele stâlpilor şi ale copacilor din jur. Am ieşit la şosea şi am pornit-o în sus, spre pod. Ştiam că dincolo de pod trecea calea ferată şi mai departe se afla satul. Luminile lui puţine pâlpâiau în întuneric. În cele din urmă am ajuns la pod. Râul mugea atât de îngrozitor sub el, încât m-am îngrozit. Cizmele mi se umpluseră cu apă şi, cât am stat acolo, rezemat de grilajul de fier, mi le-am golit. Nu-mi mai era frig, nu mai simţeam nici oboseala de mai înainte, rămăsese în mine doar frica. Am aprins un chibrit, care s-a stins imediat. Gestul a fost atât de inutil, încât am început să râd. Ce, voiam să văd apele cu băţul acela de chibrit?

Am mai stat câteva minute, fumându-mi ţigara, apoi m-am întors încet spre şantier. După vreo sută de metri am zărit farurile unei maşini, dar am mai mers încă o bucată de drum prin mijlocul şoselei. Era un camion şi şoferul probabil că m-a zărit de departe, pentru că s-a oprit şi a strigat la mine: ei, eşti de pe aici? M-am apropiat. Nu i-am văzut bine faţa, dar după glas părea tânăr. Nu ştii, pe aici este inundată cumva şoseaua? I-am spus că nu, râul n-avea cum s-o inunde, revărsările de apă prin locurile acelea nu se întâmplau decât la sute de ani. Ori nu eşti de pe aici, ori îţi arde de glume, mi-a răspuns el. N-am mai reuşit să-l întreb ce ştia sau ce aflase, pentru că a pornit în aceeaşi clipă maşina, înjurând. Şi atunci am întors capul după el, nu pentru că omul înjurase. Am aşteptat ca să ajungă la pod, ca şi cum, în lumina farurilor, aş fi putut vedea dacă apa se revărsase peste maluri. Apoi am plecat spre barăci, întrebându-mă de ce ieşisem pe o noapte atât de neobişnuită. Ceva mă neliniştea. Nu gândul la Irina, la cuvintele ei. Înţelesesem precis, şi dacă i-aş fi văzut ochii, mi-ar fi confirmat şi ei: ea rămăsese, poate, nu numai în noaptea aceea, departe de mine, neatinsă în independenţa propriei ei fiinţe.

Când am ajuns la barăci, ploaia se rărise. La Dobrin era

lumină şi m-am gândit să intru acolo. M-am uitat pe fereastră şi l-am văzut, aşa cum bănuisem, întins pe patul de fier, cu perna mică adunată toată sub cap, cu faţa în sus. Ziarul îi căzuse din mână alături, iar pe masă era o sticlă goală şi un pahar galben, de plastic. Am renunţat să-l mai trezesc şi am intrat la mine. Mantaua de ploaie se făcuse insuportabil de grea, abia acum o simţeam, agăţând-o în cui. M-am lăsat pe scaun şi mi-am aprins o ţigară. După două fumuri am renunţat, am strivit-o în scrumieră şi, întinzând mâinile pe masă, mi-am sprijinit fruntea de ele.

M-AM TREZIT AMORŢIT. MĂ DU rea îngrozitor capul, trupul întreg era o durere, orice mişcare îmi desfăcea parcă de pe oase carnea. Am rămas o vreme nemişcat, ca şi cum mi-ar fi fost teamă că m-aş fi putut desface în bucăţi, m-aş fi risipit pe podeaua murdară. Ascultam încordat. Ceva lipsea, la început nu mi-am dat seama ce, apoi am ştiut că ploaia încetase. Răpăitul de pe acoperişul învelit cu carton şi smoală nu se mai auzea. M-am ridicat încet, cu privirea tulbure şi am deschis fereastra.

Zorile erau roşii, undeva departe, şi pământul fumega, sălciile şi plopii din luncă se desfăcuseră parcă din rădăcini şi urcau odată cu ceaţa albăstruie spre cerul căzut în jos. Am stat acolo mai multe minute, cu coatele rezemate de marginea ferestrei, urmărind cum dunga roşie a zărilor se lăţea, decolorându-se. Din streaşină mai cădeau picături, când şi când, numărând o tăcere de infinit. Poate picăturile acelea, fumegarea plopilor şi sălciilor sau nebunia de culori, scurgându-se una în alta, mă întorceau mereu cu gândul la Irina. Ce se întâmplase? Fusesem până într-atât de ticălos? Întrebările nu mă atingeau, veneau ca şi cum le-ar fi rostit un altul în locul meu şi tot acela trebuia să răspundă. Eu ştiam doar că aş fi putut-o trezi, iar la urmă aş fi adunat toate lucrurile ei şi le-aş fi adus la mine. Acolo, în camera

aceea cu miros dulceag de iod, n-aveau decât să rămână dulapurile albe, din tablă, pline cu tot felul de medicamente, canapeaua, scaunele, masa... Mie nu-mi trebuia decât ea, fiinţa ei. Trăiam o mare bucurie, pe care o dilatam în mine, amânând mereu clipa în care le-aş fi spus tuturor: soţia mea! Mai ales lui Loghin. Lui i-aş fi zis că ar trebui să se pună, din când în când, în situaţia omului pe care toată lumea vrea să-l facă mai bun, să-l îndrepte şi să-l convingă. A omului care ar suporta dădăceala unuia ca el. L-aş fi întrebat ce rost avusese să-mi amintească neîncetat slăbiciunile şi să mă ameninţe că voi fi lecuit de ele. I-aş fi putut spune, cum îmi închipuisem, dacă ei m-ar fi întrebat, că totul începuse aşa cum li se întâmplă tuturor, cu un fel de mirare mai întâi, apoi fiorul, şi cel puţin un fapt ca mâna întinsă spre ochi sau spre frunte. Ar fi existat râsul Irinei şi semnul ei discret, pe sub masă, mi-ar fi strâns genunchiul între degete, să tac...

Parcă cerul cenuşiu, din care se scursese ploaia zile şi nopţi de-a rândul, îmi luase cu el şi gândurile mele chinuite. Parcă îmi spălam faţa în fumegarea lăptoasă, a pământului şi aşteptam soarele ca să mi-o usuce. Mai târziu, cât mi-am scos puloverul şi cămaşa, apoi cât m-am spălat la butoiul de lângă uşa mea, umplut cu apă scursă din streaşină, mi-am amintit de câteva ori gestul Irinei, mâna ei autoritară. Ce gândise atunci, nu mi-a fost dat să aflu. În orice caz, existase ceva grav în ea, pentru că nu întorsese capul spre mine, nu fusese în stare să mă privească. Măcar ochii îi cunoscusem îndeajuns ca să nu mă înşel. Mi-am închipuit că regretase, crezuse că n-am să plec atât de repede. De unde să fi ştiut ea că devenisem laş şi meschin şi abia aşteptam să mă văd afară, singur.

Nimic din tot ce mi-am spus atunci n-a fost exact. Nici eu nu mă înţelegeam prea bine. Acum îmi dădeam seama că nu făceam altceva decât mă străduiam să-mi dovedesc că nu exista vreo deosebire între ea şi Malvina. În felul acesta îmi sporeau îndoielile, închipuindu-mi că ea mai trăise şi

altă dată zile asemănătoare cu cele petrecute cu mine. Ceea ce mă indigna şi mai mult, în faţa unei presupuse înşelări, nu era faptul că fusese în stare să mintă, ci că eu mă dăruisem dintr-o dată, întreg, fără apărare.

Uneori mă neliniştiseră fiinţele acelea necunoscute, oamenii printre care ea trăise în ultimul an, acolo, într-un spital, cu intimitate specifică unor asemenea locuri, ajunsă uneori până la vulgaritate. Nu-mi vorbise decât rar, şi numai la început, dar fiinţele lor se mişcaseră ca nişte umbre în jurul nostru. Cele mai rele lucruri despre Irina mi le imaginasem în legătură cu ele, cu nopţile de spital, care căpătau în închipuirea mea dimensiuni cumplite. Într-un asemenea moment i-am spus un cuvânt – făceam dragoste – şi mă mai chinuie şi astăzi ecoul lui rostogolit în mine…

Mă îmbrăcasem, când a intrat Dobrin. Avea într-o mână ibricul plin cu cafea fierbinte şi mi-a spus vesel: gata, stagiarule, este timpul să ne simţim din nou oameni! Am băut amândoi cafeaua şi el a continuat să vorbească, spunându-mi cum am fi putut recupera zilele pierdute. Pe urmă m-a întrebat dacă nu-l zărisem pe Loghin şi i-am răspuns că probabil dormea, nu era decât ora cinci. Poate cam în silă, fiindcă a zis imediat: nu prea eşti în apele tale, ce s-a întâmplat? Nimic, ce să mi se întâmple? — i-am răspuns. Atunci de ce naiba faci mutra asta? întrebările lui începuseră să mă sâcâie, bănuind ca de obicei unde voia să ajungă. Din această cauză am amintit iar de Loghin. I-am spus că îmi părea rău că ne certasem, Loghin nu era om rău, ba dimpotrivă, echilibrul lui, atât de solid, nu ne-ar fi stricat nici nouă. Poate ţie nu ţi-ar strica, a zis Dobrin. Da, ţie, cât despre mine, nu mai pot băga altul în mine. Şi zici că-i om bun? Toţi, stagiarule, toţi suntem buni, fiecare în felul lui, şi a început să râdă. De ce râzi? Fiindcă a răsărit soarele, stagiarule, a zis el, ridicând mâna în sus.

Pe urmă, când m-am ridicat de pe pat ca să pun ceaşca pe masă, am văzut venind dinspre râu pe cineva. L-am aşteptat lângă fereastră şi, după ce s-a mai apropiat,

recunoscându-l, l-am întrebat dacă nu-l văzuse pe Loghin. Era un excavatorist, un băiat tânăr şi destul de firav la trup. De câte ori îl întâlnisem, îmi spuneam că meseria asta nu i se prea potrivea. M-a salutat şi apoi a ridicat din umeri, în semn că nu-l văzuse. Gestul lui semăna însă şi cu un oarecare dispreţ, parcă ar fi zis: ce mă întrebi pe mine, nu ştii?

M-am întors din nou la pat şi m-am rezemat cu capul de pernă, aprinzându-mi ţigara. Dobrin avea chef de vorbă, iar pe mine mă cuprinsese o căldură plăcută. Noaptea aproape nedormită se întorcea cu somnul ei în mine. Nu mi-am putut stăpâni căscatul, întrebându-mă ce spusese Dobrin mai înainte cu câteva clipe. Avea iar un acces de sinceritate, cum spusese odată. Asta se repetase de mai multe ori în ultima vreme, şi mai ales când era băut. M-am uitat mai atent la faţa lui. Nu după felul cum vorbea, cum îşi mişca mâinile şi ochii părea foarte lucid. Îşi amintise de primii lui ani de studenţie şi acum spunea cum lucrase el la un proiect pe atunci, stăpânit de o sălbatică dorinţă de a realiza ceva grandios. Visase un oraş nemaipomenit, ceva de basm, cu poduri subţiri şi arcuite ca nişte gâturi de lebădă peste canale cu apă limpede. Trebuia să fie un oraş de munte, ridicat pe stâncă, fiecare stradă însemnând sute de mii de trepte, strecurându-mă printre siluetele albe ale caselor. Îşi închipuise statuile pentru fiecare stradă, exista acolo, în visul acela al lui, o magistrală luminată cu sute de lămpi şi cu statuile bărbaţilor care făcuseră faima neamului nostru. Poate magistrala aceasta, statuile sau inscripţiile de sub ele, aşa cum le concepuse el, îl făcuseră pe profesorul la care s-a prezentat la examen să urle. El presupunea o asemenea cauză, fiindcă profesorul, urmărind cu degetul, pe hârtiile lui Dobrin, magistrala, batjocorise toată istoria noastră. Sigur, Dobrin, cel din faţa mea, recunoştea acum că era un lucru irealizabil, dar încercarea eşuată îl determinase să părăsească arhitectura. Asta se întâmplase în ultimul an de război, şi l-am întrebat dacă se mai

întâlnise cu profesorul. Mi-a răspuns că nu, fugise sau îşi pusese singur capăt zilelor, fiindcă orice i s-ar fi putut ierta, dar nu şi faptul că omorâse oameni, alături de alţii ca el, îmbrăcaţi în cămăşi verzi. La proiectul acela se întorcea mereu, zicea el, aşa cum visezi la o femeie frumoasă, pe care ai cunoscut-o cândva sau chiar numai ţi-ai închipuit-o. Nu-şi putea da seama, nu era în stare să explice şi nici eu n-am insistat. M-am mulţumit să-l privesc cum fuma, micşorându-şi ochii în momentul în care trăgea fumul, lacom, până în fundul plămânilor, cum i se deschidea gura, într-o rotunjire caraghioasă. Ce se întâmplase mai târziu?

Păstrase mereu nostalgia oraşului aceluia de munte. Poate din această cauză nu-i mai plăcea să-şi petreacă vacanţa într-o asemenea ambianţă. La urma urmelor, fiecare om, zicea el, renunţă la multe şi abia mai târziu îşi dă seama că nu-i chiar o mare nenorocire. Recunoştea că un asemenea sentiment vine aproape de sfârşit, când începi să te simţi obosit fără nicio cauză precisă. Dorinţa sălbatică de a fi admirat de cei din jur, de a-şi vedea numele tipărit şi rostit sau chiar aclamat, ca cele ale cântăreţilor sau fotbaliştilor, îl ameţise şi pe el de multe ori. Mai ales în primii ani de studenţie, când se vedea colindând lumea să construiască oraşe. Închidea ochii, trântit în pat, şi se visa intrând în sala unde se înmânau premiile Nobel, cum văzuse într-o fotografie cu Max Planck sau Max Born, fizicienii aceia nemţi, cu chipuri rigide ca de morţi. Intra acolo degajat, chiar cu puţină maliţiozitate, răzbunând astfel pe atâţia savanţi români, trecuţi cu vederea de ochii încremeniţi pe pânza portretelor, de ochii acelor domni din juriile trecute…

Aici s-a oprit, şi-a netezit fruntea, părul, şi a început să râdă. Închipuiri, fiindcă pe urmă ştiam ce-a urmat el îmi povestise, cum zicea, şi sperase că eu înţelesesem câte ceva. Mai ales un lucru, spunea el, nu trebuia să uit, că existau mulţi asemenea lui, oamenii care îşi lăsaseră urmele prin betonul atâtor construcţii, şi nu numai urmele,

ci şi gândurile, tinereţea. Am fost gata să-i spun că asta nu însemna ceva ieşit din comun, mă aştepta doar o viaţă ca şi a lui, dar l-am ascultat până la capăt. Era un anonim, ca marea majoritate, şi tocmai în asta consta rezistenţa lui. Nu-l mai ameţeau himerele, ştia că trebuie să muncească până la capăt, chiar dacă nimeni nu-şi va aminti de el, când nu va mai fi! Exact aşa gândise şi tatăl meu, tot la fel avea să-mi spună mai târziu Vechiu, doar cuvintele erau deosebite. Te-am plictisit, stagiarule? m-a întrebat el, ridicându-se greoi. N-am mai avut timp să-i mai răspund, atunci a răsunat, în liniştea dimineţii, bubuitul motoarelor. Parcă toate se porniseră deodată să umple golul lăsat de vânt şi de ploaie. Am ieşit repede afară. Dobrin arăta mult mai neliniştit decât mine. Ce se întâmplă? mă întrebau ochii lui. Soarele stătea să se ridice deasupra orizontului şi aerul devenise înăbuşitor. Am plecat alături de Dobrin, păşind în grabă ca el. O clipă, la colţul barăcii, am zărit halatul Irinei şi părul ei negru, lucitor. Apoi s-au năpustit asupra noastră orele cumplite din ziua aceea.

Îmi amintesc cum s-a certat Dobrin cu Loghin, care deja scosese la şosea aproape jumătate din maşinile şantierului până ce am sosit noi. Au fost câteva cuvinte pe care nu mi le închipuiam să cadă vreodată între noi. Nu rostite, ci ţipate, acolo, în mijlocul oamenilor muţi, cu privirile atente asupra noastră. Niciunul dintre ei nu ne mai asculta. Mi-am dat seama din prima clipă, când Dobrin l-a oprit pe primul întâlnit în calea lui şi l-a înşfăcat de piept. Omul i-a desprins încet mâinile şi, fără o vorbă, a trecut mai departe. Nu ştiu dacă atunci, după ce Dobrin l-a înjurat pe Loghin, au început să urle toate claxoanele maşinilor duse la şosea, sau mai târziu. Cu asta a început panica, abia în clipa aceea am înţeles cu adevărat pericolul. M-am întors spre barăci, alergând nebuneşte. Claxoanele continuau să urle când am primit izbitura cumplită în spate. Le-am mai auzit o vreme, apoi totul s-a cufundat într-o bolboroseală scârboasă cu miros puternic de lut.

MÂINILE ÎMI TREMURAU, SIM
ţeam cum slăbeau strânsoarea de pe fierul sau lemnul de care mă prinsesem. Era parcă un fel de grindă, plină de cioturi şi de cuie, pentru că la fiecare mişcare îmi intrau adânc în carnea palmelor. La un moment dat am reuşit să mă ţin numai cu o singură mână şi pe cealaltă să o încolăcesc după buşteanul subţire sau grinda aceea. Apoi am îmbrăţişat-o, strângând-o cu picioarele şi cu mâinile. Ţineam capul sus, ca apa să nu-mi intre în gură. Arăta roşcată şi grea ca mâlul, se repezea cu furie în mine ca să mă smulgă din îmbrăţişarea mea disperată. Am aruncat o privire spre imensitatea pustie a cerului, mi-am umplut plămânii o dată, de două ori, şi am început să urlu.

Nu, nu era glasul meu, era ceva venit din adâncul apelor, din zvârcolirea lor groaznică. Nu ştiu de ce tot timpul m-am gândit nu la moarte, ci la faptul că nu eu strigam, ci altul, şi, în neputinţa mea, ascultându-l pe celălalt, mă umpleam şi mai mult de groază. Pe urmă n-am mai văzut decât întunericul punctat de mici stele de foc care mi se învârteau în amândoi ochii. Aveam senzaţia că sunt tras printr-un tunel îngust şi colţuros, iar fiecare opintire îmi rănea trupul sau eu însumi mă târam pe coate şi pe burtă. Apa parcă mă strivea cu toată greutatea pământului, mă simţeam ca un balon umflat, gata să plesnească, şi am început să număr. Aproape de mal, am zărit prin crăpăturile ochilor razele soarelui şi mi-am spus resemnat că nu voi mai ajunge până la ele. Respiram convulsiv ca peştii şi nu ştiam dacă în gură apa era sărată sau aveam sânge. După ce m-am prins de o rădăcină, târându-mă cu burta pe pământ, am simţit cum bătăile inimii începuseră să se domolească.

Cred că am zăcut acolo mai mult de o oră, până ce i-am văzut. Erau oamenii de la noi, de pe şantier, şi o mulţime din satul vecin, bărbaţi şi femei. Se înghesuiau în grupuri în

jurul unei speranţe de a afla ceva în plus decât ceea ce vedeau, în jurul omului sau al oamenilor care păreau că ştiu mai multe sau care, cel puţin, vorbeau mai mult. Stăteau acolo, se mişcau încet, sau ochii mei îi vedeau astfel, în hainele mânjite de noroi, târau boccele sau stăteau deasupra lor.

M-am gândit de mai multe ori, urmărind masa de oameni, că n-aveam decât să mă târăsc vreo câţiva paşi şi să alunec pe burtă, ţinându-mi capul drept. O mişcare a mulţimii, una deosebită, desfăcându-se în două, m-a făcut să privesc mai atent. În grupul care venea dinspre râu, pe lângă stânca singuratică, pe unde trecusem de atâtea ori, l-am putut distinge pe Dobrin. Am ştiut că era el pentru că mergea în faţă. În afară de acesta, l-am putut recunoaşte şi după trupul lui gros şi după gesturi. Şchiopăta rău de un picior, dădea din mâini, poate chiar vorbea, dar nu auzeam ce. În urma lui, la câţiva paşi, alţi patru duceau pe braţe ceva care părea a fi trupul unui om. Atunci mi-am amintit că tot aşa îl văzusem pe Petru Ion, când se surpase malul peste el, şi m-am ridicat, bătând aerul cu mâinile. Am alergat poate mult pe malul apei sau n-am făcut decât câţiva paşi până ce mi-am simţit gura plină de mâl. M-am întors cu faţa în sus şi cerul mi s-a prăvălit în ochi dureros. Dobrin a îngenuncheat lângă mine şi mi-a pus mâna pe frunte. L-am întrebat: Irina?... A aplecat capul şi nu mi-a răspuns. Cu un efort l-am prins de gulerul vestonului, dar l-am scăpat în aceeaşi clipă. Hainele îi erau pline de mâl ca şi ale mele şi mi-a lunecat din mână. Unde-i Irina, Dobrine? Răspunde! l-am întrebat, cu mâna întinsă. El a rămas la fel de încremenit şi mut, iar ochii mi s-au lipit de palma mea, aşa cum o ţineam sus, deasupra lor. Era năclăită în sânge şi de la încheietură cădeau picături mici şi roşii. Nu, nu sângele meu, nu culoarea aceea care mi-a rămas multă vreme în ochi m-a făcut să înţeleg dintr-o dată ceea ce nu putusem să admit până atunci.

Tăcerea lui Dobrin, capul lui plecat, întreaga lui

înfăţişare, de om strivit, mi-au spus totul. Am deschis gura ca şi cum n-aş fi avut suficient aer. Sus, pe cer, în dreptul soarelui, zbura un elicopter, iar undeva, în spate, urla sirena unei salvări. L-am urmărit cu ochii încremeniţi, priveam rotirea elicei lui uriaşe şi mă pierdeam în mine.

Când m-a ridicat şi mi-a scos, hainele, apoi când mi s-a făcut injecţia, n-am mai simţit nimic. Dispăruse şi elicopterul. Am închis ochii, cuprins de o moleşeală plăcută. Valuri de căldură mi se ridicau încet în trupul meu vlăguit. Ştiam că trăiesc, că eram între oameni, lângă mâinile şi răsuflarea lor. Tot ce nu simţisem până atunci niciodată trecea acum prin mine. O clipă am avut impresia că cineva s-a aplecat asupra mea, era poate numai umbra unui braţ. O mică umbră caldă pe care aveam să mi-o amintesc mereu. Apoi a dispărut şi ea…

ALERGAM DUPĂ IMAGINILE ACE

lea, venit din întuneric, le ajungeam din urmă, legându-le între ele… Pe urmă am început să le imprim mişcarea pe care o doream, era un fel de joc, poate îmi dădeam seama că numai închipuirea mea, cuprinsă de febră, născocea mereu, dar m-am văzut aievea în oglindă. Nu semănăm deloc cu mine, celălalt era un ins scund şi gras, care mă întreba politicos cum s-au întâmplat lucrurile. L-am întrebat de unde mă cunoştea şi mi-a zis că numai el punea întrebări, eu trebuia doar să răspund. Atunci i-am spus că uitasem şi el a izbucnit în râs. Râdea în hohote. Am întins mâna spre el, ţipând ca un dement, pentru că se desprinsese parcă din oglindă, avea independenţa lui proprie. De ce behăi ca un imbecil? i-am zis. Ştii tu ce înseamnă să uiţi? Aşa-i că n-ai mai întâlnit oameni fără amintiri?… Spune! Ştiu, ai să zici că numai morţii n-au amintiri, morţii şi pietrele… Nu mi-a răspuns. A trecut pe lângă mine râzând la fel şi a deschis uşa. Afară era soare şi lumina lui puternică m-a făcut să observ ce întuneric exista

în încăperea în care mă aflam. Insul acela dispăruse. Doar vocea i se mai auzea, era glasul meu, îl recunoşteam, şi l-am întrebat: unde să mă duc? Afară, la lumină, ieşi din tine, auzi! Aici n-ai să mai poţi trăi. Mi s-a făcut frică şi am păşit încet, atent să nu dau peste ceva. Pe urmă m-am văzut coborând nişte trepte, asemănătoare cu cele de pe falezele mării. Pe undeva era apa, o simţeam numai. Nu era marea, ci un râu, pentru că se auzea scurgerea lui lină, un râu de câmpie, leneş şi obosit, târându-se printr-un culoar de sălcii şi ierburi înalte, cu vârfurile aspre, albite de soare. Coboram atent, când deodată am auzit râsul lor. Mă miram cum de nu-i văzusem până atunci. Stăteau sprijiniţi de parapetul care străjuia scările, femei şi bărbaţi, şi arătau spre mine râzând. Uite-l, acesta-i! Ce curaj, câtă sfidare! M-am oprit şi i-am întrebat pe cine sfidam, le-am spus că nu eram curajos, ba dimpotrivă, laşitatea mea mergea mână în mână cu frica, iar ei erau la fel ca mine. N-a răspuns nimeni, o clipă a fost linişte, se auzea numai scurgerea apelor, ca şi cum cineva ar fi sfâşiat mătase, până ce unul dintre ei, mai înalt decât bărbatul care mă scosese din încăperea întunecoasă, a întins mâna şi mi-a atins pântecul cu degetele. Atunci am văzut că eram gol, mi-am descoperit trupul cercetat de privirile lor lacome, ochii care se plimbau în voie pe pielea mea încinsă de soare, simţeam cuvintele cum mă loveau din toate părţile. Ce vreţi? i-am întrebat. Să nu mai umbli aşa, mi-au răspuns toţi în cor. Dumneata n-ai niciun pic de demnitate? Dacă nu mă umilesc, înseamnă că mai exista în mine şi asta, am zis. Hainele ne ascund ceea ce suntem, hainele şi pielea, ca un fel de carceră... Şi am continuat să merg fără să mă mai uit la ei. Nu mă mai preocupa decât căldura, soarele care te dobora, sfărâmându-se peste treptele acelea albe. Apoi am simţit nisipul sub tălpi, aspru, lipicios şi adierea răcoroasă, venită de peste ape. Când am ajuns la râu nu mai rămăsese din mine decât un copil. Un copil la fel de gol, cu umerii puţin căzuţi, cu coapsele înguste, picioarele drepte,

părul desfăcut de cărare în partea stângă, şi cele câteva fire rebele, din creştet, nasul ascuţit şi privirea mirată, o copie identică, doar mult micşorată, trupul meu privit parcă printr-o lupă care în loc să dilate imaginea, o reducea la maximum.

Nu ştiu cum, existam eu şi, în acelaşi timp, copilul acela, pe care îl urmăream alergând cu braţele întinse spre râu, spre silueta nemişcată a unei femei. Când am ajuns lângă ea a întors faţa spre mine, un oval perfect, umbrit de părul lung, revărsat pe umeri. Mă privea cu ochii ei mari, albaştri, şi am întrebat-o: nu vreţi să faceţi baie? Mi-a spus că nu se putea dezbrăca, tot ce era îmbrăcăminte pe ea făcea parte din trupul ei. Am întins mâinile şi i-am atins rochia ca şi cum aş fi vrut să mă conving. Ţesătura rochiei avea fineţea pielii, şi am început s-o mângâi. Ea a rămas nemişcată, nu s-a opus nici atunci când am ridicat-o în braţe şi am dus-o în apă. Acolo am dezbrăcat-o încet, spunându-i mereu: vezi, de ce-ai minţit? Ea râdea, zicea după mine, între pauzele cuvintelor mele: te aşteptam! M-am uitat în jur. Nu erau decât luciul apei şi umbrele capetelor noastre, lungite spre mal, întâlnindu-se cu cele lăsate de sălcii.

M-am întors apoi la ea, uimindu-mă de frumuseţea acelui trup. Nu făceam niciun efort, era ca şi cum îmi pierdusem greutatea şi pluteam ca un fulg. O aşteptam, ştiam că va luneca spre mine. O vedeam acum întreagă, doar faţa îi era umbrită, şi am ridicat mâna, i-am făcut semn să se apropie. Apoi a fost îmbrăţişarea şi ţipătul ei sau al meu – bucurie şi durere – care ne-a transformat în ceva fluid, era una cu apa care luneca spre mare. Ştiam că acolo, departe, pe întinsul apelor, aveam să mă pierd, că nimic, nicio picătură din mine nu va mai putea fi recunoscută la sfârşit, dar continuam să curg, să alerg lacom în albia îngustă, să mă zvârcolesc între maluri…

N-am crezut nicio clipă în realitatea acelui vis sau acelei închipuiri, dar am simţit aproape fizic gura femeii, părul ei şi pielea mirosind a vânt, gustul searbăd al apei. Am

repetat totul de la capăt şi, neizbutind să recunosc niciunul din chipurile cunoscute, sau să le înlocuiesc pe cele străine, am deschis ochii. Mi-am dat seama că era dimineaţa şi mirosea cumplit a iod. Am pipăit braţul bandajat, apoi mi-am ridicat capul pe speteaza patului. Abia atunci l-am descoperit pe Dobrin. Stătea cu faţa în sus, cu ochii deschişi, şi privea în tavan. După barba lui nerasă, am înţeles că nu ne aflam acolo de puţină vreme. I-am spus: Dobrine, vrei să-mi spui ceva? Am aşteptat mai multe clipe şi l-am întrebat din nou: de ce nu-mi răspunzi? Vorbeşte, orice!...

Mai târziu a intrat sora şi mi-a făcut o altă injecţie.

LA CÂTEVA ZILE, A VENIT UN procuror însoţit de Vechiu. Acesta din urmă s-a arătat foarte amabil şi ne-a pus la fiecare, pe noptieră, câte o pungă plină de portocale. În loc să-i mulţumesc, l-am întrebat prosteşte de unde făcuse rost de portocale pentru că eu nu le văzusem niciodată vara. Nu mai ţin minte ce mi-a răspuns. Pe urmă am aflat că el era noul nostru director, în locul lui Datcu. Ne-a spus asta cu un fel de jenă care m-a cucerit. Părea un om blând, care îşi cântărea fiecare cuvânt. Cu multe precauţii ne-a anunţat după aceea în ce scop venise tovarăşul lui. Am făcut cunoştinţă cu procurorul, un tânăr scund şi rotofei, cu un început de chelie, care până atunci stătuse în picioare lângă uşă. La un moment dat, procurorul a ieşit afară şi Vechiu s-a întors spre Dobrin, întrebându-l: cum te simţi, tovarăşe Dobrin? Bine, a răspuns el în silă. Îl auzeam vorbind pentru prima dată de când ne aflam la spital. Cuvântul acela, singurul, a răsunat parcă străin de ceea ce era bărbatul care îl pronunţase. Vechiu se mişca printre paturile noastre tot mai stingherit, şi l-am poftit să se aşeze, era un scaun chiar lângă fereastră, i-am spus că acolo putea chiar să şi fumeze. M-a refuzat, el trebuia să plece. După câteva

minute, în care ne-a spus că Datcu nu fusese destituit numai din cauza celor întâmplate pe şantierul nostru, a intrat procurorul, şi el ne-a strâns mâinile şi a plecat.

A urmat apoi un timp penibil pentru toţi trei, până ce procurorul ne-a întrebat: cum v-aţi petrecut ultima noapte de inundaţie? A început Dobrin primul. El fusese cu mine în sat, unde băuse trei pahare cu vin la bufet. Asta se întâmplase seara, apoi venise la baracă, în camera lui, şi citise până aproape de miezul nopţii, când adormise. Procurorul s-a răsucit spre mine, fiindcă Dobrin nu mai avea ce spune, şi mi-a zis că toate astea, aparent, n-aveau nicio legătură cu nenorocirea noastră. Am înţeles că trebuia să vorbesc despre Irina şi am refuzat. I-am răspuns că eu aveam să scriu totul, şi i-am cerut hârtie. A acceptat şi mi-a întins câteva coale. Apoi i-a dat şi lui Dobrin.

Am scris amândoi timp de vreo zece minute, în care procurorul a fumat, rezemat de fereastră. După prima pagină am obosit, poate din cauza poziţiei incomode în care stăteam. Am mai adăugat câteva fraze şi am semnat. Scrisesem acolo că mă simţeam vinovat pentru tot ce se întâmplase, dar, atât cu cât şi Dobrin, nu fuseserăm înştiinţaţi de direcţiune. Le-a citit repede şi m-a întrebat dacă fusesem de faţă la discuţia dintre Dobrin şi Loghin. Ştiţi doar, a precizat procurorul, că secretarul de partid şi fata aceea şi-au pierdut viaţa. Apoi şi excavatoristul… cum îl cheamă? A, da, Asaftei, îmi amintesc bine. Atunci, nu ştiu de ce, s-a rupt ceva în mine. Fără să-şi fi dat seama, procurorul mi-a adus vestea mai brutal decât şi-ar fi închipuit. Curios, până în clipa aceea mai sperasem, mă agăţasem de fiecare imagine care îmi venise în minte. Mă învârtisem cu gândul doar în jurul Irinei, mă chinuisem numai pentru ea, şi acum aflam că şi Loghin… N-am fost în stare să-i răspund imediat. Poate Dobrin a observat şovăiala mea şi a intervenit: nu, tovarăşe, el n-a fost la discuţia noastră. Îmi aduc aminte foarte bine. Iar cu o zi mai înainte, când am discutat dacă trebuia sau nu să

evacuăm şantierul, am fost singurul care m-am opus. Inginerul Petrina l-a susţinut pe Loghin. Am scris aici tot, a mai zis el, întinzând hârtiile.

Am rămas uluit, căutându-i privirea lui Dobrin. Pentru ce făcuse asta, îi fusese teamă că puteam fi şi eu învinovăţit, sau el îşi simţise sfârşitul? Am fost gata să-l contrazic, să-i povestesc procurorului ce discutasem în dimineaţa aceea cumplită, cum îmi descrisese Dobrin oraşul proiectat de el în studenţie, dar în timp ce îmi căutam cuvintele, mi-am dat seama că totul era inutil. Avusese Dobrin dreptate să-şi ia asupra sa toată răspunderea sau eu aveam vreo motivare pentru tăcerea mea laşă? Nimic nu mai putea schimba lucrurile. Trăisem parcă desprins de pământ şi aş fi putut să trăiesc altfel, iar acum n-aveam nici măcar curajul de-a recunoaşte. Această neputinţă îmi sporea şi mai mult vinovăţia. Cel puţin Dobrin se mărturisise, şi asta însemna într-un fel un început de uşurare.

Restul timpului cât procurorul a mai stat în rezerva noastră, au vorbit numai ei amândoi. Dobrin vorbea rar, cu oarecare greutate şi gâfâia cumplit. Ştiam că suferea pentru că nu putea fuma. Profesorul ne interzisese din prima zi, iar el nu avea voie să se dea jos din pat. La sfârşit, procurorul a repetat ceea ce spusese şi Vechiu. În asemenea cazuri cine mai ştie câtă vină poartă fiecare? Ceea ce făcea el nu era decât o pură formalitate, în alte locuri din ţară, zicea el, se întâmplaseră nenorociri şi mai mari. Îl ascultam în silă, nu atât din cauza cuvintelor pe care le întrebuinţa şi a tonului pedant, a vocii sale stridente, sila venea din mine, cel care căutam cu disperare să-mi cercetez faptele. Apoi procurorul s-a ridicat, urându-ne însănătoşire grabnică. A ieşit din rezerva noastră puţin aplecat de spate, ca şi cum tot ce ne spusese îl copleşise, cuvintele sau profesia lui îl apăsau ca o forţă fizică.

După plecarea lui, l-am întrebat pe Dobrin: tu i-ai văzut pe toţi trei? A închis ochii, parcă să-şi aducă aminte, şi a zis: numai pe Irina şi pe Loghin. Poţi să nu ai încredere în

ceea ce îţi spun, dar ceea ce-ai să faci de acum încolo să judeci cu propriul tău cap…

Am împins cu mâna cearşaful de pe mine, căutând să-i înţeleg rostul vorbelor lui. De ce-mi spui asta? l-am întrebat. Lasă-mă, stagiarule, să dorm! De fapt voiam să-i spun că într-un fel eram amândoi vinovaţi de moartea lor, poate singurii vinovaţi. Nu-mi spusese Dobrin de-atâtea ori că încercările trebuie să-i găsească pe oameni uniţi? Atunci cum de uitase tocmai el asta şi-l împiedicase pe Loghin, când, dimpotrivă,ar fi putut să-l ajute? Dar eu, eu ce făcusem, ce s-ar fi cuvenit să fac? Nu mai avea rost să-l întreb. Ştiam că orice insistenţă ar fi fost de prisos. Rămâneam din nou singur, să ascult vuietul oraşului şi să-mi cercetez propria-mi fiinţă. Cu tot chinul meu, mai târziu n-am fost în stare să mai adun nimic sub pleoape. Nu-mi mai dădeam seama nici măcar de scurgerea timpului, gândurile îmi deveniseră febrile până la confuzie şi împrăştiau orice imagine. Ştiam doar că va urma un alt timp după ieşirea din spital. Eram însă prea extenuat ca să-mi fi putut închipui cum avea să arate.

M-AM SPERIAT ATÂT DE TARE ÎN somn, încât, înainte de a mă trezi, am strâns puternic pumnii de mi-au intrat unghiile în carne. M-am deşteptat sufocându-mă. Visasem că cineva mă ţintuise la pământ şi mă sugruma încet, în timp ce eu mă zvârcoleam, strivit de genunchiul lui care mi se înfigea în piept. Cu ochii deschişi, speriaţi şi buimăciţi de somn, m-am uitat mai întâi în palme, de unde venea durerea. Dungile vineţii mă usturau de parcă mă fripsesem. Din geamuri venea o lumină puternică şi mi-am dat seama că era aproape de prânz. Îmi aduc aminte că am întins mâinile sub pernă, lipite de cearşaful răcoros, şi usturimea a trecut repede. Apoi am închis ochii şi am adormit iar. Era a doua zi de când mă aflam din nou acasă…

M-am trezit pe la unu, de fapt m-a trezit bătrâna, să mă cheme la masă. M-am spălat repede şi, numai în pijama, am intrat la ei. Bătrânul stătea în capul mesei şi citea ziarul. Când m-a văzut, s-a ridicat, a aruncat ziarul pe televizor şi ini-a zis: somn de tinereţe, Matei, te-a şi refăcut, arăţi mult mai bine! Pe urmă ne-am aşezat la masă şi am mâncat cu poftă ciorbă de fasole verde şi friptură de pasăre. Aproape de sfârşit, bătrâna mi-a umplut din nou paharul cu vin şi m-a întrebat: da' logodnica n-aţi adus-o?

Ea nu-mi spunea pe nume, deşi mă cunoşteau de mic, întotdeauna îmi vorbise cu dumneavoastră, neţinând seamă de protestele mele sau de glumele soţului ei. Nu, n-am adus-o, am zis şi, în aceeaşi clipă, întinzând mâna spre pahar, mi-am văzut-o tremurând puternic. Cuvintele ei sau poate ale mele declanşaseră în mine imaginea pe care o ocolisem mereu până atunci, cu noi trei, cei care ne găseam acum la masă, şi Irina în faţa bătrânei, cercetată conţinu de ochii ei, prânzul acela care mi se păruse de o familiaritate dulceagă. Nerăbdarea mea, manifestată prin semne, o făcuse la un moment dat pe Irina să izbucnească în râs, încât bătrâna s-a simţit obligată s-o întrebe, cu oarecare răutate, de ce râdea. Ar fi fost bine să-i fi scris, astăzi este sâmbătă, s-ar fi putut învoi, a mai zis bătrâna. Am tăcut, golind încet paharul. Mi-a făcut o impresie foarte bună, să ştiţi, pare o fată la locul ei... Parcă te întreabă cineva pe tine, a întrerupt-o bătrânul, ce, Matei nu-i băiat bun?...

Atunci le-am spus tot, am început şovăind, nu-mi găseam cuvintele, am simţit o mare dorinţă să mă mărturisesc. Bătrâna plângea cu mici sughiţuri, care răsunau cumplit de caraghios, între cuvintele mele pe timpul pauzelor, şi am avut impresia că nu se va mai putea opri, arăta îngrozitor, deschidea gura, cu dinţii ei de viplă, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva, apoi venea icnitura din gât sau de mai departe. Mi s-a făcut milă, dar am continuat să vorbesc până ce bătrânul i-a făcut semn să plece în baie. Pe urmă am tăcut

şi bătrânul şi-a aşezat mâna lui grea şi uscată peste a mea. El nu era în stare de cuvinte mari, tăcerile şi ochii ţineau loc de vorbe, de răspunsuri, cum zicea el. Aşa se obişnuise de mult, de pe timpul grelei lui ucenicii, şi poate asta era un fel de infirmitate, suferinţa devenea astfel mult mai mare decât la cei care puteau să vorbească sau să plângă. Doar ochii, privind undeva, pe fereastră, i se spălăciseră parcă şi mai mult.

Bătrâna s-a întors târziu, ştergându-şi ochii, iar eu mi-am retras încet mâna de sub mâna lui. M-am ridicat şi le-am mulţumit. Bătrânul m-a condus până la uşă şi mi-a spus: sfaturile sunt de prisos, dar trebuie să te ţii tare. I-am mulţumit din nou şi am intrat în apartamentul meu. Am deschis radioul şi am început să mă îmbrac. Arătam destul de bine în oglindă, cu ochii puţin umflaţi din cauza somnului şi, tot privindu-mă, mi-am dat seama cu adevărat unde trebuia să mă duc. Până atunci aproape că uitasem de Dobrin, în tot ce povestisem bătrânilor nu-i pronunţasem niciodată numele. Astăzi mai există, mi-am spus, va fi drumul până la cimitir, mulţimea care îşi va aminti de el, câteva lacrimi la discurs, apoi uitat cu desăvârşire. Aşa se întâmplă cu toţi, aşa va fi şi cu mine odată, într-o anumită zi, când un prieten se va pregăti să vină la înmormântare.

Oare Dobrin îmi fusese prieten? El, care mă umilise de atâtea ori? Acum nu-mi mai puteam aduce aminte decât faţa lui din momentele când se îmblânzea, arătând ca un copil uriaş şi neajutorat. Nu eram în stare să-l mai acuz de ceva, nu-i mai găseam niciun defect, devenise unul dintre oamenii cei buni de care mă apropiasem. El avusese adevărul lui, căruia îi rămăsese credincios până în ultima clipă, avusese dreptate chiar şi în erorile ce le săvârşise pentru că nu abdicase de la gândul în care crezuse, în fiecare zi sau oră. Poate erau numai nişte presupuneri ale mele, poate Dobrin greşise cu adevărat, îşi repetase erorile până la sfârşit, dar eu mă încăpăţânam să cred că viaţa ar fi arătat altfel dacă n-am mai fi întins mâinile unii spre alţii,

să ne învinuim. Abia acum îl vedeam iar întreg, stând întins pe pat, numai în pantalonii de pijama. Avea în ochi oboseala imensă a omului învins care îl închidea, şi mai mult decât fusese până atunci, în adâncurile fiinţei lui. Un fel de amorţeală dureroasă ce numai ochii i-o arătau, ca apa încremenită de ger.

Mai târziu mi-am amintit că nu aveam niciun semn de doliu, hainele mele de culoare foarte deschisă nu erau deloc potrivite. Am căutat în dulap, am răscolit toate sertarele, n-am găsit niciun capăt de pânză neagră. La început m-am ferit să deschid geamantanul Irinei, aveam senzaţia că aş fi săvârşit o profanare. Ştiam că acolo se aflau mai multe panglici cumpărate de mine, ca să-şi strângă cu ele părul şi am ezitat mult, pe urmă însă am învins senzaţia aceea inutilă.

Cu doliu la rever, mulţumit ca după o mare izbândă, am ieşit în stradă. Din întâmplare am găsit un taxi, dar tot am sosit târziu. Convoiul plecase. L-am ajuns din urmă aproape de cimitir.

Ceea ce m-a impresionat, cum am coborât din maşină, a fost faptul că, în locul mulţimii, aşa cum mi-o imaginasem eu, eram doar câteva zeci de oameni. Soarele cădea drept peste micul convoi şi ardea cumplit. Oamenii aveau feţele roşii, transpirate, şi păşeau în silă în urma maşinii cu sicriul. M-am apropiat de cei din faţă şi am fost zărit de Vechiu. Mi-a făcut semn, pentru că fanfara urla îngrozitor. Vechiu m-a prins de braţ, strângându-mi-l uşor şi s-a aplecat la urechea mea. Mi-a spus ceva, dar n-am înţeles. Mai târziu, când am intrat în cimitir şi fanfara tăcuse, m-a întrebat: cum te simţi? Bine, am zis. Apoi am tăcut amândoi, ca şi ceilalţi. Pe marginea gropii ne aşteptau doi bărbaţi, în nişte haine de doc. Stăteau întinşi peste bulgării proaspeţi de pământ şi între ei aveau un aparat de radio cu transistori. Se transmitea, ca de obicei la ora aceea, o întâlnire din campionatul de fotbal. Cineva a strigat la ei să închidă aparatul, în timp ce se cobora sicriul din maşină. Nu m-am

putut uita la Dobrin, n-am fost în stare, m-am răsucit brusc iar spre cei doi gropari care se sculau, scuturându-şi pământul de pe haine. Arătau nemulţumiţi că nu mai urmăreau transmisia. Unul dintre ei avea părul netuns, umflat pe cap ca un arici, de sub care ieşeau pe laturi două urechi mari, blege, cu marginile albite şi sfărâmicioase. Nu ştiu de ce l-am urmărit, până ce s-a întins din nou, într-un tufiş, alături de tovarăşul său mai tânăr, şi unde probabil au continuat să asculte întâlnirea de fotbal.

Tocmai atunci a început să vorbească inginerul şef şi eu m-am retras câţiva paşi înapoi, în rând cu Vechiu. Acesta părea absent la tot ce se întâmplă în jurul lui şi am fost gata să-l întreb la ce se gândea, dar am renunţat repede, dându-mi seama că nu avea niciun rost. Inginerul şef a continuat să vorbească, cuvântarea lui era simplă, obişnuitele cuvinte din astfel de împrejurări care m-au făcut să mă întreb, în felul meu inutil: oare numai atâta merită un om? Fiindcă glasul lui răsuna bizar peste capetele noastre plecate, peste coroanele de flori… a fost un bun tovarăş, un comunist, un om dintre aceia… care primii… în anii tulburi ai… Prea multe cuvinte şi de aceea neputincioase să exprime unirea gândurilor celor de acolo, în clipa aceea, dacă asta ar fi fost posibil. Ce gândeam noi, unde era cu închipuirea Vechiu sau bărbatul de lângă el, eu însumi ce îmi spuneam?

Poate aveau toate o legătură cu Dobrin, cel din sicriu, dintre coroane şi flori, dar îngrozitor de vagă. Nici cel care vorbea nu mai era atent la propriile lui cuvinte, adică nu le simţea, ele veneau dintr-o obişnuinţă înstrăinătoare… Nu! am refuzat apoi gândurile acestea, erau numai semnele oboselii mele din ultima vreme, aici îmi dădeam mai bine ca oricând seama de ea. Deci atât, atât merită un om, am repetat iar în mine, alţii nu avuseseră parte nici de asta… flori, cuvinte!… Pe urmă am căutat-o cu privirea pe nevasta lui Dobrin şi, negăsind-o, l-am întrebat pe Vechiu, aplecându-mă la urechea lui. Este bolnavă rău, a zis, am

vorbit dimineaţă cu ea la telefon, apoi mi-a făcut semn să ascult pe cel care vorbea. Am rămas nemişcat, uitându-mă fix la gura inginerului şef, o urmăream cum se închidea şi se deschidea, cum rotunjea cuvintele, dar n-am mai înţeles nimic din ceea ce spunea.

Mă întrebam ce fapte i-ar fi iertat Dobrin, care stătea acum întins între florile cu miros dulceag, soţiei lui, sau ea însăşi ce ar fi trebuit să-şi spună, aşa cum se întâmplă la marea despărţire de cel cu care am împărţit o viaţă acelaşi pat şi-am respirat acelaşi aer, acoperindu-l nu numai de dragoste, ci şi cu obişnuinţă, sau cu sila obişnuinţei? Îmi aduceam aminte nu numai de femeia aceea micuţă, cu capul complet alb, soţia lui Dobrin, care mă sărutase de ziua ei, imaginile se succedau în minte, ea era când mama, când Irina… apoi veneau bărbaţii. Tatăl meu, care nici nu fusese la înmormântarea mamei, şi cuvintele mele, gândite acolo, la căpătâiul ei, într-o cameră străină şi rece. Zăcea ca o fată adormită, gura avea o undă de uimire, ca şi cum s-ar fi mirat de cât suferise, în rest, faţa arăta tânără, prea tânără pentru câte ştiam eu. Îi mângâiam fruntea şi părul, şi o întrebam: ce să-ţi spun din partea lui, sau tu, ce ai să-i transmiţi, acum, pentru ultima oară? Şi m-am trezit apărându-l, îngenuncheat la picioarele ei, era ca şi cum l-aş fi acuzat că el nu putuse veni la o plimbare ce i-o promisese, doream oricum să-i împac, uzând de cele mai şubrede argumente. Mă agăţam de câte un cuvânt, sau de vreo amintire, încercam să-i reproduc scrisorile lui, pe care mă punea să i le citesc.

Tu nu eşti ca el, aşa-i, Matei? spunea cealaltă, vie, de care mă despărţisem mai înainte cu câteva luni. Să nu fii ca el, deşi eu l-am iertat, o ştii prea bine, nu l-am urât niciodată, fiindcă prea mare a fost dragostea mea de la început. Aşa îmi vorbise când am condus-o la gară, iar acum nu-mi răspundea, nici măcar nu-şi mai trăda gândurile ei ascunse, pentru că uneori şi le trădase, îmi vorbise de bătrâneţea lui, de anii când se va simţi copleşit

de viaţă şi va avea nevoie de ajutorul meu. Ea nu mă minţise, mai ales în legătură cu tatăl meu şi, atunci când am văzut-o pentru ultima dată, am fost convins, dacă ar fi putut deschide gura, că mi-ar fi zis: du-te, spune-i că l-am iertat, că nu am fost în stare de ură.

Am repetat toate aceste lucruri, acolo la înmormântarea lui Dobrin, trecând prin amănunte poate fără rost, dacă le-aş fi povestit celor din jurul meu. Pentru mine însă ele încă mai trăiau, erau încă vii, şi m-am uitat la ei, i-am privit pe rând, mai întâi pe Vechiu, apoi pe cei din stânga lui, reprezentanţii autorităţilor locale sau colegii, chipuri străine, veniţi de pe nu ştiu care şantiere, pe unde lucrase Dobrin.

Îmi dădusem seama, văzându-le chipurile solemne, triste, poate nu de circumstanţă, că Dobrin fusese totuşi un om cunoscut, aşa cum spunea el, atunci când se îmbăta şi îmi împungea pieptul cu degetul. Dar am sfârşit întrebându-mă: îl cunoscuseră ei cu adevărat, sau spaima pe care toţi o resimţeau, ca şi mine, îi făcea să-şi închipuie că ştiu cu adevărat ce om fusese? Făceam fel de fel de legături cu propria mea existenţă, toate ciocnirile noastre de pe şantier îmi trecuseră prin cap, iar la sfârşit nu eram în stare de niciun răspuns. Ce ştiam eu despre acest om, şi chiar dacă aş fi ştiut, mi-ar fi folosit la ceva? Putem învăţa din viaţa altora, ni se spune, dar cum să înveţi când momentele vieţii tale nu se aseamănă prin nimic cu ale celui spre care eşti îndreptat? Descopeream cu o dureroasă uimire că nici pe mama mea nu reuşisem s-o cunosc, că dusese cu ea destule lucruri nespuse niciodată.

M-am întors apoi din nou la Dobrin, mai precis la cuvintele pe care le rostea inginerul şef. Acum erau dezvelite de haina oficială, omul vorbea adresându-se direct lui Dobrin, şi de aceea aveau putere asupra mea. Câtă deosebire între el şi Datcu sau între el şi mine! mi-am zis, ascultându-l. Poate eu am fost singurul om întâlnit de Dobrin, în ultimii lui ani, care l-ar fi putut scoate din

somnolenţa şi absenţa sa. Pentru că nu fusese altceva; iar eu însumi, în loc să încerc, aşa cum făcusem la început, lunecasem încet, pe nesimţite, în felul lui de-a fi. Cum ar fi arătat altfel sau eu însumi cum aş fi fost? Nu, refuzam masca, nu fusesem în stare să compun niciodată nimic, chiar atunci când minţisem, când încercasem să joc un rol, mă trădasem stupid de la primele gesturi. Nu eram omul făcut pentru aşa ceva, obsesiile sau închipuirile mele rămâneau neputincioase, aşa cum le construiam noaptea. Ziua le împrăştia repede, deveneau incapabile să se transforme în existenţă plină, şi să mă ajute. Dar Dobrin, purtase el oare cu adevărat vreo mască?... întrebarea mi-a rămas, ca şi altădată, fără răspuns. Nu mă mai puteam întoarce la vechile mele gânduri despre el, moartea lui sau a altora le răsturnase, nu mai găseam decât presupuneri care se învălmăşeau cumplit.

Târziu, m-am trezit luat de braţ de Vechiu. Mi-a zis: s-a terminat, Matei! Am tresărit, încercând să mă dezmeticesc, ca şi cum până atunci dormisem. Am mers o vreme fără să schimbăm nicio vorbă, încet, încet ne-au depăşit toţi, şi Vechiu m-a întrebat: nu vrei să mergi cu mine mâine, tot am treabă pe şantierul vostru, ar fi mai plăcut în doi. I-am răspuns că da, puteam să plec a doua zi, tot nu mai aveam ce face în oraş, şi el a fixat ora. Şoferul ştia unde locuiam, i-am spus eu, şi Vechiu a fost de părere să plecăm înainte de răsăritul soarelui, nu-i plăcea să călătorească pe căldură. Puţin după aceea s-a oprit şi s-a răsucit spre mine: abia acum am aflat povestea ta, Matei, iartă-mă că-ţi spun pe nume, dar am fost coleg cu tatăl tău, buni prieteni. Povestea mea? l-am întrebat eu mirat. Matei, am aflat-o abia astăzi de la oamenii voştri care au venit la înmormântare... N-ar fi trebuit să-ţi mai amintesc, dar te-am primit ieri foarte prost. Eram şi eu necăjit şi poate acum sunt şi mai necăjit. Moartea acestui om şi pierderea lui Loghin, mai ales Loghin, pe care îl cunoşteam de mult, mă obsedează mereu. Ar fi putut să nu se întâmple nimic, totul

pare fără nicio cauză şi asta mă revoltă.

Nu-l mai priveam, îl auzeam numai, ochii îmi erau lipiţi pe mâinile lui, care i se împreunaseră pe burtă, zvârcolindu-şi degetele groase, cu unghii mari şi bombate. Omul era sincer sau aşa mi se părea mie, mai ales acum, când spunea că nu putem să ne hrănim numai din amintiri şi durere, aşa cum făceam eu, exista prezentul, tot ce ne înconjura, atât de viu, încât nu te puteai sustrage decât înşelându-te, trişând. Aveam, ascultându-l, un sentiment ciudat, ca şi cum aş fi luat parte la o întâmplare încheiată, unde nimic nu se mai putea schimba, fiindcă stătusem neputincios până atunci, şi acum se trezise în mine voinţa să modific ceea ce se desăvârşise fără voia mea. Era însă prea târziu şi mă retrăgeam. Asta însemna înşelare, trişam eu astfel, aşa cum spusese Vechiu? Nu-mi era frică de prezent, l-aş mai fi putut modifica, mai aveam încă în mine forţa, o simţeam, ceea ce mă înfricoşa era doar mişcarea inconştientă a amintirilor, lunecările acelea care mă atrăgeau în vârtejul lor. Spune-mi, ce crezi? m-a întrebat Vechiu, după primul pas. Nu i-am răspuns imediat, ceea ce eram noi, atunci, n-avea nicio legătură directă cu trecutul, apoi am spus câteva cuvinte îngrozitor de convenţionale, nu ştiu cum de n-a observat sau poate s-a prefăcut că nu observă sila mea.

Îmi aminteam, cuprins de o ciudată ruşine, de parcă aş fi săvârşit o faptă îngrozitoare, cum mă destăinuisem în faţa acestui om. În definitiv cine era el sau eu, cu ce drept vorbisem despre ceilalţi toţi, judecându-i după voia mea?

M-am întors să-l văd mai bine. Transpiraţia îi lipea firele de păr, iar la tâmple păreau mai rare şi mai albite. Faţa, mai ales, şi privirea îi erau uşor schimbate, deşi arătau altfel decât în timpul înmormântării. Două cute clare i se adânciseră şi mai mult, de la nări până la bărbie, şi lumina întunecată din pupile, cu reflexe de metal, dovedea nu atât înăsprire, ci mai degrabă oboseală.

La un moment dat, a vrut să-mi spună ceva, dar s-a

mulţumit să ridice din umeri, gest din care n-am înţeles nimic. Am fost gata să încep din nou să vorbesc, să-l întreb dacă înţelesese ceva din toată destăinuirea mea, măcar despre Dobrin. Am renunţat în aceeaşi clipă, cuprins iar de ruşine. Pentru ce o făcusem? Ca să-mi fie mie uşor, aşteptasem ca el să limpezească propriile mele gânduri?... Nu, nu se mai putea repeta, faptul că îi vorbisem fără să ascund nimic fusese mai mult decât o copilărie. Ce-l putea interesa pe el, pe Vechiu, ce fusesem eu până atunci? Nu-mi mai doream decât să mă despart repede de el. În clipele acelea, ştiam că trebuie s-o văd pe soţia lui Dobrin. Mi-o închipuisem tot timpul bolnavă, zăcând în pat, singură în toată casa şi uitată de cunoscuţi. Dar nu erau numai mila şi curiozitatea care mă mânau spre ea, acum îmi dădeam seama că, în zilele după ieşirea din spital, am făcut destule fapte pe care nu mi le pot justifica. A fost un impuls ce nu-l pot explica, acela de a-i vedea pe toţi cei rămaşi după nenorocirea ce mi se întâmplase. Într-un fel, îi inculpam şi pe ei, chiar dacă nu exista nicio vină. Aş minţi dacă n-aş recunoaşte că la gândul acesta devenisem mai liniştit, îmi închipuiam că m-aş putea sustrage amintirilor, trecutului. Ce mi-ar fi putut spune soţia lui Dobrin, şi Malvina, ce mai aşteptam eu de la ele, sau de la Datcu, ce-ar mai fi fost în stare oamenii aceştia să-mi arate? Sigur, găsisem destule justificări ca să-i revăd. Speram, de pildă, că Malvina ar mai fi păstrat schiţa pe care i-o făcuse Irinei, şi soţia lui Dobrin ar fi avut nevoie de ajutorul meu.

La poartă ne aştepta maşina lui. Mi-a spus să mă urc şi eu. Am aruncat ţigara şi m-am aşezat pe perna moale a banchetei, simţindu-mă iar obosit. N-am discutat nimic până în centru, unde l-am rugat pe şofer să oprească. Am coborât mulţumindu-le. Străzile erau aproape pustii din cauza căldurii. Simţeam nevoia să intru într-un restaurant şi să beau ceva, dar gândul la soţia lui Dobrin m-a făcut să renunţ repede.

INTRĂ, DOMNULE PETRINA, POF
tim! Să mă scuzi, la mine este un deranj cumplit, a zis ea, închizând uşa. Spuneai parcă ceva... a, da!... nu sunt bolnavă, domnule Petrina. Dar cine ştie cu adevărat când este şi când nu este bolnav?... Apoi a tăcut, aşezându-se într-un scaun-balansoar, şi-a rezemat capul ei alb de spetează, şi a început să se legene, arătându-mi canapeaua din faţa ei, să iau loc. De când n-o mai văzusem nu se schimbase, doar vocea nu mai avea precizia sau stăpânirea din seara când fusesem la ei la masă. Nu, nu era bolnavă, zicea ea, nu venise la înmormântare pentru că nu avusese curajul să-l vadă pe Dobrin, altfel decât viu. El trăia, era plecat acolo, pe şantierul acela nenorocit şi trebuia să se întoarcă. Când a tăcut, i-am povestit pe scurt şi cât mai simplu, poate şi cu puţină răutate, fiindcă nu crezusem nimic din ceea ce-mi spusese până atunci, şi nici chipul ei nu vădea vreo urmă de suferinţă, i-am descris scena în care m-am despărţit de Dobrin, învinovăţindu-mă pentru indiferenţa sau laşitatea mea. Fusesem ca şi ea, la fel de absent, nici măcar nu regretasem, i-am spus, abia mai târziu mă apucase urletul acela. Urlet? a întrebat ea, adăugând apoi: pentru mine nu-i nicio noutate, domnule Petrina, am ştiut tot timpul, am bănuit asta înainte de a se întâmplă.

După aceea a tăcut, s-au scurs mai multe minute, cred că uitase de prezenţa mea. Faţa i se luminase de ceva tainic, nu era nici bucurie şi nici durere, privea drept înainte, cu ochii ficşi, şi am fost gata să-i spun că ceea ce vedea, dacă într-adevăr era ceea ce bănuiam, nu mai exista, plecase fără întoarcere. M-am ridicat, cu gândul s-o părăsesc, m-am apropiat de ea, vrând să-i ocolesc scaunul, şi mâna mea, străină parcă de mine, a făcut un gest care m-a înfricoşat. I-am atins părul ei alb, în creştet, mângâind-o. A tresărit şi buzele ei albe au şoptit, ca şi cum ar fi vorbit pentru propria-i fiinţă: mulţumesc, dragul meu, de ce vrei

să pleci, ţi-e teamă de mine?... O, nu, cum să-mi fie teamă de dumneavoastră! am zis eu, retrăgându-mă la loc. Ar trebui să te servesc cu ceva, dar n-am nimic de băut şi, chiar de-aş avea, nu mi-au mai rămas decât vreo două ceşti, restul am vândut tot. Aştept şi acum să vină alţi cumpărători...

Am avut senzaţia că visez, şi, la un moment dat, m-am frecat la ochi, fiindcă femeia din faţa mea se îmbujorase brusc vorbind despre ea, parcă vorbele acelea, întrebările şi răspunsurile ei, i-ar fi adunat dintr-o dată frumuseţea risipită în timp. La ce-ar mai folosi, zicea, să mai reconstitui cu închipuirea viaţa mea sau a lui, suntem prea obscuri ca să interesăm pe cineva. Puţinii prieteni ne-au uitat a doua zi după prima vizită, sau eu, da, eu i-am alungat fără să-mi dau seama. De fapt plutim în presupuneri, dragul meu, dar ceea ce-ţi spun nu mai este o presupunere. Ai să râzi, dar Dobrin a făcut parte din acea categorie rară a oamenilor capabili să renunţe. Taci şi ascultă!... Este aşa cum îţi vorbesc, el a cedat mereu, nu într-un moment sau altul, ci toată viaţa. Renunţarea a început de la dragostea noastră, căsătoria cu una ca mine, însemnată de clasa ei, era pe atunci o cumplită renunţare. Sau poate el aşa a venit, în casa mea, poate totul începuse de mai înainte, inexplicabil, pentru că acest om, absolut onest, avea atrofiat până şi simţul conservării... M-aş fi putut culca aici cu cineva, cu un străin oarecare, unul ca dumneata de pildă, şi el ar fi fost în stare să stea toată noaptea în camera vecină, să fi ştiut precis ce se întâmplă şi, a doua zi, să-mi spună: te-ai sculat, mamă? De aceea poate nu m-am culcat cu altcineva, nu l-am înşelat niciodată, renunţând şi la feminitatea mea... Aici am ridicat mâna, aş fi vrut să-i spun că nu mă interesau închipuirile ei, dar mi-a făcut iar semn s-o ascult. Am încercat, a zis ea, după ce şi-a prins ţigara, strângând-o între degetele-i lungi şi uscate, cu unghii mari, stacojii, am crezut că sunt în stare să-l transform, am făcut şi destule greşeli, fără niciun rezultat. Refulaţii sunt galbeni

de venin, dragă, el nici de asta nu era în stare.

La un moment dat, am încetat s-o mai urmăresc cu atenţia de mai înainte. Se învârtea în jurul aceloraşi idei, care o obsedau, zicea că dacă ea n-ar fi fost aşa cum este, el ar fi pierdut-o de mult. Poate în ochii celorlalţi părea un om lipsit de sensibilitate sau un laş, în realitate fusese un suflet pur, prea pur ca să poată rezista încercărilor vieţii. În ultimul timp, zicea ea, asta i se transformase într-un fel de abulie, dar numai în măsura în care era vorba despre un lucru ce el l-ar fi putut obţine, în rest, tremura pentru orice dereglare a relaţiilor dintre alţi oameni. S-a oprit şi şi-a strivit ţigara în scrumiera pe care o ţinea pe genunchi, şi m-a scrutat cu privirile ei pătrunzătoare, zicându-mi: nu ştiu dacă l-am urât vreodată, dragul meu, dar acum când nu mai există, îmi mărturisesc ura, pot s-o fac fără teama că i-aş provoca vreo durere. Morţii nu simt, nu mai simt... Văd că nu-ţi place ceea ce-ţi spun, ca şi înfăţişarea mea de sacrificată.

Apoi a tăcut, privindu-şi genunchii uimitor de rotunzi în păstrarea lor, mişcându-şi încet degetele, ca şi cum i-ar fi fost amorţite, mâinile ei nemaiînchipuit de frumoase. Tot trupul acela micuţ se destindea parcă, fuseseră cândva nişte cuvinte şi dispăruseră, odată cu bărbatul acela greoi, care gâfâia ca un astmatic, fumând cele mai proaste ţigări şi împrăştiind în jur un miros greu de transpiraţie. Acum nu mai exista nimic, nici cel puţin spaima înţelegerii. Tocmai fiindcă nimic nu existase din ceea ce ea îşi dorise. Nu-i plăcuseră niciodată bărbaţii aceia pe jumătate virili, aşa cum fusese el, pentru că, la urma urmelor, dragostea nu însemna numai contemplare, atingerea obrazului fiinţei iubite, gingăşie. Îşi aprinsese altă ţigară şi fumul îi învăluia faţa. Oricât ne-am ascunde, a zis ea mai târziu, oricât am întârzia, înşelând viaţa, până la sfârşit tot se trezeşte în noi ceea ce trebuie să fim. Măcar pentru un moment. Priveşte-mă, fiinţa mea nu-i o mărturie?

O ascultam neputincios şi înfuriat că nu plecam sau nu-i

răspundeam, aşa cum ar fi meritat. Dar ce i-aş fi putut răspunde, ce ştiam eu despre femeia din faţa mea? mă întrebam acum. Ea păşea în închipuirea ei, îşi vedea piciorul puţin ridicat de sub rochia lungă, rochia albă de mireasă, închiriată de la un telal, glezna ce se lăsa întrevăzută la marginea rochiei de voal, genunchii, coapsele, talia, pieptul ce i se mişca din ce în ce mai puternic, şi braţele lui care stăteau nemişcate pe trupul ei înlemnit... Ea refuzase pe toţi papiţoii aceia care veneau în casa lor să bea vinurile scumpe ale lui taică-său şi să-i fumeze ţigările, să se distreze la ei, să-şi ucidă timpul cu fetele domnului Iorga, care mai spera să-şi recapete fabrica naţionalizată. Şi pe flăcăii tomnatici, fiinţe ratate din naştere, cu privirile lor libidinoase care o speriau. Uneori râdea fericită, nu pentru ce auzea sau ce vedea în jurul ei, dar la asemenea serate se simţea iubită, senzaţia de inutilitate dispărea din ea. Ce aştepta? Aştepta să se mărite, aşa cum dorea fostul fabricant, tatăl ei, şi cânta la pian, înconjurată de fiinţele acelea buimăcite de fulgerele care căzuseră asupra lor, risipindu-le fericirea clădită pe munca altora. Exista acolo o grădină, în faţa casei, unde ieşea uneori, evadând dintre vorbele lor înecate de fum şi alcool, erau nopţi cu cer înalt de vedeai până departe, întristându-te şi liniştindu-te în acelaşi timp. Cum intrase Dobrin între oamenii din jurul ei? nu-şi mai amintea, pentru că a venit apoi anul cel mai fericit, locuiau într-o mansardă, cu câteva lucruri de care se împiedicau la fiecare pas, beau apă din acelaşi pahar, fiindcă nu mai aveau altul, aşteptând să plece undeva după ce el va absolvi... Ceea ce aşteptase cu atâta intensitate avea să fie o cumplită dezamăgire, cum mărturisea ea, şi atunci, în satul acela în marginea căruia aveau să se ridice şiruri de fabrici, a încercat să-l înşele. Nu fiindcă nu-l mai iubea, sperase să trezească bărbatul din el, mândria pe care şi-o risipea pe şantier, printre oamenii lui, tremurând pentru fiecare oră pierdută. Ajunsese până acolo, încât începuse să-i urască şi pe cei care veneau în

casa lor, tovarăşi de-ai lui, şi chiar siluetele înalte şi drepte care se ridicau mereu dintre schele. Da, atunci încercase, lecuindu-se pentru totdeauna. Un tinerel, zicea ea, aproape un adolescent, era noapte în livada casei unde locuiam, şi i-a luat mâna şi l-a apropiat de ea, i-a simţit respiraţia caldă şi trupul încins, trecându-i cealaltă mână pe după gât, cu o mişcare înceată, încât el s-a speriat, a avut timp să înţeleagă ceea ce avea să se întâmple... A împins-o şi a fugit, ea rămânând să se clatine singură, să-i urmărească pata albă a cămăşii, până ce s-a topit în întuneric. Când s-a întors acasă, Dobrin citea şi ea a început să ţipe la el, i-a povestit tot, mişcările încete ca de somnambulă, când şi-a descheiat nasturii rochiei, când a alunecat goală în iarba plină de rouă, încercând să afle – ciudat! — prin pământul tare şi iarba lui un alt adevăr. El a privit-o puţin mirat în prima clipă şi, pe neaşteptate, a început să râdă, spunându-i să se culce şi să nu mai umble cu închipuirile ei prosteşti.

De atunci începea uscarea ei, aproape că nu-şi mai amintea că fusese femeie. Nici nu ştia de ce, văzându-mă pe mine la ziua ei de naştere, şi-a amintit de tinerelul sau adolescentul acela, dar acum nu se mai putea, nici eu nu venisem ca un adolescent, trecusem în maturitate, cum zicea ea, iar fiinţa ei în bătrâneţe... După acest gând s-a oprit încet, moleşită sau obosită, vocea i-a tremurat ca o flacără, şi mi-am ridicat privirea spre ea. Închisese ochii şi, cum stătea astfel, parcă îi adormise inteligenţa şi liniile feţei se amestecaseră în forme rigide, încetase să mai fie frumoasă, era doar un trup lunecat în bătrâneţe, ca oricare altul.

M-am ridicat încet, dar ea m-a simţit, a deschis ochii. Ţi-i silă de mine, aşa-i? Te-a cuprins sila privindu-mă? Am zâmbit strâmb, făcând câteva gesturi caraghioase cu mâinile. Nu, cum de v-a venit un asemenea gând?... Voiam să vă întreb unde plecaţi şi de ce? De ce? a zis ea, ridicându-se sprintenă din scaun. Domnule Petrina, poate îţi închipui că fug de acest oraş, de oamenii care mă cunosc.

Te înşeli, dragul meu, fug de mine însămi. Voi vinde tot, până şi rochia asta cu care m-am îmbrăcat astăzi, nu mai vreau să am trecut. Am ajuns la momentul acela în care nu mă mai pot ascunde, voi încerca să mă ajut singură, cu mâinile astea, care nu prea ştiu să facă mare lucru.

Acum devenise aceeaşi femeie pe care o cunoscusem la ziua ei, nu mai avea nimic din ciudăţenia de până atunci. Părea trezită din somn şi stătea cu mâinile întinse spre mine. Mâinile astea, care nu ştiu să facă mai nimic, dar nu din vina lui, nici eu măcar nu sunt vinovată că nu le-am învăţat. Aş fi putut să-mi termin studiile, aveam destulă înzestrare. Medic, profesor, inginer, ar fi ieşit ceva din mine până la urmă. În primii ani, ce-i drept, el s-a opus, cred că nu din sentimentul acela de proprietate al bărbaţilor, ţi-am spus că nu era în stare nici de gelozie, mai degrabă din pricina fricii. Voia să mă ştie undeva ascunsă, ieşirea în public ar fi fost periculoasă pentru fiica unui fost fabricant. Pe urmă, când lucrurile s-au mai schimbat, eu însămi am renunţat... Şi acum mă uit la mâinile acestea... O, dar se vor obişnui ele! Spune-mi, crezi că voi izbuti, domnule Petrina? M-am aplecat şi i-am sărutat mâinile, spunându-i: da, doamnă, da!... Da, doamnă! Ce ştii dumneata? m-a întrebat, strângându-şi braţele la piept. Ce ştii? Eu n-am fost în stare să nasc, n-am putut, dar printre dureri am născut mereu, a fost ca o naştere: mereu către ceva. Aşa-i viaţa, doamnă, i-am zis, deşi în gând aveam, alte cuvinte, ce ar fi început astfel: mofturi, doamnă, dacă ai fi dorit cu adevărat să faci ceva în viaţă. Nu viaţa, viaţa n-are nicio vină, ea merge înainte, oamenii poate sunt vinovaţi... Apoi am păşit după ea până la uşă. Înainte de a-mi deschide, m-a întrebat: nu vrei să cumperi ceva, domnule Petrina? Hai să ne întoarcem, alege-ţi orice până nu sosesc cei pe care-i aştept. Avea aerul unui ghid dintr-un muzeu, cu mâna întinsă, pe aici, tovarăşi, aşa, la dreapta, această piesă rară, din secolul... şi m-a fulgerat gândul să-i cumpăr fotografia ei, cu ovalul mare şi negru, pe care n-o mai

văzusem pe perete. N-am bani, doamnă! Nu-i nimic, dragă, şi n-ar trebui să te înroşeşti pentru asta. Îţi doresc fericire! …

Am plecat şi, pe scară, până în stradă, am mers eu pumnii şi dinţii încleştaţi. Nu ştiam împotriva cui mă revoltam, încercam doar să ţin echilibrul între femeia asta şi Dobrin, chipurile lor care îmi năvăleau în ochi. Era poate propriul meu echilibru…

MĂTUŞA MALVINEI MI-A VORBIT mult, dar eu aproape că n-o ascultam. Mi-a explicat de ce plecase fratele ei singur, că avea neapărată nevoie de băi contra reumatismului, i se umflau încheieturile, nu mai putea să aştepte, ea însă era mai tare, se simţea chiar foarte bine. Mă condusese ca prima dată, în tăcere, îmi arătase aceeaşi uşă, de la biblioteca profesorului. Apoi s-a dus s-o anunţe pe Malvina, nepoata ei încă dormea, venise acasă târziu dintr-o excursie şi, când s-a întors, a ţinut să-mi spună: lucrează foarte mult, sărăcuţa, speră ca la toamnă să deschidă prima ei expoziţie. Priviţi! într-adevăr, peste tot tablouri înrămate, cartoane, schiţe şi mirosul înţepător al uleiului de in. M-am ridicat fără să spun nimic şi am început să le examinez. În toate domina griul aproape închis, până şi ochii erau făcuţi din griuri, zgrunţuros! şi chinuiţi.

Nu mă pricepeam la pictură, ştiam ce lucrase Malvina până la despărţirea noastră, dar acum, era ceva nou şi necunoscut. Puteau să fie frumoase tablourile acelea, era cu siguranţă lipsa mea de gust sau de pregătire în această direcţie, dar, privindu-le, m-a cuprins o senzaţie de sufocare, parcă în încăperea profesorului se făcuse dintr-o dată vid. Am dat perdeaua la o parte şi am deschis fereastra. Mătuşa Malvinei n-a zis nimic, mi-a adus o scrumieră, fiindcă îmi aprinsesem ţigara, apoi a rămas nemişcată lângă uşă, cu mâinile întinse de-a lungul

şoldurilor ei uscate. Într-un târziu m-a întrebat: vă plac? Aşa-i că sunt minunate? Nu se poate să nu aibă succes, o văd cum se zbuciumă, disperată, spunând că ratează mereu câte ceva... Din asta trebuie să iasă arta, marea artă. Aşa-i, domnule Petrina? Am dat din cap că o aprobam, mirat că acum îmi ştia numele, şi ea a continuat: vă rog, încurajaţi-o şi dumneavoastră! Vai, cât este de singură, biata de ea! Atunci a intrat Malvina. Era aurie la piele, mai frumoasă de cum o văzusem pe şantier, obrajii ei, înfierbântaţi de somn, aminteau de un fruct copt. I-am sărutat mâna şi mătuşa ei s-a retras, spunând că ne va aduce cafea.

În primele minute, cât Malvina a încercat să spună câteva cuvinte despre excursia în care fusese, m-am simţit bine. Oboseala parcă se scursese din mine. Lumina lămpii de pe birou împrăştia peste noi tot felul de umbre în noaptea artificială din biroul profesorului, o noapte de storuri şi draperii grele. Dar ştiam că totul era înşelător, îmi dădeam seama ce însemna asta, ar fi fost destul să mă ridic, să fac vreo câţiva paşi, ca să mă fi simţit la fel de obosit cum intrasem.

La ce te gândeşti? m-a întrebat apoi Malvina, ca şi cum ne-am fi despărţit cu o zi mai înainte. Era întrebarea ei obişnuită, atunci când eu tăceam. Îmi plac tablourile tale, i-am zis. Eşti amabil, Matei. Pe urmă a tăcut şi ea, intrase bătrâna, care ne-a pus pe măsuţa dintre noi ceştile cu cafea.

Am băut în tăcere, Malvina aştepta ca eu să încep, sau aşa mi-am închipuit, i-am zis: de ce te-ai despărţit de Datcu? Nu avea chef să discute despre asta, pentru ea Datcu nu mai exista. Am insistat totuşi, deşi nici mie nu-mi făcea vreo plăcere, cercetând-o atent. Aşa cum stătea, cu capul aplecat asupra genunchilor, între tablourile ei şi mobila aceea greoaie, cu risipa de bibelouri de pe ele, mi s-a părut că îşi pierduse personalitatea. Părea strivită de lucrurile din jurul ei, ea le aparţinea, se contopise cu ele,

absorbită parcă în tainele şi trecutul lor. S-a ridicat apoi brusc şi mi-a spus: hai mai bine să-ţi arăt restul lucrărilor. M-a condus prin sufragerie în dormitorul ei, mi-am rotit privirea peste suprafeţele de griuri ca şi cele din biblioteca profesorului, pe urmă a împins uşa de la atelier, o cameră largă şi luminoasă, în care domnea dezordinea caracteristică unor asemenea încăperi. O canapea peste care fusese aşternut un covor ţărănesc, cu flori mari, roşii, ca nişte explozii de foc, două scaune mânjite de vopsele şi şevaletul formau tot mobilierul. În rest, spaţiul era umplut cu tablouri terminate sau nu, cartoane cu schiţe în cărbune, şi mi-a zis: uite, stai aici pe canapeaua asta şi eu am să pun pânzele pe şevalet, lucrările pe care le consider mai reuşite, dacă este ceva de capul meu. Ştiu că nu-i momentul pentru aşa ceva, Matei, dar dacă ai venit, trebuie să facem ceva, nu? A început să râdă, aplecându-se spre pânza de lângă ea, un peisaj marin, cu o siluetă singuratică, şi m-am lăsat pe canapea, încercând să-mi aprind ţigara. Nu e deloc rău, i-am spus, şi ea a înlocuit pânza aceea cu alta, căutându-mi mereu privirea. Mi-o feream cât puteam, ochii ei mă dezarmau încet, înviau în mine imagini moarte de mult. Nu, nu mai era cu putinţă să mă reîntorc la ceea ce fusese Malvina atunci, fiindcă în femeia ce se afla în faţa mea, care aşeza cu mişcări domoale, moi, tablourile pe şevalet nu mai găseam nimic din cealaltă. În geam atârnau crengile unui nuc, frunzele se frecau de sticlă, scoţând un foşnet stins şi plăcut. Îmi întorceam mereu capul spre ele, cât Malvina căuta o altă lucrare, ea poate observase dezinteresul sau oboseala mea, fiindcă mi-a zis: gata, asta-i tot! Sunt frumoase, Malvina, i-am spus dintr-o pură pornire de amabilitate, din acel convenţional care ne falsifică întotdeauna mai mult sau mai puţin.

Apoi s-a învârtit o bucată de vreme în jurul şevaletului, păşind printre pânzele şi vasele de lut împrăştiate pe podea. Purta o rochie albă, strânsă în talie cu un cordon argintiu, urmăream atent mişcările ei molatice, atât de

cunoscute în existenţa lor interioară, de unde veneau, şi am fost gata să mă năpustesc, din ascunzişul meu, să dau drumul cuvântului aceluia care mă chinuia. Am rostit doar o întrebare făţarnic nevinovată, cu gândul că, înşelată de vocea mea, prudenţa sau teama ei va dispărea, va începe să se deschidă, simţeam nevoia să o chinui, s-o văd suferind. Atunci mi-a răspuns: n-ar avea decât un singur rost să nu neg faptele, dacă tu ai încerca să statornicim între noi ceea ce a fost înainte de lunecarea mea. Lunecare? am întrebat eu mirat. Dar ai avut timp să te gândeşti, să judeci fiecare pas din lunile acelea, lunecarea vine într-o clipă, nu aşa…

S-a aşezat pe scaun, a tăcut mai multe minute în şir şi apoi, făcând parcă efort, m-a întrebat: pentru ce ai mai venit? Nu-i puteam răspunde, uitasem pur şi simplu, fiindcă venisem cu un scop precis la ea. Irina nu m-ar fi întrebat niciodată astfel, cu atâta precizie, n-ar fi fost în stare să-mi aştepte răspunsul aşa cum aştepta Malvina, încremenită acum într-o rigiditate care alungase orice urmă de căldură. Irina nu era numai fiinţa cu care făceam dragoste, era şi sora mai mare, care nu existase niciodată decât în închipuirea mamei, sau devenea uneori chiar mama mea, mângâindu-mi tâmplele, cu vorbele ei, aceleaşi, cunoscute de toate femeile… Era uneori doar un braţ ars de soare, întins spre ochii mei, sau un foşnet de rochie, un sunet sau o stingere de voce, ca să se nască din nou necunoscută, cu întregul ei trup. De ce nu-mi răspunzi, Matei? Te-am întrebat ceva, la ce te gândeşti?… Voiam să-mi spun că n-aveam dreptul să le compar, nedreptăţindu-le pe amândouă, mai ales pe Irina, amintirea mea o murdărea iar, şi m-am ridicat furios, zicând: de ce-am venit? Nu, să nu-ţi închipui că pentru tine, nici pentru mine nu mă aflu acum aici, te-ai înşelat, a fost o clipă de rătăcire… Ce vrei să-ţi spun? Uite, te rog doar să-ţi aminteşti că atunci, când ai venit pe şantier, i-ai făcut o schiţă fetei de la punctul sanitar. Ai uitat?… O!… da, îmi aduc aminte, era foarte

drăguţă, dar cine poate şti pe unde o fi rămas cartonul acela... Am întins mâna şi i-am cuprins iar umărul între degete, strângând uşor. Malvina, te rog să-l cauţi, am nevoie de el! A început să râdă, râdea în hohote. Eşti drăguţ, Matei! Ţi-a trebuit aproape o oră ca să-mi poţi spune asta! Şi cum! Emoţionat, înroşindu-te ca o fecioară. Am ţipat la ea, i-am zis, simţindu-mi tot corpul cuprins de frig: am cunoscut o fecioară care nu se înroşea la faţă chiar atunci... când... Hai, spune, n-ai curaj? — a zis ea. Deci atunci, la început, aşa-i? Vezi, nici nu mă poţi privi în ochi, nu mai eşti în stare, dar atunci mă iubeai, Matei. Dar uite, fata asta m-a înlocuit foarte repede, deşi, recunosc, are o privire rară. Aici am ridicat mâna asupra ei: taci! Tu n-ai dreptul, niciun drept, auzi?...

Apoi fără voia mea, dintr-un impuls ciudat, i-am povestit în câteva cuvinte. Aveam să regret imediat, cuvintele mele n-au reuşit s-o impresioneze decât în primul moment, în rest, a rămas supusă propriilor ei gânduri. În definitiv, nu eram eu primul şi ultimul căruia i se întâmplă o astfel de nenorocire, zicea Malvina acum, într-un anume fel plătise şi ea, tot cu ceva asemănător morţii. Era doar chinuită de gândul la ce va urma.

Mai târziu a revenit la cuvintele mele, adică la ea, la fata care fusese atunci, la început şi m-a întrebat: ce-ai simţit, Matei? Răspunde-mi, fiindcă mi se pare esenţial pentru noi. Spaima, Malvina, am zis, spaima, frica, tot ce vor să însemne aceste vorbe... Şi nimic altceva, numai atât? a insistat ea râzând, numai atât? Mă uitam la ea, la gura ei arcuită frumos, cu buzele pline, poate prea pline, cum se deschideau peste dinţii albi, strălucitori, ca o umbră de zăpadă, străjuită de jur împrejur de roşul acela atât de viu şi imaginea lor mi se înfigea adânc în ochi, ca un început de dorinţă. Şi poate plăcerea, am adăugat, şovăitor, plăcerea momentului, a clipei, ca o nevoie fizică pe care nu mi-o puteam stăpâni. În rest, nu mai rămânea nimic din acel fel de a fi împreună, din îmbrăţişarea ca o prelungire a

gândului care ne frământă, imposibil de exprimat altfel...

Mă încurcasem, nu mai găseam cuvintele şi ea m-a întrebat, surâzând ironică: şi, şi?... Mai departe, dragul meu! După asta, n-am mai putut opri în mine ceea ce nu voisem să-i spun până atunci. A urmat astfel, din cauza ei, şi cuvântul acela... repetat de câteva ori, cu o voce pe care nu mi-o mai recunoşteam. Mă purtam îngrozitor, deşi îmi dădeam seama că ea nu avea nicio vină. Nu ştiu cum s-ar fi sfârşit această discuţie, dacă nu i-aş fi cerut apoi iertare. Mi-a oferit o mulţime de argumente pro şi contra lui Datcu şi le-am ascultat fără niciun interes. Nu era nici măcar curiozitatea de altădată, retragerea lui Datcu din casa lor, determinată de Malvina, n-avea niciun sens pentru mine. Toate acestea, recunosc, nu erau nişte idei coerente, le-aş numi doar nişte reflexe venite din trecut, din amintirile prea proaspete.

Mă liniştisem şi ochii mei poate o priveau acum cu căldură, fiindcă ea, la un moment dat, mi-a spus: ştiam că ai să vii. Chiar dacă ar fi trăit fata aceea, tu tot la mine te-ai fi întors. Am ştiut asta din clipa când am văzut ce violent eşti, în stare să reacţionezi pentru orice amănunt lipsit de importanţă. Te înşeli, Malvina, am zis, n-am venit decât să-mi dai schiţa făcută Irinei. Frumos nume! a zis ea, până acum nici nu l-ai pronunţat. Îţi dai seama? Uite, domnule inginer, începi să uiţi.

Avea dreptate, Malvina stătuse la pândă, căsătoria ei, atât cât fusese, îi dăduse oarecare experienţă, o debarasase până şi de superficialitatea cu care judeca tot ce era în jur, atunci când ne despărţisem. Se purta ca o femeie care ştia să înţeleagă nuanţele, să le dea semnificaţia adevărată, fiinţa ei devenise uşor versatilă şi mi-am zis: ea va reuşi, va şti să-şi canalizeze ambiţiile şi să se ridice deasupra altora. Îmi dădea cea mai puternică dovadă acum, când o ascultam vorbind despre fericire, când luciditatea ei pătrundea până în adâncuri, răscolind totul fără sfială. Tu nu poţi, Matei, să trăieşti singur, mi-a zis

ea la sfârşit. Şi fericirea înseamnă doi, nu unul şi nici mai mulţi, fiindcă există în fiecare zi un ceas când rămânem cu singurătatea… Am întrebat-o: de unde ştii tu că nu pot trăi singur sau că sunt singur? Ce te face să crezi că altfel aş fi fericit? Nu mi-a mai răspuns, s-a ridicat, a păşit încet spre fereastră şi, întorcându-se cu faţa la mine, a spus: de ce nu încerci?… Ce să încerc, Malvina? — am întrebat. Să rămâi aici, cu noi, cu mine… Nu, Malvina, ar însemna să mă stăpâneşti numai pe jumătate, poate chiar mai puţin. Am auzit-o apoi oftând, ca şi cum ar fi scăpat de o greutate ce o apăsase până atunci.

Malvina avea dreptate, era adevărul ei, aşa cum eu îl aveam pe al meu, poate nu atât de simplu şi clar cum şi-l formula ea, întorcându-se acum la Datcu, când zicea că aşa li se întâmplă tuturor. Întâlneşte pe cineva într-o zi, se plimbă cu el, o dată, de mai multe ori, până ce, rămasă singură, îşi aminteşte arcuirea buzelor, gura care îi vorbise, inflexiunile vocii, gesturile, şi vine tresărirea aceea… Apoi din nou, fără să obosească, ascultând şi vorbind, şi lupta dintre ceea ce este ea şi ceea ce este el – cum va fi întâlnirea reală? — oarecare spaimă… Ei i se întâmplase să uite, şi să se supună altora, bătrânului profesor, dar oare fusese numai supunerea? Mărturisise, Datcu îi plăcuse, venirile lui dese în casa lor i-l apropiaseră fără să-şi dea seama… Aşa cum nu ştim de pildă, zicea ea, şovăind mereu, de propriul nostru trup, nu ne simţim carnea atât de fragilă şi muritoare. Trebuie să vină un moment în care toate acestea să se năpustească asupra noastră, ca să înţelegem nu numai teama din noi, ci mai ales ceea ce ne leagă cu atâta tărie de viaţă.

Apoi mi-a spus că se simţea vinovată faţă de mine, chiar şi de Datcu, care o chinuise, durerea şi ura ei pentru omul care o transformase atât de uşor într-un obiect docil, arătându-i cât de slabă era, se transformaseră într-un sentiment bizar de vinovăţie. Am avut impresia că numai mâinile îi tremurau pe genunchi şi a început să repete iar

rugămintea ei. Nu te mai umili atât, Malvina! A ridicat privirea spre mine, zicându-mi: poate dragostea are totdeauna nevoie şi de umilinţă. Dar eu n-o simt, am spus, ce înseamnă să te umileşti?

Poate în nopţile când el dormea, sforăind, relaxat absolut, după scenele acelea oribile, consumate în tăcere, să nu audă bătrânii, îşi înţelesese Malvina atât vina, cât şi drumul pe care trebuia să apuce. Încetul cu încetul, putea să vină uitarea, să închidă rănile, ale mele, ale ei, încredinţaţi în micile noastre bucurii de la început. Ea trebuie să mă ajute, eu n-aveam decât să mă las în voia ei, să mă fi încredinţat ei cu dragostea de atunci. Nu aştepta decât un cuvânt sau un gest, şi tăcerea i-ar fi putut spune. Nu, nu mă interesează, am strigat eu, înţelege, Malvina! Nu sunt în stare, ce vrei de la mine? Timpul… a zis ea. Vorbe inutile! i-am răspuns. Şi eu, eu sunt inutilă? Uită-te la mine, Matei, aşa, trupul ăsta nu-ţi mai spune nimic? Nici măcar spaima sau plăcerea, cum le-ai numit tu?… Cuvântul acela a venit din nou, căzând între noi, dar fără efectul de mai înainte, n-a mai supărat-o. Ai intrat perfect în rol, am zis, în ceea ce eşti tu cu adevărat. Da, iubitule, dar asta nu-i un rol, e un fel de întrupare în ceea ce am fost şi am păstrat pentru tine. În rest însă, în aşa măsură m-am înşelat, încât nu vreau să mai gândesc. S-a oprit, cutremurată parcă de un frison, şi m-am gândit iar că ea avea dreptate, dar dreptatea ei n-avea nicio legătură cu mine. Rol? a continuat ea, tu crezi că eşti mereu acelaşi, cam rigid şi osificat, gata să despici firul până nu mai rămâne nimic din el? Atunci m-am răsucit încet, am făcut câţiva paşi şi am deschis uşa. Te rog, Matei, nu pleca! Vreau să te ajut… Tu, Malvina? am întrebat. Mă privea mândră, cu o forţă inexplicabilă a mândriei, după umilinţa în care coborâse singură. Dar atunci, a zis ea, atunci de ce-ai mai venit? Fiindcă nu ţi-ai găsit încă alta, pentru că eu eram mai la îndemână, fără nicio oră pierdută… ştiindu-mă cum sunt?…

Nu i-am răspuns. Şi ea a continuat să vorbească.

La plecare, n-am văzut-o, am simţit-o numai cum s-a lăsat pe canapea şi a rămas acolo nemişcată. Cunoşteam drumul, am deschis uşile pe rând, fără să le mai închid la loc, nu mă gândeam decât la aerul curat de afară, la mulţimea ce umplea străzile şi în care voiam să mă rătăcesc. Gândul meu de a aspira să intru în altul, să fiu ceea ce încercasem de atâtea ori, se întorcea în el însuşi. Mergeam încet, în ochi cu voluptăţile ceţii de griuri, liniştit şi epuizat, ca în tablourile lipsite de înţeles pe care le văzusem.

Dar mai târziu m-am întrebat: ce-a fost, omule, răzbunare sau nestăpânire?… Ce puteam să-mi răspund?

DE MULT MĂ CHINUIA IDEEA SĂ mă duc la Datcu. Nu ştiam precis unde stătea, dar aş fi putut afla adresa din cartea de telefoane, îmi aminteam că îi citisem odată numele acolo şi strada, pe undeva, în apropierea parcului, în zona cea mai liniştită a oraşului. Malvina îmi spusese de câteva ori că locuia cu maică-sa, în apartamentul lui de două camere, cumpărat înainte de căsătoria lor.

Bătrâna fusese adusă dintr-un sat de munte, unde trăise singură, era o munteancă vânjoasă care se mai ţinea încă bine, fapt ce o mira pe Malvina, pentru că născuse o fiinţă atât de molâie ca Datcu. O văzusem la revelionul ei. Nu tăcuse, aşa cum fac ţărăncile, sfioase când vin la oraş şi intră într-o asemenea casă. Explicaţia pe care mi-o dădusem atunci era că mama lui Datcu nu fusese chiar ţărancă nici în satul ei. Aveam să mă înşel, puţin mai târziu, el singur povestise, arătând mereu spre bătrână, cu un fel de mândrie agresivă ce nu i se adresa mamei, ci lui, singurul ei fiu, vorbise despre faptul că era primul din familia lor de ţărani, oameni ce nu se afirmaseră prin nimic decât prin aceea că îşi păstraseră pământul din generaţie în generaţie şi făcuseră copii, deci el, Datcu, era cel care nu

mai purtase opinci. Spusese toate acestea subliniind mereu ultimul cuvânt, ca şi cum asta îi adusese în mod automat şi afirmarea. Oricum, bătrâna îl aproba, ochii ei pluteau într-o mare bucurie, nu visase vreodată să-şi vadă fiul atât de sus, şi arăta cu degetul ei uscat, în tavan.

În asemenea împrejurări Datcu devenea vorbăreţ, glasul lui avea o undă din hâtrenia povestitorilor de la ţară, fiindcă îmi aminteam şi acum că bunicii lui, aşa cum îi zugrăvise el, arătau ca nişte sfinţi de pe pereţii mânăstirilor, uscaţi şi reci, cu priviri bănuitoare, bărbatul cu mustăţi şi plete albe, iar femeia înfăşurată într-un batic negru de la frunte până la bărbie... Poate bănuiala din ochii lui fusese de la ei moştenită, dar gândul de a mă duce nu venea de la această curiozitate, de altfel inutilă, de a-i vedea privirea acum, când nu mai era director şi Malvina îl părăsise.

Uneori, îmi povestise Malvina, profesorul venea în aceeaşi maşină acasă, maşina lui Datcu, şi el trântea portiera cam în scârbă, privind întotdeauna nu la şofer, ci undeva, în sus. În ziua aceea au venit amândoi pe jos şi ea a observat imediat că se întâmplase ceva, i-o arăta faţa bătrânului profesor, fiindcă Datcu ştia să se ascundă. Se gândise de multe ori la moartea bătrânului, mai ales când se plângea de câte un junghi, ori de senzaţii de sufocare, dar uita repede. Acum, faţa lui albită îi amintea iar, şi l-a întrebat dacă nu-i era rău. Nu, n-avea nimic, putea să-şi vadă de treburile ei.

Am intrat într-o cafenea şi, nemaigăsind niciun loc la mese, m-am sprijinit de bara metalică a barului, sorbind din ceaşcă. O mare linişte curgea în mine ca un râu de câmpie, detaşându-mă de tot ce mă chinuise până atunci. Faptele aveau acum lucirile luciditătii, nu se mai amestecau între ele şi, mai ales, nu mă mai atingeau, ca şi cum rămăseseră toate în trupul Malvinei, acolo, pe canapea... Chiar şi discuţia dintre Datcu şi profesor, în biblioteca de unde ieşisem cu câteva minute mai înainte, îmi devenea mai clară. Profesorul îl întreba ce prostii mai făcuse în ziua

aceea şi Datcu tăcea, supus ca întotdeauna, un manechin în mâinile bătrânului, cum îl numise de multe ori Malvina. Îi spunea că el, Datcu, nu era decât un mucea, la începutul unei cariere, nici nu ştia măcar dacă va reuşi. Atunci de ce şi-i ridica pe toţi în cap? Bătrânul urla, îşi ieşise din fire, şi o vreme, Malvina, ascultând din cealaltă cameră, n-a mai înţeles decât cum se zbătuse tatăl ei să-l aranjeze în oraş, mai întâi la institut, pe urmă dincolo, la noi, cum regreta foarte mult, pentru că în joc nu era el, Datcu, ci fiică-sa. Malvina atât aşteptase, ca Datcu să ridice glasul, să zică ceva, şi când a auzit mai mult decât sperase ea, a deschis uşa şi i-a spus să plece, a bătut din picior, ridicând pumnii.

Nu puteam să-mi imaginez scena în amănunte, fiindcă îi cunoşteam şi, din cauza asta, surpriza era şi mai mare. M-aş fi dus la el, dar am renunţat nu pentru că mi-ar fi lipsit curajul, ci mai mult pentru liniştea mea. De fapt, acum îmi dau seama, că începeam să mă retrag, să fug, deşi la început căutasem, inexplicabil, să-i întâlnesc pe toţi. De la el nu puteam şti precis ce răspuns aş fi primit. Nu, nu despre Malvina, putea să se întoarcă la ea, ar fi fost una dintre posibilităţile cele mai acceptabile pentru el, chiar şi pentru ea, l-aş fi întrebat doar de ce oprise mereu proiectul digului, găsind tot felul de explicaţii, mai ales aceea că lunca nu fusese inundată de sute de ani. Existase oare şi înţelegerea cu Dobrin? Pentru că el, Dobrin, avea proiectul, digul era una dintre lucrările din prima urgenţă... Cine era vinovatul? mă întrebam eu inutil, fiindcă, dacă fusese într-adevăr cineva, eu îi eram complice. Din această cauză se adâncise şi mai mult despărţirea mea de Loghin. Dar acum nu mai avea nicio însemnătate, morţii nu mai puteau fi înviaţi, iar noi, cei rămaşi în viaţă, n-aveam decât să ne apucăm iar de muncă şi să uităm.

M-am întors spre mese, de unde se ridicau suluri de fum şi mulţime de cuvinte. Într-un colţ, un tânăr se aplecase peste masă şi-i atingea cu vârful degetelor pleoapele fetei de lângă el. Ea era blondă, cu o faţă durdulie de o inocenţă

prostească. Lui nu-i vedeam decât spatele şi mâinile întinse deasupra gurii care chicotea întruna. M-am răsucit din nou spre barman.

Pe urmă m-a lovit cineva cu cotul în spate, mi-a vărsat cafeaua, se făcuse aglomeraţie şi în jurul barului. Am pus ceaşca în tava de zinc şi am ieşit afară. Până la staţia de autobuz am oscilat dacă să mă duc sau nu la prietena mea din marginea oraşului, la profesoară. Când a venit autobuzul mă tot întrebam ce i-aş fi putut spune? Şi m-am îndreptat spre casă.

Pe primul palier m-am lovit de tata. M-a strâns în braţe, m-a sărutat pe obraji, spunându-mi: ce noroc, eram gata să plec, vecinii tăi nu mi-au putut spune pe unde umbli, băiete. Nu i-am răspuns, i-am făcut doar semn să vină după mine. Am răsucit şaltărul şi i-am arătat scaunul. Tata arăta acum ca înainte. Hainele îi erau curate şi călcate, purta cravată şi avea cămaşă albă, scrobită. Inelul îi strălucea pe deget, când îşi ducea mâna la bărbie să se scarpine. În afară de ultima noastră întâlnire, niciodată fiinţa lui nu-mi inspirase în vreun fel compătimire, dimpotrivă, el părea făcut pentru a proteja pe alţii şi a domina. Existau mari deosebiri între el şi Dobrin, cu care, nu ştiu de ce, îl comparam uneori.

Toată fiinţa sa trăia într-un aer de gravitate autoritară, chiar şi în felul în care vorbea, sau atunci când mă îmbrăţişa cu tandreţe, păstra în el ceva închis, care îi impresiona plăcut pe cei din jur, supunându-i. Poate de aici veniseră şi lunecările lui, ca şi cum acel ceva închis în fiinţa sa lucra independent de el, determinându-i până şi cele mai mici gesturi, sau cuvintele convenţionale pe care le rostea acum, ca să umple tăcerea dintre noi. Aşa, Matei, a zis el trăgându-şi scaunul spre pat, unde mă aşezasem, ai trecut printr-o grea încercare, băiete. I-am răspuns în silă: grea, negrea, ce te interesează pe tine? Poate mă interesează, aşa cum ţi-am mai spus, poate prea târziu, am recunoscut, dar nu mă poţi alunga. Eşti doar fiul meu şi, oricât de

păcătos aş fi, nu mă poţi respinge, îţi întind mâna. Avem nevoie unul de celălalt. Dragostea... Încetează! am zis, nu pare să fie niciun fel de dragoste sau, dacă este, e întoarsă pe dos. Aşa a fost totdeauna, de când te cunosc. A tăcut, privindu-mă trist. Pentru prima dată îi vedeam ochii astfel, el care ştiuse să se stăpânească perfect. Nici în restaurant, când ne despărţisem destul de aspru, nu avusese în privire unda aceea de duioşie tristă. A născut? l-am întrebat pe urmă, dar fără răutatea pe care o simţeam năvălind în mine. Nu, dar se aşteaptă din zi în zi, a zis, întâlnindu-mi iar privirea.

Aveam în faţă un străin şi, deşi făceam efort să mă apropii de el, rămâneam mereu neputincios. Părea că îşi pierduse stăpânirea de sine şi că ar fi vrut să dispară cât mai degrabă, stătea ca pe ghimpi, neştiind cum să scape de unde intrase singur, şi totuşi mai trebuia să mai rămână, pentru că aşa se cuvenea. Impresia asta făcea ca prezenţa lui să fie tot mai apăsătoare. Îşi încrunta acum disperat sprâncenele, îi vedeam mâinile pe genunchi strângându-i-se în pumni. Atunci, i-am zis, şovăind în efortul meu: dacă... dacă îţi pot fi de folos, tată... Nu-i vorba de mine, Matei, ci de tine, mi-a răspuns el şi, în aceeaşi clipă, faţa i s-a destins într-un zâmbet de bucurie. Mă căuta din ochi şi m-am lăsat privit. Îi dispăruse unda de tristeţe întrebătoare, devenise aproape vesel, spunând că nici nu ghiceam eu ce m-ar fi putut întreba, da, de ce mă miram, voia să ştie cum îmi petrecusem duminica, zicea că simţea o mare nevoie să discute cu mine, să mă audă. Se trăda, nu eu, ci el părea că avea nevoie de ajutor, dar nu i-am spus, i-aş fi retezat tot elanul, apoi începusem să mă apropii de fiinţa lui, şi asta îmi dădea o mare bucurie. Am fost la o înmormântare, tată! A început să râdă: asta înseamnă că ţi-ai petrecut duminica? Aici am început să-i povestesc şi, când am ajuns la Irina, l-am văzut tresărind de câteva ori. El putea înţelege, era singurul om în stare să trăiască ceea ce trăiam eu şi, ciudat, nici nu mă miram pronunţând asemenea

cuvinte.

Niciodată nu fusese în stare să-şi manifeste sentimentele faţă de mine, până şi îmbrăţişările rare, când ne întâlnisem întâmplător, se consumaseră protocolar, lipsite de orice căldură. Tandreţea pe care o simţeam venea de la mine, mi-o cream singur, dar nu-l puteam învinovăţi, în privinţa asta era ca şi un infirm. Mă aşteptasem să întindă mâinile spre mine sau să rostească nişte vorbe, chiar de compătimire, poate tocmai compătimirea lui o doream, încurajatoare. A rămas nemişcat, cu faţa împietrită, cu pumnii strânşi. Au fost doar tresăririle acelea, presupunând că, într-un anumit fel, îi adusesem aminte de propria lui viaţă, de la început, când mama intrase prima dată în camera aceea cu lut pe jos şi cu patul susţinut pe parii înfipţi în pământ. Este o presupunere, îmi ziceam privindu-l atent, în timp ce continuam să vorbesc. Ce-mi lipsea? m-am întrebat, şi am dat din cap. Chiar, ce-mi lipsea? Îmi dorisem de mic să ajung inginer ca şi el, izbutisem, eram tânăr, fete erau destule, ce-mi mai doream? Neînţelegerile de moment sunt fireşti, poate chiar şi durerea, suferinţa care se năpusteşte asupra noastră ca un trăsnet, gata să ne ucidă, poate şi asta îşi are rostul ei, altfel cum am mai putea despărţi bucuria de ea?

Îmi dădea dreptate, în felul lui grav şi autoritar, mi-a povestit apoi câteva întâmplări prin care trecuse, cum se simţise atunci la pământ, strivit şi călcat în picioare, dar nu disperase, se ridicase mai drept ca înainte, spre mirarea celor care îl trişaseră. Nu se întrebase niciodată, aşa. Ca mine, zicea el, cum ar putea trăi altfel, ci trăise. Pe urmă a rămas o clipă tăcut şi am fost gata să-i spun că greşea încăpăţânându-se în ideile acelea fixe, mă cuprinsese revolta şi l-am întrebat: cum îţi permiţi să vorbeşti astfel despre ea, nici n-ai cunoscut-o! S-a aplecat spre mine, m-a privit cu seriozitate în ochi, grav, trist, îmbătrânit parcă brusc cu câţiva ani, şi mi-a spus: nu fi prost, băiete, lumea nu se termină cu fata asta. După cât îmi dau seama, nici n-

ai cunoscut-o îndeajuns, cine ştie ce era în ea. Şi aşa, fără o meserie, să te fi înhămat singur... Fără să vrea îşi dăduse la iveală ceea ce era ticălos în fiinţa lui. Poate eu îl adusesem aici, prin indiferenţa cu care povestisem, cu ultimele cuvinte atât de lipsite de sens, sau fusese numai felul lui de a mă încuraja, atunci când spusese: desigur, ştiu că întoarcem spatele unei asemenea idei, adică ne prefacem, dar, chiar atunci când ne unim, unul poate gândeşte la înşelarea celuilalt. Ar fi fost prea dureros să-l fi acceptat, Irina nu fusese o femeie aşa cum şi-o închipuise el. Sunt gândurile tale, propriile tale bănuieli, recunoaşte! am strigat, dar el s-a mulţumit să râdă. Râdea gros, umplea tot spaţiul din cameră, acum avea în el ceva din Dobrin, numai ochii, albaştri, atât de deschis încât se schimbau la cea mai uşoară variaţie de lumină, nu erau ca ai celuilalt. Mi-am plecat capul să nu-l mai văd.

Mi-am dat apoi seama că, într-adevăr, el nu dorise decât să mă ajute şi n-ar fi trebuit să-i iau în seamă râsul şi nepăsarea lui grosolană. Nu era în stare de mai mult şi nici eu nu aveam dreptul să-i cer. N-ai întârziat iar? l-am întrebat, după o pauză penibilă dintre noi. Nu, nu mă simt bine singur, băiete...

Deci asta era, te-a alungat singurătatea din casă şi, neavând unde să te duci, ţi-ai amintit de mine. Dacă nevastă-ta n-ar fi acum internată acolo, în spital, şi te-ar chema, ai da fuga... A ridicat mâna, să mă opresc. Nu fi nesuferit! Hai, mergem în oraş, vreau să petrec cu tine!

NU-MI MAI ADUC AMINTE CUM m-am întors acasă. Vedeam doar vag faţa tatii, cu obrajii parcă scurşi în bărbie, mâna lui ridicându-se încet spre mine, mâna aceea cu inelul masiv de aur pe deget. Ridicam un pahar mic, încercam să-l duc la gură, nu reuşeam, scaunul se legăna sub mine, pluteam sub lumina care fierbea, se dizolva din lămpile prinse în tavan, lunecând

când într-o parte, când într-alta, iar de jur împrejur era o masă informă de ochi şi buze care se deschideau şi se închideau continuu. Nu fi tâmpit! mi-a spus el. Ce naiba, eşti ca o muiere? Am reuşit să mă aplec şi mi-am acoperit faţa cu şervetul... Apoi n-am mai ştiut o vreme nimic, am simţit doar un miros vag de benzină şi transpiraţie şi mi-am dat seama că mă aflam într-o maşină, sprijinit de umărul lui.

Când am coborât, a întrebat de cheie, şi i-am arătat buzunarul. A luat-o singur, pe urmă m-am agăţat de braţul lui şi-am urcat încet scările. Ştiu că m-a dezbrăcat ca pe un copil şi m-a întins pe pat, învelindu-mă. Îmi tot zicea: Matei, ce-i cu tine, băiete? La naiba, parcă nici n-ar fi din carnea mea! Am avut o clipă dorinţa să-l plesnesc peste gură, dar mâna mi-a rămas neputincioasă. Am reuşit doar să-l întreb: de ce m-ai îmbătat, ticălosule? Nu sunt ticălos, Matei, auzi? Striga, mă zgâlţâia de umeri, aplecându-se asupra mea. Se îmbătase şi el. Îmi era scârbă. M-am răsucit cu faţa la perete şi, în acelaşi moment, am adormit.

În zori, când am aruncat aşternutul de pe mine, am crezut că plecase. Zărindu-i însă haina atârnată de scaun l-am strigat. Era în bucătărie. Îşi suflecase mânecile cămăşii şi pregătea cafeaua. M-a bătut pe umăr şi mi-a spus, râzând: am făcut-o prea de tot aseară, tovarăşe inginer! I-am spus că nu-mi mai aminteam nimic, parcă mi se spălase creierul, şi l-am întrebat cât era ceasul. Patru, a zis el, turnând cafeaua în ceşti. Am intrat în baie şi, după ce m-am spălat, m-am văzut în oglindă, în timp ce mă pieptănam. Arătam îngrozitor. Am ieşit repede şi am început să mă îmbrac. După ce am aruncat în geamantan câteva lucruri, am luat în mână ceaşca de cafea. El şi-o băuse. Acum fuma, lângă fereastra deschisă, îşi trăsese acolo un scaun şi, în lumina aceea, avea un profil frumos. Căderea gurii, închiderea bărbiei, oasele de sub obraji, fruntea, toate căpătaseră rotunjimi blânde. Era parcă lipsit de feminitatea lui obişnuită, îmbătrânise brusc, căpătând acea frumuseţe a

unor bărbaţi ajunşi la sfârşitul vieţii. Nu-mi părea rău, ba dimpotrivă, tatăl meu trăise, cunoscuse, se consumase aşa cum dorise, era un om terminat şi regretele pentru cele făcute sau pentru ce ar fi putut face îl priveau numai pe el. Cum stătea, cu spatele spre mine, fiindcă între timp se răsucise de tot, poate mă şi uitase. L-am întrebat: nu te duci acasă? Cine ştie când va veni maşina... Vrei să scapi de mine? a zis el, ridicându-se încet, cu ţigara între degete. Ştii că îmi eşti indiferent? — i-am zis. Crede-mă! N-am reuşit să te mint pentru că nu mi-ai dat prilejul.

M-a privit cu ochii micşoraţi şi cutele de sub pleoape s-au umflat caraghios. La urma urmelor, a zis, orice-aş fi făcut, tot tatăl tău rămân, iar tu tot fiul meu. Am pus ceaşca pe masă, cuvintele lui erau adevărate, nu mai exista replică. Totuşi i-am spus: cred că ai fost fericit la viaţa ta, fiindcă ştii să simplifici cele mai îngrozitoare lucruri, până nu mai rămâne nimic din ele. S-a aşezat la loc pe scaun şi un timp a stat nemişcat, cu braţele pe genunchi. Degetele i se mişcau încet, se frecau leneşe unele de altele. Mi-am spus că tot ce auzise de la mine nu avusese niciun ecou în el. Mâinile lui nu erau ale unui om frământat, oare căuta dezlegarea unei probleme, nici măcar ale unuia ce ar fi încercat un sentiment de dragoste sau de compătimire. Exista în mişcarea degetelor numai satisfacţie, plăcerea clipei, îşi băuse cafeaua şi acum era mulţumit. Poate ai dreptate, Matei, dar asta nu schimbă nimic, a zis el, zâmbind. I-am întors zâmbetul prin râs, râdeam strâmb, înfuriat pe mine însumi că nu aveam suficientă forţă să-i spun să plece. Tocmai atunci mă încercase aceeaşi strângere de inimă, ca în ziua când căutasem prin mulţimea din piaţă. Aceeaşi milă pe care o resimţeam altădată, când surprindeam în slăbiciunile mamei, în blândeţea ei neobişnuită faţă de mine, primele semne ale bătrâneţii. Dar cuvintele îmi ieşeau altfel. L-am întrebat: aşa-i că m-ai minţit, că ai simplificat sau ai înfrumuseţat în felul tău ceea ce-a fost între tine şi mama? Şi-a aprins altă ţigară, a băut

ultima picătură de cafea şi, după ce şi-a trecut limba peste buze, umezindu-le, a zis: nu te oblig să mă crezi, dar poate ai să-ţi dai singur seama. Nu numai în privinţa mea, dar mai ales despre ce aştepţi de la oameni, de la viaţă. Aş fi nefericit să te văd mereu în halul ăsta. Tonul lui părintesc m-a întărâtat peste măsură, ca şi cum în spatele acestor cuvinte nu era neliniştea lui pentru soarta mea, ci numai acea autoritate, atât de cunoscută mie, care nu suferea să fie contrazisă în niciun chip. Poate ar fi mai bine să pleci, te aşteaptă o zi de muncă. Nu? A tresărit de parcă între noi s-ar fi ivit ceva hotărâtor şi ireparabil. A scos ţigara din gură, şi-a şters iar buzele cu limba şi, făcând efort, mi-a zis: să ştii că de mic arătai la fel. Minţi, n-ai de unde şti! de câte ori m-ai văzut tu pe atunci? Aveam mâinile pe masă şi mi-am stăpânit cu greu dorinţa de a mă arunca asupra lui, nu într-o îmbrăţişare, aşa cum se întâmplase în rarele noastre întâlniri.

Am avut timpul să judec că eram mai înalt decât el şi mai puternic, l-aş fi doborât de la primul contact. Între timp, s-a ridicat, şi-a strivit capătul ţigării în scrumieră, şi m-a privit drept în ochi. Ne despărţea doar masa, iar ochii lui căpătaseră o lucire stinsă, de animal. Chiar dacă ţi-aş spune că regret, a zis el, tot nu m-ai crede? Şi chiar dacă aş regreta, dacă ţi-aş cădea în genunchi, ar mai folosi la ceva? Ultimele cuvinte le rostise cu un fel de oboseală în glas. Şi-a trecut apoi mâna peste frunte, şi-a netezit părul, rezemându-se de marginea ferestrei. Voia parcă să-mi sublinieze şi fizic efortul care îl costaseră vorbele acelea. Asta m-a pus în încurcătură. Deşi îl dispreţuiam, n-am izbutit să-l urăsc nici acum, când mă privea cu nişte ochi tâmpi, aşteptând răspunsul meu. Nu i-am mai spus nimic. M-am mulţumit doar să-i întind mâna şi să-l conduc până la uşă. Pentru prima dată despărţirea noastră a fost fără cuvinte, iar mâinile noastre n-au putut să-şi spună mai mult decât cele ale unor străini. Cel puţin a mea a rămas mută, între degetele lui moi, puţin transpirate.

I-am ascultat lângă uşa închisă paşii până ce au dispărut, apoi m-am întors la masă. În scrumieră mai era o jumătate din ţigara pe care şi-o aprinsese. Am strivit-o încet, gândindu-mă că n-am să-l mai întâlnesc niciodată sau el nu va mai arăta la fel. Naşterea copilului său nu putea să rămână fără urmări. Aşa cum îi spusesem, nu-l uram, nu simţeam faţă de el decât un ciudat sentiment de indiferenţă, şi m-am trezit întrebându-mă: oare dacă ar muri, m-aş duce la înmormântarea lui?... Am recunoscut întotdeauna cele mai ticăloase gânduri, dar acesta m-a îngrozit. Am fost gata să alerg după el pe stradă şi să-i mărturisesc tot. Mai târziu am hotărât că-i voi scrie, şi mi-am închipuit cum va arăta legănându-şi pruncul. Nu-l vedeam deloc într-atât de domesticit, cu toate că îmi spuneam că ceea ce ştiam eu despre el era foarte departe de adevăr.

Pe urmă le-am scris câteva rânduri bătrânilor. Le spuneam acolo că începeam totul de la capăt şi că puteau fi liniştiţi în privinţa mea, deoarece mă simţeam restabilit complet. La sfârşit, în câteva vorbe, îi îmbrăţişam, mulţumindu-le pentru câte făcuseră pentru mine. Când a venit şoferul lui Vechiu, adormisem cu capul pe masă. Mi-a luat geamantanul şi eu am încuiat, am pus cheia în scrisoare şi am împins-o pe sub uşa lor. Cred că în timp ce coboram scările nu mă mai gândeam la tatăl meu şi nici la cele ce mi se întâmplaseră. Eram cuprins de un puternic sentiment de eliberare. Poate şi fiindcă nu mai aveam nimic să-mi spun şi nu mai simţeam nimic. Eram golit de mine însumi, ca şi cum – ciudat! — mă aflam în aşteptarea unei alte fiinţe care trebuia să-mi ia locul, să se mişte şi să gândească aşa cum făcusem eu până atunci.

VECHIU M-A PRIMIT POLITICOS în maşină, chiar cu oarecare afecţiune. O vreme am discutat despre tata, adică a vorbit mai mult el, apoi ne-am

oprit la Dobrin. Acum aflam că Vechiu îl cunoscuse înainte de a veni la I. Şi îl compătimea sincer. Eu răspundeam cu câte un cuvânt, mă străduiam să fiu cât de cât amabil, dar gândurile îmi erau în altă parte. După ce-am ieşit din oraş, am tras în jos fereastra şi curentul a năvălit rece peste mine. Asta îmi făcea bine, dar Vechiu m-a rugat să închid fereastra. Am învârtit încet mânerul până ce geamul a intrat în lăcaşul lui, privind pădurea care luneca în spatele nostru. Vechiu tăcuse de mult şi acum moţăia în faţa mea, lângă şofer. Eram din nou singur. Mă dureau ochii de atâta lumină şi culoare ce se scurgeau de o parte şi de alta a maşinii. Nu se schimbase nimic, drumul era acelaşi. Natura care îşi revenise după risipa ei de furie se liniştise, totul intrase în normal. Liniştea şi nepăsarea ei mă dureau parcă mai cumplit decât atunci când mă lovise. Am închis ochii ca şi cum aş fi încercat să scap de imaginea aceea care mă chinuise toată noaptea trecută. Aşa, fără celelalte culori, fără lumina din afara mea, venea mai vie, avea o consistenţă aproape materială. Mă vedeam întinzând mâinile şi atingând fruntea ei rece…

Acum ştiam că prăbuşirea mea pe malul apei, urletul acela de fiară care mă paralizase nu se datoraseră fricii mele de moarte. Deşi nimeni nu-mi spusese, simţisem din clipa când soarele mi se înfipsese în ochi că ea nu mai exista. Că aveam să rămân cu urletul acela pentru totdeauna înfipt în creier, deşi gura nu mi-l mai putea niciodată repeta… Mila era mai puternică decât groaza. Frumosul ei chip, aşa cum mi-l imaginam, se desfăcea în bucăţi, se risipea. Încercările mele eşuau mereu, nu puteam s-o văd decât într-o cameră cu tavanul jos, în mijlocul căreia erau lipite două mese, cap la cap, peste care fusese întins un covor ţărănesc. Într-un colţ, o oglindă era acoperită cu pânză neagră, iar în ferestre atârnau crengi de busuioc. Mă întorceam din nou la mesele lipite între ele, la covorul care le acoperea, dar în afară de flori nu mai vedeam nimic. Aici creierul meu parcă se bloca, refuzând

să mai primească vreun impuls. Rămânea restul trupului, puterea din el, care mă făcea să strâng dinţii şi pumnii.

Când am ajuns, în satul ei, l-am rugat pe Vechiu să ne oprim. I-am spus că aveam acolo o cunoştinţă căreia trebuia să-i dau o scrisoare. Nu ştiu de ce am considerat că trebuia să-l mint. Poate mi-ar fi fost silă să-i dau tot felul de explicaţii sau să mă fi însoţit. Am acceptat repede şi mi-a spus că el avea să rămână în maşină. Era obosit, şi i-a spus şoferului să oprească la umbra unui copac. Am coborât fără nicio emoţie şi tot la fel am întrebat pe primul întâlnit unde era casa lor. Mi-a arătat-o cu mâna, la câteva sute de metri. Nişte porţi înalte, în spatele cărora se înălţa cumpăna unei fântâni şi, mai departe, casa. O construcţie solidă, învelită cu tablă, cu două ferestre largi şi, între ele, într-un fel de coroană, modelată cu stângăcie, din ghips, două iniţiale: numele tatălui ei. Am bătut mult în poartă, apoi a apărut bătrâna. Era îmbrăcată toată în negru şi baticul îi lăsa liber doar ovalul feţei, de la bărbie până la jumătatea frunţii, cumplit de zbârcit. Se sprijinea într-un băţ lustruit de atâta întrebuinţare, şi era atât de aplecată cu capul spre pământ, încât mâinile îi păreau îngrozitor de lungi. Pe cine căutaţi? m-a întrebat fără să mă privească. I-am spus şi atunci şi-a ridicat faţa spre mine, oftând. Ce mai vreţi cu el, doar şi-a ispăşit toate câte le-a făcut! a mai zis ea. I-am răspuns că nu venisem pentru asta, nu mă interesa ce făcuse şi ce ispăşise el, voiam să stau de vorbă în legătură eu fiică-sa, cu Irina. A, da! a făcut bătrâna, lăsându-mă să intru. M-a dus într-un fel de chioşc, erau acolo două bănci, şi mi-a spus să stau jos, aşezându-se şi ea. Ce vrei să vorbeşti despre Irina? Irina nu mai este, a luat-o Cel-de-Sus, maică, a zis ea, înecându-se în plâns.

Mai târziu şi-a şters ochii ei mici şi albaştri ca fumul, ochi de oameni prea bătrâni, care parcă nu mai văd, ci simt numai, şi mi-a spus că nu erau acasă decât fetele, fiică-sa plecase din zori la lucru, iar ginerele tăia frunze la câini pe unde apuca, cum zicea ea. A fost bun, maică, se văita

bătrâna, dar după ce s-a întors de acolo parcă a intrat în el ducă-se pe pustiu. Bea întruna şi bate din gură, că i-am spus Măriei, asta-i fata mea, pune piciorul în prag, femeie, că n-ai să poţi duce tot în spate şi-o să se prăpădească toată gospodăria asta.

Mă uitam la ea şi nu găseam ce i-aş fi putut spune. M-am mulţumit doar s-o aprob, i-am zis că avea dreptate, şi pe urmă am rugat-o să cheme fetele. Mi le-a adus pe amândouă. Aproape că aveau aceeaşi statură, deşi una era mai mare cu doi ani. La început m-au privit puţin speriate, apoi s-au obişnuit repede cu mine. Nu-mi mai aduc aminte ce le-am spus, dar ştiu că le-am cercetat atent feţele, privirile, gesturile, ca să descopăr parcă ceva din Irina. Nu exista nimic din ea în fiinţa lor. După ce ele au plecat, bătrâna a întins mâna ei ciolănoasă pe masă şi mi-a spus: dar dumneata de unde ai cunoscut-o? I-am spus. Părea neîncrezătoare şi se uita în ochii mei, fără să clipească. Cum adică ai cunoscut-o, ai trăit cu ea? Spune! M-am ridicat încet, hotărât să plec, dar mi-a făcut semn să mă aşez la loc. Cuvintele bătrânei răsunaseră atât de brutal, încât am fost gata să strig la ea să tacă, ca şi cum ea ar fi fost vinovată pentru moartea Irinei. O vreme a tăcut, s-a aplecat, a smuls un fir de iarbă şi l-a dus la gură, mişcându-l când într-o parte, când într-alta, între buzele ei creţe şi vinete. Te-am întrebat ceva, a mai zis ea. De ce nu răspunzi? Nu mă mai miram că mi se adresa acum cu tu, îi urmăream firul de iarbă dintre buze şi mâna i se sălta uşor pe masă, odată cu respiraţia. Da, am zis. Ei vezi, am bănuit eu, înseamnă că eşti om bun dacă ţi-ai amintit de ea. Şi iar a început să plângă. Când s-a liniştit, a scuipat firul de iarbă, a întins mâna să ia altul, dar a renunţat, îndreptându-şi la loc spatele, atât cât putea. Aşa a fost să fie, a continuat ea după pauza aceea. O fiinţă fără noroc, şi ăştia tot oameni fără noroc! Or încerca cu celelalte două fete, care dintre ele va fi mai ageră la minte... De Irina nu ne-am putut plânge. Of, doamne, s-o fi văzut cât de frumoasă

era... patru preoţi şi în convoi tot satul!... Mi-am aprins o ţigară şi am ieşit încet din chioşc. Ea a venit după mine, şi m-a întrebat dacă mă supărase vreo vorbă de-a ei, zicându-mi s-o iert, că bătrânii uneori o iau razna. I-am spus câteva cuvinte, ca s-o liniştesc şi, înainte de a pleca, am întrebat unde l-aş fi putut găsi pe ginere-său. Păi, unde, dacă nu pe la bufet! mi-a răspuns.

Am ieşit în şosea. Soarele cădea aproape vertical pe asfalt şi strălucirea lui îţi lua ochii. Am mers repede, trăgând din ţigară, deşi gura mi se uscase şi mă ustura limba. Satul părea pustiu la ora aceea. Doar câte o maşină sfâşia pentru câteva clipe liniştea moleşitoare de amiază. Până la bufet, n-a trecut niciuna, n-a fost nimic altceva decât soarele şi tăcerea care încremenea casele şi copacii din jurul lor.

În bufet erau doar trei clienţi. Doi inşi, după îmbrăcăminte probabil şoferi pe camioanele staţionate nu departe, pe şosea, care mâncau lacomi salam cu pâine. Înghiţeau bucăţi mari, după ce mai întâi le presărau din belşug cu sare, şi vorbeau de parcă s-ar fi certat. Intr-un colţ, cu coatele rezemate de masă, se afla un bărbat de vreo cincizeci de ani. Avea în faţă un pahar de ţuică, din care a gustat de câteva ori, cât eu mi-am băut sifonul. Am întins apoi paharul spre omul din spatele tejghelei şi i-am cerut să mi-l mai umple o dată. Mi-a turnat cam plictisit, l-am zărit doar cât am întors capul spre el, fiindcă în restul timpului m-am uitat peste fotografiile lipite de rafturi, printre cutiile de conserve şi sticle. Erau tăieturi din reviste ilustrate, cu actori şi cântăreţi de muzică uşoară, mai ales femei frumoase, în rochii scurte, de li se vedeau coapsele, sau lungi, cu trenă, şi strânse la mijloc în curele cu cătărămi uriaşe şi strălucitoare. Mai serviţi ceva în afară de sifon? m-a întrebat barmanul cu aceeaşi mină plictisită. Nu, mulţumesc, am zis şi am împins spre el, pe tabla plină de apă, o monedă de un leu. Apoi l-am întrebat dacă nu l-a văzut pe tatăl Irinei. Mi l-a arătat ridicând capul spre el. Era

bărbatul din colţ. În prima clipă am fost tentat să mă duc la masa lui, dar la gândul că aş fi putut repeta aceleaşi cuvinte pe care le spusesem şi bătrânei am renunţat. M-am răsucit doar cu faţa spre uşă ca să-l văd mai bine. Nebărbierit, cu ochii roşii, în nişte orbite adânci, stătea nemişcat şi privea absent undeva în tavan. Ce i-aş fi putut spune omului acestuia străin? N-avea pe chip nimic din fiică-sa.

Am ieşit afară, păşind repede, ca şi cum el s-ar fi ridicat de la masă şi ar fi venit după mine. La maşină l-am găsit pe Vechiu dormind, iar şoferul stătea pe marginea şanţului şi răsfoia o revistă. Nici el şi nici Vechiu nu m-au întrebat dacă găsisem cunoştinţa căreia trebuia să-i dau scrisoarea. Am plecat imediat şi, după aproape două ore de mers, am ajuns pe şantier. Acolo i-am spus lui Vechiu că nu mă simţeam bine, rugându-l să mă scuze. O femeie îmbrăcată într-un halat albastru de doc mi-a arătat camera, întrebându-mă dacă eu eram inginerul Petrina, pe care tovarăşul Ştefănescu îl aştepta. I-am spus că da, şi m-am interesat cine era Ştefănescu. Cum, nu-l cunoaşteţi? Este şeful şantierului nostru, a zis, de parcă mi-ar fi reproşat că nu auzisem de şeful ei până atunci.

În cameră era totul nou şi curat, mirosea a ulei proaspăt şi a lemn. M-am dezbrăcat şi m-am întins pe pat. Câteva minute am auzit duduitul îndepărtat al excavatoarelor, apoi am adormit. Am visat că făceam dragoste cu Malvina în atelierul ei, şi ea, râzând nebuneşte îmi arată portretul Irinei atârnat pe perete. M-am trezit cu stelele în ochi şi mi-am dat seama că era noapte. Visul mi s-a părut grotesc, animalic, dar mă liniştise ca şi atunci, când m-am ridicat cu adevărat de lângă ea. Ceasul nu arăta decât ora nouă. Mi-am tras repede pantalonii şi bascheţii, mi-am pus o cămaşă şi am ieşit afară, netezindu-mi părul. Bănuiam că alături trebuia să locuiască Ştefănescu.

Am bătut la uşă. Intră! a strigat o voce de bas. Numai în chiloţi şi maieu, inginerul Ştefănescu, noul meu şef, lucra

ceva la masă. Nici nu s-a sculat, dar mi-a întins mâna şi mi-a spus să iau loc, arătându-mi celălalt scaun, din faţa lui. Eu sunt Petrina, i-am zis. Te aşteptam, domnule. Singur este foarte greu, mi-a răspuns destul de rece. Apoi am mai schimbat câteva cuvinte şi m-am ridicat să plec. Am auzit numai lucruri frumoase despre dumneata, a mai adăugat el, înainte ca eu să deschid uşa. I-am mulţumit şi am ieşit în acelaşi moment. După câţiva paşi m-am oprit descumpănit, privind în jur. Totul era aproape neschimbat, barăcile, cu cărările dintre ele, şi iarba sfrijită pe margini, plopul uriaş, cu trunchiul văruit, şi, undeva prin apropiere, râul.

Am coborât spre el, simţindu-i iar lunecarea apelor. Şi cu fiecare pas mă eliberam parcă de mine însumi, sub cerul acela înalt şi plin de stele, ale cărui depărtări mă întristau şi mă linişteau deopotrivă, ca şi altădată. Mă uitam la stele, care ar fi putut păstra încă urma ochilor ei, ultima urmă…